

מחיר האדרה

האדרה זוטא קדישא

עיקר כוונת הא"ז הוא לפרש את שיעור הקומה דפרצופי או"א (מים אדירים נא). תאנא בההוא יומא דר"ש בעא לאסתלקא מן עלמא – יום המיתה הוא תכלית האדם, והוא בחינת יחידה (מתוך נרנח"י) של שיעור קומת האדם, הרי הוא בחי' מלכות של העולם העליון. ולכן השגתו ביום זה גדולה יותר ממה שיכול היה להשיג בכל ימי חייו¹⁵⁷⁵ (מ"א ג). והוה מסדר מלוי אתכנשו חברייא לבי ר"ש¹⁵⁷⁶ והוה קמיה ר' אלעזר בריה ור' אבא ושאר חברייא והוה מליא ביתא.

זקיף עינוי ר"ש וחמא דאתמלי ביתא, בכה ר"ש ואמר בזמנא אחרא (ד"ח יח ע"ד) כד הוינא בבי מרעי, הוה רבי פנחס בן יאיר קמאי ועד דברירנא דוכתאי, אוריכו לי עד השתא, וכד תבנא אסחר אשא מקמאי¹⁵⁷⁷, ומעלמין לא אתפסק, ולא הוה עאל בר נש אלא ברשותא, והשתא חמינא דאתפסק והא אתמלי ביתא.

עד דהוה יתבי פתח עינוי ר"ש וחמא מה דחמא, ואסחר אשא בביתא נפקו כלהו, ואשתארו רבי אלעזר בריה ורבי אבא¹⁵⁷⁸ ושאר חברייא יתבו אבראי.

אר"ש לרבי אלעזר בריה פוק חזי אי הכא רבי יצחק, דאנא מערבנא ליה, אימא ליה דיסדר מלוי ויטיב לגבאי, זכאה חולקיה, קם ר"ש ויטיב וחייד וחד¹⁵⁷⁹, אמר אן אינון חברייא, קם רבי אלעזר ואעיל לון יתבו קמיה זקיף ידו¹⁵⁸⁰ ר"ש ומצלי צלותא, והוי חדי ואמר אינון חברייא דאשתכחו בבי אדרא יזמנון הכא.

נפקו כלהו, ואשתארו רבי אלעזר בריה ורבי אבא ורבי יהודה ורבי יוסי ורבי חייא, אדהכי עאל רבי יצחק, א"ל ר"ש כמה יאות חולקך, כמה חידו בעי לאתוספא לך בהאי יומא, יתיב רבי אבא בתר כתפוי ורבי אלעזר קמיה.

¹⁵⁷⁵ עי' עניין זה באריכות במדרש הנעלם וירא צח ע"א.

¹⁵⁷⁶ יש לשים לב לכך, שבריש האד"ר איתא, "עאלו בחקלא ביני אילני ויתבו", וביאר שם הגר"א, כי אין השכינה שורה אלא על פועל צדק, כלומר ולכן לא למדו בתוך בנין הבנוי על ידי בני אדם אלא ב"חקלא", ואילו כאן באד"ז משמע לכאורה שלא היה מקום לחסרון זה.

¹⁵⁷⁷ עי' בגמ' (חגיגה יד ע"ב): תנו רבנן מעשה ברבן יוחנן בן זכאי שהיה רוכב על החמור, והיה מהלך בדרך ורבי אלעזר בן ערך מחמר אחריו אמר לו רבי שנה לי פרק אחד במעשה מרכבה אמר לו לא כך שניתי לכם ולא במרכבה ביחיד אלא אם כן היה חכם מבין מדעתו אמר לו רבי תרשיני לומר לפניך דבר אחד שלמדתני אמר לו אמור מיד ירד רבן יוחנן בן זכאי מעל החמור ונתעטף וישב על האבן תחת הזית אמר לו רבי מפני מה ירדת מעל החמור אמר אפשר אתה דורש במעשה מרכבה ושכינה עמנו ומלאכי השרת מלוין אותנו ואני ארכב על החמור מיד פתח רבי אלעזר בן ערך במעשה המרכבה ודרש וירדה אש מן השמים וסיבבה כל האילנות שבשדה פתחו כולן ואמרו שירה מה שירה אמרו הללו את ה' מן הארץ תנינים וכל תהומות עץ פרי וכל ארזים הללויה נענה מלאך מן האש ואמר הן הן מעשה המרכבה עמד רבן יוחנן בן זכאי ונשקו על ראשו ואמר ברוך ה' אלהי ישראל שנתן בן לאברהם אבינו שיודע להבין ולחקור ולדרוש במעשה מרכבה יש נאה דורש ואין נאה מקיים ואין נאה דורש אתה נאה דורש ונאה מקיים אשריך אברהם אבינו שאלעזר בן ערך יצא מחלצך, עכ"ל. ועי' לעיל אד"ר קלד ע"ב ד"ה אמר ר"ש לחברייא וב"ע שם קמא ע"א.

¹⁵⁷⁸ עי' אד"ר קכח ע"א, שרשב"י אמר שהוא ור' אלעזר ור' אבא כוללים את כולם.

¹⁵⁷⁹ יש להקשות לכאורה, שכן עי' אד"ר קכח ע"א, שם כתוב שרשב"י רק "חדי" ולא כתוב שחייד כמו כאן וצ"ע מה החילוק. ועי' ב"ע ח ע"ב שפי' את עניין שמחת רשב"י שכל שמחה היא בחי' מ"ן, וכאן ביום מיתתו מאחר שהוא עלה בדרגה כה עליונה יכול לעורר מ"ן פי כמה וכמה. ואולי יש ליישב שחייד הרי הוא גילוי של השמחה כלפי חוץ, וזה אינו שייך אלא ביום המיתה כנ"ל בריש האד"ז.

¹⁵⁸⁰ יש להקשות לכאורה, שכן עי' אד"ר קכז ע"ב ששם כתוב "אצבען זקפו לעילא", ואילו כאן זוקף את "ידו", וצ"ע החילוק. עי' שם הערה 84.

מחיר האדרה

אר"ש הא השתא שעתא דרעותא הוא, ואנא בעינא למיעל בלא כסופא לעלמא דאתי¹⁵⁸¹, והא מלין קדישין דלא גליאן עד השתא בעינא לגלאה קמי שכינתא, דלא יימרון דהא בגריעותא אסתלקנא מעלמא, ועד כען טמירן הוו בלבאי למיעל בהו לעלמא דאתי.

וכך אסדרנא לכו רבי אבא יכתוב, ורבי אלעזר ברי ילע¹⁵⁸², ושאר חבריאי ירחשון בלביהו, קם רבי אבא מבתר כתפוי ויתיב רבי אלעזר בריה קמיה, א"ל קום ברי דהא אחרא יתיב בההוא אתר, קם רבי אלעזר.

אתעמף ר"ש ויתיב פתח ואמר (תהלים קטו) לא המתים יהללו י"ה ולא כל יורדי דומה, לא המתים יהללו י"ה הכי הוא ודאי אינון דאקרון מתים, דהא קב"ה חי אקרי, והוא שארי בין אינון דאקרון חיים, ולא עם אינון דאקרון מתים, וסופיה דקרא כתיב, ולא כל יורדי דומה, וכל אינון דנחתין לדומה בגיהנם ישתארו, שאני אינון דאקרון חיים דהא קב"ה בעי ביקריהון.

אר"ש כמה שניא שעתא (רפח). דא מאדרא, דבאדרא אודמן קב"ה ורתיכו, והשתא הא קב"ה הכי ואתי עם אינון צדיקיא דבגנתא דעדן מה דלא אערעו באדרא – דהיינו האידרא רבא, שם לא גילו את סוד נשמות הצדיקים כמו כאן¹⁵⁸³ (ב"ע רנט ע"א). וקב"ה בעי ביקריהון דצדיקיא יתיר מיקרא דיליה, כמה דכתיב בירבעם, דהוה מקטר ומפלה לע"ז, וקב"ה אוריך ליה, וכיון דאשיט ידיה לקבלי דעדו נביאה אתייבש ידיה, דכתיב (מלכים א יג) ותיבש ידו וגו', ועל דפלה לע"ז לא כתיב, אלא על דאשיט ידיה לעדו נביאה, והשתא קב"ה בעי ביקרא דילן וכלהו אתאן עמיה.

אמר הא רב המנונא סבא הכא, וסחרניה ע' צדיקי גליפן בעיטרין, מנהרין כל חד וחד מזיהרא דזיוא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין¹⁵⁸⁴, והוא אתי למשמע בחדוותא אלין מלין דאנא אימא.

עד דהוה יתיב אמר הא רבי פנחס בן יאיר הכא, אתקיננו דוכתיה, אזדעזעו חבריאי דהוו תמן וקמו ויתבו בשיפולי ביתא, ורבי אלעזר ורבי אבא אשתארו קמיה (ג"א עמיה) דר"ש.

אר"ש, באדרא אשתכחנא דכל חבריאי הוו אמרי ואנא עמהון, השתא אימא אנא בלחודאי וכלהו צייתין למלולי, עלאין ותתאין, זכאה חולקי יומא דיין¹⁵⁸⁵.

פתח ר"ש ואמר (שיר ז) אני לדודי ועלי תשוקתו, כל יומין דאתקטרנא בהאי עלמא בחד קטירא אתקטרנא ביה בקב"ה, ובג"כ השתא ועלי תשוקתו

¹⁵⁸¹ עי' תז"ח כא ע"א: "וידעי רזא דחכמתא למיעל בלא כסופא לעלמא דאתי".

¹⁵⁸² פי' יעמול (עי' זהר לך לך פח ע"ב, ותרגום איוב פרק ה פסוק ז), והנה לכאורה נראה על דרך אפשר שתפקידו של רבי אבא היה לגלות את החכמה והיינו כתיבת עצם הדברים, ותפקידו של ר' אלעזר היה לעמול להבין דבר מתוך דבר.

¹⁵⁸³ עי' ריש תיקו"ז: כתיב "והמשכילים יזהירו כזהר הרקיע וגו'" (דניאל יב ג) "והמשכילים" אלין רבי שמעון וחבריא, יזהירו כד אתכנשו למעבד האי חבורא, רשותא אתיהיב לון ולאליהו עמהון ולכל נשמתין דמתיבתאן לנחתא בינייהו, ולכל מלאכיא באתכסיא ובארח שכל, ועלת על כלא יהיב רשו לכל שמהן קדישין ולכל הויין ולכל כנויין לגלאה לון רזין טמירין, כל שם בדרגא דיליה, ורשותא יהיב לעשר ספירן לגלאה לון רזין טמירין דלא אתיהיב רשו לגלאה עד דייתי דרא דמלכא משיחא.

¹⁵⁸⁴ עי' מים אדירים ו' ש"סתימא דכל סתימין" הוא כינוי למר"ס, ועי' דע"ה ח"א ו ע"ג דהיינו רד"א.

¹⁵⁸⁵ עי' ב"ע נא ע"א, החברים נתקבצו באדרא [רבא] כדי שכל א' מהם יאמר ויחדש תיקון א' הנוגע לשורש נשמתו [יש להעיר שלא כתוב בפירוש שא' מהתלמידים גילו את תיקוני גלגלתא דקד"א ועמר נקי, ולכאורה ל"ל שאלו התיקונים שייכים לרשב"י עצמו - עי' ב"ע ק"ז ע"א שרשב"י היה בבחינת הדעת וכל תלמידיו היו ענפים מנשמתו], ומה שנתגלה כאן הוא גילוי של רשב"י בלבד.

מחיר האדרה

– כשהאדם עולה ממדריגה למדריגה, דנים אותו בכל מדריגה אם אכן ראוי הוא לעלות, ועאכ"כ ביום המיתה שהוא יום הדין לאותו האדם, ואז אפילו נטיה הקלה שבקלות עושה רושם לטוב או למוטב. לכן אמר שכל ימיו היו קשורים ברצונו ית', וממילא אין לו עתה ממה לפחד כלל (מ"א ג). דהוא וכל סיעתא קדישא דיליה – ה"סיעתא" היא השכינה וכל הצדיקים שבגן עדן. שכן ביום המיתה האדם הוא בבחינת העולם העליון (מ"א ד). אתו למשמע בחדוה מלין סתימין ושבחא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין – כאן הוא מגלה את סוד פרצופי א"א ואו"א שאותם לא גילה באד"ר. ואלו הם ה"מילין סתימין", הרי הוא או"א, ו"סתימא דכל סתימין", הרי הוא א"א. והנה באד"ז אינו עוסק בא"א כי אם בג"ר דיליה בלבד, שכן המה המגלים את השבחים של ע"ק, שכן הם מגלים את נפלאותיו והעלמו. ואין הם מגלין "מילין דע"ק", שכן ע"ק עצמו אינו מתגלה כלל אפילו לעליונים¹⁵⁸⁶ (מ"א ד). והנה טעם השם "עתיקא קדישא" הוא, ד"עתיקא" קאי על הבחינה הנעלמת שבו, ו"קדישא" קאי על הבחינה הגלויה שבו (כלומר השערות) (מ"א ה). פירוש אחר, "סתימא דכל סתימין" היינו רדל"א, והכוונה היא על אור א"ס ית"ש המתלבש ומיוחד ברדל"א (לש"ו דע"ה ח"א ו ע"ג). פריש ואתפרש מכלא ולא פריש – רצון הא-ל הוא מופשט ונסתר, שכן הוא נסתלק ונסתם. ועכ"ז, רצונו נמשך להתגלות לעולם על ידי התורה והמצוות, והיינו מש"כ 'לא פריש' (מ"א ו). כאן הולך ומונה ט' שבחים כנגד הט' בחינות המוזכרים בד"ה כד אתתקן (מ"א ח). דהא כלל ביה מתדבק – "ביה" כלומר האדם, שנשמתו מן התורה וגופו מן הארץ (מ"א ו). והוא מתדבק בכלל – 'הוא' דהיינו האדם מתדבק בכולה, בתורה ומצוות שלו (מ"א ו). הוא כלל – וזהו רצונו ית' (מ"א ו).

ע"כ הוא כלל הספר ומכאן ואילך מתחיל לפרש ולפרט את הדברים (מ"א ו).
עתיקא דכל עתיקין – "עתיק" הוא לשון המורה על דבר שנסתלק ונעתק ממקומו. מכאן נלמד שהלשון "עתיק דכל עתיקין" מורה על הדבר אותה הבחינה הראשונה שנסתלקה קודם לכל הסילוקין, הרי הוא האור שנברא ביום הראשון ואחרי כן נגזז לצדיקים לע"ל (מ"א ו). סתימא דכל סתימין – דהיינו התורה, שטעמיה סתומים באותיותיה. אמנם רצונו וחכמתו ית' (כנגד כתר ומו"ס) לא הסתלקו ממנה (מ"א ו¹⁵⁸⁷). אתתקן ולא אתתקן – דהיינו ט"ס דא"א שיש בהם כעין מתקלא אם כי לא ממש (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ד ד"ה לא אתאחד). כאן מתבאר שיש בחינה מסויימת של תיקון אפילו במקום שאין חסרון כלל, וכגון ברישא חוורא (בהגר"א על ספד"צ ה ע"א ד"ה וכמ"ש בא"ר). אתתקן בגין לקיימא כלל – שיהיה קיום העולם (מ"א ו). ולא אתתקן בגין דלא שכיח – פירוש, אינו מצוי ומושג לנו כלל (ב"ע לד ע"א), כלומר שהוא נעלם (מ"א ו). פירוש אינו מצוי והכוונה הוא כי עיקר הנהגת עוה"ז הוא רק הנהגת זו"ן אבל הנהגת א"א לא יהיה רק לעתיד אמנם לפעמים מתגלה גם עתה הנהגת א"א ג"כ וכו' וזמ"ש לא שכיח ור"ל שאינו מתגלה רק לפרקים לבד¹⁵⁸⁸ (לש"ו גליונות בהגר"א על ספד"צ סוף א ע"א).
כד אתתקן אפיק ט' נהורין – כאן מתבאר שמחכמה ולמטה מתחיל גילוי השם (בהגר"א על ספד"צ א' ע"ב ד"ה דצניעותא), וכן שהמו"ס הוא שורש אפילו לט"ס דא"א (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ד ד"ה ביה סליקו). ט"ס דא"א הינו השורש לכל ט"ס של כל בחינה ובחינה, והחכמה שבו הוא הרישא תנינא¹⁵⁸⁹ (בהגר"א על ספד"צ

¹⁵⁸⁶ דהיינו שאינו מתגלה כע"ק עצמו אלא רק באופן של התלבשות באו"א או זו"ן.

¹⁵⁸⁷ עי' בהגר"א על ספד"צ כח ע"ב ד"ה ואמר טמיר וסתים, ש"טמיר" פירושו שמתלבש בתוך הפרצופים, ו"סתים" מורה על כי הוא נעלם מלהשיגו שמצד זה הוא מכונה "אין".

¹⁵⁸⁸ עי' תיקו"ז עם בהגר"א מ"ב ע"ב.

¹⁵⁸⁹ רישא תנינא הוא קד"א אם כן קשה מדברי הגר"א בדף ד' ע"ד שכותב שזה מו"ס, שכן מו"ס הוא תחילת גילוי החכמה דהיינו רישא תנינא, ואילו כאן מבאר שתחילת החכמה שבאריך

מחיר האדרא

ה ע"ג ד"ה ד"ה והשרשים לכל). אוירא הוא הכתר של א"א, ומו"ס הוא חכמה דאריק, ומן מו"ס ואילך הוא שירותא דא"א והן ט' היכלין, והמו"ס הוא ג"כ בחשבון של הט¹⁵⁹⁰. והנה הכתר לעולם אינו מן החשבון, שכן הוא בחי' מלכות של פרצוף שלמעלה הימנו (בהגר"א על תז"ח יח ע"ג ד"ה ואתעבידו). אמנם עכ"פ יש לדעת שכל האורות הללו אינם אלא שרשי אורות ולא אורות ממש כן שאפילו הכינוי אור אינו שייך בהו, לפי שאין מושג כיצד הא"א מאיר. אמנם אפשר להשיגו בכללות בסוד ט' נקודין ולכן הם בכ"ז מכוונים "נהורין". והנה ט' האורות הללו מאירים לתחתונים להראותם כיצד יש להשיג את הרצון העליון (מ"א ז). דלהטין מניה – פי' שאורות אלו שורפות. שכן ט' אורות אלו מנהגם כמנהג האש, וכמו שיש באש של מטה ב' תכונות האחת שמאירה ("נהורין") והשניה ששורפת ("להטין"), כן הוא באש של מעלה ה"ה ט' האורות, הרי הם בחי' החסדים והדינים¹⁵⁹¹ (מ"א ח). ענין ה"להטין", הוא שהכח המדמה, הוא הכיסוי והלבוש לרצון כדי שתהיה יכולת לתפוס את הרצון בשכל, מכח זה של הדמיון נולדת חמימות, שהוא מחויב המציאות דווקא מכח המקבל וכנ"ל. ומחמימות זו נולד חשק לב' דברים: א' לקבל ולהשיג עוד מהרצון העליון מחמת גודל המתיקות, והב' להשפיע לאחרים (מ"א ט). מתקונוי – פי', מאין באים ב' תכונות אלו, מתקונוי. כלומר, הם באים מן הרצון ומן הלבוש של אותו הרצון והיינו תיקונוי, כלומר שהלבוש הוא התיקון להרצון כדי שתהיה אפשרות לתחתונים לקבל את הארתו (מ"א ט). ואינון נהורין מניה – פי' "מיניה" שמקבלים מע"ק (מ"א ט). כלומר מתיקוני דא"א, הרי הם הז' תיקוני גלגלתא וי"ג ת"ד (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"א). מתנהרין ומתלהטין ואזלין ומתפשטין – ד' לשונות נקט כאן, כנגד ד' עולמות אבי"ע. שכן עיקר האור הוא באצילות ומשם הלמטה האור פוחת והולך (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"א). לכל עיבר – אפילו לסט"א (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"א). כבוצינא דאתפשטין מניה נהורין לכל עיבר – הנהורין הינם הט"ס הנ"ל, ומיניה מתנהרין וכו' (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"א). ואינון נהורין דמתפשטין, כד יקרבו למונדע לון, לא שכיח אלא בוצינא בלחודוי – שכן הם בטלים לאור הנר (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"ב). כך הוא עתיקא קדישא, הוא בוצינא עלאה – הרדל"א מתלבש בא"א, אמנם ברדל"א עצמו הוא סתום¹⁵⁹² (בהגר"א על ספד"צ א ע"א ד"ה דצניעותא). בוצינא הוא כינוי ללבוש, שכן ע"י יש

אנפין הוא בקד"א. ונלענ"ד שאולי יש ליישב כמש"כ בדף ד', שהרישא תנינא וכן המו"ס הנזכרים כוונתם לזיווג של אוירא ומו"ס.

¹⁵⁹⁰ ע"ש שמשמע שמדובר בט"ס דאצילות. והנה נכון הוא שעיקר דבריו המה ע"פ דברי התז"ח שם, אמנם הוא מביא שם ראייה מדברי האד"ז כאן אז לכאורה הוא מתכווין לרמוז כי אין המדובר כי אם בט"ס דא"א, וצ"ע. והנה ע"י לש"ו ביאורים ח"א כו ע"א שאף הוא מקשה שמצד אחד מביא את דברי בהגר"א על תז"ח שהמדובר כאן הוא בט"ס דאצילות, ואילו מצד שני את דברי הע"ח א"א ב' המבאר כי המדובר הוא בט"ס דא"א. ומבאר הלש"ו ליישב ביניהם, שמש"כ "כד אתתקן" פירושו שנתלבש עתיק בא"א, וזה תיקון לעתיק, שכן מעתה יהא אפשר לקבל מאורו. והט' נהורין הם אכן נהורין דט"ס דאצילות מחכמה ולמטה, הרי הם כל חלקי הכתר הרי הוא א"א המתלבש באו"א זו"ן, שכן הוא חיות דכל האצילות והמה המכוונים "נהורין". וטעם הדבר הוא, שכן למעלה מזה הוא נעלם, ומעתה כונו כל ט' הספירות דאצילות "נהורין" ע"י ייחודו של א"א בהם, שכן המה כללות ד' האותיות דשם הוי"ה ב"ה. והיינו דכתיב לקמן "ואינון איקרון שמא קדישא". ומש"כ "דלהטין", כוונתו לפעולתם בבי"ע, שכן לשון "להט" עניינו הארה הנמשכת על ידי הכאת האור המתפשט למרחוק. וע"י בהגר"א על תז"ח יח ע"ד ד"ה לאו אינון.

¹⁵⁹¹ וכן הוא בסוד אור וחושך (מ"א ח).

¹⁵⁹² ע"י בהגר"א על ספד"צ א ע"ב ד"ה דצניעותא שמבאר כדאיתא לעיל ש"אפיק ט' נהורין עניינו מו"ס וט"ס דא"א, והוא לכאורה ראייה לדברי הלש"ו הו"ד בהערה 1590. והנה לכאורה יש להקשות, כיצד יש רק ט' ספירות אם תחילתו במו"ס. וע"י בהגר"א על תז"ח יח ע"ג ד"ה ואתעבידו וז"ל, אוירא הוא כתר של א"א, ומו"ס חכמה, ומן מו"ס הוא שירותא דא"א, שכתר לעולם אינו מן החשבון אלא הוא בחי' מלכות של פרצוף שלמעלה ממנו וכן בא"א שירותא ממ"ס והן ט' היכלין מו"ס הוא ג"כ בחשבון של הט'.

מחיר האדרא

לאור אחיזה, והלבוש הראשון הוא בסוד ע"ק¹⁵⁹³ (מ"א ט). סתימא דכל סתימין – אע"פ שנתלבש, מ"מ הוא סתימא דכל סתימין, ואין מי ששיגנו. אמנם עכ"פ אנו יודעים שהוא שרש לכל השרשים (מ"א ט). והנה סופו של דבר, פירוש ג' הלשונות הם כדלהלן: ע"ק הוא א"א, ו"בוצינא עלאה" הוא רדל"א, ו"סתימא דכל סתימין" הוא כללות הא"ק עצמו. והנה יותר נראה לומר שהם כנגד ג' הרישין ה"ה א"א (מו"ס), אי"ן (קד"א), ורדל"א (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"ב). ולא שכיה בר אינון נהורין דמתפשטין – כלומר ט' הנהגות, והרצון בכללם, שכן הכל הוא ברצונו הפשוט (מ"א ט). דמתגליין וטמירין – ומחמת שהם מתפשטים בעולם, הם אכן "מתגליין וטמירין", שכן מצד עצמו הכבוד הוא טמיר, אך מצד פעולותיו הוא מתגלה (מ"א ט), דהיינו שאין משיגים אותם אלא ב"ס דאצילות וכנשמה בתוך הגוף, והם גילוי דשם הוי"ה ב"ה, שכן על ידי שנתלבש בהספירות, נתגלה ליקרא בשם, ומאז כל כללות ה"ס נקראו בשם הוי"ה ב"ה מצד עוצם יחודו בהם, ונעשו הוא והם חד, ו"טמירין ומתגליין" (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"ב). "טמירין" בסוד ב"ע, שרק שם הוא ית' מתגלה בשם אדנ"י הרי הוא בבחינת מלכות דאצילות, ו"מתגליין" מצד פעולותיו שבב"ע (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"ג). ואינון אקרון שמא קדישא וכלא חד – על אף שז"א נתגלה, הוא אינו גלוי ממש, שכן עיקר הגילוי אינו מתחיל אלא מהמלכות (בהגר"א על ספד"צ כח ע"ב ד"ה ואמר טמיר). גם כאן רואים מתקלא שהוא בתורת ט' בחינות ושורש, וזהו הגילוי של שם הוי"ה ב"ה, שכן אפילו שעיקר מציאות השם הזה הוא בז"א דאצילות, שהרי כאן הוא שורשו (מ"א י). דהיינו שכאן הוא השם דא"ס שמתגלה בשם הזה על ידי יחודו באצילות¹⁵⁹⁴. וזהו פי' מה שכתוב כאן ש"כולא חד", דהיינו ששם הוי"ה ב"ה דאצילות והאור א"ס המה "כלא חד" (לש"ו ביאורים ח"א כו ע"ב).

ומה דאמרי חברנא בספרי קדמאי דאינון דרגין דאתבריא – וכמ"ש בש"ס "עשרה דברים נבראו ביום הראשון" וכו' (חגיגה יב ע"א)¹⁵⁹⁵ (מ"א י). ועתיקא קדישא אתגלי בהו בכל חד וחד – כלומר שרצונו ויכולתו מתגלים בכל דוגא ודרגא כבחי' בפני עצמה (מ"א י). משום דאינון תקונין דעתיקא קדישא – פי' הלושין אשר שם כדי לאפשר לנו להכיר את רצונו ויכולתו האינסופיים, ולכן הם מכונים לעיל "דרגין דאתבריא", והיינו "שמא קדישא", שכן השמות השונים הם לפי הפעולות השונות. אמנם שם העצם אינו מורה אלא על שאין זולת רצונו, וי' הדברים שנבראו הינם דברים המקיימים את העולם לעד, והמה מהווים את תחילת הדברים הכוללים את הכל (מ"א י).¹⁵⁹⁶ לאו השתא עידנא להני מלין, דהא אמינא לון באדרא קדישא וחמינא מה דלא ידענא הכי, ועד השתא אסתים בלבאי מלה, והשתא אנא בלחודאי אסהידנא קמי מלכא קדישא, וכל הני זכאי קשוט דאתו למשמע מלין אלין – כלומר שיש כאן ב' גילויים: א' מה שלא ידע רשב"י עד עכשיו, והב' מה שידע ולא גילה, והיה סתום בלבו עד עכשיו, ועתה הוא מגלה (מ"א יא).

גולגלתא דרישא – זהו הרישא תנינא¹⁵⁹⁷ מג' הרישין, והוא בכלל קומת א"א שממנו מתחילה האצילות, ולמעלה ממנו הוא רדל"א (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה

¹⁵⁹³ לפי הגר"א שלפניו ברורה מאוד כוונתו.

¹⁵⁹⁴ עי' דבריו בדע"ה חלק א' נב ע"ב וכללים ח"א לא ע"ב, שלכן בע"כ שהאצילות הוא אלקות גמור.

¹⁵⁹⁵ [ולהלן לשונו באורך:] ואמר רב יהודה אמר רב עשרה דברים נבראו ביום ראשון ואלו הן שמים וארץ תהו ובהו אור וחשך רוח ומים מדת יום ומדת לילה.

¹⁵⁹⁶ גי' מים אדירים י' "דאינון הא אמינא לון באידרא קדישא ואמינא מה דלא ידענא עד הכא ועד השתא" וכו' (ודלא כגירסת הדפוסים).

¹⁵⁹⁷ דהיינו גולגלתא או קד"א. ועי' דברינו בהגר"א על ספד"צ.

מחיר האדרא

ונקרא כסופא). והנה אליבא דאמת הגלגלתא דרישא חוורא היא האוירא שבתוכה¹⁵⁹⁸ (בהגרא על תיקו"ז מו ע"ד ד"ה קרקפתא). חוורא – דהיינו שישנם גולגלות רבים, אמנם החסד הראשון אשר מקומו כאן הוא הנקרא רישא חוורא (מ"א יא). לאו ביה שירותא וסיומא – אין בו ראש וסוף שכן הוא סוד המעיין הנובע תמיד, ובסוד עץ החיים שהוא במציעא דגינתא¹⁵⁹⁹ (מ"א יא). קולטרא דקטפוי¹⁶⁰⁰ – כלל הגלגלתא הוא כאשר נתלקט להיות בקשר וחיבור א'¹⁶⁰¹ (מ"א יא). אתפשט ואתנהיר – כאן הוא השורש הראשון לכל הגילויים¹⁶⁰² (מ"א יא). ומניה ירתון צדיקייא ד' מאה עלמין דכסופין¹⁶⁰³ לעלמא דאתי – 'מיניה' היינו מרישא חוורא. ובספד'צ רישא זה מכונה כיסופא דכל כיסופין (בהגרא על ספד'צ ג' ע"ב ד"ה ונקרא כסופא). ת' הוא כמנין שק"ל¹⁶⁰⁴, ושם הוא סוד "שקל הקדש". טעם הדבר, שכן שם הוא תחילת התיקון הרי הוא המתקלא¹⁶⁰⁵. אמנם אין מגיע לעולם הזה כי אם מחצית מהעולמות הללו¹⁶⁰⁶ (מ"א יא). וזהו העניין שנתבאר בדברי הזהר "ומהאי גולגלתא נפיק חד עיבר חיור לגולגלתא דזעיר אנפין לתקנא רישיה" (אד"ר קכח ע"ב) (פת"ש א"א כב, וכן הוא בגליונות הלש"ן). מהאי קולטרא דקטפוי דהיא גולגלתא חוורא, נטיף טלא כל יומא לדהוא זעיר אנפין – "קולטרא" הוא כלל הגלגלתא, והוא בסוד התנין שהוא הקשר של כל י"ג החיורין¹⁶⁰⁷ (בהגרא על ספד'צ יב ע"ד ד"ה קולטרא, וכא ע"א ד"ה בקטפוי, ובהגרא על תז"ח כד ע"ג ד"ה קוטרא). לאתר דאתקרי שמים, וביה זמינין מיתייא לאחייא לזמנא דאתי, דכתיב ויתן לך האלקים מטל השמים (בראשית כז) – כל הדברים הבאים לעולם בהשפעה מעליון לתחתון בכללות מכונים "טל", ורמז לדבר הוא שכלל העולם נברא בט"ל מלאכות, וזהו מה שנאסר בשבת. והנה שרשם הוא בד' הויר'ת בד' מילואיהם הרי הם ט"ל אותיות, והן נכללות באור הראשון בסוד 'יהי אור'¹⁶⁰⁸ ובסוד הגלגלתא חוורא. והנה כל דבר שיורד הוא

¹⁵⁹⁸ עי' בהגרא על תיקו"ז קלח ע"ד שאוירא אינו נזכר באד"ז מכיוון שכבר נכלל בגלגלתא, ועי' בהגרא על ספד'צ ה ע"ב שהאוירא הוא נעלם ולכן אין מדברים כי אם בקד"א, ועי' בהגרא על ספד'צ ה ע"ג שסיום הגלגלתא הוא בקד"א.

¹⁵⁹⁹ זהר שלח קנז ע"א. ופירושו הוא שהגלגלתא כולו גילוי חסדים בלי גבול, ה"ה גילוי אור א"ס.

¹⁶⁰⁰ עי' רש"י פסחים לו ע"א, שמפרש שהוא לשון של טיחת פני לחם (ציפוי החיצוני בביצה או בחלב), וכן עי' הגהת דרך אמת שביארו בלשון הדבקה. עי' בהגרא על ספד'צ כא ע"א ד"ה בקטפוי עד בסטרוי ז"ל, אמר בקטפוי דקטפין הוא קרומא דאוירא, שקוטפא נקרא גולגלתא (משמע שזה לשון של כיסוי כמו בעריכת הלחם).

¹⁶⁰¹ עי' בהגרא על ספד'צ יב ע"ד ד"ה קטרוי, שהקשר הוא הקד"א. ועי' בהגרא על ספד'צ כא ע"א ד"ה בקטפוי.

¹⁶⁰² עי' במ"א יא דהוא מש"כ ברע"מ כי תצא רעט ע"א שכל העולם קאי על סנפיר. והנה בפירוש העניין, עי' בהגרא על ספד'צ יג ע"א ד"ה יסוד, דהיינו שכל העולם קאי על יסוד דבינה דרדל"א שנתלבש בגלגלתא, ה"ה רישא תנינא, וכאן הוא השורש הראשון להתגלות.

¹⁶⁰³ בהגרא על ספד'צ ג' ע"ב גורס "דכסופין", ובדף יב ע"ד השמיטו. עי' לש"ו כללים ח"א כח ע"ג, שלאחר שהאורות הפנימיים עושים את כל הפעולות הנצרכות לפרצופים ולעולמות שלמטה, הם חוזרים למקורם הנעלם, ונתקנים שם להיות עלמין דכסופין הנזכרים כאן.

¹⁶⁰⁴ וכן הוא כמנין סנפ"ר (מ"א שם).

¹⁶⁰⁵ כמש"כ בספד'צ א ע"ב ד"ה עד דלא הוה.

¹⁶⁰⁶ עי' בהגרא על ספד'צ יב ע"ג ד"ה וז"ש האלף, ועי' אד"ר קכח ע"ב ד"ה ומהאי דגולגלתא. ועי' מ"א יא שזהו סוד מחצית השקל וכן "ומאתים לנוטרים" (שיה"ש ח יב) (והוא מזהר חיי שרה ככד ע"ב).

¹⁶⁰⁷ דהיינו החוורא ה"ג המשפיע למטה.

¹⁶⁰⁸ 'יהי אור' בגימ' ע"ב ס"ג מ"ה ב"ן (בית יצחק שם).

מחיר האדרא

עשירית משורשו העליון ממנו¹⁶⁰⁹, וז"ס מה שי' פעמים ט"ל הוא בגימ' "שמים"¹⁶¹⁰ (מ"א יג). ואתמלייא רישיה – כמאמה"כ "ראשי נמלא טל" (שיה"ש ה ב) (מ"א יג). ומההוא זעיר אפי' נטיף לחקל תפוחין, וכל חקל תפוחין נהירין מההוא מלא – כל העולם הזה בכללות מכונה "שדה של תפוחים"¹⁶¹¹. אבל עצם הכינוי "שדה" הוא סוד גן עדן התחתון, ומשם הוא שבא שפע גם לעולמינו זה כפי מעשינו בקיום התורה והמצוות, ואז נעשה תיקון בעולם הזה הנהיה בבחי' ג"ע כפי התיקונים הנעשים בה¹⁶¹² (מ"א יד).

האי עתיקא קדישא וחכמתא עלאה סתימאה בהאי גולגלתא אשתכח – מ"ס הוא הראש התחתון שבג' הרישין, והוא סתים בגולגולת. והוא אינו גלוי לנו, שכן הקרום סותמו, ואין מתגלה ממנו כי אם קרומא דאזדכך וסתים¹⁶¹³ (בהגר"א על ספד"צ כג ע"ג ד"ה וז"ש הוא). והנה על ידי הגלגלתא אפשר למצוא ולידע קצת מחכמתו ית', והיינו שורש וכלל החכמה (מ"א יד). הארת המו"ס יוצאת מהגלגלתא להתגלות לתחתונים על ידי השערות (מ"א יז). ודאי בהאי עתיקא לא אתגלייא אלא רישא בלחודי – אע"ג שאמר (בספד"צ ג ע"ב) שהמתקלא של הא"א תלוי בגופיה דעתיק, אין גופו נראה, ולא נגלה כלל ממנו כי אם ראשו בלבד¹⁶¹⁴ (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ד ד"ה ולא אתחזי). או"א מלבישין את א"א החל מתחתית הראש עד לטיבור, וזו"נ מלבישים אותו מטיבורו ולמטה. לכן אינו נראה אלא ראשו¹⁶¹⁵ (בהגר"א על ספד"צ יג ע"ב ד"ה ויאמר¹⁶¹⁶). מוחין דא"א מתפשטים בגופו ומשם לז"א. אין מזכירים את גופו דא"א כלל (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ב ד"ה מתפשטין). פירושם של הדברים שאין מתגלה מהמו"ס אלא הראש, היינו שהמתגלה מא"א הוא ה'בכח' שבו, הרי הוא ההתחלה שלו ולא ה'בפועל' שבו (מ"א יד). עיקר עצמות א"א

¹⁶⁰⁹ והדבר מובן, שכן כל תולדה יוצאת מהמלכות והמלכות היא עשירית של כל קומה.

¹⁶¹⁰ והנה ז"א מכונה "שמים" ולכן מה שיוצא ממנו הוא עשירית שלו והיינו הטל.

¹⁶¹¹ עי' אד"ר קכח ע"ב ובב"ע שם, ובהערה 216.

¹⁶¹² עי' נפש החיים שער א' פרק ו' בהגה"ה וז"ל, וזה שתקנו נוסח ברכות המצוות אשר קדשנו במצותיו וכן וקדשתנו במצותיך כי מעת שעולה על רעיון האדם לעשות מצוה תיכף נעשה רישומו למעלה במקור שרשה העליון וממשיך משם על עצמו אור מקיף וקדושה עליונה חופפת עליו וסובבת אותו וכתוב מפורש והתקדשתם והייתם קדושים וכמאמרם ז"ל (יומא לט ע"א) כל המקדש עצמו מלמטה מקדשין אותו מלמעלה רוצה לומר שמלמעלה נמשך עליו הקדושה משרשה העליון של המצוה כמ"ש בזוהר צו (דף לא) כתיב והתקדשתם והייתם קדושים מאן דמקדש גרמיה מלרע מקדשין ליה מלעילא כו' מקדשין ליה מלעילא כו' דהא קדושה דמאריה שריא עליה כו' אי עובדא דלתתא היא בקדושה אתער קדושה לעילא ואתי ושריא עליה ואתקדש ביה כו' עיין שם ובפרשת קדושים (דף פו) בשעתא דבר נש אחזי עובדא לתתא בארע מישור כו' נגיד ונפיק ושריא עליה רוח קדישא עלאה כו' ובההוא עובדא שריא עליה רוח קדישא רוח עלאה לאתקדשא ביה אתא לאתקדשה מקדשין ליה דכתיב והתקדשתם כו' ובפרשת נשא (דף קכב ע"א) דמשך עליה רוח קדישא עלאה כמה דאת אמרת עד יערה עלינו רוח ממרום עיין שם ועל ידי זה הקדושה והאור המקיף הוא דבוק כביכול בו יתברך גם בחייו וזה שאמר הכתוב (דברים ד ד) ואתם הדבקים בה' אלהיכם גם בעודכם חיים כלכם היום וזה האור מקיף הוא לו לעזר לגמור המצוה ועל ידי הגמר האור מתחזק יותר וירם ראש עליון ועל זה אמרו ז"ל הבא ליטהר מסייעין אותו גם מושכת וגוררת את לבו מזה לסגל עוד כמה מצוות אחר שהוא יושב עתה בגן עדן ממש חוסה בצל כנפי הקדושה בסתר עליון אין מקום להיצר הרע לשלוט בו ולהסיתו ולהדיחו מעסקהמצוות זה שאמרו שמצוה גוררת מצוה וכאשר ישים אליו לבו בעת עשיית המצוה יבין וירגיש בנפשו שהוא מסובב ומלוכב כעת בהקדושה ורוח נכון נתחדש בקרבו וזש"ה אלההמצוות אשר יעשה אותם האדם וחי בהם בהם היינו בתוכם ממש שהוא מסובב אז בקדושת המצוה ומוקף מאוירא דגן עדן.

¹⁶¹³ צ"ע שהרי בהגר"א על ספד"צ דף ו ע"ב כותב ש"חכמתא עילאה סתימאה" היינו האוירא ולא מו"ס.

¹⁶¹⁴ עי' דברינו שם, שהגר"א מבאר כך את רדל"א ואת א"א כאחד.

¹⁶¹⁵ עי' לש"ו כללים ח"ב ב ע"ב, שכל מה שלמטה מרישיה דא"א הוא מתלבש בהאורות היוצאים ממנו, ואינו מתגלה בעצמו אלא רק בהם ועל ידיהם.

¹⁶¹⁶ ע"ש מה שהבאנו מבהגר"א על תז"ח. ועי' בהגר"א על ספד"צ יז ע"ג ד"ה וכל הכלל.

מחיר האדרא

ורוממות מעלתו, הוא ג' הרישין שבו, ה"ה גלגלתא, אוירא ומו"ס, וכן אורם המתפשט מהם, הרי הם י"ג חיוורתא וי"ג נימין וי"ג ת"ד (לש"ו כללים ח"א כט ע"ג). בגין דאיהו רישא לכל רישא – דהיינו שורש לכל השרשים, לכן לא נתגלה ממנו אלא השורש (מ"א יד). חכמתא עלאה דאיהו רישא ביה סתים – כשנסתלק העתיק, דהיינו הכתר, אזי גם נסתלקה החכמה ונסתמה. ונמצא כי הרצון והחכמה א' המה, אלא שהרצון הוא העיקר, והחכמה היא גילוי אליה (מ"א טו). ואקרי מוחא עלאה, מוחא סתימא, מוחא דשכיך ושקיט – נבחנו כאן ג' בחי' במוח: "מוחא עילאה", שהוא עליון על כולם ומקבל תחילה. "מוחא סתימא", שם כל עוד המחשבה שרויה במוח היא עדיין סתומה, אמנם על ידי ניכרת המחשבה עכ"פ כאשר היא יורדת ממנו לאברים. "מוחא דשכיך", שמשכך את שאר האיברים מלפעול רצונם וחפצם¹⁶¹⁷ (ג' אלה הם כנגד חב"ד). והנה מצד עצמו כל המוחין הינם בבחינת "שקיט", שכן אינם מתנועעים ומשתנים בעת הפעולה כשאר אברים, ולכן לית דידיע ליה כאשר הוא נשאר במח¹⁶¹⁸ וכפי שיתבאר לקמן (מ"א טו). ולית דידיע ליה בר איהו – הא"א אינו מושג, ולכן השם השייך אליו הוא אה"ה ולא הוי"ה (בהגר"א על ספד"צ כח ע"ג ד"ה וז"ש באתון). המחשבה סתימאה היא מחשבה עילאה שאינה ניכרת לאדם (בהגר"א על תז"ח יח ע"ג ד"ה ההוא).

תלת רישין אתגלפן – זהו התיקון של ע"ק דאתתקן במתקלא להתגלות בג' רישין¹⁶¹⁹ (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה ותיקון של). התיקון הראשון מז' התיקונים דגלגלתא הוא הגלגלתא עצמו, ה"ה הראש הראשון מג' הרישין שכאן (בהגר"א על ספד"צ ה ע"א ד"ה בחד גולגלתא). כמו בא"א שעמידתו הוא בהנהגה בבחינת ג' קוים, כן הוא באו"א ובז"א (בהגר"א על ספד"צ כז ע"ג ד"ה וענין כלל ופרט)¹⁶²⁰. דא לגו מן דא ודא לעילא מן דא – והנה מקומו של רישא דלא אתיידע הוא ע"ג גולגלתא דא"א (בהגר"א על ספד"צ כב ע"ג ד"ה ואמר אם כו') ושם אין בחינה של מתקלא¹⁶²¹ ואין ניכרים בחינות של ימין ושמאל, מכיוון שאין הנהגה של זמן ובסוד תיקונים ושרשים של הנהגה, שכן כל דבר ודבר שם הוא שורש לענין אחר. לכן אנו מדברים בהם בסוד "זה לפניך מזה". מקום התחלת המתקלא הוא בגופא דא"א, דהיינו מחסד שבו ולמטה (פת"ש א"א ז'). מתקלא זו היא בבחינת קו א' (לש"ו כללים ח"א פו ע"ב). רישא חדא חכמתא סתימאה דאתכסיי ולאו מתפתחא¹⁶²² – מו"ס הוא שורש החכמה (בהגר"א על תיקו"ז קכז ע"א ד"ה להוא). כאן מתבאר שמו"ס הוא במדריגה התחתונה מגלגלתא ורדל"א¹⁶²³ (בהגר"א על תיקו"ז סוף קלח ע"ג). ווהנה כל הגילויים הם בסוד ג', לכן גם בשרשם הוא כך. לכן יש ג' בחכמה עצמה: א' "סתימאה", ב' "דאתכסיא", ג' "ולאו מתפתחא" (מ"א טז).

¹⁶¹⁷ כלומר מלפעול את רצון הרוח, אמנם רצון המוחין גופא ודאי שפועל כאן.

¹⁶¹⁸ עי' אד"ר קכח ע"ב והב"ע שם לה ע"ב.

¹⁶¹⁹ כל ג' הרישין מכונים 'הוא' (בהגר"א על ספד"צ כג ע"ג ד"ה וז"ש הוא).

¹⁶²⁰ ג' אלה הם כנגד ג' הכינויים "עילת כל העילות" (והב' שאחריו הם "העילות" פי' שהמה סיבה ושורש לשאר הספירות), "מופלא" ו"מכוסה" (בהגר"א על תז"ח יא ע"ב ד"ה דהוא), ועי' בהגר"א על תז"ח יח ע"ג ד"ה ונהיר.

¹⁶²¹ עי' בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ב ד"ה ועוד נ"ל, שבא"א אין מתקלא.

¹⁶²² בהגר"א על תיקו"ז קלח ע"ג גורס "מתפתחי חכמתא", אמנם בדף קכז ע"א גורס כמ"ש למעלה.

¹⁶²³ וע"ש שלפעמים הוא להיפך, דהיינו כאשר משפיעים למטה.

מחיר האדרא

והכמתא דא סתימאה רישא לכל רישיה¹⁶²⁴ דשאר חכמות – כאן נכללים כל ג' רישין, וממילא כלולים בזה כל החכמות (לש"ו ביאורים ח"ב פז ע"א).
רישא עלאה עתיקא קדישא – רישא חוורא (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה רישא דכסופא). כאן הוא שורש הבינה, וגם כאן נבחנו ג' בחינות: "רישא עילאה", "סתימא דכל סתימין", "רישא דכל רישא" (מ"א טז). סתימא דכל סתימין רישא דכל רישא¹⁶²⁵ – כל רישא כולל ג' בחינות, וכאן הם גלגלתא, אוירא ומו"ס (בהגר"א על תיקו"ז קלח ע"ב ד"ה בהיכלא) גלגלתא דא"א זהו "רישא דכל רישא" ולמעלה ממנו רדל"א המכונה א"ס (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה רישא דכסופא). ג' רישין אלה בסוד הספיקות שאין אדם יכול להשיג, והוא בכלל השער הנ' משערי הבינה¹⁶²⁶ (מ"א טז). {רפח:} רישא דלאו רישא – עי' מה שכתוב בזהר פקודי (דלט ע"א): ר"א שאיל לר"ש כו' (שאלוהו עד היכן עולה מ"ן) א"ל עד א"ס דכל קשורא ויחודא ושלימו לאצנעא בהווא צניעו דלא אתדבק ולא אתידע דרעוא דכל רעוין ביה, עד כאן. ופשוט דהיינו רישא דלא אתידע וכמ"ש כאן, והוא רעוא דכל רעוין המתגלה במצח (בהגר"א על ספד"צ א ע"ב ד"ה דצניעותא, וכן א' ע"ג ד"ה ואמר פעם). ולא ידע ולא אתידע מה דהוי ברישא דא¹⁶²⁷ – הראש הוא שאינו נודע, אמנם גופו הוא שורש לא"א וממילא הוא נודע (בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ג ד"ה והשרשים). כוונתו כאן היא להארת הרדל"א המתלבשת באוירא. שכן הרדל"א מצד עצמו אינו ידוע אפילו כאשר הוא מתפשט למטה, ולכן כתוב עליה 'ולא ידע'. שכן במקומו הוא לאו רישא כלל, ורק כאשר הוא מתפשט באוירא דאזדכך הרי הוא מאיר דרך מסך (יהל אור ח"א כג ע"ב). רדל"א הוא הבחינה המעלה את כל המציאות שנעשתה על ידי ההנהגה התחתונה התלויה בזמן ובחירה אל עולם הנצחיות והשכר. והדבר נעשה על ידי שנשרשים בג"ר שלו כל התיקונים של עבודת התחתונים. ומכיוון שאינו נתפס היאך עולה הכל אל הנצחיות ע"י העבודה הזאת והנהגת הזמן, ולכן הוא שלא נודע כלל (פת"ש מ"ד ומ"ן יח). דלא אתדבק בחכמתא¹⁶²⁸ ולא בסוכלתנו – ודלא כדעת של מטה¹⁶²⁹ המחברת את חו"ב וגם מתפשטת למטה (מ"א טז). ועל דא אקרי – לאו למימרא שהפסוק דלהלן מדבר על מי שמנסה להשיג ברדל"א אבל עכ"פ רשב"י קורא עליו כך (מ"א יז). ברח לך אל מקומך (במדבר כג) – רדל"א הוא שורש הנשמות וההשגה, ואסור לו לאדם לעלות יותר משרשו דהיינו מהרדל"א ולמעלה. והוא בכלל מה שאסרו חז"ל להרהר מה למעלה (חגיגה יא ע"ב). אמנם עד הרדל"א אכן מצוה היא לרדוף ולהשיג, וכמ"ש "ונדעה ונרדפה" (הושע ו ג) (מ"א יז). והחיות רצוא ושוב (יחזקאל א) – כאן מתבאר כי הארת עיני

¹⁶²⁴ בהגר"א על תיקו"ז קלח ע"ג גורס "רישא לשאר", ואילו בדף קכז ע"א גורס כמ"ש למעלה. ועי' תיקונים קלח ע"ב ד"ה בהיכלא שם גורס "רישא דכל רישין", ואילו בדף קלח ע"ד גרסתו היא כמש"כ כאן.

¹⁶²⁵ גליונות הלש"ו: הוא נמשך לעיל (והנקודה המפסיק הוא טעות סופר) כי הרישא תניינא היא נקרא רישא דכל רישא כן כתב הגר"א בספד"צ פ"א ד"ה עד דרישא דכסופא כו' אבל הרישא הג' העליונה על כולם שהיא רדל"א היא נקרא רישא דלאו רישא כו' אמנם הרח"ו ז"ל בע"ח שער א"א פ"ב לא כתב כן אלא רישא דכל רישא קאי על רדל"א ע"ש וכן במבר"ש שער א"א פ"ד אמנם לקמן ע"ב כללא דעתיקא בתרין הוא כו' מבואר כהגר"א ע"ש.

¹⁶²⁶ והמה בחי' ג' הצחצחות שלמעלה מהכתר, ועי' עניינו בפת"ש אב"ע פתח כו.

¹⁶²⁷ עי' בהגר"א על תז"ח יח ע"א ד"ה נהורא.

¹⁶²⁸ בהגר"א על ספד"צ א ע"ב ד"ה דצניעותא גורס 'לא בחכמתא', אמנם בדף כב ע"ב הוא גורס כמש"כ למעלה.

¹⁶²⁹ במהדורה החדשה של המים אדירים איתא "למעלה", אמנם במהדורה הישנה הלשון הוא "למטה" כמש"כ כאן ולכאורה זה נראה טוב יותר.

מחיר האדרה

א"א לעיני ז"א¹⁶³⁰ הוא בגדר "רצוא ושוב" (בהגר"א על ספד"צ כב ע"ב ד"ה ואמר לא). החיות המה בחינת מו"ס ולכן הם כביכול רצים לקבל שפע מרדל"א ובגלל הפרסה אינם משיגים וממילא שבים. אמנם הם מקבלים איזה חיות והארה משם עכ"פ (בהגר"א על תז"ח יח ע"ד ד"ה ההוא נהירו), הם "רצים" להשיג את שורשם, ו"שבים" מלהשיג יותר משרשם (מ"א יז). ובגין כך עתיקא קדישא אקרי אין, דביה תלייא אין – אין מרמז על כ"ע אשר עיקרו הוא המחשבה הסתימאה, שכן אין מתגלה ממנו דבר, ואפילו עצם מציאותו (בהגר"א על ספד"צ א ע"א ד"ה ספרא), אמנם צ"ע לכאורה, שכן מצאנו בדברי הגר"א שגופא דעתיק הוא הנקרא אין מכיוון שהוא אינו נראה (בהגר"א על ספד"צ ח ע"א ד"ה מתקלא קאים). וכמו כן רישא תניינא (הרי הוא האוירא ולא המו"ס) מכונה אף הוא אין (בהגר"א בתז"ח יא ע"ב ד"ה אני ראשון). האוירא¹⁶³¹ נקרא אין שכן אינו נתפס, ומאיר מרדל"א, ומאיר למו"ס (בהגר"א תז"ח יט ע"א ד"ה דנהיר) והנה הצניעותא בה מדובר בספד"צ היא א"א דתליא בצניעותא האמיתית הרי היא רדל"א, וכמש"כ כאן 'דביה תליא אין' (בהגר"א על ספד"צ א ע"ג ד"ה ואמר פעם, וכן בהגר"א תז"ח יח ע"ד ד"ה ההוא נהירו). כשם שרישא דרדל"א נקרא "דלאו רישא", כמו כן גופא דיליה נקרא "דלא הוי", ועל שמו הוא שע"ק מכונה אין מכיוון שהוא מלביש את גופא דרדל"א (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ב ד"ה ומחסד). פי' אין, שאין מה להשיג ממנו ואין משיגים כי אם את מציאותם¹⁶³² (מ"א יז). 'ביה תליא אין', אותיות אין רומזות על שורשי הא"ן ה"ה א' ה"ה רדל"א, י' הוא רישא חוורא, ון' הוא מו"ס¹⁶³³ (מ"א יז).

וכל אינון שערי וכל אינון נימין – השערות נחלקים לג' בחינות עיקריות (עי' שעה"כ ציצית פרק ב') ה"ה שערות, נימין וקוצין. השערות נותנים שיעור וגבול הנותנים מקום להשגת החכמה, ולכן השערות מכונים שְׁעָרִים, שכן הם אמצעים אשר דרכם אפשר לבוא אל החכמה (לכן הגבול לשיעור החכמה מכונה שערות, דהיינו בלשון נקבה, ואילו ההמשכה משם מכונה "שערים" שהוא בלשון זכר). הנימין מבדילין בין כל בחינה ובחינה והן נמשכים מהא' שבא"ן, והקוצים מ', והשערות מן'. והנה הקוצים אינם נזכרים כאן, ואילו באד"ר (קמא ע"ב) כליל להון בשערי, שכן הם סתומין מאד. ואע"פ שהא' הוא למעלה והוא בסוד פלא ונעלם יותר מהי', זהו באיכות הארתם שבשרשם אמנם אח"כ הוא מתגלה בסוד הדעת (מ"א יז). כמוחא סתימאה נפקין (תליין) – עיקר תיקון א"א הוא במו"ס, שכן על ידיו הוא שמאיר למטה (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ג ד"ה ותיקון של), וכמש"כ באד"ר (קכח ע"ב) שבגלגלתא דרישא תליא אלף אלפים וכו' הרי הם נו"ה ובסוד צבאו"ת, שהמה בסוד השערות המצויים על הגלגלתא, ויניקתן היא ממוחא (מ"א יז). ומכאן הוא שכל המשכת השגת התורה (הבאה על ידי המשכת השערות) הוא על ידי נ' שערי הבינה¹⁶³⁴ (מ"א

¹⁶³⁰ כלומר שעניי ז"א רצים לא"א ושבים לז"א (ה"ה בריחתם למקומם). כך, שהם אינם מגיעים אף פעם לרדל"א.

¹⁶³¹ יתכן שיותר מדויק לומר "קד"א". ועי' בהגר"א בספד"צ ה ע"ב ד"ה קד"א.

¹⁶³² ועי' בהגר"א על ספד"צ כא ע"ב, על חכמה שאין ניכרת מהותה אלא רק עצם מציאותה לידע שהיא קיימת, וכאן ההשגה ממנו היא פחותה אפילו מכך. וקשה שהרי ההגדרה של הגר"א לחכמה (ידיעת עצם המציאות), היא גופא הגדרת המ"א לכתר וצ"ע.

¹⁶³³ עי' לש"ו דע"ה ח"א יב ע"א שה'אין' הוא בעיקר כינוי לאוירא, הרי הוא חכמה דא"א. אמנם עי' בלש"ו ביאורים ח"א כח ע"א שעיקר עניין ה'אין' הוא ההארה של מלכות דא"ק המתלבשת בג"ר דאצילות, ואותה הארה היא גופא הרדל"א, וצ"ע. והנראה לענ"ד ביישוב הסתירה, - שעיקר ה'אין' הוא באמת אינו אלא האוירא עלאה, אמנם הוא הנמשך מרדל"א דאחזי נהוריה בהאי גלגלתא (ע"ח א"א ו). והנה עי' בהגר"א על תיקון ז' יג ע"ב ד"ה אין קדוש כה': "ר"ל 'אין' הוא א"ס", ועי' בהגר"א על ספד"צ א'.

¹⁶³⁴ עי' מש"כ לעיל ד"ה הקודם.

מחיר האדרא

יח). וכלהו שעיעין – שכן אין כאן דין כלל (מ"א יח).¹⁶³⁵ (ס"א יתבין) בשקולא – הכל הוא במשקל, דהיינו כפי כח המקבל (מ"א יח). ולא אתחזי קדלא – כמו שאמרו חז"ל "אין למעלה לא וכו' ולא עורף ולא" וכו' (חגיגה טו ע"א), ופירושו הוא שקשיות עורף עניינה הוא ההתגברות לעשות נגד טבעו, אמנם מי שהוא בתכלית הטוב ואין חפץ לעולם בדבר רע, אינו צריך לזה כלל, ולכן למעלה בא"א שהכל הוא בתכלית הטוב אין שייכת המציאות של קשיות עורף (מ"א יח). כלל הוא – כל הגילויים אשר שם הינם בחי' של הטוב האמיתי ועצם רצונו ית' (מ"א יט). בגין דהאי עתיקא קדישא בחד הוי – שכן כאן הכל הוא בחי' א' של גילוי הטוב, ואין הדין ניכר (מ"א יט). כלל בחידו ולא שניא מרחמי לעלמין – שורש הגבורות הוא בסוד יצח"ק, שכן החפץ והחשק באים מחמימות האש, וכשנתמלא חשקו מזה באים השמחה והצחוק. והנה אע"פ שיש שם דינים תמיד, אעפ"כ לעולם הם בשמחה בלא שינוי (מ"א יט). בתלת עשר¹⁶³⁶ מכילין דרחמין אשתכח – כל ההארות שלמעלה נמצאות אצלנו ע"י י"ג מידות הרחמים, ועל ידיהם הוא שנתגלו רחמיו אלינו ועל ידי המדות יכולים לקבל את רחמיו (מ"א יט). בגין דהאי חכמתא סתימאה¹⁶³⁷ דביה מתפרש תלת זמנין לארבע ארבע – תחילת התיקון של א"א היא במו"ס הכולל ג' הויר"ת, וכל הויר"ה בפני עצמה היא מתקלא (בהגר"א על ספד"צ א ע"ד ד"ה והמתקלא, וכן בהגר"א על ספד"צ ב ע"א ד"ה וכן). והנה אפיל שאין במו"ס אלא מוח א', אבל היא כלולה מג' (בהגר"א על תז"ח כד ע"ג ד"ה קוטר). שורש המזלות הוא במו"ס, שכן יש שם ג' פעמים את ד' האותיות של ההויר"ת, וביחד עולין י"ב כמניין הת"ד (ונוסף עליהם התיקון הי"ג הכוללם) (בהגר"א על ספד"צ ט ע"א ד"ה היתה). י"ג התיקונים שבדיקנא יוצאים ממו"ס (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה וז"ש שם). יש ג' חכמות היוצאות מג' המוחין, ואפילו שמוחא דע"ק היא בס"ה מוחא חדא, עכ"פ הוא שורש למציאות של ג' מוחין דביה ג' הויר"ת (בהגר"א על תיקו"ז קצ ע"א ד"ה לקבל ג'). והיינו י"ב שבדעת ועיקר שרשן הוא בכתר וביחד הם עולין י"ג (בהגר"א על ס"י ג ע"ד), דברי האידרא באים לתרץ היאך ישנם י"ג בע"ק הרי למעלה מבוארים רק ג' שכן החכמה עצמה היא שנחלקת לג', וזה אינו במו"ס אלא בחכמה עצמה [כלומר שיש ג' בחי' במו"ס וכל א' מהם הוא בחינה של שם הויר"ה בפ"ע, ולכן יש י"ב מדרגות, ועם אחד הכוללם. המה עולים י"ג] (מ"א יט). מש"כ כאן חכמתא סתימאה איננה חכמה דא"ק שמתלבשת בא"א דאצילות על ידי מלכות דא"ק, אלא הוא הרישא תליתאה דמוחין דא"א דא"ק (והוא המו"ס שבו), וכוונתו לומר שהיא דוגמת חכמה דא"ק, שכן שכן מציאותה נמשכת ממנו, אמנם עיקרו נשאר למעלה (לש"ו ביאורים ח"א כח ע"ב). וחד¹⁶³⁸ עתיקא כליל לון ושליט על כלל – דהיינו חסד עלאה דנחית במזלא, הרי הוא תיקון דמלך הדר, והוא דרגא דעתיקא (דהיינו תיקון י"ג דת"ד) דכליל לכל י"ב התיקונים (בהגר"א על ספד"צ ט ע"א ד"ה היתה). כן הדבר בכל בחינה של י"ג, שיש בו י"ב פרטים, והי"ג כולל את כולם (בהגר"א על תז"ח כ ע"ד ד' אליו), והוא בחי' כתר מלכות (בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ג ד"ה ותיקון של)¹⁶³⁹.

¹⁶³⁵ מים אדירים יח גורס את המוסגר.

¹⁶³⁶ ע"י לש"ו כללים ח"א יח ע"ג (וכן שם יט ע"א) ש"ג האלה מקבילים ל"ג הסדרים של עסמ"ב שבמו"ס דא"ק, שכן הוא עיקר ושורש לכל האח"ף דא"ק, נקודות ואצילות ולמעשה המה שורש לכל ספר הכללים שלו.

¹⁶³⁷ ג"י בהגר"א על תיקו"ז קצו ע"א גורס "ביה", ואילו בהגר"א על ספד"צ א ע"ד ודף ג' ע"ג ד"ה ותיקון גורס כמש"כ למעלה.

¹⁶³⁸ וכן הוא הנוסח בבהגר"א על ספד"צ יג ע"ב. אמנם בדף ט ע"א ד"ה היתה וכן ב ע"א ד"ה וכן וג' ע"ג ד"ה ותיקון גורס "והוא".

¹⁶³⁹ החיות שבמרכבה הינם ד' ראשים של ד' חיות, וכלל כולם הוא חיה א'. החיות הן בסוד מו"ס הכולל בו ג' זמנין ד' ד' (הויר"ת), וחד עתיקא דכליל את כולן (זה הפך המזלין שם הכולל הוא

מחיר האדרא

"עתיק" הוא מלשון סילוק, ובכל זאת הוא "כליל ושליט". ובביאור הדבר כיצד הוא יתכן, הרי ש"מבשרי אחזה אלו-ה", שכן האדם, בלידתו מסתלק ממנו שורש נשמתו, ובכל זאת הוא כולל את כל העולמות כולם ויכול לשלוט עליהם בהתדבקות בהשי"ת¹⁶⁴⁰ (מ"א יט).

חד ארחא דנהיר בפלגותא דשערי – כאן הוא תכלית התשוקה של כל העולמות. שכן כאן הוא מקום תיקון אריך, דהיינו תיקון הרישא חוורא ה"ה רישא תנינא. וכאשר נתקן א"א נתקנים כולם¹⁶⁴¹ (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה ונקרא כסופא). כאן הוא כללות השערות, וכמו הקולטרא דקטפוי (לעיל רפח ע"א) ה"ה כלל הגלגלתא. והשערות הם בבחי' האותיות, ולכן יש מספר שערות כמס' האותיות, וכמו כן כאן הוא שורש כל האותיות הרי הוא האות י¹⁶⁴² (מ"א כ). דנפקי ממוחא הוא ארחא דנהירין ביה צדיקייא לעלמא דאתי, דכתיב וארח צדיקים כאור נוגה ונו' (משלי ד), וע"ד כתיב אז תתענג על יי' (ישעיה נח יד) – כאשר כ"ז האותיות נכללים בי', הרי שאז הן בסוד ע"ר נהורין, ומאירים לשערות הרי הם האותיות, ומזה יודעים הצדיקים כיצד להשיג את דרך החכמה. וזה סוד "אז תתענג על ה'" (ישעיה נח יד), שכן שם הוי"ה ב"ה הוא ביטוי לעצם הרצון המהווה את הכל, והוא סוד ושורש לכל. והנה הארחא הזה שבפלגותא דשערי הוא כנגד קוצו של י' שבשם, והוא בסוד "על הוי"ה", שכן שם הוא שורש להויית הכל. והנה בעולם הזה השגותיהם של הצדיקים אינו אלא בדברים המתהוים, ואילו לעלמא דאתי ישיגו משרשי הדברים האלו (מ"א כ). ומהאי ארחא מתנהרין כל שאר ארחין דתליין בזעיר אנפין – בז"א תליין תרי"ג ארחין, הרי הן הדרכים העומדים לצדיקים להלך בעולם הזה על ידי תרי"ג המצוות המתנהרין מהשרש שלהם (הרי הוא אותיות התורה) (מ"א כא).

האי עתיקא סבא דסבין – זקן מכונה "עתיק" מחמת שנעתקו ממנו הימים שעברו וחלפו. ואם הוא "בא בימים" דהיינו שכל ימיו שלימים והוא פעל בהם את שלימותו, אזי מכונה הוא "עתיק" מטעם נוסף, מכיוון שהשיג עתה מחדש את מה שנעתק ממנו קודם לכן בעת היוולדו דהיינו תלמודו ושלמותו עמהם נולד והמה אשר נשכחו ממנו, וזהו שהגדירו חז"ל "זקן שקנה חכמה" (קידושין לב ע"ב) (מ"א כא). כתרא עלאה לעילא – דהיינו הכתר העליון לכל העליונים, והיינו מלכות דא"ק, שעולה למעלה עד א"ס (מ"א כא). דמתעטרין ביה כל עטרין וכתרין – "עטרא" הוא כינוי למעלה שמתעטרין ביה. והוא כעין הכתר, שאינה בתוך הראש של צורת האדם אלא מעליו. דוגמא לכך הוא קיום מצוה ולימודה, שאם כי יש לו שורש אמנם אין משיגים אותו בשלמות עכשיו אלא רק לעתיד לבא. והנה אפילו כאשר נשיג את הכתר הזה לע"ל, עכ"ז יהיה אח"כ כתר נוסף שבינתים יהיה מנוע מהשגתינו ונצטרך לזכות להשיג אף אותו, וכן הלאה והלאה, עד להאי כתרא עלאה הנ"ל (מ"א כא). מתנהרין כל בוצינין מנייה ומתלהטין¹⁶⁴³ (ומתנהרין) – בבחי' אור"פ ובסוד אור ממש, וזהו בסוד "תורה אור", ואילו המצוות ונשמות בני האדם הינם בבחינת "נר", שכן הם מאירים מכח התורה. לכן האור"פ מכונה "נהירין", אם כי

למטה מכולם ואילו כאן הוא למעלה מהכל (בהגר"א על ספד"צ יג ע"ב ד"ה תרין, בהגר"א על תיקור"ז קמ ע"ג ריש העמוד (עי' בהגר"א בתיקור"ז סוף קנח ע"ג). והנה ישנם י"ג טעמים, דהיינו י"ב וא' שכולל את כולם, וכעין מה שאירע כאן (בהגר"א על תז"ח כא ע"א ד"ה אית).

¹⁶⁴⁰ שכן ככל שהאדם מתגבר יותר על טבעו יש בו יותר יכולת לשנות את טבעו.

¹⁶⁴¹ ומזה יורשים הצדיקים ד' מאות עלמין דכסופין לעלמא דאתי (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה ונקרא).

¹⁶⁴² עי' בהגר"א על ס"י ט ע"א וז"ל, היר"ד הוא ראשית לכל האותיות שאין אות בלתי אם קדם לה נקודה והנקודה היא שרשם וחיותם, עכ"ל.

¹⁶⁴³ מים אדירים כא אינו גורס את המוסגר.

מחיר האדרא

האור נחלק לשני פעולות המתוארות כאן, "מתנהרין" ו"מתלהטין", והמה כנגד חסדים וגבורות. לכן לגבי או"פ זה, העטרין והכתרין הם או"מ, הרי הם בסוד שמות המלאכים אשר מהם נפעלו אותן הדברים שמקיימים על ידיהן את מצוותיו, והמה השומרים על האדם ומקיפים אותו בקיימו את מצוות ה', והם סוד טעמי המצוות (מ"א כא). והוא הוא בוצינא – פי' שס"ד שזה הכתר הוא א"ס ממש ח"ו, אין לומר כן, שכן יש כאן גבול וזה לא יתכן בא"ס. אלא הוא "בוצינא", דהיינו שאפילו הכתר אינו אלא בבחינת נר, ואע"פ שכל ההארות כולם מקבלים את הארתם משם. והנה נקט כאן בלשון 'הוא' ב' פעמים, שכן כאן הוא הכלי והאור בהעלם בסוד 'הוא' (מ"א כב). עלאה טמירא דלא אתידע – ג' לשונות אלה הם כנגד ג' בחי' שבעתיקא (ה"ה מו"ס, קד"א וגלגלתא) והמה¹⁶⁴⁴ המכונים (תיקו"ז קלג ע"ב) "אור קדמון", "אור צח" ו"אור מצוחצח" (מ"א כב),¹⁶⁴⁵ (וכל שאר בוצינין מנייה מתלהטין ומתנהרין).

האי עתיקא קדישא אשתכח בתלת רישין וכלילין בחד רישא – התיקון של המתקלא מתחיל מע"ק (בהגר"א על ספד"צ א ע"ד ד"ה והמתקלא), במתקלא שלו גופא (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב ד"ה ותיקון של). והוא דוגמת המתקלא שבז"א (בהגר"א על ספד"צ כז ע"ג ד"ה וענין כלל), הקיים אצלו על ידי הימצאות ג' השרשים דהיינו שורש כל החכמות (מו"ס) שורש כל ההויות (קרומא דאוריא), ושורש כל הידיעות (גלגלתא). והנה כולם נכללים ברדל"א, והיינו מש"כ כאן 'חד רישא' (מ"א כב).¹⁶⁴⁶ וההוא (נ"א והוא) רישא עלאה לעילא לעילא – נמנו כאן ג' עילויים (מ"א כב). ובגין דעתיקא קדישא אתרשים בתלת, כל שאר בוצינין דנהרין כלילין בתלת – צורת החג"ת דע"ק היא כמו הג"ר בע"ק דהיינו בצורת ג' קווין, שכן ג"ר דע"ק הוא שורש המתקלא (ב"ע יז ע"ב). והנה אע"פ שנסתלק הע"ק ואינו מושג מ"מ הרשימו שנותר במקומו לאחר הסילוק הוא בתלת בחי'. לכן הנרות (בוצינין) המתדבקים זב"ז ומאחיזים את האור המה תלת: התורה, האדם והעולם. ואע"פ שהתורה היא אור גמור ולא נר בעלמא, מ"מ תיבות ואותיות התורה הינם נרות שתכליתם להאיר את הגנוז בה וממילא נחשב הדבר שבחינת נר לה. אמנם מכיוון שהתורה מאירה לאדם את הדרך, לכן היא מכונה "אור" ביחס לאדם ולעולם, להם אין אור אלא מה שהם מקבלים מהתורה (מ"א כב). עוד עתיקא קדישא אתרשים בתרין – ד"ז שזכר כאן רק תרין כאשר כל בחינת מתקלא הוא נבחן בתלת, הוא מכיוון שעיקר המתקלא הוא זו"נ, והיסוד אין מציאותו אלא ההכרעה ביניהם, לכן כולו טמיר בנוק', ולכן הדעת אינה נחשבת כספירה בפני עצמה (בהגר"א על ספד"צ ב ע"א ד"ה וכן התחלת)¹⁶⁴⁷. כללא דעתיקא בתרין הוא – דהיינו הניכר (זו"נ) והנעלם (יסוד) (מ"א כג). כתרא עלאה דכל עלאין, רישא דכל רישין, וההוא דהוי לעילא מן דא דלא אתידע, כך כל שאר בוצינין סתימין בתרין – אע"ג שהבוצינין סתימין, מ"מ הם נגלים ונעלמים כאחד: נגלים מצד מציאותם, ונעלמים מצד עילתם (מ"א כג).

עוד, עתיקא קדישא אתרשים ואסתים בחד – הרשימו שמותיר ע"ק בכל הבוצינין ומתלבש ומסתתר בהם. והם חשובים כלבוש אחד, שכן לגבי ע"ק כל העולמות בכללותם הם אינם אלא אחד, וזה סוד הגילוי של "שמו אחד" (מ"א כג). והוא חד – כלומר שכאשר הם מתחברים בחיבור בבחינת דו"נ בשעת הזיווג, כמאמר הכתוב "והיו לבשר א" (בראשית ב כד) (בהגר"א על ספד"צ ב' ע"א ד"ה וכן

¹⁶⁴⁴ עי' תיקו"ז קלג ע"ב.

¹⁶⁴⁵ מים אדירים כב לא גורס את המוסגר.

¹⁶⁴⁶ מים אדירים כב גורס "והוא" במקום "וההוא".

¹⁶⁴⁷ עי' בהגר"א בתיקו"ז קעב ע"ג ד"ה גוון.

מחיר האדמה

התחלת)¹⁶⁴⁸. דהיינו שהעתיקה הוא אחד בסוד הגילוי של "ה' אחד" (מ"א כג). וכלא הוא חד¹⁶⁴⁹ – ההנהגה והרצון ג"כ א' בסוד "ה' הוא האלקים" (דברים ד לה), וכן על זה הדרך בכל עולם ועולם (מ"א כג). כך כל שאר בוצינין מתקדשין מתקשרין – פי' מתייחדים (מ"א כג). ומתהדרין בחד – בסוד¹⁶⁵⁰ תרי הו וחד אתחזרו (מ"א כג). ואינון חד – שהכל א' (מ"א כג).

מצחא דאתגלי בעתיקה קדישא רצון אקרי – זהו מצח הרצון המתגלה במנחה דשבת, ובו מתלבש ת"ת דרדל"א, שכן ת"ת מכונה רצון, והוא התיקון הרביעי מתיקוני גלגלתא דא"א¹⁶⁵¹ (בהגר"א על ספד"צ ו ע"ג ד"ה רעוא דרעוין). תכלית האצילות שיתלבש בו האי רישא, והוא כלל האצילות (בהגר"א על ספד"צ א ע"ב ד"ה דצניעותא). רדל"א מתלבש במ"ס ונסתם בתוך המצח (בהגר"א על תז"ח יח ע"א ד"ה גליף). ראשית הגילוי הוא מצח, והיינו גילוי הצחצחות הרי הוא רדל"א והרצון העליון, וזהו אפס קצהו מאותה הצחות וזהו שמרמז בכינוי מצח דהיינו מצח (מ"א כג). דהא רישא עלאה דאסתים לעילא דלא אתידע – דהיינו רדל"א (מ"א כד)¹⁶⁵². פשיט חד טורנא¹⁶⁵³ – והנה זה שמבואר כאן שהרישא סתום, וכל התלבשות היא בטורנא המתפשט מהרישא, ישנה ראייה לכך שהתלבשותם היא על גופיה דעתיק (המכונה רדל"א¹⁶⁵⁴) ולא על ראשו (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה ואף¹⁶⁵⁵). "טורנא" תרגומו שר, והוא בבחי' הממונה על אוצרות הגילויים המתגלים מלעילא (מ"א כד). בסימא יאה דאתכליל במצחא, ובגין דאיהו רעוא דכל רעוין, אתתקן במצחא – כלומר, מחמת שזהו ה"רצון של כל הרצונות", והוא תכלית וכלליות הכל, והרצון הוא כלל הכל מכיוון שכל ההנאות תלויות ברצון, וכן כל הדיבורים וכל המעשים כולם נכללים ברצון לכן הוא נתקן על ידי המצחא, שכן זהו המקום באדם בו תלוי הרצון. וזה סוד הבחירה, ולכן צריך שיהיה הרצון העליון הגנוז דבוק ממש ברצון האדם ויהיו שניהם א', שכן שניהם רוצים בדבר א' והוא בבחי' נוצר [ה"ה אותיות רצוין] בריתו. ודבר זה אינו נתקן לגמרי אלא כאשר אין רצונו של האדם ברע כלל וכלל, ומנהיג הוא את כל אבריו ברצונו הטוב בלבד (מ"א כה). ואתגלייא בבוסיטא¹⁶⁵⁶ (ס"א אתגליף בפסיטא), האי מצחא אקרי רצון – ה'בוסיטא', הרי הוא מראה אור הפנים. וכאן כוונתו היא לאור המתנוצץ במצח, שעל ידיו הוא שמתגלה רצונו¹⁶⁵⁷, והוא סוד הבושה והיראה, ובמעלה רמה כזו הבושה והיראה מתאחדים למידה אחת הנקראת הענוה הניכרת על ידי המצח. וגילוי זה שבמצח הוא בבחינת יסוד דעתיק המכונה "ספר הזכרון". אנו קורין זה הקצת מהמצח העליון - רצון, בסוד טעמי המצוות, דהיינו בירור מהות רצונו ית' שכן המצוות הינם יסוד ועיקר הרצון. וסודם ושרשם של המצוות הוא השורש של אותו העיקר, הנק' הרצון של כל הרצונות (מ"א כו). וכך דא אתגלי – דהיינו הרצון של

¹⁶⁴⁸ עי' בהגר"א על תז"ח יא ע"ב ד"ה וכלא חד.

¹⁶⁴⁹ משמע מדברי בהגר"א על תז"ח יא ע"ב שהיתה גרסתו "דכולא הוא חד והוא חד", עיי"ש.

¹⁶⁵⁰ עי' ז"ח נ' ע"ב.

¹⁶⁵¹ עי' א"ר קכט ע"א.

¹⁶⁵² עי' בהגר"א על ספד"צ ה ע"ב ד"ה ואמר שהיינו אורא, ועי' בהגר"א על ספד"צ א ע"ב ד"ה דצניעותא על המילים "רעוא דכל רעוין ביה", מש"כ באריכות.

¹⁶⁵³ עי' ע"ח א"א ו' דזהו מידת היסוד. ועי' בהגר"א על תז"ח כ"ד ע"ב שהוא עטרין דא"א.

¹⁶⁵⁴ ולא כדברי האריז"ל בשער המלכים פרק ח', שרדל"א הוא ג"ר דעתיק ולא כל העתיק. אמנם צ"ע איך יבאר האריז"ל את דברי הזהר כאן.

¹⁶⁵⁵ עי' בהגר"א על ספד"צ ו' ע"א ד"ה וכאן בגלגלתא.

¹⁶⁵⁶ מים אדירים כו לא גורס את המוסגר.

¹⁶⁵⁷ כאשר נולד אדם, התורה משתכחת ממנו, אם כי נותר ממנו מקצת רשימו. וזהו סוד הרצון הרי הוא האמונה, שורש נשמתו של כל יהודי (מ"א ה"ל).

מחיר האדרא

ע"ק, הרי הם טעמיהמצוות שכסה עתיק יומין¹⁶⁵⁸ (מ"א כו). רעוא דכל רעוין אשתכח בכלהו עלמין – אז נתגלה הרצון של כל הרצונות, וכן עיקר הטוב של כל הטובות (מ"א כו). וכל צלותין דלתתא מתקבלין – התפילה היא רצונו של האדם, שכן כאשר האדם מבקש מהש"ת את מה שהוא רוצה, אזי מתדבק רצון האדם ברצון ה' (מ"א כו). ומתנהרין אנפוי דזעיר אנפין – פני ז"א לכשלעצמם בלא הארת מצחא דא"א הינם סומקין כורדא, ואז המה בבחינת עולמות נוקבין, ובבחי' העולם שעלה במחשבה ליברא במידת הדין, וכל אור שיש בהם אינו בא אלא על ידי מצח הרצון דא"א, שבו ישנה את בחינת ע"ר הנהורין¹⁶⁵⁹, ואז יתמשך הסומק ויבוא החיוורא (מ"א כז). וכלא ברחמי אשתכח – שכן התחברו הדין והחסד וממילא אז הכל ברחמים (מ"א כז). וכל דינין אתשמרן ואתכפיין – כאשר מצח הרצון מתגלה, אזי אין מקום לרשעים, שכן הרע בתכלית הוא העזות המתגלה במצח דז"א (מ"א כט).

בשבתא בשעתא דצלותא דמנחה, דהוא עידן דכל דינין מתעריין, אתגלייא האי מצחא ואתכפיין כל דינין ואשתכחו רחמין בכלהו עלמין, ובג"כ אשתכח שבת בלא דינא, לא לעילא ולא לתתא, ואפילו אשא דגיהנם אשתקע¹⁶⁶⁰ (ס"א אשתכך) באתריה, ונייחין חייביא.

ועל דא אתוסף נשמתא דחדו בשבתא – בעת תפילת המנחה הוא זמן סילוק האור מן העולם, ולכן אז יש התגברות של הדינים ולכן בימות החול ישנה תגבורת הדינים לרע. אבל בשבת מתגבר הרצון הראשון, שהרי אז הדינים ממותקים (מ"א כט). ובעי בר נש למחדי בתלת סעודתי דשבתא, דהא כל מהימנותא וכל כללא דמהימנותא ביה אשתכח – ג' סעודות השבת הינם ג' חלקי היום, בסוד ג' בחי' של אור [התגלות מיעוט והעלמה], הרי הם סוד ענ"ג שבת, ענ"ג ר"ת ע"דן נ"הר ג"ן (עי' תיקו"ז יג ע"ב). והוא סוד האמונה, היפך הע"ז וכמאמר חז"ל, אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן, כל המשמר שבת כהלכתו, אפילו עובד עבודה זרה [כדור] אנוש מוחלין לו וכו' (שבת קיח ע"ב) (מ"א כט). ובעי בר נש לסדרא פתורא ולמיכל תלת סעודתי דמהימנותא ולמחדי בהו.

אמר רבי שמעון, אסהדנא עלי לכל אלין דהכא, דהא מן יומאי לא בטילנא אלין ג' סעודתי, ובגיניהון לא אצטריכנא לתעניתא בשבתא, ואפילו ביומי אחרוני לא אצטריכנא, כ"ש בשבתא, דמאן דזכי בהו זכי למהימנותא שלימתא.

חד סעודתא דמטרוניתא – זו סעודת ליל שבת, ותכליתה ללמדינו שהעולם הזה הוא סעד לקיום רצון הבורא, והוא בבחי' רצונו ית' השוכן בתוך העולם הזה. וביתר ביאור, כדי לקיים את המצוות המביאים לגילוי טובו ית' בעולם, צריכים את טובת עולם הזה, שכן הם סעד לקיום רצון הא-ל. וזה הוא עניין סעודת השבת, שרצון הא-ל הוא שנתענג על טובת העולם הזה לאחר ביטול היצר הרע, שהשבת היא עת מזומנת למנוחה ממנו. ואז באה לו נפש יתירה, ו"נפש" רומז על לשון הכתוב "וינפש" והוא מלשון מנוחה¹⁶⁶¹, ויכול יהיה לקבל את טובת העולם הזה ואעפ"כ לא יסור לבבו. והנה עיקר בחינה זו הוא בסוד ציון, שם הוא מקום העבודה והקרבות למי ששוכן בבית הזה. ומכונה כאן "מטרוניתא" כי בחינה זו היא המשמרת אותנו תמיד למען היות לנו קיום בארץ, וכן על ידיו נתגלה שמו בסוד

¹⁶⁵⁸ פסחים קיט ע"א.

¹⁶⁵⁹ עי' אד"ר קכט ע"א.

¹⁶⁶⁰ מים אדירים כט לא גורס את המוסגר.

¹⁶⁶¹ עי' גמ' ביצה טז ע"א: אמר רבי שמעון בן לקיש נשמה יתירה נותן הקדוש ברוך הוא באדם ערב שבת ולמוצאי שבת נוטלין אותה הימנו שנאמר שבת וינפש כיון ששבת ווי אבדה נפש.

מאיר האדרה

כבוד מלכותו, ובסוד מאמה"כ "ומה תעשה לשמך הגדול" (יהושע ז ט), וז"ס השכינה השוכנת עמנו תמיד. (מ"א ל). וחד סעודתא דמלכא קדישא, וחד סעודתא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין – זו האחרונה היא הסעודה השלישית, שהיא כנגד ז"א שכן נתמעט ממנה האור אחר זמן המנחה. והגם שאז נגלה ע"ק, מ"מ אצלנו הוא מתגלה במיעוט אור, שכן אין אנו ראויים לו עדיין. והנה התפילה העיקרית של השבת היא המוסף, שכן אז נתווסף האור, ולכן סעודת שחרית היא כנגד סעודתא דעתיקא, מכיוון שהוא לאחר המוסף¹⁶⁶² (מ"א ל). ובהוא עלמא יזכי בהו לאלין – הוא סוד מאמה"כ "והשביע בצחצחות נפשך" (ישעיה נח יא), ללמדינו שהם ג' "צחות" ("צח" א' ו"צחות" ב'). סוד ענין ג' הסעודות, היות כולם כלולים בנפש מכיוון שהכל תלוי בעשיית המעשים שבעולם הזה הכלול מג' העולמות¹⁶⁶³. וכולם הם בסוד ענ"ג ר"ת ע'דן נ'הר ג'ן, וכולם נכללים בעולם הזה. והנה על ידי מעשיו שבעולם הזה זוכה האדם לעצמות העונג בהוא עלמא, ויהיה לו גם אז העולם הזה לסעודה [דהיינו שכל מצוותיו שעשה בעולם הזה וכן כל צער שקיבל בעולם הזה ייחשבו לשכרו] (מ"א ל). האי רצון כד אתגלייא כל דינין אתכפיין משולשליהון – דינים אינם מתמתקים אלא בשורשן, ושורש הדינים הוא במצחא דז"א, שכן מה שנתמעט מגילוי הרצון לא היה אלא כדי שתהיה בחירה. לכן הוצרך להיות העדר של גילוי הטוב וממילא נהיה שם מקום לאחיזת הרע, והוא המקום בו אינו חל אלא או העזות או הרצון, דהיינו או עול מלכות שמים או כפירה ח"ו (מ"א לא).

תקונא דעתיקא קדישא – עיקר תיקון הע"ק הוא במו"ס, שכן משם הוא מאיר בתיקוניו לתחתונים על ידי שערות הראש והזקן (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ג ד"ה ותיקון של ע"ק). אתתקן בתקונא חד כללא דכל תקונין – סוד הרצון הראשון היה צריך להיות נתקן בתיקון א', דהיינו על ידי סוד המצוה הא' שנצטוה בה אדה"ר, ועי"כ היה התיקון, והוא כלל כל המצוות, ה"ה מצות האמונה (מ"א לב). והיא חכמה עלאה סתימאה¹⁶⁶⁴ כללא דכל שאר – המצוות נתגלו על ידי חכמתו ית'. והנה כמו שמצוה זו של האמונה היא כלל כלהמצוות, כן החכמה העליונה שעל ידו היה גילוי מצוה זו, הוא כלל כל החכמות (מ"א לב). והאי אקרי עדן סתימא – עדן¹⁶⁶⁵ הוא מלשון קשר ויחוד, שכן הוא כלל הכל באחדות גמור (מ"א לב). והוא מוחא דעתיקא קדישא, והאי מוחא אתפשט לכל עיבר – דוגמת מוח האדם, אשר משם שופעת חיות לכל איבריו, כמו כן מתפשט אור מהשגה זו לכל החכמות ולכל התורה, ומשם בא העדן והמתיקות לכל מצוה ומצוה בטעמיה. וז"ס טעמי המצוות, שכל טועמיה חיים זכו, וכן "אשר יעשה אותם האדם וחי" (ויקרא יח ה) (מ"א לב). מניה אתפשט עדן אחרא – לאחר שנתמעט האור נתמעטה ההשגה, והטוב הסתלק. ומאחר הסילוק ואילך השגחת העולם הוא בבחינת ז"א. והנה יש בבחינה זו בחינה כללית ובחינה פרטית: הבחינה הכללית מכונה "עדן" הרי הוא העדן התחתון שנתפשט מחמת השגת כלליות החכמה העליונה, ד"מ כאשר יודע את

¹⁶⁶² אמנם יש לנו לדעת שיש בזה כמה סתירות ממקומות אחרים, ויה"ר שהקב"ה יגלה לנו מסתורין מהתורה"ק (מ"א כאן).

¹⁶⁶³ וכן הוא באדם, שאף אצלו כנגד ג' העולמות ישנם ג' חלקים דהיינו רצון, מחשבה ומעשה, וכנגדן יש תורה מצוות ומדות (מ"א כאן).

¹⁶⁶⁴ צ"ע, שהרי לעיל הבאנו מבהגר"א על ספד"צ ג ע"ג שכאן קאי על מו"ס, אמנם עי' בהגר"א ספד"צ ה' ע"ב ד"ה קרומא, שהביטוי "חכמה עלאה סתימאה" הוא לשון המורה על אורא, ועי' ב"ע לג ע"א, ששניהם אמת, דכן המה חר"ב ותרין רעין דלא מתפרשין.

¹⁶⁶⁵ עי' רש"י על שמואל ב פרק כג פסוק ח: "עדינו העצני - כשעוסק בתורה, כורך ומקשר עצמו כתולעת" וברש"י איוב פרק לח פסוק לא: "מעדנות כימה - קישור כימ', שלא תצא כל קורותיו ויחריב את העולם בצנינה".

מחיר האדרא

סודות התורה אזי מבין הוא כל מצוה ביתר שאת בכל פרטיה ודקדוקיה. (מ"א לב).
[והבחינה הפרטית היא כל מצוה ומצוה לכשלעצמה]. ומהאי עדין אתגלף –
1666 בחרבן נסתמו הגילויים שבאו מלמעלה, ומאחר שעלו בהם קמשונים, ולכן "דרכי
ציון אבלות" (איכה א ד), ו"כל שעריה שוממין מבלי באי מועד" (איכה שם) שכן
בהשגת החכמה העליונה כאילו נתקנו ונתרחבו ונתפנו הדרכים. וכן נולדים לו עוד
נתיבות, דהיינו חידושים איך יוסיף וישיג ויהלך בדרכי ה', והוא על ידי חקיקת
החכמה בתוכו ועשיית רושם במקום שלא היתה חקיקה קודם לכן, והיינו "אתגלף".
(מ"א לב).

וההוא {רפ.ט.} רישא סתימא דברישא דעתיקא דלא אתידע, 1667 כד
פשיט חד טורנא 1668 – שורש תקונין דמו"ס הוא ברישא דל"א (בהגר"א על ספד"צ
ד ע"א ד"ה האי מתקלא). כלומר מהבוצינא דקרדינותא ואורא דכיא, ה"ה חו"ג
דרדל"א, אשר משם הגיעה הארה שבטשה במו"ס של א"א 1669 (בהגר"א על תז"ח יח
ע"ב ד"ה עד אתבסמו). כלומר שמרדל"א נפיק אורא על מוחא [הרי הוא הטורנא
הנ"ל – ועי' בהגר"א על תז"ח כד ע"ב ד"ה בוצינא, וכן בהגר"א על ספד"צ י"ז ע"א
ד"ה האי מתקלא 1670, והוא ת"ת דעתיק, שכן גוף וברית חשבינן חד 1671 (מ"א לג)], ועל
ידו מתקשר המו"ס בא"ס (בהגר"א על ספד"צ יג ע"ד ד"ה וענין רצוא), ואז רדל"א
מתלבש בתוך מו"ס ומתגלה במצח (בהגר"א על תז"ח יח ע"א ד"ה גליף), האורא
שבין הגלגלתא למו"ס הוא שורש החסדים, ואילו מו"ס עצמו הוא שורש הגבורות 1672
(בהגר"א על תז"ח יח ע"ב ד"ה ובטש). זיווג דאורא ומו"ס, הוא בעצם זיווג של חו"ב
דא"א, והוא הזיווג העליון ביותר שבע"ק (בהגר"א על ספד"צ יד ע"א ד"ה וענין ג').
היות השורש ב'רישא סתימא', פירושו הוא הג"ר דא"א הרי הוא הראש שהוא
המקום הסתום ביותר באדם (מ"א לג). והנה עיקר התיקון תלוי בגוף רדל"א, ולא
בראשו (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה ואף שאמרנו, כן י"ז ע"א ד"ה אתקלו ביה). .
דהוה מתקן לאנהרא – כלומר שכאן הוא תחילת התיקון שהתחיל להאיר (מ"א
לג). בטש בהאי מוחא ואתגלף ואתנהיר בכמה נהירין – אור היסוד הכולל את
נו"ה בא למוח, ונעשה שם לבחי' דעת הכוללת את חו"ב. אמנם במוח הוא סתום
ואינו יכול להתגלות אלא במצח. לכן עיקר החקיקה והגילוף הם במצח בסוד ביאה
ראשונה, ואילו אח"כ אתנהיר בכמה נהירין, והיינו ע"ר הנהירין שבאד"ר (קכט ע"א).
אמנם כאן מבאר יותר בעניין הבטישות שבמוחא, משא"כ באד"ר שם הוא בהעלם
(מ"א לג). ואפיק וארשים – דהיינו שאחרי הבטישות הנ"ל, יוצא האור מהמצח
ועושה מעין "רשימות" על המצח בגילוי (מ"א לג). בבוסיטא – כמראה הפנים
שמגלה על הפנימיות (מ"א לג). דא בהאי מצחא – כנ"ל ששם במצח מתגלה מה
שיש במוח (מ"א לג). ואתרשים ביה חד נהורא דאקרי רצון, והאי רצון אתפשט
לתתא בדיקנא, עד ההוא אתר דמתישבא בדיקנא ואקרי חסד עלאה – חסד

1666 המ"א מזכיר כאן ב' בחינות ה"ה "דרכים" ו"נתיבות" אמנם אינו ברור כלל מהו גדרו של כל
א' מהם.

1667 בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה האי מתקלא משמיט כאן את תיבת 'כד'. אמנם בהגר"א על
תז"ח יח ע"א גורסו.

1668 ועי' בהגר"א על תז"ח כ"ד ע"ב דהיינו עטרין דאור"א, ועי' ע"ח א"א ו' שכוונתו למידת
היסוד.

1669 עי' בהגר"א על ספד"צ ו ע"א ד"ה והכלל, ששורש הזיווג הוא בחו"ב דרדל"א, שכן מהם
יצאו אורא ובוצינא ונגזזו באורא ומו"ס. ממילא צ"ל שכוונת מש"כ למעלה "חו"ג דרדל"א" היא
לחסדים וגבורות דרדל"א.

1670 ע"ש גרסתו.

1671 עי' זהר פנחס רכג ע"ב.

1672 לכן כאן הוא שורש הזיווג.

מחיר האדרא

דעתיק מתלבש באוירא, והוא מתנוצץ במצחא ובדיקנא. והיינו "חסד עילאה" הנזכר כאן, ועל ידו מתנהיר ונפיק אבא, ולכן הוא מלביש את חסד דא"א (בהגר"א על ספד"צ ו ע"ב ד"ה וחסד). והנה על אף שאמרנו שמרדל"א הוא שתולים את התיקונים, עכ"פ אין תלייה זו מרישיה אלא מגופיה (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה ואף). ודא איהו נוצר חסד – בי"ג ת"ד יש צינורות אשר תכליתם הוא להוריד את רצונו ית' אלינו במדה ובגבול במקום התגלות היסוד, הרי הוא המזל המכונה "נוצר חסד". שכן רצונו ית' הוא לעשות חסד (נוצ"ר הוא אותיות רצו"ן), וכאן הוא יסוד דאבא, שהחסד העליון הזה נתגלה בו בפומא דאמה, אלא שבאבא הוא בסוד טיפה, ומשם בא למידת "לאלפים" והיינו בסוד אימא (מ"א לג). ובהאי רצון כד אתגלייא, מסתכלין מארי דדינא ומתכפייין – אחיזת הדינין הוא ממידות ד"נושא עוון" "ופשע" "וחטאה", ואילו יסוד דאימא הוא מידת "ונקה", וכנגדו התשובה. וכאשר עושה מאהבה עד שמגיע לרצונו ית', אזי כולם מתכפייין, לפי ששורש השרשים שלהם הוא משם וכנ"ל (מ"א לג יעוי"ש).

עינוי דרישא דעתיקא קדישא – הארת העין העליון באה ממו"ס (בהגר"א על ספד"צ ו ע"ד ד"ה ואמר דנהירו), לא"א יש רק עין אחת, לכן נקט כאן בלשון יחיד¹⁶⁷³ (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ד ד"ה כד אתגליין). והנה השגחתו ית' מכונה בשם עין, ואפילו שההשגחה הבאה על ידי רצונו ית' במוח היא סתומה מאד. ועכ"פ במצח יש קצת גילוי המכונה "ציע" ¹⁶⁷⁴, אמנם אין זו השגחה ממש, שכן ההשגחה האמיתית אינה אלא בראיה (מ"א לד). תריין בחד שקילין – נו"ה הן תריין פלגי דגופא, אלא שזה ימינא וזה שמאלא. ואמנם כאן שניהם הם ימינא, לכך הם נחשבים למידה אחת. ומ"מ האמת לאמיתה היא ששני עינים הן, אלא ששל ימין הוא יותר רחמים (בהגר"א על ספד"צ ו ע"ד ד"ה ואמר עינא). והנה על אף שההשגחה היא בב' בחינות דהיינו חסד ודין, בא"א השמאל נכלל בימין, וכל מציאותו אינו אלא להכניע את היצר הרע והדינים, שכן שם הוא שרשם (מ"א לד). דאישגחין תדירא – הוא "תדיר" מחמת בריתו והבטחתו ית' ולא מחמת עבודת כלל ישראל, והוא בסוד יסוד דעתיק, שהוא למעלה מהשפעת מעשינו, והיינו כעניין מאמה"כ בכ"מ במקרא 'למען שמו וגו', כלומר שהשפע בא מהש"ת ללא תלות בעבודת כלל ישראל (מ"א לד). ולא נאים דכתיב לא ינום ולא יישן (תהלים קכא) – יש ב' בחינות של הסתר להשגחה: יש כיסוי העיניים, והיינו 'ינום', ויש סילוק המוחין, והיינו 'ישן'. וכנגדם יש מ"ע ול"ת, שע"פ מ"ע יש גילוי או סילוק המוחין, ואילו ע"פ קיום מצוות ל"ת נקבע אם יש קטרוג וכיסוי העין (מ"א לד). שומר ישראל, ישראל קדישא – עיקר שורש רצונו ית' הוא בשביל ישראל, שישיו את השגחתו ית'. והנה כאן מדבר על בחינת "ישראל קדישא", דהיינו ישראל סבא כלומר שאינו בבחינת ישראל זוטא, שהוא בסוד "כי נער ישראל" (הושע יא א) (מ"א לד) כלומר הנהגת ישראל סבא הוא בסוד חג"ת דאצילות¹⁶⁷⁵ ואילו נער ישראל הוא בסוד נה"י דאצילות. וכאן מתבאר שתכלית כלל ישראל היא להשיג אפילו את הנהגת חג"ת¹⁶⁷⁶. בגין כך לא אית ליה גבינין על עינא ולא כסותא – "כסות" הוא כינוי ל"גלדי עינא", הרי הם לבושין לאור בכדי להתגלות במדה, והגבינין המה המכסים על האור (מ"א לד).

¹⁶⁷³ ע"ש שמביא את דברי האד"ר קכ"ט וק"ל.

¹⁶⁷⁴ עי' בהגר"א על ספד"צ ו ע"ג ד"ה ואמר רעוא, ש"ציע" הוא מלשון "הצצה" דהיינו הסתכלות.

¹⁶⁷⁵ עי' בהגר"א בתיקו"ז קלט ע"א ד"ה דמיניה יומין ארוכין וז"ל, דת"ת נק' אריך אנפין ישראל סבא, ויסוד זעיר אנפין נער ישראל ואוהבהו, דסבין הן בחג"ת אברהם זקן, כי זקן יצחק, אב זקן כי כבדו כו', ונה"י נערים.

¹⁶⁷⁶ עי' לעיל הערה 1197.

מחיר האדרא

ההוא מוחא אתגליף ונהיר – גווי עינא מסתלקין ע"י התגלות הלובן שבו, והלובן ההוא תלוי במר"ס (בהגר"א על ספד"צ כב ע"א ד"ה וזה האוכס). המוחא אין לו דבר מעצמו והכל הוא ממה שהאורא חקק בו, וכאשר נחקק אזי נהיר ממה שקיבל (מ"א לה). בתלת חוורין דעילאה – השגחתו נחלקת לג' בחינות (כנגד חד"ר), אמנם כאן כולם הם בתורת חסד גמור, ולכן שלשתם מכונים כאחד "חיוורין", והנה אעפ"כ נקראים "תלת" שכן הם שרשים לג' הגוויין דז"א (מ"א לה). בחוורא דא מסתחין עינין דזעיר אנפין, דכתיב רוחצות בחלב (שיר ה) – בחינה זו איננה תמידית (בהגר"א על ספד"צ ו' ע"ד ד"ה ואמר דנהירו), ה"מסתחין" עניינו סילוק הצבעים (בהגר"א על ספד"צ כב ע"א ד"ה חד רגשא). דהוא (נ"א בההוא) חוורא קדמאה, ושאר חוורין אסתחין ונהרין – שאר החוורין אינם חיוורין (פי' לבנים, כלומר בחי' חסדים) מצד עצם מציאותם ואינם אלא דינים, אלא שעל ידי ש'אסתחין' שהיינו רחיצתם וליבונם על ידי החוורא קדמאה המשפיע עליהן הארת חסדים מלמעלה הם נמתקים והופכים להיות חסדים. ואשר על כן אם הם היו מאירים למטה ללא הלבנה זו, היה מתהווה מהם דין בירידתם. לכן המה מתחילים כ'אסתחין', ורק אח"כ הם "נהרין" (מ"א לה). לשאר בוצינין – כל העולמות מכונים "בוצינין", הרי הם נרות ובהם נאחז האור. כמו כן חיות האדם היא "נר אלקים", כנגד רצונו וחכמתו ית', הרי הוא האור (מ"א לה).

מוחא אקרי נביעא דברכתא – כאן מפרש איך כל הברכות והטובות תלויים בעין דע"ק, הרי הוא השגחת חסדו ית', שכן עצם המקור הוא מוח דע"ק אמנם לבושו, וממילא מקור גילוי אורו, המה העיניים (מ"א לה). נביעא דכל ברכתא מניה אשתכחו – כלומר שרק נביעת הברכות היא אשר נמצאת (אשתכחו) שם, ולא עצם הברכות. והיא באה מכח הא"ס ית' (מ"א לו). ובגין דהאי מוחא להיט בג' חוורין דעינא – המוח סתום ומתגלה בג' חוורין שבעין. ולכן שם הוא עיקר שורש ההשגחה, אם הוא להטבה או ח"ו להיפך, ומכונה "להיט", שכן שם הוא שורש האש של שלהובי דרחימו, דהיינו העלאת המ"ן (מ"א לו). בעינא תלה ביה ברכתא, דהא במוחא תליין חוורו דעינא – שני עיניים הן, בדרגא דתרין בעין, וחוטמא ה"ה יסוד נפיק ביניהון, ומתארך מהן וכולל אותן. לכן כמו כל זיווג הם תלויים במוח בדרגה דדעת שהוא פנימיות היסוד בכל מקום (בהגר"א על ספד"צ ע"א ד"ה וביסוד קיבוץ)¹⁶⁷⁷.

האי עינא כד אשגח בזעיר אנפין¹⁶⁷⁸ (עלמין)¹⁶⁷⁹ (ס"א אתנהרין אנפין כלהו בחדו) אנהרין כלהו בחדו – ז"א הוא כינוי להשגחתו ית' הנסתרת שע"פ רוב נראית כדרכו של העולם הטבעי. לכן הוא מכונה זעיר אנפין, שכן הפנימיות, הרי היא רצונו ית' אין מתגלה ממנה כי אם מעט. וכאשר השגחת ע"ק מאירה שלא על פי הטבע הרי הוא בחינת "אתנהרין אנפין", אזי "כולהו בחדו", שכן כל העולמות והבריות שמחין מפני שהטוב מתרבה בעולם בכל מיני טוב שיש בעולם (מ"א לו). עינא דא הוא כלא ימינא לית ביה שמאלא – ולכן הוא בלשון יחיד (מ"א לו). עיינין דתתא ימינא ושמאלא תרי בתרי גוויין.

בצניעותא דספרא (כ ע"ב) אוליפנא דהא י' עלאה י' תתאה ה' עלאה ה' תתאה ו' עלאה ו' תתאה, כל אינון עלאין בעתיקא תליין – כאן מתבאר שהמתקלא דא"א הינו שורש למתקלא דז"א (בהגר"א על ספד"צ כא ע"א ד"ה ה')

¹⁶⁷⁷ עי' בהגר"א על ספד"צ כב ע"א ד"ה חד רגשא.

¹⁶⁷⁸ מים אדירים לו לא גורס את המוסגר.

¹⁶⁷⁹ מים אדירים לו גורס את המוסגר ואילו 'אנהרין כלהו בחדו עינא' הוא משמיט.

מחיר האדרה

עלאה, וכן שם ע"ג ד"ה וז"ש בגלגלתא), והג"ר דא"א הוא דוגמת חב"ד דז"א¹⁶⁸⁰ (בהגר"א על ספד"צ ט ע"ב ד"ה והוא דרגא)¹⁶⁸¹, והיינו סוד מזלין דא"א (בהגר"א על ספד"צ טז ע"ג ד"ה וז"ש אתיחד). אמנם אליבא דאמת אין מתקלא בא"א בעצמו רק בהתפשטותו שבמוח דז"א (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה ואמר, וכן ד ע"ג ד"ה לא אתאחד). בזעיר אנפין אינון לאו תליין אלא אינון ממש, ובעתיקא קדישא תליין, דהא שמא דעתיקא אתכסיי מכלא, ולא אשתכת, אבל אלין אתוון דתליין בעתיקא בגין דיתקיימון אינון דלתתא, דאי לא הכי לא יתקיימון – אין גילוי לא"א אלא דרך ז"א (בהגר"א על ספד"צ כח ע"ג ד"ה וז"ש ואמר), דהיינו במתקלא שבו, הרי הוא בחי' יה"ה¹⁶⁸² (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ג כד אתגלי)¹⁶⁸³. עצם הרצון נקרא הוי"ה, שכן רצונו ית' הוא בבחי' היה הוה ויהיה כלומר שאינו תלוי בזמן מחד אמנם הוא כולל את כל ההווה מאידך. והנה בחינה זו נחלקת לב': הא' רצונו הפועל בגילוי, והב' היותה שורש להנהגת העולמות. ורצונו ית' הגלוי יכול ליקרא בשם הוי"ה ב"ה, שכן יש חכמה הסתומה במוח בסוד האות י', ואח"כ היא מתפשטת בלב על ידי ה' הבלים, ומשם היא יורדת בקו הגרון בסוד האות ו' הרי היא בבחי' קול, ואח"כ יורדת לצאת בה' מוצאות הפה דהיינו דיבור, וביחד היינו גילוי דשם הוי"ה ב"ה. בעתיקא א"א ליקרא בשם כלל, וכמ"ש¹⁶⁸⁴ דעתיקא לא רמיזא באורייתא כלל. לכן לא יתכן שיקרא בשם כלל ואפילו בשם הוי"ה ב"ה. אמנם בחינה זו היא שורש לכל ההוי"ת, לכן הכל תלוי שם (מ"א לו).

ובגין כך שמא קדישא סתים וגלייא – כלומר אנו קוראים גם לז"א וגם לא"א בשם הוי"ה ב"ה, שכן כולם משרש א' באו, דהיינו מרצונו ית' (מ"א לז)¹⁶⁸⁵. ההוא דסתים לקבליה דעתיקא קדישא, סתימא דכלא, וההוא¹⁶⁸⁶ (אתגלייא בגיניה דתלייא)¹⁶⁸⁷ (ס"א דאתגלי בגיני דההוא¹⁶⁸⁸ (דאתגלייא) דתלייא) בזעיר אנפין – ד"ז שאנו קוראים בשם הוי"ה ב"ה למקום הנעלם, אין הכוונה לע"ק ח"ו, שכן אינו רמיזא כלל. אלא כנגד הנעלמים שהם דוגמת ע"ק, שאף הם נעלמים מאתנו וממילא בערכנו הם בבחינת ע"ק. ולפ"ז מובן מ"ט חשוב שם הוי"ה שם העצם, לפי שאין בחינה שא"א לקרותה בשם זה, בין בבחינות הנעלמות בין בבחי' הנגלות (מ"א לז). ובגין כך כל ברכאן בעיין סתים וגלייא – כלומר שבכל ברכה

¹⁶⁸⁰ על אף שאמת הדבר הפוך, שכן ז"א הוא משל ודוגמא למה שקורה בבחינת א"א, אמנם אין לנו השגה בא"א, ולכן מבחינתינו המה משל ונמשל.

¹⁶⁸¹ עי' בהגר"א על ספד"צ טז ע"ג ד"ה וז"ש אתיחד, שלכאורה משמע שמחדש שבאותה המידה שיה"ו של עתיקא קשור לז"א שתחתיו כן הוא למעלה למעלה שיה"ו של כל בחינה קשורה לבחינה שתחתיה.

¹⁶⁸² עי' בהגר"א על ספד"צ כח ע"ג ד"ה וז"ש טמיר שמביא מהאדרא כאן פירוש לד"ז שבעתיקא לא מתיישבן באתרוי (לשון הספד"צ שם) אלא בז"א, וכנראה שכוונתו שגילוי של יק"ו בא"א הוא פי' עניין ה"התיישבות" הנזכרת בספד"צ, ואתא למימר שאין גילוי לד"ז. אמנם עי' דברינו שם, שדבריו שם מייחסים בחינה זו דווקא לרדל"א, ולא לכל הע"ק כמו שמשמע כאן. אמנם יתכן שחסרון המתקלא שם הוא מכיוון ש"ביה תליא אין", עי' בהגר"א על ספד"צ א ע"ג ד"ה ואמר פעם.

¹⁶⁸³ עי' בהגר"א על ספד"צ כא ע"ד ד"ה ו' לעילא כו', כא ע"א ד"ה ואמר ציריא.

¹⁶⁸⁴ אדרא רבא קלב ע"ב.

¹⁶⁸⁵ עי' לש"ו כללים ח"ב יט ע"ב, שכוונתו היא לשם מ"ה, שהוא "סתים", "וגלייא" רק על ידי הבין. ועי' שם לא ע"ג, ששם הוי"ה סתים, וכל גילוינו אינו כי אם על ידי שם אדנ"י. ועי' שם ככו ע"ד, שגילוינו הנ"ל מכונה אלקות, על שם השם אלקים שמתגלה כאשר שם הוי"ה סתים. והנה עי' לש"ו ביאורים ח"א כו ע"ג, שהם טמירין בב"ע, ואין מתגלה אלא בשם אדנ"י הרי הוא שם דמלכות דאצילות, ומתגליין מצד פעולותיו בב"ע. ועי' לש"ו ביאורים ח"א מז ע"ג, שמשייך את זה לכל האצילות בכללות. סופו של דבר, בכל מקום ומקום יש מקצת גילוי ומקצת סתימה.

¹⁶⁸⁶ מים אדירים לז גורס את המוסגר.

¹⁶⁸⁷ מים אדירים לז לא גורס את המוסגר.

¹⁶⁸⁸ מים אדירים לז לא גורס את המוסגר.

מחיר האדרא

עלינו להזכיר גם את בחי' ע"ק וגם את בחינת ז"א (בהגר"א על ספד"צ כח ע"ג ד"ה ואמר), דהיינו שבכל ברכה יש להזכיר לשון נוכח דהיינו 'אתה' כנגד פרצוף ז"א, וכן לשון נסתר דהיינו 'אשר קדשנו' כנגד בחינת ע"ק, כי אין הברכה תלויה אלא בדבר הסמוי מן העין¹⁶⁸⁹ (מ"א לז). אלין אתוון סתימן דתליין¹⁶⁹⁰ (בעתיקא קדישא¹⁶⁹¹ תליין אמאי תליין¹⁶⁹² ל' לקיימא י' דלתתא) – מכיוון שאף בחינה זו הסתומה דהיינו אתוון ה"ה ז"א עדיין אינה בעתיקא, אלא רק "תליין בעתיקא", לכן אין די בלומר שהם "סתומים וגלויים", וצריכים נמי לכתוב שהם תליין בעתיקא. שאל"כ א"א היה לנו לקרות את אלו הסתומים בשם הוי"ה כלל שהרי שם הוי"ה ב"ה מורה על קיומו הנצחי, דהיינו שהאתוון דבוקים ברצונו ית'. למימרא שאם לא היו תלויים ברצונו ית' לא היה להם קיום כלל (מ"א לז).¹⁶⁹³ (ס"א ודאי בגולגלתא במצחא בעיינין תליא י' (ס"א אמאי) אמא תליא לקיימא ל' דלתתא).

חוטמא – זהו התיקון הכולל את התיקונים הו' והז' של תיקוני גלגלתא דא"א (בהגר"א על ספד"צ ז ע"א ד"ה תרין נוקבין)¹⁶⁹⁴. ובחינה זו מכונה חוטם ע"ש שמשם מתגלה הרוח. וחוט"ם הוא בסוד הוי"ה דס"ג, כלומר בחי' שם הוי"ה ב"ה שנתהוותה לאחר שסג האור למעלה ואינו מתגלה למטה, ועל ידי ההסתלקות הזו נתהווה בחי' כלי. והנה אף הכלי הוא נעלם, שכן אף הוא בבחי' ס"ג וממילא נעלם מאתנו, אמנם עכ"פ הוא עושה את פעולת החוטם הרי הוא נשיבת הרוח, וברוח הזה תלוי החיות של הכל (מ"א לז). בהאי חוטמא, בנוקבא דפרדשקא – החוטם הוא בסוד "מגדל הפורח באויר"¹⁶⁹⁵, ובסוד קד"א ה"ה שורש אבא, אשר שם גנוז חסד דרדל"א. ונוק' דפרדשקא הוא סוד יסוד דרדל"א הגנוז באותו מגדל¹⁶⁹⁶, שכן המגדל עצמו הוא בינה, והיסוד נבנה מבינה¹⁶⁹⁷ (מ"א לז). דביה נשיב רוחא דחיי לזעיר אפי"ן – מהפרדשקא בא חיים, והוא התגלות החוטמא דע"ק שהוא בשלימות ביום הכיפורים (בהגר"א על ספד"צ לה ע"ג ד"ה וז"ס מלחמת). שורש גילוי הדינים שבז"א הוא בחוטמא הרי הוא האף, ובו שורש הדינים בפועל (מ"א לט). ובהאי חוטמא בנוקבא דפרדשקא תליא ה'¹⁶⁹⁸ – האות ה' היא בסוד חוטמא ושם מושרש רוחא דמו"ס (בהגר"א על ספד"צ לה ע"ד ד"ה והענין). והנה אע"ג שיש בו ב' נקבים שניהם פועלים כחד, לכן כל א' מהם אינו נחשב כבחינה בפ"ע (מ"א לט). לקיימא ה' אחרא דלתתא – ב' הנוקבין המה בחינות יסוד ומלכות, ה"ה בסוד פנימיות וחיצוניות וכן מזבח הפנימי ומזבח החיצון, שכן שורש הסליחה הוא במזבח החיצון הרי הוא חיי דחיי¹⁶⁹⁹, ואילו חיים באים מהמזבח הפנימי הרי הוא מזבח הקטורת. שכן הארות המחיות את חיצוניות הכלי לעולם באות ממקום רחוק וגבוה יותר מאשר ההארה הבאה לפנימיות הכלי (מ"א לט). ודא רוחא נפיק ממוחא סתימאה, ואקרי רוחא

¹⁶⁸⁹ הרי הוא המו"ס כנ"ל למעלה בעמוד.

¹⁶⁹⁰ מים אדירים לז גורס את המוסגר.

¹⁶⁹¹ במים אדירים לז "תליין" ליתא.

¹⁶⁹² מים אדירים לז האי "י" לית ליה.

¹⁶⁹³ מים אדירים לז לא גורס את המוסגר.

¹⁶⁹⁴ עי' לעיל אד"ר קל ע"א.

¹⁶⁹⁵ עי' ע"ח צלם פרק א', ועי' בהגר"א על ספד"צ י"ד ע"א ד"ה וענין ג'.

¹⁶⁹⁶ על פי הבהגר"א על ספד"צ ז ע"א ד"ה תרין.

¹⁶⁹⁷ עי' לש"ו ביאורים ח"א לט ע"ב, שפרדשקא הוא עמוד חלול כמ"ש רפ"ו דאהלות, והוא סוד האות ה' דהיינו רוח החיים שבו. ועי' הקדו"ש צז ע"ב, שזהו מלכות דרדל"א, ושם תליא ה' לקיימא ה' דלתתא, הרי היא מלכות דאצילות.

¹⁶⁹⁸ עי' בהגר"א על ספד"צ כא ע"ד ד"ה ואמר אנקיב, ועי' ב"ע עד ע"א שזהו ה"ה של יום ה'ששי.

¹⁶⁹⁹ עי' אד"ר קל ע"ב.

מחיר האדרא

דחיי – זהו הנקב הב' והוא הפנימי, והיינו רוח החכמה הנזכר באד"ר (קל ע"ב): "וחד רוחא דביה זמין". לכן שרשו האמיתי הוא ממו"ס הרי הוא החכמה סתימאה (מ"א לט). ובהאי רוחא זמינין למנדע חכמתא בזמנא דמלכא משיחא – וכמ"ש באד"ר¹⁷⁰⁰ "ובהוא זמנא יתער" שכן זהו הרוח שישרה על המלך המשיח (מ"א לט). דכתיב ונחה עליו רוח יי' רוח חכמה ובינה וגו' (ישעיה יא) – על ידי ד' הרוחות האלה ידעו כולם את שם הוי"ה ב"ה, שכן כל ג' הרוחות כלולים ב"רוח ה'" (מ"א מ). האי חוטמא היין מכל סטריין¹⁷⁰¹ – כאן הוא ראשית התפשטות המו"ס בד' הרוחות, וכולם טובות, לכן שם הוא שורש החיים (מ"א מ). חדו שלימא – אפילו רוח צפון הוא טוב, שכן משם נולדת השמחה כשהיא בשלימות (מ"א מ). נחת רוח – כעין מאמה"כ "ונחה עליו" (מ"א מ)¹⁷⁰². אסותא בחוטמא דזעיר אנפין – בחוטמא דע"ק נמצאת רפואה לכל המחלות (בהגר"א על ספד"צ לב ע"ד ד"ה והישור), מכיוון ששם שורה שם ה', הרי הוא שורש התיקון (בהגר"א על ספד"צ לה ע"ד ד"ה והענין). אז יהיה נחת רוח לז"א, ומחמת זה יתכנה ז"א בשם א"א. כלומר, אורכא ורפואה להאפים של ז"א¹⁷⁰³ (מ"א מ). כמה דאוקימנא כתיב עלה עשן באפו וגו' (שמואל ב כב) – ג' שלהובין דז"א הם "עשן" ו"אש" ו"גחלי אש" שכנגדן הן "אף" ו"חמה" ו"משחית" הנזכרים בת"ז (טז ע"א), שכולן הן באף. והנה אע"ג שנאמר בהם "פיו" עיקרם באף (בהגר"א על ספד"צ כג ע"ג ד"ה ואמר תלת¹⁷⁰⁴). האף הוא שורש הכעס, והמשכו הוא בחימה ומשחית¹⁷⁰⁵, וכולם נתקנים על ידי ד' הרוחין ובסוד רוח חכמה סתימאה (מ"א מ). והכא כתיב ותהלתי אהטם לך (ישעיה מח) – זה שיש כאן בחי' חוטם, הוא מחמת העברת והמתקת הדינים על ידי תפילתו או ע"י קרבנות או תורה ואזי הוא הופך להיות כולו טוב (מ"א מ).

ובספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא אוקים ה' בפומא, והכא לא מתקיימא הכי, ולא אצטרפא (ס"א אצטריכנא)¹⁷⁰⁶, אע"ג דבחד סלקא, אלא בה' דינא תליא, ודינא בחוטמא תליא, דכתיב עלה עשן באפו, ואי תימא הא כתיב ואש מפיו תאכל, עקרא דרוגזא בחוטמא תליא.

כל תקונין דעתיקא קדישא במוחא שקיט וסתים מתתקנן – בקיום התורה יש ג' בחינות: לימוד התורה וקיום דמ"ע ומצוות ל"ת. והנה קיום הל"ת נעשה ע"י שבירת הטבעים להמנע מלעשות והיינו מש"כ דהמוחא הוא 'שקיט'. ואילו לשם קיום מ"ע כראוי צריכים לעשותם בסתימו והצנע לכת והיינו מש"כ שהמוחא הוא גם "סתים", וכולם על ידי לימוד התורה "מתתקנן" (מ"א מא). וכל תקונין דזעיר אנפין, בחכמה תתאה מתתקנן, דכתיב (תהלים קד) כלם בחכמה עשית – כלומר שכל תיקון הז"א הוא על ידי לימוד התורה וקיום המצוות, אף ללא שום כוונה כלל. אמנם כל זה הוא רק בחכמה תתאה, אבל כוונותיהן ופנימיותן נתקנים על ידי מו"ס דע"ק, הרי הוא הסודות הנעלמים ואז הם עולים לשרשם. והיינו עניין עליית העולמות, וכל זה הוא בחכמה העליונה¹⁷⁰⁷ (מ"א מא). ודה' כלל

¹⁷⁰⁰ קל ע"ב.

¹⁷⁰¹ עי' בהגר"א על ספד"צ לה ע"ג ד"ה וז"ס מלחמת.

¹⁷⁰² עי' בהגר"א על ספד"צ ז' ע"א ד"ה תרין.

¹⁷⁰³ צ"ע אם כוונתו לומר שאז לא תהיה בחינת מטי ולא מטי אלא שהכל ינוח על מקומו.

¹⁷⁰⁴ עי' בהגר"א על ספד"צ כז ע"ב ד"ה ואמר ותהר.

¹⁷⁰⁵ אד"ר קלו ע"ב.

¹⁷⁰⁶ מים אדירים מא לא גורס את המוסגר.

¹⁷⁰⁷ עי' תיקו"ז כ"ו ע"ב: חכמה ובינה אינון נסתרות במוחא ולבא ברחימו ודחילו, ואורייתא בלא דחילו ורחימו לא פרכת לעילא, ופי' הגר"א שם כ"ו ע"ג לא פרכת לעילא ר"ל לאר"א שהן לעילא וכו', ע"כ. ועי' פת"ש אח"ף פתח ג' שנשמתו של אדם שורה במוחו וברוחו, ועי' שם פרצוף ז"א פתח כג וז"ל, וכלל כל מצוה הוא מתחלק לג' מדרגות מחשבה דבור ומעשה וכו' ואם [מקיים

מחיר האדרא

דכלא ודאי – אחרי א"א וז"א, מפרש את סוד הנוק', שכן האות ה' היא סוד הנוק', הרי הוא כללא דכולא, דהיינו העולם המקבל את השגחתו ית'. ולכן נחשב הדבר כאילו בכל דבר בעולם יש ד' ונקודה שבתוך הד', שכן השי"ת ברצונו (הרי היא הנקודה) פועל בעולם על ידי בחינת הד' (מ"א מב). מה בין ה' לה', ה' דהכא דינא אתער מנה, ודהכא רחמי גו רחמי – על אף שה' דחוטמא הוא בחי' ס"ג שהוא עניין למידת הדין, אמנם מאחר שהוא בא"א ממילא כולו רחמים. וזהו מש"כ כאן שחוטמא הוא "רחמי גו רחמי" (מ"א מב).

בדיקנא דעתיקא קדישא – הזקן הוא סימן כבוד לאדם, וכאן הוא גם סימן על גילוי רחמיו וכפיית הדינים (בהגר"א על ספד"צ יז ע"ד ד"ה ואמר יקירותא). שערות הדיקנא הם השפעה מרדל"א המתלבשת באורא הנעשית על ידי בטישא במו"ס. והוא הלבוש הפנימי שכן על ידיו נתגלתה פנימיות הבריות ותכלית בריאתן, ועל ידי גילוי נכנעים כל כחות הסט"א (מ"א מג). תליא כל יקירו דכלא מזלא דכלא אקרי – במזל הי"ג נכלל הכל¹⁷⁰⁸ (בהגר"א על ספד"צ יט ע"ג ד"ה ואמר כלא, וד"ה בהוא). מזל זה הוא התיקון הח' ה"ה סוד קרא ד"יכבוש עוונותינו" הרי הוא סוד "כבשי דרחמנא" (ברכות י ע"א). והוא שורש הגבורות, ולכן המזל הח' כולל את כל הדיקנא¹⁷⁰⁹ (מ"א מה). "מזל" הוא דבר שאי אפשר להשיגו, אלא שכן גזרה חכמתו ית' (מ"א מז). מהאי דיקנא מזלא יקירותא – דהיינו שורש הכבוד וכמש"כ באד"ר (קלב ע"ב): "מהאי דיקנא נחית לדיקנא דכהנא רבא". ועל בגדי הכהן הגדול נאמר שהמה "לכבוד ולתפארת" (מ"א מה).¹⁷¹⁰ (נ"א מהאי מזלא יקירא) דכל יקירין – פי' שכן מהמזל עצמו נובע הכבוד של כל הכבוד, שכן המזל הוא¹⁷¹¹ כלל כל הדיקנא. והנה האדרא זוטא אינו מזכיר את הדיקנא בפרטות כי אם בכללות בלבד, שכן עיקר האד"ז מדבר באו"א, והם נכללים במזלא (מ"א מו). מזלי עלאי ותתאי כלהו משגיחין לההוא מזלא – צורת העולם התחתון הוא כעין צורת העולם העליון, וכן הוא למעלה למעלה, ולכן כולם מחכים ומצפים שיתגלה המזל הזה, הרי הוא רצונו ית' במדותיו הנעלמים הנקראים ע"ק (מ"א מו). בהאי מזלא תלייא חיי דכלא מזוני דכלא – כמש"כ חז"ל "בני חיי ומזוני לאו בזכותא תליא אלא במזלא" (מו"ק כח ע"א). כלומר שהמזל הזה, הרי הוא הרצון העליון, ובו תלויים בני חיי ומזוני דהיינו כלל כל השפע היורד מלמעלה. והמה בסוד "היה הוה ויהיה": "היה" הוא כנגד "מזוני", שכן הוא נברא לפני האדם, "חיי" הוא כנגד "הוה", ו"בני" הוא כנגד "יהיה", והם באים מחסדו ית' (מ"א מו), כלומר מהמזל הי"ג (ב"ע קלה ע"א). בהאי מזלא תליין שמיא וארעא, גשמין דרעוא, מזוני דכלא בהאי מזלא, אשגחותא דכלא בהאי מזלא תליין, כל חיילין עלאין ותתאין – על ידי הדיקנא יוצאין האורות מהמזלא לכל העולמות (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ג ד"ה לבושין דיקר).

{רפט:} תלת עשר נביעין דמשחא דרבות טבא תליין בדיקנא דמזלא יקירא דא – כאן הוא י"ג הנביעין דמשח רבות שהם פנימיות י"ג ת"ד, ושרשם הוא במו"ס (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה בתליסר) וכולם נובעים ומושפעים מהתיקון

המצוה במחשבה שהוא] בדחילו ורחימו הוא מתקן המצוה בגדלותה ובשלמותה הוא בסוד מוחין בחינת נשמה שבו, עכ"ל.

¹⁷⁰⁸ עי' לש"ו כללים ח"ב לב ע"ד שתיקון י"ג הוא כלל הכל וכל הנהגת האצילות הוא ממנו.
¹⁷⁰⁹ מש"כ במים אדירים הוא כדברי האריז"ל בע"ח זווגים פרק ו, ושער מאמרי רשב"י אד"ז נ ע"ב, אמנם לכאורה הגר"א כאן חולק ע"ז.

¹⁷¹⁰ בהגר"א על ספד"צ יט ע"ג ד"ה ואמר כלא לכאורה אינו גורס את המוסגר, וכן הוא במים אדירים מה.

¹⁷¹¹ כמו שמצינו למעלה שיש החולקים בכוונת האד"ר אם כוונתו למזל ח' או למזל י"ג. אמנם לענ"ד אינו נ"ל שדבר זה סותר את שאר דבריו.

מחיר האדמור

הי"ג¹⁷¹² (בהגר"א על ספד"צ יט ע"ג ד"ה ואמר נגדין). והנה אחרי שאמר שהח' הנכללים במזל זה, חזר ואמר שכל הי"ג נכללים בו (מ"א מז). וכלהו נפקין לזעיר אנפין לא תימא כללהו אלא תשעה מנייהו משתכחן בז"א, לאכפייא דינין – מתוך י"ג התיקונים הולכים רק ט' תיקונים לז"א¹⁷¹³ (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה ארבע עד). כבודו ית' בכפיית הדינים והוא עיקר גילוי הדיקנא (בהגר"א על ספד"צ יח ע"א ד"ה ואמר יקירותא). והנה כאשר יש זיווג של ז"נ פב"פ, אזי הסט"א נטמן בנוק' דתהומא רבא, ומתגלה סוד הזיו המקיף ה"ה דיקנא דז"א הנזכר כאן (פת"ש אח"ף יז).

(וכד) האי מזלא תלייא בשקולא¹⁷¹⁴ עד טבורא – כוונתו למזל העליון דמעיקרא מתפשט לפרקים עד הטבור (דגופא), אמנם עיקרו הוא עד הלב (טבור דלבא) בלבד. אבל כאן דהיינו בתיקונו הרי הוא בשיקולא, התפשטותו היא עד טבורא דהיינו התפשטות תמידית עד לטבור ממש¹⁷¹⁵ (לש"ו דע"ה ח"ב קי ע"ד)¹⁷¹⁶. כל קדושי קדושיין דקדושיא ביה תליין – המזל הי"ג הוא כנגד ההיכל השביעי הרי הוא ק"ק דבריאה, ולכן הוא מכונה קדשי קדשים. ובגלל שהוא בע"ק ולא בבריאה, נחשב הוא לג' פעמים קודש (בהגר"א על ספד"צ יט ע"ד ד"ה ושבעה), שכן כולם תלויים במזל (מ"א מח). בהאי מזלא פשיט¹⁷¹⁷ פשיטותא דקוטרא עלאה¹⁷¹⁸ – תחילת האצילות שבטמירא היא ברדל"א¹⁷¹⁹ ואילו באתגליא היא בחכמה (בהגר"א על ספד"צ א ע"ב ד"ה שלכן). וכוונתו לומר שתיקון המתקלא בסוד דו"נ הרי הוא עיקר התיקון, תלוי ברדל"א (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ד ד"ה האי מתקלא). שרש הזיונים של המלכים הרי הם מוחין דז"א הוא בבחינה זו (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ב ד"ה אתקלו ביה). חסד דז"ת דעתיק מתלבש ברעוא דרעוין הרי הוא ת"ת, וכמ"ש לקמן שת"ת כליל בחסד לימינא, וכל זה מושרש באורא דקד"א והוא התפשטות הקד"א הנזכר כאן (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ב ד"ה מתקלא קאים), וזה סוד האור של היום הראשון¹⁷²⁰ (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ג ד"ה מתקלא, בהגר"א על תז"ח יח ע"ג ד"ה והוא). כאן מבאר את ענין הזדככות הקד"א ויציאת האור האורא (מרדל"א) דרכו (בהגר"א על ספד"צ ה ע"ב ד"ה ואמר), והארת האורא הנ"ל כלולה במ"ס (הארה זו של הרדל"א מכונה א"ס (בהגר"א על ספד"צ יג ע"ד ד"ה וענין רצוא)) (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה ואעפ"כ), ומשם יורד במזלא (בהגר"א על ספד"צ יב ע"ד ד"ה קטרוי, ובהגר"א על תז"ח יח ע"ג ד"ה והוא), ומשם נפקין האודנין והדיקנא (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה ואעפ"כ). פי' "קוטרא" האורא (בהגר"א על תז"ח כד ע"ג ד"ה קוטרא) ולא קד"א¹⁷²¹ (יהל אור ח"א ז ע"ב). שורש מוחין דז"א הוא

¹⁷¹² וכן הוא בב"ע קלה ע"א, ובלש"ו כללים ח"ב לה ע"ד.

¹⁷¹³ לפי דבריו לעיל כוונתו כאן היא למשח רבות ולא לת"ד.

¹⁷¹⁴ גליונות הלש"ו: עי' שער מאמרי רשב"י נ"ב ע"א.

¹⁷¹⁵ לפי זה צריך לומר כדברי המים אדירים שהמדובר כאן הוא במזל העליון, ודלא כדברי הגר"א שפירשה במזל התחתון. אמנם עי' לש"ו כללים ח"ב לה ע"ד שמפרשה במזל תחתון.

¹⁷¹⁶ עי' הערה 540.

¹⁷¹⁷ כן היא הגירסא בבהגר"א על ספד"צ א' ע"ב וכא ע"א ו בדף יז ע"א. אמנם בדף יב ע"ד משמיט את תיבת "פשיט".

¹⁷¹⁸ גליונות הלש"ו: קוטרא הוא לשון קשר וכללות והכוונה הוא על הקד"א שבו נתלבש הכללות דרדל"א עי' בגר"א ס"ד פ"א ד"ה מתקלא קאים.

¹⁷¹⁹ הרי הוא הקוטרא עלאה האמור כאן, ועי' גליונות הלש"ו שבהערה הקודמת.

¹⁷²⁰ דבריו אלו שבבהגר"א על ספד"צ נאמרו בבאור חסד דרדל"א ולא בעניינינו, אמנם עי' לקמן מהבהגר"א על תז"ח שזה קאי על האורא ולא חסד דרדל"א.

¹⁷²¹ שכן הקד"א עצמה היא ה"גולמא" הנזכר בזהר בראשית טו ע"א וכמובא לקמן (יהל אור ח"א ז ע"ב).

מחיר האדרא

בבטישו זה של האורא דרך הקרומא למו¹⁷²² (בהגר"א על ספד"צ יז ע"א ד"ה אתקלו ביה)¹⁷²³. קוטרא הוא בסוד ה' אשר בקד"א, וכמש"כ בספד"צ (כא ע"א), ומכונה "קוטרא" מכיוון שהוא בבחינת הנקודה ראשונה והחומר הראשון, ובסוד (והר בראשית טו ע"א) קוטרא בגולמא. והנה הדיקנא מקבל הארה ממנו. ולכן בהאי מזלא מתפשטת הארת קד"א, שכן יש בו את הארת רדל"א הרי היא תכלית הרצון הנעלם (מ"א מח). ההוא רישא דכל רישין – והיינו רדל"א¹⁷²⁴ (מ"א מח). דלא אתידע ולא אשתמודע ולא ידעין – הזכיר כאן שלש בחינות שישנם ברדל"א: "דלא אתידע" – בפעולותיו (כנגד עשיה), ו"לא אשתמודע" – בהיכר מראה (כנגד יצירה), ו"לא ידעין" – בידיעת השכל (כנגד בריאה) (מ"א מט). עלאיין ותתאיין – דהיינו גם המלאכים והנשמות וגם בני האדם והגלגלים, כל א' לפי בחינתו, גדול ככל שיהיה אינו משיג ואינו יודע את הרדל"א כלל וכלל (מ"א מט). בגין כך כלא בהאי מזלא תליין – כל ג' הרישין¹⁷²⁵ במזלא כלילן וכמ"ש כאן¹⁷²⁶. והמזל שבו הם תלויים, כלומר, שממנו מקבלים הם את כל שפעם, הרי הוא המזל האחרון, הוא נקרא תלי (בהגר"א על ספד"צ ט ע"א ד"ה היתה). או"א אתכלילן במזלא, וכן מוחיה דז"א אתתקן מההיא מזלא (בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ג ד"ה לבושין דיקר). והנה מכיוון שהמזלא תלוי ברדל"א, הרי הוא כלי הרצון הנעלם הרי הוא שורש הכל שכולם תלויים בו ג"כ (מ"א מט).

בדיקנא דא ג' רישין דאמינא מתפשטין – כלומר שאין התפשטות הרדל"א מגיעה רק לקד"א, אלא גם לגלגלתא ומו"ס (מ"א מט). תיקון ג' הרישין היא בכלל תיקון דשם מ"ב שלא היה קודם לכן (ב"ע קמה ע"ב). וכלהו מתחברין בהאי מזלא ומשתכחין ביה – הג"ר הנ"ל סתומים מאד בשרשם, אמנם כאן יש למציאותם גילוי במקצת, ומכח זה הם בגדר נמצאים ולא נעלמים (מ"א מט). ובגין כך כל יקירו דיקירותא בהאי מזלא תליין אליין אתוון דתליין בהאי עתיקא¹⁷²⁷ – ישנם י"ב תיקוני דיקנא, ועוד תיקון י"ג שאין עניינה אלא לכלול את כולם (בהגר"א על תז"ח כ ע"א ד"ה כד בעאן). התיקון השלשה עשר הוא בסוד המלכות וממילא הוא פרצוף בפני עצמו. ולכן עיקר השם הוא רק יה"ו, שכל אות נתפרש לד', וזהו סוד שם י"ב, שהוא בסוד י"ג תיקונין, וכן י"ג נימין וי"ג ארחין. שכן לעולם השלשה עשר אינו אלא כלל כולם (בהגר"א על ספד"צ ב ע"א ד"ה וכן התחלת), ובתיקון זה תלוי כל גילוי כבודו ית' (מ"א מט)¹⁷²⁸. כאן מתבאר כי שורש הי"ד דא"א הוא בי"ד דקד"א (בהגר"א על ספד"צ טז ע"ג ד"ה וז"ש אתיחד). כולהו תליין בהאי דיקנא ומתחברין בהאי מזלא ותליין ביה לקיימא אתוון אחרנין – כלומר אתוון דז"א (בהגר"א על ספד"צ ט' ע"ב ד"ה וג'). כל התיקונים נכללים במזלא, ובמזלא תליין האותיות של השם, ובהם נכללים כל י"ג ת"ד. וכמו כן מתבאר כאן הקשר שבין האותיות יה"ו של ז"א לבין האותיות של א"א. ממילא, כאשר המשיך משה רבינו ע"ה את י"ג התיקונים של ע"ק לז"א, תחילה לכל אמר ב"פ את שם הוי"ה ב"ה, האחד כנגד ע"ק והשני כנגד ז"א. ולכן בפרשת שלח, שם לא פירש אלא

¹⁷²² עי' מה שהבאנו לעיל מבהגר"א בספד"צ דף ג ע"ד.

¹⁷²³ עי' בהגר"א על ספד"צ כא ע"א ד"ה ואמר צריא.

¹⁷²⁴ עי' סוף רפח ע"א, שהוא לשון של קד"א דווקא ולא של רדל"א, וצ"ע. אמנם לפי דבריו לעיל שעיקר הארת הקד"א היא מהרדל"א שבו, העניין מיושב היטב.

¹⁷²⁵ כלומר ג"ר דאצילות. ועי' בהגר"א על ספד"צ יג ע"ב ד"ה ויאמר אלקים.

¹⁷²⁶ מש"כ ש"במזל תליין" פירושו שהם נבלעים שם ואינם מתגלים, וממילא יוצא מזה שהם מקבלים שפע מהמזל התחתון כלומר התחתון המזדווג בעליון כדי להוציא הארות.

¹⁷²⁷ עי' בהגר"א על ספד"צ ט ע"ב ד"ה והוא דרגא.

¹⁷²⁸ מדברי בהגר"א על ספד"צ משמע שה"יקירו דיקירותא" היינו י"ב ת"ד, ואילו מהב"ע קלה ע"א משמע שהיינו המשח רבות שבהם, וצ"ע.

מחיר האדרא

ט' תקונין וממילא אין הגילוי של החיבור של הת"ד דז"א לאלו של א"א, ולכן משה רבינו ע"ה לא אמר שם הוי"ה במידות דפרשת שלח כי אם פעם א' בלבד¹⁷²⁹ (בהגר"א על ספד"צ ט' ע"ב ד"ה וג' וכן יב ע"א וז"ס ועבור).

דאלמלי לא סליק אלין אתוון בעתיקא לא קיימין אלין אחרנין – כל כח ההשפעה של שם הוי"ה ב"ה במזלא אינו אלא בזכות השם הוי"ה שבעתיקא, דהיינו במו"ס עצמו (מ"א מט). ובגין כך אמר משה כד אצטריך יי' יי' תרי זימנא, ופסיק טעמא בגווייהו, דהא במזלא תלייא כלא – כמ"ש "ואני ה' קודם שיחטא" (ר"ה יז ע"ב), פי' בסוד ז"א שלא צריך להארת ע"ק, "ואני ה' לאחר שיחטא ויחזור בתשובה" (שם), שכן אז צריך את הארת ע"ק כדי להתקיים (מ"א נ), הפסיק טעמא בגלל הפרסא המפסיקה (ב"ע פח ע"א). מהאי מזלא מתכספי עלאי ותתאי, ומתכפייין קמיה – מגילוי זה נגרם או יראת העונש¹⁷³⁰ וממילא כח להתגברות על המידות, או יראת הרוממות דהיינו הבושה (מ"א נ). זכאה חולקיה מאן דזכי להאי – דהיינו ליראה ולבושה הנ"ל (מ"א נ).

האי עתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, לא אדכר ולא אשתכח – עכשיו מתחיל ומפרש את ענין פרצופי אר"א, שעיקר כוונת הא"ז הוא בשביל זה, ולכן התחיל לחזור ולדבר מע"ק, שהוא הסתום מכל סתימין, ועל אף שגם אר"א הם סתימין, מ"מ אפילו מהם הע"ק סתום (מ"א נא). ובגין דאיהו רישא עלאה לכל עלאין, לא אדכר בר רישא חדא בלא גופא, לקיימא כלא – אע"ג שאמר שגופיה דעתיק הוא שורש המתקלא, עכ"פ גופיה אין נראה ולא נגלה כלל. ולכן הוא אינו נזכר באדרות אלא בכינוי "רישא" (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ד ד"ה ולא אתחזי), דהיינו השורש הראשון מבין השרשים העליוני. מש"כ כאן 'לא אדכר' פי' שאין נגלה לנו ממנו כי אם הידיעה שהוא שורש הכל, ולא גופו, כי עצם רצונו הוא נעלם (מ"א נא). והאי טמיר וסתים וגניז מכלא¹⁷³¹ – תחילה נתקן ע"ק וע"י חסד עילאה דנפיק ממזלא קדישא ו נתקנו המלכים (בהגר"א על ספד"צ ח ע"א ד"ה אתתקן ואזדמן). ג' הלשונות "טמיר", "סתים" ו"גניז" הם כנגד ג' רישין¹⁷³² (מ"א נא).

תקונין אתתקן בההוא מוחא סתימא דכלא¹⁷³³ – דהיינו שעל ידי המו"ס התחילו תיקוני ע"ק, הרי הוא תחילה ושורש לגילוי רצונו בעולם (מ"א נא). דאתפשט ואתתקן ונפיק חסד עלאה ותתאה – התיקונים תלויים בגוף דעתיק ולא בראשו (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה ואף שאמרנו) וכאן מתבאר שהמו"ס מתקן את הגר"א על ספד"צ ג ע"ג ד"ה ותיקון של). תיקון המתקלא בסוד דו"ג, שהוא עיקר התיקון, תליא ברדל"א (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ד ד"ה האי מתקלא).. בינה הגנוזה באוירא, הרי הוא חסד דז"ת דעתיק, והיינו החסד העליון המבואר כאן (בהגר"א על ספד"צ יב ע"ד ד"ה וכבר) והיינו גילוי חסד דבינה (בהגר"א על ספד"צ יג ע"א ד"ה וכבר אמרנו). החסד המבואר כאן הוא חסד דעתיקא, הרי הוא גלגלתא חוורא, דהיינו החסד של היום הראשון שנגנז. והנה "חסד עילאה" הוא עצם האור דיום הראשון, ואילו ה"חסד תתאה" הוא הרשימו שנותר שאינו מסתלק

¹⁷²⁹ כלומר שבכל זיווג דמזלין יש גילוי של שם הוי"ה ב"ה. ממילא בע"כ צ"ל שכאשר היו תיקונים של דיקנא דא"א וז"א, בכל פעם היה זיווג דמזלין שבו, ולכן נאמר בו פעמיים שם הוי"ה ב"ה, שכן כל הוי"ה היא הארה של מתקלא.

¹⁷³⁰ עי' מים אדירים רכח, ש"מתכפייין" הוא לשון המורה על כניעה.

¹⁷³¹ מים אדירים נא מוסיף כאן פסיק.

¹⁷³² דהיינו רדל"א, גלגלתא ומו"ס.

¹⁷³³ מים אדירים נא מוסיף כאן פסיק.

¹⁷³⁴ דז"א דאצילות. ועי' שם מש"כ בהערות הלשם.

מחיר האדרא

לעולם (מ"א נא). וחסד עלאה אתפשט ואתתקן¹⁷³⁵ ואתכליל כלא במוחא סתימאה דא – כאן מבאר שהארט מו"ס הוא בדיקנא שמתפשט לאו"א (בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ג ד"ה ותיקון של). החסד הראשון עצמו נכלל במו"ס בסוד האור הראשון שנגנז, וחסד זה נחלק לב' בחי', דהיינו לפנימיות וחיצוניות. והנה הבחינת החסד החיצונית לא נגנזה כלל שכן מזה קיים העולם, אמנם החסד עלאה הוא סתום ואינו מתגלה אלא למי שזוכה (מ"א נב). כד אתתקן חוורא דא בנהירו דא – כאן הוא מקום הארת מחשבה עילאה (בהגר"א על תז"ח יח ע"ד ד"ה ולא אתידע)¹⁷³⁶. כאן מפרש כיצד אתפשט ואתכליל ואתתקן האי חסד. והנה פי' "כד אתתקן חוורא", עניינו שהתפשט החסד והטוב, ו'חוורא דא' הוא החסד, חוורא דגלגלתא. 'בנהירו דא' הוא סוד האור הגנוז והסתום במו"ס על ידי תיקונו (מ"א נב). בטש מאן דבטיש בהאי מוחא¹⁷³⁷ – ב' תיקונו נתקנו בא"א דאצילות: התיקון הראשון (והוא הנזכר כאן) הוא בחינת דו"נ הרי היא המתקלא, דהיינו תרין רישין וחד דכליל לון (ה"ה רדל"א קד"א ומו"ס). התיקון השני הוא מה שיוצא ע"י לבושין בצינורות דקין (ה"ה שערות הדיקנא והגלגלתא) (בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ג ד"ה ותיקון של). הבטישה היא בסוד הזיווג הנעלם, הרי הוא יסוד דחוורא הנגנז בתוך האורא, והיינו סוד הסירוס של הלוינתן הזכר, ושם בטש במו"ס ע"י האורא ה"ה מקום גילוי הארת הרדל"א. וזה פירוש מש"כ כאן "מאן דבטיש" (בהגר"א על ספד"צ יג ע"א ד"ה וכבר, וכן שם יד ע"א ד"ה וענין ג'). אין בטישה אלא על ידי הקד"א, ולא באורא עצמה (בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ב ד"ה ואזדכך). כאן מתבאר ששורש הדיקנא הוא בזיווג אורא ומו"ס (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה ואעפ"כ). ואתנהיר ותלייא ממזלא יקירא מוחא אחרא דאתפשט ונהיר לתלתין ותריין שבילין – כאן מתבאר שאו"א כלולין במזלין, משא"כ ז"א¹⁷³⁸ (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה ואמר). וכאשר אתנהיר האי מוחא מתגלה האור על ידי גבורת ה', ואז עושה נפלאות (מ"א נד).

כד אתנהיר – מו"ס (מ"א נד). נהיר ממזלא יקירא – ה"ה האור ניסי הנ"ל (מא נד). אתנהירו ג' רישין עלאין – דהיינו חב"ד דאתכלילן במזלא (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ב ד"ה אתקלו). ואז נתהוו בבחי' ג' רישין (מ"א נד). תרין רישין¹⁷³⁹ וחד דכליל לון, ובמזלא תליין ואתכלילן ביה¹⁷⁴⁰ – אף מכאן מתבאר ד"ז שאמרנו לעיל, שאו"א נכללים במזלא (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ג ד"ה בעמר¹⁷⁴¹, ג' ע"ג ד"ה לבושין). משא"כ ז"א שמקבל מתיקון דעמר נקי את הארת אותיות יה"ו (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ג ד"ה בעמר עד אתוון). והנה המתקלא כאן דומה למתקלא שבגופא

¹⁷³⁵ בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה ואף שאמרנו, לא משנה הגירסא, ובהגר"א על ספד"צ ג' ע"ג ד"ה ותיקון של, גורס ואתקן (וכן הוא במים אדירים נב).

¹⁷³⁶ עי' באריכות בהגר"א על תז"ח כד ע"ב ד"ה סלקא.

¹⁷³⁷ עי' בהגר"א על תז"ח כד ע"ב ד"ה סלקא ע"ש שמביא ראיות מזהר בראשית ופקודי שהבטישה היא ב'מחשבה דלא אתידע".

¹⁷³⁸ עי' לעיל קכט ע"ב שמוח ז"א נחלק לל"ב נתיבות חכמה משא"כ מו"ס. אמנם עי' לקמן רצ ע"א שחילוק לל"ב נתיבות שייך אפילו לחכמה דא"א ולמו"ס וצ"ע.

¹⁷³⁹ בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ד גורס "מתרין סטריין", אמנם בדף ח' ע"ג משמיטו.

¹⁷⁴⁰ מכאן ראייה לשיטת האריז"ל שבחינת הדעת שבין או"א אינו המזלין (לש"ו כללים ח"א כח ע"ג - ועי' בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ג ד"ה ותיקון ובהערות הלשם שם שהגר"א היא או"א ומזלין). והנה לשיטת הגר"א יש מקום לעיין במהות הדברים, שכן המזלין הינם מקיפים בסוד ל"מ דצלם, ואילו הדעת המייחד את או"א הוא צ' דצלם, ואעפ"כ הם אותה הבחינה אלא שהמקיפים נמשכים פנימה ונהפכים לדעת שבין או"א, שכן הם משפיעים תמיד, ולכן נקראים הם מזלין (לש"ו כללים ח"א כ"ח ע"ד וכן הוא לש"ו כללים ח"ב לג ע"ד. קיצרנו כאן ויש כאן הרבה מה לבאר, אמנם ציינו הדברים בתורת מראה מקום והרוצה להבין הדברים לאשורם יעיין במקורות המצויינים כאן).

¹⁷⁴¹ יש גירסא שמציינת ענין הזה בדף רצב, ונ"ל שהגר"א לא גורסו שם וממילא יוצא שכאן הוא המקור היחיד לענין זה.

מחיר האדרא

דא"א עצמו (בהגר"א על ספד"צ כז ע"ד ד"ה וענין כלל). כמו כן מדוייק מכאן שאין גילוי לקצוות אלא על ידי הקו האמצעי, והוא א"א הרי הוא הכתר, והמזלין הרי הוא הדעת (לש"ו ביאורים ח"ב קו ע"ג). ומכאן ראייה לכך שב' המזלין מגיעים עד טיבורא דליבא ומסתיים שם בשוה (לש"ו כללים ח"א עט ע"ד). מכאן שארי לאתגלייא יקירו דדיקנא דאיהו מזלא סתימאה ואינון מתתקנן – כלומר שהמו"ס מאיר בדיקנא והוא שורש לאו"א (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה ואמר כ"ש). כמה דעתיקא קדישא תלת רישין מתעטרין ביה הכי כלא בתלת רישין – התיקון של המתקלא מתחיל מע"ק, וכמ"ש כאן. ועניינו הוא לתקן את הכל בסוד תלת תלת (בהגר"א על ספד"צ א ע"ד ד"ה והמתקלא). וכד אתנהרין תליין בלהו דא בדא בתלת רישין, תרין מתרין סטרין וחד דכליל לון – א"א הוא בסוד המתקלא, דוגמת ז"א¹⁷⁴² (בהגר"א על ספד"צ כז ע"ד ד"ה וענין כלל).

ואי תימא מאן עתיקא קדישא – סלקא דעתך אמינא, שמכיוון שהמצוות המעשיות הנעשות על ידי גשמיות דבוקות ברצונו הנעלם, והרי הוא ורצונו א', אזי ח"ו גשמיות ורוחניות הם דבר אחד, לכן ממשך ואומר כדלהלן (מ"א נד). ת"ח לעילא לעילא¹⁷⁴³ אית דלא אתידע, ולא אשתמודע, ולא אתרשים – הוא סוד קד"א ורדל"א, שהרדל"א אחזי נהוריה בהאי אורא. והנה מש"כ כאן 'אתידעי' פי' בידיעה מיוחדת, 'אשתמודעי' פי' שלא יוודע אפילו באופן כללי, ו'אתרשים' פי' שאין מזה ידיעה כש"ה ואפילו ברשימו ובסוד נקודה (מ"א נה). והוא כליל כלא – תכלית האצילות היא שיתלבש בו האי רדל"א, והוא כלל האצילות (בהגר"א על ספד"צ א ע"ב ד"ה דצניעותא). ותרין רישין ביה כליל¹⁷⁴⁴ (ס"א תליין) – דהיינו סוד האורא שבו מתפשט הרדל"א, ולכן גולגלתא ומו"ס כלולים ברדל"א (מ"א נה). וכדין כלא¹⁷⁴⁵ (חדא) הכי אתתקן. וההוא – דהיינו שהרדל"א עצמו הוא התכלית הנעלמת ה"ה רצונו ית' האינסופי (מ"א נה). לאו במנינא ולא בכללא – אסור לדבר ולהרהר בו, שכן אינו דבר הנמנה כלל ולא שייך בו בחינת מספר. ואפילו א"ס אין שייך לכנותו, שכן לאו שירותא וסיומא ביה¹⁷⁴⁶ (מ"א נה¹⁷⁴⁷). ולא בחושבן – חשבון שייך בדבר שניתן לחשוב ולהרהר בו, כגון נקודות וקוין (מ"א נה). אלא ברעותא דלבא¹⁷⁴⁸, על דא אתמר אמרתי אשמרה דרכי מחטא בלשוני (תהלים לט).

אתר דשירותא אשתכח מעתיקא קדישא דאתנהיר ממזלא הוא נהירו דחכמתא, דאתפשט לתלתין ותרין עיבר – ראשית הגילוי הוא מחכמה (עילאה, דהיינו מו"ס¹⁷⁴⁹) (בהגר"א על ספד"צ א ע"א ד"ה ספרא, וכן א' ע"ב ד"ה שלכן). ע"ק (שהוא כנגד הכתר) נקרא 'אין', שכן אין משיגים אפילו את עצם מציאותו, ואילו החכמה עלאה הוא שירותא לאשתכחא (תחילת מציאות) (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ב ד"ה וז"ש בגלגלתא). ראשית המציאות המתגלה מע"ק ע"י המזלא היא אור החכמה המתפשט לל"ב עיבר. כאן אין כוונתו למוח הראשון הנזכר לעיל בד"ה ואתנהיר ותליא ממזלא יקרא' שכן שם מדובר בקוצו של יו"ד ה"ה סוד האין (מ"א

¹⁷⁴² שהרי א"א נסתם מהשגתינו, ולא הוי אלא כעין דו"ן (עי' לקמן רצ ע"א).

¹⁷⁴³ בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ד גורס "לעילא" פ"א במקום "לעילא לעילא" ב"פ, אמנם בדף א' ע"ב גורס כמש"כ כאן.

¹⁷⁴⁴ גי' מים אדירים נה "ותלין".

¹⁷⁴⁵ מים אדירים נה לא גורס את המוסגר.

¹⁷⁴⁶ עי' ליקוטי הגר"א בסוף ספד"צ לח ע"ב, וכן בהגר"א על ספד"צ כ' ע"ב ד"ה בהאי.

¹⁷⁴⁷ המ"א מבאר כאן ביאור נוסף, ש"מנינא" מורה על "מספר פרטי" ו"כללא" מורה על "מספר כללי", ואינו נהיר לי כוונתו, אמנם יתכן שכוונתו לספירות פרטיות וכלליות, עכ"פ הדברים צ"ע.

¹⁷⁴⁸ עי' לש"ו כללים ח"א יב ע"א שפי' "רעותא דלבא" הרהור הלב.

¹⁷⁴⁹ עי' בהגר"א על תיקו"ז קכז ע"א ד"ה דתמן ובהגר"א בתז"ח יח ע"ד ד"ה ולא אתידע.

מחיר האדרא

נט¹⁷⁵⁰. ונפקא מההוא מוחא סתימאה מנהירו דביה – האור היוצא דרך הקרום נכלל באבא (בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ב ד"ה ואמר אזדכך). האור שבמו"ס היא הארת הרדל"א, ושם במזלא לא אשתכח כלל שכן הוא "אין" ובסוד מש"כ חז"ל "אין מזל ישראל" (שבת קנ"ו ע"א) (מ"א נט).

ומה דעתיקא קדישא נהיר בקדמיתא¹⁷⁵¹ (ס"א בחכמתא) דא היא – מה שע"ק מאיר תחילה בסוד אי"ן דהיינו גילוי נעלם שעכשיו נתגלה [שכן על ידי תוספת אורות מלמעלה יכולים התחתונים לקלוט את גילוי], אמנם הע"ק לא נשתנה למציאות אחרת ונשאר במעלתו (מ"א נט). ושירותא ממה דאתגלייא¹⁷⁵² הוה ואתעביד לתלת רישין¹⁷⁵³ – ראשית הגילוי לעולם הוא בג' שרשין, שכן אין נקודה ללא ג' נקודות¹⁷⁵⁴ (מ"א נט). ורישא חדא כליל לון – כאן הוא האות ו' כנגד הדעת הכולל את חו"ב (בהגר"א על תיקו"ז קכז ע"א ד"ה ועלייהו). ועוד י"ל דהיינו ע"ק הכולל את הכל, והוא כעניין האל"ף (וזהו שרומז עליו האידרא באומרו שהוא "רישא חדא" דהיינו ראש האותיות) דהוא סוד הפלא העליון שכן אור המוחין נסתלק ולא נשתייר ברשימו כי אם ג' בחי' ה"ה זכרון, מחשבה ודמיון. ותכלית כולם השגת הפלא העליון הנ"ל ה"ה ע"ק (מ"א ס). ואלין תלת מתפשטין לזעיר אנפין¹⁷⁵⁵ – כאן רואים שג"ר דא"א הוא שורש למה שנכנס לראש ז"א (בהגר"א על ספד"צ כז ע"ד ד"ה וענין כלל). ומאלין נהרין כלל – מכח גילוי זה יכול הוא להשיג עד א"ס ומשם עד אין תכלית (מ"א ס).

אתגליף האי חכמתא ואפיק חד נהרא דנגיד ונפיק – כאן מבאר והולך שהדיקנא מוריד ומוריש תיקון לכל הפרצופים שתחתיו (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ד ד"ה ואמר ואחסין), וכן מתבאר שהתבונה מתפשטת מאבא לרישא דז"א (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ד ד"ה ומתכסיין). והנה הדבר נעשה באופן שלאחר התיקון דא"א יש להמשיך מוחין מאו"א לז"א (בהגר"א על ספד"צ יז ע"א ד"ה כלל בזה). וכן מתבאר כאן שג' המוחין דז"א מקבלים מא"א (בהגר"א על ספד"צ כג ע"א ד"ה תלת עד). והנה כאשר בינה נחתא לרביעא על בנין ונכנסת בראשו של ז"א, נעשית היא שם לעצם מעצמיו, שכן נה"י דילה נעשין לגופא דילה (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ב ד"ה וזה יקרא). החכמה נתקנת בז"א על ידי בינה שמתלבשת ורוכבת עליהם, שכן סדר הדברים הוא שראשית כל נמשכת בהם בינה, ואח"כ נמשך לשם נהירו דחכמתא¹⁷⁵⁶ (בהגר"א על תז"ח יז ע"ד ד"ה לאתקנא). עיקר המתקלא הוא לשם תיקון זו"נ, ואפילו זיווג דאו"א אינו אלא בשביל זו"נ. וכל הנ"ל נעשה ע"י הבינה ה"ה אם הבנים שהיא

¹⁷⁵⁰ ע"י לש"ו דע"ה ח"ב נא ע"ג.

¹⁷⁵¹ מים אדירים נט גורס את המוסגר.

¹⁷⁵² במים אדירים נט ליתא הוה ו'.

¹⁷⁵³ ע"י בהגר"א על ספד"צ כא ע"ב ד"ה וז"ש בגלגלתא.

¹⁷⁵⁴ ע"י זהר בלק רג ע"ב: כל יחודא שלים הכא איהו יי' אלקינו יי' דהא רזא דילה מראש צורים איהו ואתייחד ברישא בגזעא ושבילא יי' דא רישא עלאה אוירא דסלקא אלקינו דא גזעא דאתמר גזע ישי יי' דא שבילא דלתתא ועל רזא דא אתייחד ביה כדקא יאות [תרגום: כל יחוד שלם כך הוא: ה' אלקינו ה' שהרי סוד שלו מראש צורים הוא ומתייחד בראש בגזע ובשביל ה' זה ראש העליון אויר שעולה אלקינו זה גזע שנאמר גזע ישי ה' זה שביל שלמטה ועל סוד זה התייחד בו כראו], ע"כ. וע"י שער מאמרי רשב"י ה' ע"ב ז"ל, שלש טיפין דאזדרקו מן מוחא נמשכים מן ג' מוחין חכמה ובינה ודעת הנז' באדרא רבא ונרמזים ביר"ד עצמה קוצא לעילא וקוצא לתתא וג"ו (נ"א ושוריק) באמצעיתא והם הם שרשא וגזעא ושבילא הנז' ב' בלק בדף ר"ג סוף ע"ב ע"כ. וע"י יהל אור ח"א ז' ע"ב וז"ל, באות יו"ד אית ביה קוצא וגזעא ושבילא קוצא הוא קוץ העליון, גזעא גוף הי"ד, ושבילא קוץ התחתון, ולכן ביר"ד התחברות כל ג"ר, כי גזעא גוף הי"ד הוא חכמה, ובקוצא נקשר כתר עליון, ובשביל התחתון בינה, והוא נעיץ בינה בה"א של השם שהוא קוץ הימין של ה"א שהוא י' כידוע, עכ"ל.

¹⁷⁵⁵ ע"י בהגר"א על ספד"צ ד' ע"ב ד"ה אתקלו.

¹⁷⁵⁶ ע"י ד"ה הבא 'תו אתגלף'.

מחיר האדרא

בבחינת "כנשר יעיר קנו על גוזליו ירחף" (דברים לב יא) המתפשט בזו"נ (בהגר"א על ספד"צ א ע"ג ד"ה ועיקר). לז' המלכין היו חסרים ג' מוחין ולכך צריכים הם ג' זיונין, וכל מוח ומוח מתפשט בכל ז"ת וכמ"ש [הגר"א] בפ"י ס"י, ש"ש שלש אמות" הם כנגד כח"ב שהן שרש הכל, והמה המתפשטין בכל ז"ת (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א בהגה"ה). כמו כן מתבאר כאן שכל מציאות דאמא אינה באה לעולם אלא על ידי אבא (לש"ו דע"ה חלק א' יא ע"א)¹⁷⁵⁷. מש"כ 'חד נהרא' מרמז לסוד האות ו' שביו"ד (דהיינו בחי' הו"ק) (מ"א ס). לאשקאה גנתא – בסוד "ונהר יוצא מעדן להשקות את הג"ן" (בראשית ב י), הג"ן הוא בסוד האות ד' של הו"ד (דהיינו בחי' הנוק) (מ"א ס). ועייל ברישא דזעיר אנפין, ואתעביד חד מוחא¹⁷⁵⁸ – אחרי שנחקק החכמה במוחין דאו"א ונתהוה בחי' כלי לקבל ולהשפיע, אזי נכנס הוא ברישא דז"א ואתעביד שם לבחי' מוח שיכול לקבל חכמה (מ"א ס). ומתמן אתמשיך – דהיינו יתגדל (מ"א ס). ונגיד בכל גופא, ואשקי כל אינון נשיעאן, הה"ד ונהר יוצא מעדן להשקות את הג"ן וגו' (בראשית ב) – "הג"ן הוא כינוי לפרצוף ז"א (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ב ד"ה וזה), הנטיעות הם בסוד כללי המידות הרי הם ה"ג מידות, שכן עיקר החכמה הוא להנהיג את המידות על פי החכמה, ולא להתנהג בהם על פי רצונו הטבעי. וזהו סוד הג"ן, ה"ה סוד השכל והאור, ובסוד נגה (מ"א ס).

תו אתגליף האי חכמתא, ואתמשך ועייל ברישא דזעיר אנפין, ואתעביד מוחא אחרא¹⁷⁵⁹ (ההוא אחרא), ההוא נהירו דאתמשך מיניה – האי חכמתא' הוא כמשל אדם היושב על הכסא, שהוא עצמו אינו מתלבש בו אלא הוא יושב מעליו, ואין אלו שתחתיו מקבלים ממנו אלא את הנהירו דמתפשט מיניה (בהגר"א על תז"ח יז ע"ד ד"ה לבתר). והנה יש ב' בחינות של הארת החכמה: הא' אור החכמה העליונה דאינו גלוי כי אם לחכמים בלבד והוא אור החכמה עצמה, והב' הוא הארת החכמה היכולה להיות ניכרת לכלל התחתונים. והנה כאן כוונתו היא לבחי' החכמה שאינה ניכרת אלא לחכמים, ואין משיגים ממנה אלא כלי בלבד המורה על היות בתוכה פנימיות נעלמת. והוא אינו אלא מוח בלבד, כלומר כלי חשוך בלא אור, אם כי הוא מוכן לקבל את החכמה כאשר הוא מעמיק בה, וכשמעמיקים בה אתמשכא מיניה עיקר הנהירו. וכל זה דלא כאור החכמה השניה ש"מפיקה נהר", ו"נפיק לאשקאה גנתא" אף לאחר סילוק האור, עכ"ז הרשימו ניכר. (מ"א סא). אלין תריין משיכן אתגליפו ומתחברן בחד רישא דעמיקא דבירא – מוחין חו"ב דז"א מכוונים "עץ החיים", ואילו המוחין של דעת דז"א מכוונים "עץ הדעת טוב ורע". שכן בדעת יש אחיזה לחיצונים, משא"כ החו"ג המקבלים מחו"ב, ולכן דווקא במוח הדעת יש התחברות של המוחין ברישא דז"א (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ג ד"ה ואבא מקבל). "עמיקא דבירא" עניינו הדעת (יהל אור ח"א כב ע"ג). והוא גניז בבינה (בהגר"א על תז"ח כ ע"א ד"ה גו תהומא). דכתיב בדעתו תהומות נבקעו (משלי ג ב) – ה"תהום" כאן הוא יסוד דנוק', הרי הוא יסוד דבינה המכונה "תהום רבה", והבקיעה היא בשני ה"תהומות" דהיינו בתהום הדעת ובתהום התחתון ה"ה יסוד דנוק' (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ד ד"ה ואמר דהא). ועוד י"ל דזהו סוד האל"ף ה"ה הפלא העליון¹⁷⁶⁰, ששרשו הוא בסוד "עמוק עמוק מי ימצאנו" (קהלת ז

¹⁷⁵⁷ אחרי שנתגלה האור הוא הסתלק והשאיר רשימו. והנה בתחילה רשימו זה לא היה כי אם בבחי' נקודה לגבי מה שהיה לפני כן, ומעתה הוא כלי שתכליתו לקבל מהחכמה העליונה. לכן אמר עליו ש"אתגליף" כלומר שנחקק בסוד ל"ב נתיבות פליאות חכמה חקק וכו' (ס"י פ"א מ"א). דהיינו שהתלבש החכמה ברישמו (מ"א ס).

¹⁷⁵⁸ עי' בהגר"א על ספד"צ ד ע"ב ד"ה אתקלו.

¹⁷⁵⁹ מים אדירים סא לא גורס את המוסגר.

¹⁷⁶⁰ עי' בהגר"א בתיקו"ז קנט ע"א ז"ל, ואמר דאיהו פלא ר"ל דאלף הוא בכתר דהוא פלא במופלא ממך, ע"כ.

מחיר האדרא

כד). "עמוק" ב"פ הוא בסוד ב' תהומות, תהום עליון ותהום תחתון, ובסוד מש"כ חז"ל "מים עליונים ומים תחתונים, וביניהם כמלא נימא" (חגיגה טו ע"א) (מ"א סא). ועייל ברישא דזעיר אנפין ואתעביד מוחא אחרא, ומתמן אתמשיך ועייל לגו גופא – שורש הדעת הוא בראש, ואח"כ מתפשט בתורת ענף בגוף (בהגר"א על ספד"צ יד ע"ד ד"ה שתא נפקין). דעת מתפשט בכל (בהגר"א על תז"ח יח ע"א ונפיק), והוא המוח הפנימי של כל הגוף (לש"ו דע"ה ח"ב ד' ע"ב). ומלייא כל אינון אדרין ואכסדרין דגופא, הה"ד (שם כד) ובדעת חדרים ימלאו – דעת הוא הפנימיות של ז"א, ולכן הוא כולל את כל הו"ק (בהגר"א על ספד"צ יד ע"ד ד"ה שתא נפקין).

ואלין נהרין – חב"ד, וכן חדרי הדעת, הרי הם האדרין והאכסדרין דהיינו איבריו וגידיו, ובסוד האדם אשר על הכסא¹⁷⁶¹ (מ"א עג). מנהירו¹⁷⁶² דההוא מוחא עלאה סתימאה – דהיינו מן האור אשר בא לשם מרדל"א על ידי ב' המזלות נוצר ונקה וד' הטבעות¹⁷⁶³ (מ"א עג). דנהיר במזלא עתיקא קדישא, וכלא דא בדא תליין, ואתקשר דא בדא, ודא בדא, עד דישתמודע דכלא חד, וכלא הוא עתיקא¹⁷⁶⁴ {רצ.} ולא אתפרש מניה כלום, אלין תלת נהורין – חב"ד (מ"א עג). נהרין לתלת אחרנין דאקרון אבהן – כאן רואים שהיה"ו של חב"ד מאירים ליה"ו של חג"ת (בהגר"א על ספד"צ כג ע"א ד"ה תלת), דהיינו ג' שכלים: שכל עיוני, שכל המחשבה ושכל המעשה (מ"א עג). ואלין נהרין לבנין – הרי הם הפעולות הנולדות מג' השכלים (מ"א עד). וכלא נהיר מאתר חד – דהיינו רצונו ית' (מ"א עד). כד אתגלייא האי עתיקא, רעווא דרעוון – דהיינו ב' הבחינות: הצמצום הרי הוא העתיק, והשפע הרי הוא הרעוא דרעוין (מ"א עד). כלא נהיר – מרעוא דרעוין (מ"א עד). וכלא אשתכח בחדו שלימתא – תכליתו היא שמחה מחמת הצמצום דווקא. שכן בגלל הצמצום הוא שיש בעולם חושך ואפשרות לטעות וממילא חיובי עבודה. ממילא מחמת דבר זה יש למעלה מדרגה שנק' טוב מאד [שהוא יותר טוב ממה שנברא] שאין ניתן להשיגו כי אם על ידי היגיעה ובהשגתו יש שמחה בליבו (מ"א עד).

האי חכמתא אקרי עדן – דהיינו החכמה שהוציאה את ג' הבחינות חב"ד הנ"ל ונתגלף בה. והנה "עדן" הוא מלשון יחוד וכעין מאמה"כ "התקשר מעדנות כימה" (איוב לח לא ועי' רש"י שם), שכן כולם יונקים ממו"ס (מ"א עד). והאי עדן אתמשך מעדן עלאה סתימאה דכל סתימן – מו"ס (הרי הוא העדן עלאה סתימאה) כולל את חו"ב דא"א, שכן בא"א אין מתקלא, ולכן נכללין בחד מוחא. לכן אר"א (הרי הם בסוד העדן המבואר כאן) דאתנהרין ממוחא נפקין כחדא ואתכלילן בחד (בהגר"א על ספד"צ ה ע"ג ד"ה ועוד נ"ל). ומהאי עדן אקרי שירותא – ראשית הגילוי הוא מחכמה (בהגר"א על ספד"צ א ע"א ד"ה ספרא). בעתיקא לא אקרי – רישא דלא אתיידע נעלם מעיני כל, ואין מתגלה לתחתונים כי אם החכמה ולבושיה. והנה אע"ג דרדל"א מתלבש בא"א, מ"מ הוא סתום שם (בהגר"א על ספד"צ א ע"א ד"ה דצניעותא), והנה אותה בחי' מכונה עתיקא (המורה על חלק האור שנסתלק), וממילא לא יתכן שיתלבש בבחי' ז"א כלל. והנה גם לאחר עליית האדם וכן העולם לשרשו, לעולם תשאר אצלו בחי' "השביע בצחצחות נפשך" בעולם העליון ממנו אשר שם אי אפשר לו לקרותו בשם ולא הוי ליה שירותא וסיומא וכדלקמן (מ"א

¹⁷⁶¹ (כמבואר לעיל ד"ה הקודם)

¹⁷⁶² עי' בהגר"א על ספד"צ ד' ע"ב ד"ה אתקלו.

¹⁷⁶³ עי' תיקו"ז קו ע"א ועי' זהר תוספות רעא ע"א.

¹⁷⁶⁴ עי' בהגר"א על ס"י ו ע"ג וז"ל, ושלש אמות כוללין הכל, שכח"ב מתפשטין בכל והן הכל, וכמ"ש בא"ז אשתכח דכולא הוא עתיקא, עכ"ל. וצ"ע אם כוונתו לכאן, וא"כ לכאורה יש לתקן את הגרסא.

מחיר האדרא

עד). לא¹⁷⁶⁵ הוי שירותא וסיומא¹⁷⁶⁶, ובגין דלא הוי ביה שירותא וסיומא, לא אקרי אתה – ובסוד כלל כ"ז האותיות¹⁷⁶⁷ שכן לא נתלבש בהם (מ"א עד). בגין דאתכסייא ולא אתגלייא, ואקרי הוא – כלומר שהוא שורש הנעלמים מאתנו בחוש ומושגים בשכל רוחני בלבד. לכן אפשר לנו לכנותו 'הוא' (מ"א עד). ומאתר דשירותא אשתכח אקרי אתה, ואקרי אב, דכתיב (ישעיה סג) כי אתה אבינו – בתחילה ז"א הוא סתום במוח אבא, ולכן אבא הוא שירותא, דהיינו בסוד האות י' הרי היא האות הראשונה של שם הוי"ה ב"ה, הרי הוא שם הז"א (בהגר"א על ספד"צ כ ע"ג ד"ה בהאי). הנה הבחינה של 'אתה' אינה אלא בז"א. וזה שכאן כינה את השירותא ב"אתה", זהו רק על ידי דנחית בימינא דכהנא (בהגר"א על תיקו"ז מח ע"ד ד"ה הוא וב"ד). "אב" אינו אלא כינוי לשורש הגילוי, שלא תאמר שמאחר והוא נקרא בלשון נוכח "אתה", הרי שהוא בגילוי גמור (מ"א עה).

באגדתא דבי רב ייבא סבא כללא דכלא זעיר אנפין אקרי אתה, עתיקא קדישא דאתכסייא אקרי הוא, ושפיר, והשתא קרינן באתר דא דשירותא אשתכח אתה, אע"ג דאתכסייא¹⁷⁶⁸ מניה הוי שירותא ואקרי אב – לכן הוא מכונה אתה, ובכ"ז איקרי אב (מ"א עה). והוא אב לאבהן – לפי שממנו מתפשטים תלת הנהורין המאירים לג' אבהן, לכן הוא מכונה כאן "אב לאבהן" (מ"א עה). והאי אב נפיק מעתיקא קדישא דכתיב (איוב כח) והחכמה מאין תמצא – ז"א נולד מבינה, אם כי אבא הוא טמיר כאן¹⁷⁶⁹ (בהגר"א על ספד"צ א ע"ג ד"ה ועיקר המתקלא), אבא אינו מושג, ואע"פ שמציאותו היא גלויה, ובו מתחיל הכל, וכמ"ש "והחכמה מאין תמצא" (איוב כח יב). והוא ראשית שאינה מושגת, ובבחינת י"ש מאין, ר"ל מע"ק שנקרא אין¹⁷⁷⁰ (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ב ד"ה וז"ש בגלגלתא). לכן¹⁷⁷¹ אין גילוי של השם בספירת החכמה (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ד ד"ה וז"ש בגין), וחכמה הוא בבחינת "האדם היושב על הכסא" (בהגר"א על תז"ח יז ע"ד ד"ה לבתר דרכיב). ובג"כ לא אשתמודע – מאחר שאב נפיק מע"ק, לכן "לא אשתמודע", כלומר אפילו לז"א (בהגר"א על ספד"צ א ע"ג ד"ה ועיקר המתקלא) הרי היא מהותה העצמי (מ"א עה)¹⁷⁷².

ת"ח כתיב אלקים הבין דרכה (שם), דרכה ממש – אבא אינו נודע לז"א (אלקים) מכיוון שהוא טמיר (בהגר"א על ספד"צ א ע"ג ד"ה ועיקר). אבל והוא ידע את מקומו, מקומו ממש – ע"ק מכונה 'הוא', ומשיג את החכמה דא"א (בהגר"א על ספד"צ א ע"ג ד"ה ועיקר המתקלא, וכן בהגר"א על ספד"צ כג ע"ג ד"ה כתיב אני). כתר מכונה 'הוא' וחכמה מכונה 'אתה', ואמר שם בבחי' אחרת דג"ר מכונה 'הוא' ומחסד ואילך מכונה 'אתה' (בהגר"א על תיקו"ז פח ע"ג ד"ה ועוד)¹⁷⁷³. וכ"ש דרכה

¹⁷⁶⁵ מים אדירים עד גורס ולא.

¹⁷⁶⁶ עי' ב"ע יב ע"ב שאו"א מכונים "שירותא וסיומא".

¹⁷⁶⁷ עי' בהגר"א בתיקו"ז צח ע"ג ד"ה בראשית, ש'אתה' מרמז לכ"ז אותיות, דהיינו מא' ועד ת', וה' אותיות סופיות מנצפ"ך.

¹⁷⁶⁸ והנה לכאורה קשה, שכן בד"ה הקודם איתא ששורש הגילוי הוא המכונה "אתה" ולא הגילוי בעצמו. ויש ליישב, שעל אף שז"א הוא הגילוי, עכ"ז הוא ראשית הגילוי, ולכן יש מקום לקרותו עיקר הגילוי ויש מקום לקרותו שורש הגילוי (מ"א שם).

¹⁷⁶⁹ עי' שם שהבאנו את דברי בהגר"א על ספד"צ טו ע"ד ד"ה מתכסיין, ששם מדובר על תבונה המתפשטת עם אבא לרישא דז"א.

¹⁷⁷⁰ עי' לעיל רפח ע"א דביה תליא אין.

¹⁷⁷¹ כלומר, מכיוון ששורש החכמה הוא באורא דלא אתפס. ועי' בהגר"א על ספד"צ ו ע"א ד"ה וההוא.

¹⁷⁷² עי' ב"ע לח ע"א שמשמע שהמדובר הוא במר"ס וצ"ע.

¹⁷⁷³ עי' בהגר"א על תיקו"ז פט ע"ד ד"ה ורזא.

מחיר האדרא

(ס"א מקומה ממש ולא דרכה מקומה ממש וכ"ש דרכה) וכ"ש ההוא חכמה דסתימא ביה בעתיקא קדישא – כוונתו שישנם ב' בחי' בחכמה: הבחינה הראשונה היא דרכה של החכמה והתפשטותה ופעולותיה הניכרות אשר אותם עשה בחכמה (וזהו דבר אשר אותו כביכול "אלקים הביך" כלומר פרצוף ז"א), והבחינה השנייה היא מהותה של החכמה עצמה, והיינו "מקומה" ושרשה (מ"א עה).

האי חכמה שירותא דכלא, מניה מתפשטין תלתין ותריין שבילין (שבילין ולא ארחין¹⁷⁷⁴), ואורייתא בהו אתכלילת, בעשרין ותריין אתוון ועשר אמירן, האי חכמה אב לאבהן¹⁷⁷⁵ – כאן רואים של"ב נתיבות החכמה הינם השורש לכ"ב האותיות וי' הנקודות (בהגרא על תז"ח יט ע"ד ד"ה כד בעאן). אמנם מעדן עלאה¹⁷⁷⁶ אין מתפרשין ל"ב שבילין (מ"א עו), וזהו שירותא דמוחין דז"א וגילוי האצילות (לש"ו דע"ה ח"א ט' ע"ד), ששירותא דזו"ן הוא מחכמה¹⁷⁷⁷ (בהגרא על תיקו"ז קנח ע"ג ד"ה לעולם), אף החכמה הגלויה בבחינת 'אין', והיינו עדן דלתתא, ובסוד אב לאבהן, והיינו "שורש השורשים", כלומר שהוא שורש לג' השרשים ה"ה ג' אמות אמ"ש, והם בעצמם ג' השכלים הנ"ל (מ"א עז). ובהאי חכמה, שירותא וסיומא אשתכת, ובג"כ חכמה עלאה חכמה תתאה, כד אתפשט חכמה אקרי אב לאבהן – כלומר כאשר תושפע עליו החכמה העליונה, ותעלה כנגדה החכמה התחתונה, אזי העליון מכונה אב דאבהן, והתחתון מכונה אבהן בסתמא (מ"א עח). כלא לא אתכליל אלא בהאי, דכתיב כלם בחכמה עשית (תהלים קד)¹⁷⁷⁸.

כאן מתחיל לפרש את ענין אר"א והתפשטות ב' החכמות (מ"א עט). זקף ר"ש ידוי וחדוי, אמר ודאי עידן הוא לגלאה, וכלא אצטריך בשעתא דא – בשעת מיתה (מ"א עח). ת"ח בשעתא דעתיקא קדישא, סתימאה דכל סתימין, בעא לאתתקנא כלא – דהיינו שיהא בסוד התיקון, ע"מ שיתקיים (מ"א עט). אתקין כעין דבר ונוקבא – כל המתקלא הוא בסוד זו"ן, וזהו עיקר מהות התיקון. והנה כאן התיקון הוא במו"ס, ומאחר שבמו"ס אין חלוקה בבחינת דו"ן ממש, ממילא התיקון הזה הוא רק "כעין דו"ן" וכמש"ו¹⁷⁷⁹ (בהגרא על ספד"צ ב ע"ב ד"ה וכן התחלת). באתר דאתכלילו דבר ונוקבא¹⁷⁸⁰ לא אתקיימא – דהיינו בא"א אשר שם כלולה הנוק' בזכר, ולכן באמת הוא רק "כעין דו"ן", ולכן מכונה א"א "יחידה", שכן אין הדו"ן שבו ב' פרצופים נפרדים הצריכים חיבור, ואי אפשר לעולם הזה להתקיים על פי בחינה זו (מ"א עט). אלא בקיומא אחרא, כעין דבר ונוקבא – דהיינו שכל א' מהם הוא אכן בפני עצמו, אבל עכ"ז עדיין נכללים הם בדבר א' (ובסוד האות יו"ד) (מ"א פ). ענין תיקון דו"ן האמיתי הוא דווקא באופן שיהא אור חסד בכלי בפנ"ע בבחי' דכר, ואור הגבורה בכלי בפנ"ע בבחי' נוק'. ואז הם שני כלים מיוחדים כל א' בפנ"ע, ולכן עומדים הזו"ן בב' פרצופים נפרדים, אלא שאח"כ מתייחדים זב"ז. אמנם כאשר ב' האורות כלולים בכלי אחד דהיינו במו"ס, אין להם קיום במקומם שכן הם שני הפכים המנוגדים זה לזה, זה חסד וזה דין, ואין כלי היכול לסובלם כאחד. ולא כמציאות דבו 'לא אתקיימא', דהיינו עולם העקודים שם

¹⁷⁷⁴ עי' בהגרא על ס"י ד ע"ג שיש לחלק בין "שבילין" ו"ארחין", שא' מהם הוא למעלה והשני למטה, ונלענ"ד ש"שבילין" הם מרמזים על ז"א ו"ארחין" מרמזים על מו"ס.

¹⁷⁷⁵ עי' בהגרא על ספד"צ טו ע"א ד"ה זה יאמר, וכן עי' בהגרא על תז"ח יח ע"ג ד"ה וסלקא.

¹⁷⁷⁶ דהיינו מו"ס כנ"ל.

¹⁷⁷⁷ משמע שבכתר הכל א'.

¹⁷⁷⁸ עי' בהגרא על ספד"צ טו ע"א ד"ה זה יאמר.

¹⁷⁷⁹ כלומר "כעין דו"ן" למימרא שאין שם בחינות אמיתיות של זכרות ונקבות וזיווג. ובאמת יעויין במים אדירים שמפרש את התיבות 'כעין דו"ן', שטעם הדבר הוא שבא"א אין הנוק' ניכרת לעצמה אלא היא נכללת בזכר.

¹⁷⁸⁰ גליונות לש"ו: נ"א ובתר דאתכלילו דו"ן, אבל המים אדירים עט גורס כמש"כ למעלה.

מחיר האדרא

כלולים כל בחי' דו"ן בכלי אחד. וביאור הדבר, שכן אור הבינה הוא בכלי החכמה עם רשימו דאור החכמה. ובאותה מידה נמצא אור החסד בכלי הבינה עם רשימו דידה, וכן הלאה כל הספירות עד שאור המלכות נמצא בכלי היסוד. והנה לעולם כל א' מהאורות הנ"ל עולה משם לשרשו ואח"כ יורד לכלי התחתון ממנו. נמצא, שאין לשום אור קיום במקום קבוע, אלא הם תמיד במצב בו הם עולים ויורדים שכן הם יוצאים מהכלי בכל עת. ממילא יוצא כי כל עולם העקודים הוא בבחי' ממוצע בין א"ק לאצילות והוא דוגמת התלבשות הא"ס ברדל"א שאף הוא בבחינת רצוא ושוב (לש"ו דע"ה ח"א ו ע"ג).

והאי חכמה כללית דכלא – או"א יצאו ממ"ס, ומ"ס והא שורש דו"ן, אלא שאין נקבה ניכרת שם, עכ"פ לכן או"א כחדא נפקין וכחדא שריין (בהגר"א על ספד"צ ה ע"ג ד"ה ועוד נ"ל). כד נפקא ואתנהיר מעתיקא קדישא, לא אתנהיר אלא בדכר ונוקבא – יש ב' בחינות בהארה: הא' קודם צאתו משרשו, אז הוא נכלל בשרשו והאור בשלימות, והוא סוד ביאה ראשונה שתכליתה עשיית הנוק' לכלי. אח"כ כאשר יצא האור ונסתלק, זוהי הבחי' הב', שאז חוזר האור ומאיר בבחי' אור חוזר¹⁷⁸¹, ואז הארתו היא באופן של דכר ונוקבא שמצויים זה לזה בזיווג תדיר (מ"א פ). האי חכמה אתפשט – חו"ב תחילה יוצאים יחד ואח"כ הם נפרדים (בהגר"א על ספד"צ יז ע"ב ד"ה ומתחיל מראש). ואשתכח דדכר ונוקבא הוא חכמה אב בינה אב – יש כאן את הבחינות של דו"ן ה"ה כלל החכמה שבאה לו מע"ק, והוא האב והוא שורש הכל ובסוד הרשימו שהניח בביאה ראשונה, והב' הוא הכלי עצמו הרי הוא כלל הבינה הרי היא האם, שהיא כלי הגבול לחכמה, דהיינו כלל פרטי החכמה, וכאן הוא מקום לכל התבוננות (מ"א פ). חכמה ובינה בחד מתקלא אתקלו, דכר ונוקבא – כלומר שהם שוים, לא זה גדולה מזו ולא זו גדולה מזה (מ"א פא). ובגינייהו כלל אתקיים¹⁷⁸² בדכר ונוקבא, דאלמלא האי לא מתקיימין¹⁷⁸³ – חב"ד דאצילות הוא בסוד מתקלא¹⁷⁸⁴ (בהגר"א על ספד"צ א ע"ד ד"ה והמתקלא הוא). תחילת המתקלא הוא חכמה (בהגר"א על ספד"צ ז ע"ד ד"ה האי מתקלא, יד ע"ב ד"ה האי במתקלא).

שירותא דא אב לכלא אב לכלהו אבהן, אתחברו דא בדא, ונהירו דא בדא – דהיינו לעתיד, שכן לעת עתה החו"ב הם במציאות בה כל א' מהם עומד בפני עצמו. 'אתחברו' פי' בגופם, ו'נהירו' פי' בפנימיותם. ומש"כ 'דא בדא' פי' שכל א' מאיר בשני ובבחינת מ"ש "הבן בחכמה חכם בבינה" (ס"י פ"א מ"ד)¹⁷⁸⁵, ואז יתגלו הפרטים דרכם אפשר להבין הכלל (מ"א פא).¹⁷⁸⁶ (חכמה אב בינה אב דכתיב כי אב לבינה תקרא (משלי ב)) כד אתחברו – אפילו שאו"א עילאין הם רעין דלא מתפרשין, אמנם בישסו"ת יש חילוק וחיבור (מ"א פד). אולידו ואתפשטת מהימנותא – כאשר יתחברו או"א יבחינו מבין הפרטים את הכלל, וממילא אז תהיה האמונה ברורה מראש, אמנם לנו אין הדברים תלויים בהולדה, שכן אמונתנו באה לנו מאבותינו, ומה שקיבלנו מהאבות יגדל ויתפשט אצלנו כפי גודל החו"ב (מ"א פב). באגדתא דבי רב ייבא סבא הכי תאני מהו בינה – כוונתו להקשות, מדוע כינויה של פרצוף אמא הוא 'בינה' (מ"א פג). אלא כד אתחבר דא בדא, יו"ד

¹⁷⁸¹ נלענ"ד שכוונתו בהאי דנקט בל' "אור חוזר" שהדבר בא מתוך התעוררות התחתונים לזיווג בבחינת מ"ן ולא בגדר כד סליק ברעותא.

¹⁷⁸² בהגר"א על ספד"צ א ע"ד ד"ה והמתקלא גורס "דכר", ובדף יד ע"ב ד"ה האי גורס כמ"ש כאן (וכן מים אדירים פא).

¹⁷⁸³ מים אדירים פא מוסיף כאן פסיק.

¹⁷⁸⁴ ע"ש שהלשם מוקים לה על או"א ומזלין.

¹⁷⁸⁵ ע"י בהגר"א על ספד"צ ו ע"א בליקוט.

¹⁷⁸⁶ מים אדירים פא גורס את המוסגר.

מחיר האדרא

בה"א, אתעברת ואפיקת בן, ואולידת – הרי נקט כאן בג' לשונות הרי הם ג' בחי': א' קליטת הזרע שאינו ניכר אלא למבינים דהיינו "אתחבר", ב' עיבור שניכר לכל אם כי בהעלם שכן אין רואים את הולד, ג' "אולידת". וכנגדם המה ג' בחי' שבחכמה: שורש החכמה, מה שנתגלה לחכמים מאותה החכמה, ומה שנתגלה לכל. וכן הוא בבחינות אותיות י"ה וכן, שבאות י' הכל הוא בהעלם, ואילו בעיבור באמו יש כאן את כל ו"ק, אמנם הם בסוד ג' תוך ג'. ובלידה הרי לא נתווסף שום אבר, רק יצא לפועל כל מה שהיה מוכן בבחינות הקודמות בכח (מ"א פד). ובג"כ בינה אקרי בן י"ה – האות ה"א היא בסוד בינה, וכוללת בתוכה את ז"א, בסוד בינה ה"ה ב"ן י"ה (בהגר"א על ספד"צ כד ע"א ד"ה ואמר ה"א). שלימותא דכלא אשתכחו, תרווייהו דמתחברין וכן בגווייהו.

¹⁷⁸⁷ כללא דכלא בתקונייהו אשתכח שלימותא ¹⁷⁸⁸ (נ"א בן י"ה תרווייהו דמתחברין וכן בגווייהו בתקונייהו אשתכח שלימותא דכלא כללא) ¹⁷⁸⁹ דכלא – אחר שנתקן בתיקון המ"ה, אז הבינה היא שלימותא דכולא וכלל הכל (מ"א פה). אב ואם, בן ובת, מלין אלין לא אתייהבו לגלאה בר לקדישי עליונין ¹⁷⁹⁰ דעאלו ונפקו ¹⁷⁹¹ – שכן הם נכנסו להשיג את גנזי התורה, ויצאו אחר כך לבחי' חיצונית, דהיינו המצוות, והבינום על בורין, וראו שהכל א' ושאין הגנזים אלא הפנימיות של המצוות (מ"א צא). וידעין ארחוי דקב"ה – דהיינו שיודעים שהמה מהדברים הנעלמים מעיני כל בריה (לש"ו ביאורים ח"א ה ע"ד). דלא סמאן בהו לימינא ולשמאלא, דכתיב (הושע יד) כי ישרים דרכי יי' וצדיקים ילכו בם וגו', זכאה חולקיה דמאן דזכי למנדע אורחוי – דרכי ה' (מ"א צ). ולא סטי ולא יטעי בהו – "סטי" הוא במזיד, ו"טעי" הוא בשוגג. שכן במזיד בודאי יבא לידי קיצוץ בנטיעות והיינו סטייה בפועל ממש, ואילו בשוגג הדבר בספק ויתכן שיבא לידי קיצוץ בנטיעות ממילא אינו אלא טעות (מ"א צ).

דמלין אלין סתימין אינון – כלומר שכלל דברי האדרא הזאת הם דברים סתומים ומלובשים בשמות אשר אפשר לטעות בהן. לכן לא ניתנו אלא לאלו שהם קדושים עליונים (מ"א צ). וקדישי עליונין נהירין בהו – דהיינו הצדיקים הזכים, אשר הם כלים המוכנים לקבל את הקדושה (מ"א צ). כמאן דנהיר מנהירו דבוצינא – שכלל המציאות מכונה בוצינא, וחכמתו הגנוזה שם היא הנהירו דביה (מ"א צ). לא אתמסרו מלין אלין אלא למאן דעאל ונפיק, דמאן דלא עאל ונפק ¹⁷⁹² טב ליה דלא אברי – פי' "מאן דלא עאל ונפיק" מי שלומד את חכמת הנסתר ולא מוציא את הדברים מהסתרים כדי להכניסם ולהבישם בפשוטי עולם

¹⁷⁸⁷ מים אדירים פד לא גורס כללא דכלא.

¹⁷⁸⁸ מים אדירים פד לא גורס את המוסגר.

¹⁷⁸⁹ מים אדירים פד גורס כאן דכלא כללא דכלא.

¹⁷⁹⁰ והנה יש להקשות, שכן עי' לעיל קכח ע"א, שפי' "קדישי עליונין" מלאכים, ושם נתבאר שהם אינם שייכים להשגות חכמת הקבלה, וצ"ע מכאן. אמנם עי' לקמן מש"כ בשם המים אדירים, שכוונת רשב"י כאן לבאר שצריך שיהיו לאדם מידות טובות כמידות הקדישין, ומשמע שהוא מדמה את החיוב באימוץ מדות טובות למידות המלאכים. ועי' מסילת ישרים פרק ו' וז"ל, ותראה שהמלאכים נשתבחו במדה הטובה הזאת [זריזות], שנאמר בהם (תהלים קג) גבורי כח עושי דברו לשמוע בקול דברו, ואומר (יחזקאל א) והחיות רצוא ושוב כמראה הבזק, עכ"ל. והנה באמת עיקר המידות טובות הוא הריחוק הגמור מהיצר הרע, והדוגמא ליצירה שאין לה שייכות ליציה"ר כלל ה"ה המלאכים, ולכן ברור הדבר שיש לידמות אליהם כדי להיות אח"כ כלי קיבול ללמוד קבלה. אמנם להם עצמם אין שייך הלימוד הזה כלל וא"ש.

¹⁷⁹¹ עי' קכז ע"ב באד"ר לעניין עאלו ונפקו.

¹⁷⁹² גי' מים אדירים צא "דעאל ולא נפק", וכן הוא באד"ר דף קמד ע"ב. ועי' בהגר"א על ספד"צ יג ע"ד ד"ה ואמר והחיות, וכן הוא בזהר בראשית נ' ע"א שעצם המציאות של מידת היסוד הוא "עייל ונפק", ועי' ס"י פ"א מ"ו.

מחיר האדרא

המעשה (מ"א צא). דהא גליא קמי עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין דמלין אלין נהרין בלבאי באשלמותא דרחימותא ודחילו דקב"ה ואלין בני דהכא ידענא בהו דהא עאלו ונפקו – שכן באד"ר כבר גילו את הכל (מ"א צב). ואתנהירין באלין מלין ולא בכלהו – שכן חכמת האמת מתגלית באופן שבו הכלל מוסיף על הפרט. כלומר, שכל חכמת האמת לא באה לגלות כי אם עומק גדול יותר בדברי הפשט עצמם ואינה חכמה נפרדת בפני עצמה. וממילא ח"ו לחשוב שבהיגלות לו חכמה ופנימיות גדולה יותר ייבטל מה שהיה בידו עד אז. אמנם מכיוון שבאד"ר לא נתגלו ענייני או"א בפרטות, לכן אמר כאן "ולא בכולהו" שכן באדרא רבא נכללו בחינות או"א במזלות אשר גילה רשב"י שם, ושם הוא שכלל קצת את ענין או"א, אמנם לא בפרטות (מ"א צג). והשתא אתנהירו בשלימותא כמה דאצטריך – דהיינו אחרי גילוי האו"א שהיה חסר באד"ר (מ"א צג). זכאה חולקי עמהון בההוא עלמא.

כאן מתחיל ומפרט את ענין או"א וז"א (מ"א צג). אמר ר' שמעון, כל מה דאמינא דעתיקא קדישא¹⁷⁹³, וכל מה דאמינא דזעיר אנפין, כלא חד – זוהי הקדמה, שאין שינוי בין בחינה פנימית לבחינה חיצונית, אלא שזה נתגלה יותר מזה. אבל ח"ו אינם נפרדים זה מזה כלל. ומש"כ 'כלא חד' דהיינו במחשבה העליונה¹⁷⁹⁴ (מ"א צג) והנה דווקא הקו האמצעי אפשר לומר שכולו חד ושאינו בבחינת נפרדים, משא"כ קוים דימין ושמאל אשר לכשלעצמם, בלי הקו האמצעי לעולם הם בבחינת נפרדים (לש"ו כללים ח"א כב ע"א). עולם האצילות הוא בסוד אלקות, ולכן אליו הוא שמכוונת כל העבודה, ועכ"ז צריכים ליתן כאן חילוקי מדריגות (לש"ו דע"ה ח"א נד). כלא הוא חד מלה – בדיבור אין חילוק (מ"א צג). לא ורצו: תלייא ביה פירודא – כלומר בפועל, שכן הנגלה והנעלם כולם אחד (מ"א צג). בריך הוא – 'הוא' דהיינו ע"ק הנעלם, המתברך מהא"ס (מ"א צג). בריך שמייה – דהיינו 'הוא' הנגלה לשכל (מ"א צג). לעלם ולעלמי עלמין – כנגד ג' עולמות ביע, בהם מתפשט רצונו ית' (מ"א צד). ת"ח שירותא דא דאקרי אב אתכליל ביו"ד, דתלייא במזלא קדישא – עכשיו מתחיל ומפרש את ענין או"א בפרטות (מ"א צד). שורשה של החכמה הוא במזל עליון הכלול בקד"א, הרי הוא חכמה דא"א דאצילות, ולשם מסתלקת החכמה אחרי נתינת המוחין לז"א (בהגר"א על ספד"צ טז ע"ג ד"ה וז"ש אתיחד). דהיינו הסתלקות החכמה לדיקנא כדי לקבל מוחין חדשים. אמנם אליבא דאמת שורש המוחין הוא בקד"א (יהל אור ח"א ז ע"ג). ראשית הגילוי היא נקודה, ושם במזלא אתנהירו ג' רישין, הרי הם ג' קוצין דיר"ד¹⁷⁹⁶ (מ"א צד). בינה נכללת באבא ביו"ד (בהגר"א על ספד"צ ל ע"ג ד"ה ולכן בכלל). ובג"כ יו"ד כליל אתוון אחרנין, י' רישא וסיפא דכלא – "סיפא" הוא המלכות, שכן גם המלכות מכונה חכמה (בהגר"א על תז"ח כד ע"א ד"ה נפקא רתיכא).

וההוא נהרא דנגיד – ה"נהר" הוא כינוי למשח רבות הנובע מת"ד. ומש"כ לקמן שהוא משקה לגנתא כוונתו שהוא הולך לז"א (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה ארבע עד). ה"נהר" הוא בסוד ה' עלאה, ומש"כ 'דנגיד' עניינו שהוא נמשך ונתגלה למטה (מ"א צד). ונפיק – מוציא ממנו למטה (מ"א צד). אקרי עלמא דאתי – דהיינו בסוד האות ה' הנכלל באותיות ו"ד שבשם האות יו"ד, והוא סוד עולם הבא (מ"א צד). דאתי תדיר – שכן תמיד יש השפעה מחכמה, דהיינו מהי' אל ה-ו"ד (מ"א צד). ולא פסיק – דהיינו השפעת הי' (מ"א צד). והאי הוא עדונא דצדיקיא –

¹⁷⁹³ גליונות הלש"ו: באד"ר קמים אדירים ע"א ורע"ב וע"ש קמ"ג ע"א ולקמן רצ"א ע"ב.

¹⁷⁹⁴ עי' אד"ר קמא ע"א: עתיקא דעתיקין וכו' כלא חד.

¹⁷⁹⁵ וכן הוא בלש"ו כללים ח"א כ ע"א.

¹⁷⁹⁶ עי' לעיל הערה 1029.

מחיר האדרא

והיינו המכונה "עדן", והוא לשון של חיבור, מלשון "התקשר מעדנות כימה" (איוב לח לא) (מ"א צד). לזכאה להאי עלמא דאתי, דאשקי תדיר לגנתא ולא פסיק – עבודת הצדיק בעולם הזה נפסקת בסופו של דבר, ואילו בעולם הבא היא תמידית (מ"א צד). עליה כתיב וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו (ישעיה נח) – דהיינו בלי הפסק כלל (מ"א צה). וההוא עלמא דאתי אברי ביו"ד, הה"ד (בראשית ב) ונהר יוצא מעדן להשקות את הגן.

י כליל תריין אתוון ו"ד – שתי האותיות ו"ד הם בחינות של ז"א ונוק' (בהגר"א על תז"ח כד ע"ג ד"ה קוטרא) שכן כללות הט"ס דו"ק הם בסוד ו' (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה ואמר ד'), הוא נברא, ותיקונו וקיומו הוא בסוד י'. והנה אע"ג שלקמן איתא שהעולם הבא הוא בסוד האות ה', הכוונה שם היא לאות ה' היוצא מהאותיות ו"ד שבתוך היר"ד (מ"א צה). באגדתא דבי רב ייבא סבא תנינן, אמאי ו"ד כלילין ביו"ד, אלא נטיעה דגנתא ודאי אקרי ו' – גן הוא כינוי לז"א (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ב ד"ה וזה יקרא), נטיעות הם כקרני חגבים בסוד "היושב על חוג הארץ ויושביה כחגבים" (ישעיה מ כב), והיינו ב' הבחינות של ציור העיגול: הא' המרכז ה"ה הנקודה האמצעית, והב' היא הנקודה העליונה שממנה תחילת העיגול. והנה ב' הנקודות האלה המה בסוד האנ"י והא"ן, וביניהם נוצר קו המתקן את הקרני חגבים (מ"א צו). אית גנתא אחרא דאיהי ד', ומהאי ו' אשתקייא ד', דאיהי ארבעה (ס"א ראשים)¹⁷⁹⁷ – הנוק' מכונה באות ד', שנבנית מד' ספירות (תנה"י דז"א - ע"ח מול"מ פרק ה') (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה ואמר), ה"ה ד' התיקונים הנכללים במזל התחתון ויורדים לנוקבא, שהיא בחינת כתר מלכות, והן בבחינת ד' פרשיות דתש"י (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ד ד"ה וידוע שאבא). וכן כנגד ד' התיקונים דנוק', החסרים בדיקנא דז"א, ונמצאים בדיקנא דא"א (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה ואמר), והם ד' רוחות העיגול, שגם הם ניזונים משם, והיינו גנתא אחרא, הרי הוא בסוד חיצוניות הכלי, ובסוד עיגולים וממנו יוצאת ההשגחה הכללית על הברואים. שכן ב' הנקודות והקו המה בסוד האחדות הגמור, אבל עכ"ז שכאן בגנתא הם בפירוד, כלפי הקו אין זה פירוד גמור, אלא בסוד הד', כנגד ד' היסודות הראשונים (מ"א צו). והיינו רזא דכתיב ונהר יוצא מעדן וגו' (בראשית ב י) – הנהר הוא הדעת המתפשט בין או"א (בהגר"א על תיקו"ז ק ע"ד ד"ה ולאן). מאן עדן, דא חכמה עלאה, ודא י', להשקות את הגן, דא ו' – ז"א מכונה גן (בהגר"א על ספד"צ כ ע"ב ד"ה כתיב עד). ומשם יפרד והיה לארבעה ראשים, דא הוא ד', וכלא כליל ביו"ד – עוד ראיה יש כאן שחכמה כוללת את הכל (בהגר"א על ספד"צ טו ע"א ד"ה זה יאמר), כלומר ביו"ד עצמו בתלת קוצין דיליה¹⁷⁹⁸ (מ"א צז).

ובגין כך אקרי אב לכלא – ה"ה שורש הכל (מ"א צז). אב לאבהן – כלומר אפילו לשורשים עצמם (מ"א צז). שירותא דכלא – דהיינו אפילו תחילת הגילוי, דהיינו ראשית המציאות (מ"א צז). ביתא דכלא¹⁷⁹⁹, מהאי יו"ד סיומא דכלא, וכתיב כלם בחכמה עשית (תהלים קד כד) – כלל הבית הנבנה הוא מבנין אב, דוגמת כל האותיות שהם בי', שאין אות בלא י¹⁸⁰⁰, וכל מציאות האותיות המה קיבוץ של הרבה יוד"ן (מ"א צז).

באתריה לא אתגלייא ולא אתידע – זהו ביאור מ"ט צריכים בינה, והטעם הוא שהחכמה בשרשו לא אתידע, אפילו חכמת אדם במקומו אינו נגלה ברמיזה,

¹⁷⁹⁷ כנראה שבהגר"א על ספד"צ יח ע"ד ד"ה לא, גורס את המוסגר.

¹⁷⁹⁸ עי' לעיל הערה 1029.

¹⁷⁹⁹ מים אדירים צו מוסיף תיבות אלו: 'דכתיב בחכמה יבנה בית' ואילו 'מהאי יו"ד שירותא וסיומא דכלא' הוא מסגר.

¹⁸⁰⁰ עי' בהגר"א על ס"י ט ע"א, וז"ל: הו"ד הו ראשית לכל האותיות שאין אות בלתי אם קדם לה נקודה והנקודה היא שרשם וחיותם, עכ"ל.

מחיר האדמה

והיינו מה שיש בכח החכמה לעשות (מ"א צח). מדאחתהבר באימא אתרמיז באימא – כאשר מתפשט בלב האדם התחתון, אזי "חכמת אדם תאיר פניו" (קהלת ח א), ונתגלה לחכמים גדולים, המבינים ברמיזה (מ"א צט). ובג"כ אימא כללא דכלא – הבינה היא שורש לכל, שכן אין מתגלה מהחכמה כי אם מה שמתפשט ומתלבש בבינה (מ"א ק). בה אתידע – מה שיודעים מן החכמה בבירור הוא מהבינה (מ"א ק). ובה אתרמיז – מה שיודעים ברמיזא, הכל הוא ע"י הבינה (מ"א ק). שירותא וסיומא דכלא חכמה אקרי, וביה סתים כלא – כל תכלית כוונת רצון הבורא גנוז בגבולי הברואים בסוד בינה, וכח מהותם סתום שם, וכולם בסוד בינה (מ"א ק). דכלא שמא קדישא – כלומר ראשית ואחרית השגת האמונה ורצונו הוא שם הוי"ה ב"ה, שהאמונה ורצונו ית' מהווים את כל הברואים (מ"א ק).

עד השתא רמיזנא, ולא אמינא כל אלין יומין – באד"ר לא גילה בפרטות כיצד כלולה האמונה בשם הוי"ה ב"ה (מ"א ק). והאידנא מתגלפין¹⁸⁰¹ סטריין – דהיינו שנתגלו כל הצדדים דהיינו כל האופנים, כיצד יש להלוך באמונת ה' (מ"א ק). י' כליל בהאי חכמה – דהיינו שהחכמה אינה י' בעצמה, אלא האי י' נכלל בהאי חכמה (מ"א ק). ה' דא אימא – ה' הוא סוד ד', ה"ה כלל הבריאה, ד' יסודות, ורצונו ית' בתוכה בסוד י', וממנה נעשה ה' (מ"א ק). וקרינן בינה – דהיינו י"ה וכן (מ"א קא). ו"ה אלין תריין בניין דמתעטרין מאימא – שהבנים באמת נכללו בבינה, שהבן הוא הו', ובו נכללת הבת (מ"א קב). והא תנינן דבינה אתכליל מכלא – דהיינו גם הבן וגם הבת (מ"א קג). יו"ד דמתחברא באימא, ומפקין ב"ן, והיינו בינה, א"ב וא"ם, דאינון י"ה, בן בגווייהו – הבת היא בכלל הבן (מ"א קג). כאן מתבאר שעיקר הבינה הוא על שם או"א, והבן נכלל בהם, לא נזכר מהם רק הבן לבד, כי הוא במדרגת עיבור ראשון, שאז הנוקבא עדיין לא נבנתה כלל, אלא בסוד נקודה לבד, והיא במדרגת פסיעה לבר (פת"ש או"א ט').

השתא אית לאסתכלא, בינה ואקרי תבונה, אמאי אקרי תבונה ולא בינה – אם בינה הינה כלל הכל מ"ט נמצאת שם תבונה (מ"א קג). אלא תבונה אקרי בשעתא דינקא לתריין בניין – אימא מלבשת את אבא מטיבורו ולמטה, והיא מתלבשת בז"א, הרי הוא הדעת, מטיבורה ולמטה¹⁸⁰² (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ד ד"ה אבא יתיב). והנה אדם שנשרש ברע גמור, תיקונו הוא בדרך נס בסיוע עליון דהיינו ע"י ג"ר. שכן הנהגה זו אינה לפי כח האדם שהנהגתו הינה בז"ת בלבד. והנהגה זו של תיקון האדם היינו פעולה של בחי' תבונה הנזכרת כאן (פת"ש בית נתיבות צמצום ד'). או"א מעניקים לזו"ג שלמות, כך שיהיה להם תיקון ושלמות וכל הסדרים הטובים הנמצאים באו"א. לכן או"א צריכים לירד למטה ולהיות נכללים בישסו"ת המתפשטים בזו"ג, והיינו עניין היניקה המבואר כאן (פת"ש או"א ט'). יסוד דבינה כולל את כל הכחות של הפרצוף, ולכן הוא הנותן כח כללי לאורות של מדרגות ז"א, וכמו כן היא פעולת יסוד דתבונה המתלבש בז"א לפי ערכו וכמ"ש כאן, והוא בחינה הממוצעת בין בינה לתבונה (פת"ש ז"א ז'). כאן מבאר את עניין הענפים המצמצמים את הגילויים של הנצחיות (של א"א) בסוד הנהגת הזמן (פת"ש גדלות דז"א כב). ב"ן וב"ת דאינון ו"ה, וההיא שעתא אקרי תבונה, דכלא כליל באלין אתוון, ב"ן וב"ת אינון ו"ה – גם אז נכללים הבן ובת באמא, אם כי יותר בגילוי. והנה בינה היא כלל ההניתן להבנה, אמנם מה שבידינו להבין מזה בקטנותינו כבני העולם הזה אינו אלא אפס קצהו מכלל הבינה, והיינו התבונה (מ"א קג). כאן עיקר

¹⁸⁰¹ בפ"י לשון מגליף, ע"י בהגר"א על ספד"צ יא ע"ב ד"ה גלופי, ש"גלופי" הוא כינוי לחיבורתי הרי הם הרקע לשערות דהיינו הגילוי הכללי של הרחמים, שכן השערות עצמם הינם הגילויים הפרטיים.

¹⁸⁰² ע"י פת"ש או"א י' שהאמא האמורה כאן היא באמת בבחינת ישסו"ת, וע"י דברינו בהגר"א על ספד"צ שם.

מחיר האדרא

מש"כ על "בן ובת" קאי על ז'ו", ודלא כהבינה דלעיל (פת"ש או"א ט). וכלא חד כללא והיינו תבונה – הרי היא היניקה (מ"א קד).

בספרא דרב המנונא סבא אמר, דשלמה מלכא תקונא קדמאה דגלי ואמר הנך יפה רעיתי (שיר א) מהאי הוא – "מהאי" כלומר מבינה ומתבונה ששניהם שורש למציאות הז"א (מ"א קד). ותקונא תניינא אקרי כלה, דאיהי נוקבא דלתתא – הרי היא שורש ההשגחה עלינו שבעולם הזה, אשר בכללות כינויה הוא "בת", ה"ה נוק' דב"ן (מ"א קה). ואינון דאמרי דתרווייהו להאי נוקבא דלתתא אינון, לאו הכי, דה"א קדמאה לא אקרי כלה, וה"א בתראה אקרי כלה – שכן זיווג דאו"א הוא תדירי, וזה סוד זיווג חיצוני שהוא בלתי הפסק¹⁸⁰³, ובסוד קיום העולם. והנה שרשו הוא במקום גבוה יותר אם כי במקום רחוק מאוד לשם קיום סוד האור המקיף המאיר בחיצוניות הכלי מרחוק ואינו דבוק בכלי עצמו (מ"א קז). לזמנין ידיעין – ובסוד חדשים ושבטות וי"ט, שכן אז הוא בסוד הזיווג הפרטי וכמאמה"כ והיה מדי חודש בחדשו ומדי שבת בשבתו יבא כל בשר להשתחוות לפני (ישעיה סו¹⁸⁰⁴) (מ"א קז).¹⁸⁰⁵ (לזמנין סגיאין) – זיווג זה שייך פעמים רבות גם בחול, כאשר ישראל עושים את רצונו של מקום (מ"א קז). דהא זמנין סגיאין אינון דדכורא לא אתחבר עמה¹⁸⁰⁶ ואסתלק מינה, בההוא זמנא כתיב ואל אשה בנדת טומאתה לא תקרב (ויקרא יח) – כינויה הוא "כלה" מלשון "כלתה לך נפשי", שכן מכח שורש הרצון הוא שכל ישראל חפצים תמיד לעשות את רצון ה' (מ"א קח). בשעתא דאתדכאת נוקבא, ודכורא בעי לאתחברא עמה, כדין אקרי כל"ה, ככל"ה ממש אתייה – דהיינו שהיא יושבת ז' נקיים. והוא סוד זה שישראל עושים תשובה ופורשים מן העבירות בשבעה ימי בראשית (מ"א קט).

¹⁸⁰⁷ (אבל) האי אימא לא אפסיק רעותא דתרווייהו לעלמין – שכן זיווגם הוא תדירי, והוא זיווג כללי, ואם היה נפסק ח"ו היה נחרב העולם, וזיווג זה הוא מה שאנו מכנים "זיווג חיצוני" אשר תכליתו חיות העולמות (מ"א קי). כחד נפקין – כשיצאו או"א הם יצאו ממ"ס, וממילא בעל כרחך שבמ"ס יש שורש של בחינת דו"נ (שכן אין ولد שאינו כעין המולידו), אלא שאין הנקבה ניכרת שם, ולכן או"א כחדא נפקין וכחדא שריין (בהגר"א על ספד"צ ה ע"ג ד"ה ועוד נ"ל). וכמו"כ י"ל בזיווג ע"ב וס"ג דא"ק (לש"ו כללים ח"ב יח ע"א וכן דף מ ע"ב). מש"כ "כחד נפקין" הוא כעין מש"כ בזהר (ויקרא ד ע"א) שאו"א הינם "תרי רעין דלא מתפרשין" (לש"ו כללים ח"ב קכ ע"א), ועכ"ז אמא היא למטה מאבא (לש"ו דע"ה ח"ב קנח ע"ד). כחד שריין – לפני התיקון או"א לא היו משגיחין אפין באפין, הואיל ואו"א כחדא שריין, לכן החסרון הוא בשניהם בשוה¹⁸⁰⁸ (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א ד"ה בא"א לא). זיווגם של או"א הוא תדיר ולא פסיק לעלמין. והוא בחשאי, שכן זיווג זה הוא נעלם מאד, בסוד החכמה העליונה שאינה מושגת כלל (בהגר"א על ספד"צ יג ע"ד ד"ה וענין רצוא). וכך יהיה זיווג ז'ו"נ לעתיד לבא (פת"ש א"א לו)¹⁸⁰⁹. לא אפסיק דא מן דא לעלמין¹⁸¹⁰ – אין בחי' המבדלת ביניהם, על אף שאבא מלביש את א"א מימין ואמא משמאל.

¹⁸⁰³ עי' לעיל קמא ע"א ד"ה כמה אלף.

¹⁸⁰⁴ עי' אד"ר קמה ע"א.

¹⁸⁰⁵ מים אדירים קז גורס את המוסגר.

¹⁸⁰⁶ גליונות הלשם: לעיל עד ע"א, עט ע"א, קצז ע"א, בשלח ס' ע"ב.

¹⁸⁰⁷ מים אדירים קי גורס את המוסגר.

¹⁸⁰⁸ כלומר שהם היו בסוד אב"א.

¹⁸⁰⁹ עי' לש"ו כללים ח"א עד ע"ג שמעמיד את דברי האידרא על עניין היות חו"ב בסדר ג' קוים

ולא קו א'. אמנם צ"ע אם כוונתו שהדבר הוא בדווקא.

¹⁸¹⁰ גליונות הלש"ו: לעיל סא ע"ב ועי' בשלח נה ע"א.

מחיר האדרא

אמנם אין בחי' הפסק ביניהם, אלא ימין ושמאל מחוברים ודבוקים זה בזה (מ"א קיא). ולא אסתלק דא מן דא, ובג"כ כתיב ונהר יוצא מעדן, יוצא תדיר ולא אפסיק – זוהי בחינת המים הבאים לאימא (מ"א קיג). הה"ד וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו (ישעיה נח יא) – זוהי בחינת המים היוצאים מאימא (מ"א קיג). ובג"כ כתיב רעיית ברעותא דאחזה שריין באהדותא שלימותא – או"א הינם ב' רעין (בהגר"א על ספד"צ יד ע"ג ד"ה וזהו חכמה בבינה). בפסוק זה שבשיר השירים נקט בג' לשונות "אחותי" "רעייתי" "תמתי" כנגד זיווג, נישוק וחיבוק, ובשלשתם הם בבחינת רעים דלא מתפרשין (מ"א קיג¹⁸¹¹). אבל הכא אקרי כלה, דכד אתא דכורא לאתחברא עמה היא כלה, ככלה איהי אתייא ממש, ובג"כ תרי תקונין דנוקבי פריש שלמה – בשיה"ש בתחילה קראה רעייתי, וכן לבסוף, ואילו באמצע קראה "כלה", למימרא שרעייתי הוא בחי' אמא עלאה, ועד שנכנסו לא"י עדיין לא נתגלתה הפרטיות והפנימיות של השגחתו ית' כי אם במקום המשכן, ואילו לאחר שנכנסו לא"י היא נתעלתה להיות בבחינת "כלה", ואח"כ בגלות חזרה להיות בבחינת "רעייתי" בלבד (מ"א קיג). תקונא דקדמיתא סתימא בגין דאיהי סתימא, ותקונא תניינא פריש יתיר ולא סתים כולי האי, ולבתר תליא כל שבחא בההיא דלעילא, דכתיב אחת היא לאמה ברה היא ליולדתה (שיר ו), ובגין דאיהי אימא, מתעטרא בעטרא דכלה, ורעותא דיו"ד לא אפסיק מנה לעלמין, אתיהיב ברשותה, כל חירו דעבדין כל חירו דכלא, כל חירו דחייביא, לדכאה לכלא – כאן הוא מקוה לכולהו, וכמש"כ בש"סמקוה ישראל ה', מה מקוה מטהר את הטמאים אף הקדוש ברוך הוא מטהר את ישראל (יומא פה ע"ב) (מ"א קטו). דכתיב כי ביום הזה יכפר עליכם (ויקרא טז) – וזה סוד יוה"כ, ובסוד אימא עלאה, ה"ה בבחינת קבלת אור השמש לאחר שנתו, דהיינו עשרה ימים אחרי מולד הלבנה, והוא מקבל מהעולם העליון, ובסוד בינה, ג"ע, ועולם הבא (מ"א קטו). וכתיב (שם כה) וקדשתם את שנת החמישים שנה יובל היא – יוה"כ הוא בכל שנה ושנה, הרי הוא בינה, א"ם הו"ק, אמנם יובל הוא בינה דבינה, ובסוד השער הנור"ן (מ"א קיז). מאי יובל, כמד"א ועל יובל ישלח שרשיו (ירמיה יז), משום ההוא נהר דאתי ונגיד ונפיק ואתי תדיר ולא פסיק – ולא פסיק" דהיינו לעלמא דאתי. ולכן הוא מכונה "יובל" שכן תמיד הוא מוביל (מ"א קיז).

כתיב (רצא). כי אם לבינה תקרא לתבונה תתן קולך (משלי ב) – חוזר כאן לענין הראשון, דהיינו לפרש את עניין הבינה, אותו הפסיק ע"י עניין הכלה, וכאן מפרש את הפרש שבין בינה לתבונה (מ"א קיז). כיון דאמר כי אם לבינה תקרא, אמאי לתבונה, אלא כלל כמה דאמינא – רצונו להקשות, אם בינה היא אכן שורש הכל, מ"ט יש צורך בתבונה, אלא הביאור הוא כמו שפירש, שהבינה עצמה אינה נגלית אלא בתורת מקיף בלבד, שאינה מובנת, ועצם היניקה וההבנה הן מהתבונה (מ"א קיז). הי מנייהו עלאה – כאן הספק הוא, ש'קול' הוא כללי יותר מאשר "קריאה", שכן 'תקרא' הוא ע"י מילים ואילו "קול" הוא ללא מילים, ובדרך כלל הסדר הוא שהולכים מהכלל אל הפרט. למימרא, שא"א לקרוא לבינה אלא לאחר בקיעת הקול של התבונה (מ"א קיז). בינה עלאה מתבונה, בינה אב ואם ובן, י"ה אב ואם, ובן בגווייהו – בניין האימא ותיקונה הוא להיות שורש לזו"ן (לש"ו כללים ח"ב פ ע"ג). תבונה כלל כלל דבנין, בן ובת, ו"ה, ולא אשתכח אב ואם אלא באימא – זהו בגלל שאמא מכסה על אבא מטיבורו ולמטה, וז"א, הרי הוא הדעת, מכסה אותה מטיבורה ולמטה (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ד ד"ה אבא יתיב, וד"ה וז"ש אבא). כל התבונה אינה אלא כלל דבנין בכללות ובפרטות: ו"ה

¹⁸¹¹ רבינו לא פירש מהו החילוק ביניהם וצ"ע.

מחיר האדמה

בכללות, בן ובת בפרטות¹⁸¹². בחי' או"א בפ"ע אינם נמצאים כאן אלא רק אימא בכללות, דהיינו דבר שאינו מובן אלא לאחר שמתבוננים בו (מ"א קיח). דאימא ודאי רביעא ולא אתגלייא – דהיינו בינה הרובצת ונותנת להם תבונה. אמנם זהו בהעלם ולא ניכרת בו תוספת החכמה (מ"א קיח). אשתכח דכללא דתריין בנין אקרי תבונה, וכללא דאב ואם ובן אקרי בינה – חוזר ומפרש את כלל "הבן והבת" הרי הוא התבונה, וכן את כללות או"א והבן הרי הוא הבינה. ומזה יוצא לשאול ב' שאלות: א' היכן הבת, והב', שמכיוון שעיקר הבן הוא בתבונה, מ"ט הוא בבינה ובתבונה (מ"א קיח).

וכד בעי לאכללא – כאשר היה רצונו ית' שיעלו חלקי התבונה (הבן והבת) לשרשם שבסוד השינה (להיות מ"ן לאימא) או כשלא זוכים (מ"א קיח). כללא בהאי אתכליל – אז נכללים כולם בבינה עילאה (מ"א קיח). והאי אב ואם ובן אקרון חכמה בינה ודעת – התבונה, אשר על ידה הוא מבין, נקראת דעת מכיוון שהידיעה עניינה ידיעת הדבר על תכליתו (מ"א קיח). בגין דהאי בן נטיל סימנין דאבוי ואמיה ואקרי דעת, דהוא סהדותא דתרווייהו – האותיות יה"ו נכללין בז"א, שכן פרצוף ז"א הוא בסוד האות ו' של השם, וי"ה מרמזים לירושה שז"א מקבל מאו"א דהיינו העטרין שלהם הרי המה כנגד האותיות י"ה, והוא עצמו בסוד האות ו' (בהגר"א על ספד"צ יד ע"ב ד"ה ואמר וכלא). כל ג' האותיות יה"ו כלילן בדעת לבד (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ג ד"ה ואמר כלא). "האי בן נטיל סימנין וכו'" פי' שהוא לוקח את העטרין מאו"א, ומעביר את הגבורות שבהם לנוק' (בהגר"א על ס"י ו ע"ד). והאי בן אקרי בוכרא – באות וא"ו של דעת נכללת גם הארה לנוקבאכנ"ל, הרי הוא הבן הנוטל שני חלקים (חו"ג), וממנו הוא שהנוק' ניזונת (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ג ד"ה ואמר לשכללא). דכתיב בני בכורי ישראל (שמות ד), ובגין דאיהו בוכרא נטיל תריין חולקין, וכד אתרבי בעטריי – תריין עטרין דאחסינו או"א לז"א הוא עדין (מוחין) המתפשט בכל הגוף, ובסוד "כונן שמים בתבונה" [כלומר ההתפשטות היא לז"א המכונה שמים על ידי התבונה שהוא שורש התגלות המוחין] (משלי ג יט) (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א ד"ה וזיוניהו). נטיל תלת חולקין – ה"תלת חולקין" הם חב"ד. וה"תריין חולקין" המה עטרא דחסדים ועטרא דגבורות ועתיק יומין הכולל את שניהם, והמה שורש למוחין דז"א (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ב ד"ה אתקלו ביה). ובין כך ובין כך תריין חולקין ותלת חולקין וכללא חד מלה, והאי והאי הנני ירותא דאבוה ואמיה ירית – סוד הדעת הוא ב' עטרין דגניזין באו"א, והוא תוספת על הז"א, שכן מציאות ז"א היא למעשה ז' בחינות, ובתיקון נוספות לה עוד ג' בחינות להשלימן לי' (בהגר"א על ספד"צ א ע"ד הגהה ועיקר ענין). כאן מתבאר שתיקון הדיקנא מוריד שפע לשאר הפרצופים שתחתיו (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ד ד"ה ואמר ואחסיין).

מאי ירותא, דא תריין עטריין דהוו גניזין בגווייהו ואחסינו לבן¹⁸¹³ – ד"ז שז"א מקבל תחילה את שני החלקים, גם של הדכורא וגם של הנוקבא הוא כמש"כ "והוא ימשל בך" (בראשית ג טז)¹⁸¹⁴. וכניסת המוחין תחילה לדכורא ורק אחר כך ממנו לנוק', הוא סוד התמעטותה של הלבנה. (בהגר"א על ספד"צ טז ע"א ויאמר אלקים). ב' עטרין אלה היינו אורא דכיא מאבא, ובוצד"ק מאמא (בהגר"א על ספד"צ יז ע"א ד"ה אתקלו ביה)¹⁸¹⁵, ודעת כולל את שני העטרין (אורא דכיא ובוצד"ק).

¹⁸¹² עי' ע"ח זיווגים ב' שזיווג דיססו"ת הוא כעין זיווג מוחין דזו"ן ולכן הוי בכלל זיווג דזו"נ ולא בכלל זיווג דאו"א.

¹⁸¹³ עי' בהגר"א על ס"י ריש ו ע"ב.

¹⁸¹⁴ עי' בהגר"א על ספד"צ יא ע"א ד"ה וזהו מש"כ לעניין התיקון של שב"ק, שאז הנוק' מקבלת מבינה שלא על ידי הז"א.

¹⁸¹⁵ עי' בהגר"א בתיקו"ז קמ ע"ג ריש העמוד.

מחיר האדמה

העטרין גניזין במעוי דאו"א, ומשם הדעת המתפשט בגוף¹⁸¹⁶ (בהגר"א על ספד"צ יד ע"ד ד"ה וכ"ה כאן) בז"ת יש הארה מעטרין דאו"א דהיינו ה"ג וה"ח, ולכן הז"ת הם באמת ז' כפולות שכן יש לכל א' וא' מהם בחי' חסדים ובחי' גבורות כא' (בהגר"א על ס"י ו ע"א). דא מסטרא דאבא הוה גניז בגווייה חד עטרא דאקרי חסד¹⁸¹⁷ – כאן הוא שורש ה"ח, ואילו עטרא דאמא הוא שורש ה"ג (בהגר"א על ס"י ו ע"ד)¹⁸¹⁸. ומסטרא דאימא חד עטרא דאקרי גבורה – דהיינו בוצד"ק, הרי הוא עטרא דגבורה של הדעת (בהגר"א על תז"ח יח ע"ב ד"ה ונפיק). וכלהו מתעטרין ברישיה ואחיד לון, כאשר הבן יורש את העטרין מאו"א, מתגלית הנהגה של שם הוי"ה ב"ה (כלומר חסדים וגבורות יחד עם ז"א ונוק') (בהגר"א על תיקו"ז קטז ע"א ד"ה מאי מזלא).

וכד נהרין אלין אב ואם עליה, כלהו אקרין תפילין דרישא – תפילין הן כינוי למוחין (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א הגה"ה וכמ"ש), והיינו ד' בתי התפילין: ב' אחסנתין דאו"א¹⁸¹⁹ וב' עטרין דכתר (בהגר"א על תיקו"ז קנט ע"ג ד"ה מאי). וכלא נטיל בן דא – ז"א הוא בן בכור, וממילא נוטל שני חלקים ה"ה חו"ג, ונותן לנוקב' את הגבורות (בהגר"א על ספד"צ כו ע"ד ד"ה ואמר ה'). וירית כלא – דהיינו כל הירושין [כל הארת האו"א עי' הערה ¹⁸¹⁴] [מ"א קכח]. והאי ירית לברתא – הבת היא חיצונית כלל כל העולם (מ"א קכח). וברתא מניה אתון¹⁸²⁰ ועכ"פ מכאן ברא ירית ולא ברתא, ברא ירית לאבוי ולאמיה ולא ברתא, ומניה אתון ברתא, כמה דכתיב (דניאל ד) ומזון לכלא ביה¹⁸²¹ (ואי תימא כל האי והאי אקרין צדיק וצדק בחד אינון וחד כלא).

הני אב ואם¹⁸²² כלילין ומתחברין דא בדא – דהיינו או"א עילאין וישוס"ת (בהגר"א על תיקו"ז קי ע"ד ד"ה מה זאת). או"א כלילין ממש, ואילו ישוס"ת הם רק מתחברים, שכן הם הנה"י דאו"א, ותמיד כל עולם מתנהג על פי נה"י של העולם שלמעלה ממנו. לכן לנה"י דאו"א יש שייכות לז"א (מ"א קלג). ואבא טמיר יתיר – דהיינו שנה"י דחכמה גנוז בנה"י דבינה (מ"א קלג). וכלא אחיד מעתיקא קדישא – שורש המוחין דז"א הוא בא"א¹⁸²³ (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ב ד"ה אתקלו ביה). והנה או"א נכללים במזלין, אמנם ז"א אינו נכלל כאן אלא מקבל את המוחין מתיקון דעמר נקי (בהגר"א על ספד"צ כא ע"ג ד"ה בעמר עד). ותליא במזלא קדישא יקירא דכל יקירין – אפילו או"א דמתנהרין ממ"ס אין באה הארתם אלא ע"י מזלא (בהגר"א על ספד"צ ד ע"ד ד"ה לא אתאחד). ואלין אב ואם מתקנין ביתא – עיקר התיקונים הוא לבית, בסוד הבת הנ"ל (מ"א קלג). כמה דאמינא, דכתיב בחכמה יבנה בית, ובתבונה יתכונן, ובדעת חדרים ימלאו כל הון יקר ונעים (משלי כד), וכתיב כי נעים כי תשמרם בבטנך (שם כב),¹⁸²⁴ (הני כללא דכלא כמה דאמינא – מנה כאן ד' דהיינו חב"ד ובי"ת [דהיינו מלכות] (מ"א קלה). ותליין ממזלא קדישא יקירא).

¹⁸¹⁶ ואותם העטרין הם מכונים "עדות", רמז לב' דעות (בהגר"א על תיקו"ז קמ ע"ג, ועי' בהגר"א על תז"ח יח ע"ב ד"ה ונפיק, עי' בהגר"א על תז"ח יח ע"ב ד"ה עד אתבסמו).

¹⁸¹⁷ בהגר"א על ספד"צ ג ע"א ד"ה וזיוניהון.

¹⁸¹⁸ עי' בהגר"א על תיקו"ז קב ע"ב ד"ה ואיהי ברכת.

¹⁸¹⁹ והיינו ב' הכתרים ד"נעשה ונשמע" (בהגר"א כאן).

¹⁸²⁰ ולכן הוא שהבן חייב במזונות הבת (מ"א קכח).

¹⁸²¹ מים אדירים קלב לא גורס את המוסגר.

¹⁸²² עי' בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה וז"ש שם.

¹⁸²³ דהיינו מהעטרין הנ"ל בד"ה וכד בעי.

¹⁸²⁴ מים אדירים קלה גורס את המוסגר.

מחיר האדרה

אר"ש באדרה לא גלינא כלא, וכל הני מלין טמירין בלבאי הוו עד השתא, ובעינא לאטמרא לון לעלמא דאתי – באד"ר לא ביאר מזה כי אם את ענין המזלון, אשר בהם נכללו או"א, ולכן דברו בהעלם אבל לא בגלוי (מ"א קלה). משום דתמן שאלתא שאיל לנא, כמה דכתיב (ישעיה לג) והיה אמונת עתך חוסן ישועות חכמת ודעת וגו' – והוא כעין מ"ש בגמ' אמר רבא בשעה שמכניסין אדם לדין אומרים לו נשאת ונתת באמונה, קבעת עתים לתורה, עסקת בפריה ורביה, צפית לישועה, פלפלת בחכמה, הבנת דבר מתוך דבר, ואפילו הכי אי יראת ה' היא אוצרו אין, אי לא לא (שבת לא ע"א) (מ"א קלה). וחכמה בעיין מיני – עיקר השאלה בעולם הבא היא על החכמה מה שחידש, כי לתכלית זה נבראת דהיינו לחידושי התורה (מ"א קלה). והשתא רעותא דקב"ה בהאי – והנה עכשיו, לפני המיתתו של רשב"י, רצונו של הקב"ה הוא שיחזור על תלמודו ויגלה מה שביכלתו (מ"א קלו). הא בלא כסופא איעול קמי פלטריו – וכמאמה"כ "לא יבושו כי ידברו את אויבים בשער" (תהלים קכז ה) (מ"א קלו).

כתיב כי א"ל דעות יי' (שמואל א ב), דעות ודאי הוא הדעת, בדעת כל פלטריו אתמליין, דכתיב ובדעת חדרים ימלאו – דהיינו שיש כאן גילוי, גם של חסדים, וגם של גבורות, והיינו שלימות (בהגר"א על ספד"צ כה ע"ג ד"ה וע"כ פי'). עכשיו מפרש מהו הדעת, ומהו הדבר שצריך לידע (מ"א קלו). ז"א הוא הדעת הכללי דאצילות (לש"ו דע"ה ח"ב נו ע"א). (ובג"כ) דעת¹⁸²⁵ אחרת לא אתגליא, דהא טמירא אזיל בגוויה ואתכליל ביה – פי' דעת עליון (מ"א קלו). דעת נהיר במוחין – דעת המתפשט הוא פנימיות הת"ת, לכן הוא אינו נחשב לספירה בפ"ע, ולכן מכונה הת"ת דעת וכמ"ש כאן (בהגר"א על ספד"צ יד ע"ד ד"ה וכ"ה כאן, טו ע"ב ד"ה ואמר וזה). עיקר הדעת מאיר במוחא, אם כי אח"כ הוא מתפשט בכל הגוף (מ"א קלט). ואתפשט במוחא כלא (במוחא בגופא כלא¹⁸²⁶ כי אל דעות יי').

בספרא דאגדתא תנינן כי אל דעות יי', אל תקרי דעות אלא עדות, דהוא סהדותא דכלא סהדותא דתריין חולקין, כד"א ויקם עדות ביעקב (תהלים מח) ואע"ג דהאי מלה אוקמוה בספרא דצניעותא בגוונא אחרא – עי' שם¹⁸²⁷ שמפרשו על סוד הציצית, ואילו כאן מפרשו על תפילין (מ"א קמ). התם באתריה שלים – "התם באתריה" כוונתו לחיצוניות הבחינה הנ"ל מ"א קמא). הכא כלא שפיר – פי' בפנימיות (מ"א קמא). וכלא הוי – והכל אמת, כי החיצוניות מעידה על הפנימיות (מ"א קמא).

כד אסתים מלה – כלומר כאשר הדיבור הזה הוא בסתר ולא בגלוי. והנה אפשר לפרש את דבריו בב' דרכים: א' כאשר אין מקיימים המצות, ואין עושין רצונו של מקום, ב' כאשר משיגין את סוד הדבר על בוריו (מ"א קמא). האי אב ואם כלאו בהו כלילין כלא בהו סתימן, ואינן סתימן במזלא קדישא – או"א נכללים במזל¹⁸²⁸ (מ"א קמא). עתיקא דכל עתיקין ביה סתימן ביה כלילין – סוד הרצון העליון הסתום, דהיינו מצחא דעתיקא המכונה עדן עילאה, הכל סתום שם (מ"א קמב). כלא היא כלא הוי – הכל א', הנעלם והנגלה (מ"א קמב). בריך הוא – הנעלם הוא בסוד ע"ק (מ"א קמב). בריך שמייה – סוד ז"א הנגלה אצלינו, ולכן הוא

¹⁸²⁵ עי' לש"ו כללים ח"ב ע"א, שהכוונה כאן לדעת עליון וכמש"כ במים אדירים והיינו הארת הרדל"א באוירא. ועי' גליונות הלש"ו: ר"ל שהדעת הוא לעולם נעלם בכל פרצוף והעיקר הוא כי הוא הטמיר דטמירין דעתיק יומין שאמר באד"ר לעיל קלה ע"ב והוא אוירא עלאה אוירא דלא אתפיס.

¹⁸²⁶ מים אדירים גורס רק "כי א-ל דעות ה'" ולא את שאר המוסגר.

¹⁸²⁷ ספד"צ לה ע"א ד"ה ארבע מלכין.

¹⁸²⁸ עי' לעיל רפט ע"ב וז"ל, כד אתנהיר נהיר ממזלא יקרא אתנהירו ג' רישין עלאין תריין רישין וחד דכליל לון ובמזלא תליין ואתכלילן ביה, עכ"ל.

מחיר האדרה

נקרא בשם (מ"א קמב). לעלם ולעלמי עלמין – כלומר לעולם ועד, והם בסוד ג' עלמין ב"ע¹⁸²⁹, ויתייחדו לע"ל על ידי משיח צדקינו בב"א (מ"א קמב).

כל מלין דאדרא יאות – הלשון "אידרא" היא מלשון עולה בדרך ישר¹⁸³⁰ שכן דבריו חזקים וכלולים מא"ס ועד אין תכלית, ביושר (מ"א קמב). וכלהו מלין קדישין, מלין דלא סטאן לימינא ולשמאלא, כלהו מלין דסתימין, ואתגליין לאינון דעאלו ונפקו, וכלא הכי הוא, ועד השתא הוו מתכסיין אלין מלין, דדחילנא לגלאה, והשתא אתגליין, וגלי קמי (מלכא) עתיקא קדישא, דהא לא ליקרא דילי ודבית אבא עבידנא, אלא בגין דלא איעול בכסופא קמי פלטריו עבידנא, ועוד הא חמינא דקב"ה וכל הני זכאי קשוט דהכא משתכחן כלהו, מסתכמין על ידי דהא חמינא דכלהו חדאן בהאי הלולא דילי, וכלהו זמינין (רצא): בההוא עלמא בהילולא דילי זכאה חולקי – כלומר ביום התחברותי לשורש נשמתי ובסוד נשיקין, דהיינו התדבקות רוחא ברוחא (מ"א קמג).

א"ר אבא, כד סיים מלה דא, בוצינא קדישא – רשב"י מכוונה "בוצינא" דהיינו מאור, על שם ה"ח דדעת הרמוזים בה' פעמים שנזכרת התיבה "אור" בפרשת הבריאה של היום הראשון של מעשה בראשית (ב"ע ו ע"א). בוצינא עלאה, ארים ידוי ובכה וחיך – נתן שבח והודיה על שגילה עתה את ענין או"א שלא גילה באד"ר, מכיוון שבאד"ר אינו בא לבאר אלא את סוד ז"א ויניקתו (מ"א קמג). בעא לגלאה מלה חדא, אמר במלה דא אצטערנא כל יומאי, והשתא לא יהבין לי רשותא – לגלות את כלליות או"א ושרשי ז"נ (מ"א קמג). אתתקף ויתיב ורחיש בשפוותיה – התפלל שתנתן לו רשות לגלות ד"ז. וכוונתו כאן היא לתפילה בלחש ועי' לקמן (מ"א קמג). וסגיד תלת זמנין – תכלית השתחוויה זו היא להוריד אור. שכן ככל שהאדם מכניע את עצמו למטה, יתווסף לו אור מלמעלה. והנה יש עוד טעם בדבר, שהשתחוויה היא מסירת נפשו ובבחינת מ"ן, ואז יכול לקבל עוד יותר. וטעם השתחוויתו ג' פעמים הוא להוריד ג' בחי' של אור ה"ה ע"ק ואו"א, כדי שיוכל לגלות ענין זה (מ"א קמג). ולא הוה יכיל ב"נ לאסתכלא באתריה, כ"ש ביה – שירד אור גדול שכזה (מ"א קמג). אמר פומא פומא דזכית לכל האי – זוהי תפילה הנאמרת בקול רם ובגלוי, בסוד חזרת הש"ץ, להעמיד את נוק' פנים בפנים עם ז"א (מ"א קמג). לא אנגיבו מבועך, מבועך נפיק ולא פסק, עלך קרינן ונהר יוצא מעדן (בראשית ב), וכתוב וכמוצא מים אשר לא יכזבו מימיו (ישעיה נח) – "לא אנגיבו" כלומר שלעולם המבוע ינבע מים, והיינו מש"כ הפסוק בישעיה "לא יכזבו מימיו", ועל "נפיק" הוא שאמר הפסוק בבראשית "ונהר יוצא וכו'", הרי הם ב' בחי' דהיינו שורש החו"ג והתגלות החו"ג, הנחלקים לד', כלומר ב' עטרין וב' אחסנתין (מ"א קמג).

האידנא – ביום המיתה של רשב"י (מ"א קמג). אסהדנא עלי דכל יומין דקאימנא – בעולם הזה (מ"א קמג). תאיבנא למחמי יומא דא – שזו תכלית האדם הצדיק, וכמ"ש "טוב יום המות מיום הולדו" (קהלת ז א), כי זהו סופו של כל אדם ותכליתו, ובסוד יחידה (מ"א קמג).¹⁸³¹ (נ"א רעותא לגלאה רזא דא), ולא סליק ברעותי (נ"א ביד) ¹⁸³², בר האידנא – פי' חפץ הייתי לגלות סוד זה מזמן, אמנם עד עתה לא עלתה בידי, שכן עדיין לא ניתנה לי רשות. ועכשיו נתנו לי רשות ובידו לגלות (מ"א קמג). דהא בעטרא דא מתעטר האי יומא – שכן כל יום יש לו גילויים משל עצמו, וזהו הגילוי של היום הזה (מ"א קמג). והשתא בעינא

¹⁸²⁹ אשר כינויים עדין נהר וגן.

¹⁸³⁰ עי' ערוך שמפרש שפי' אידרא הוא "חצבא" [כד עי' ברכות כב ע"א].

¹⁸³¹ מים אדירים קמג גורס את המוסגר.

¹⁸³² גי' מים אדירים קמג "וביד".

מחיר האדרא

לגלאה מלין קמיה דקב"ה, דהא כלהו מתעטרין ברישי – כנ"ל שזהו היום הגבוה ביותר שלו, שכן הוא דבוק ביום זה לשרשו (מ"א קמד). והאי יומא לא יתרחק למיעל לדוכתיה כיומא אחרא, דהא כל יומא דא¹⁸³³ ברשותי קיימא – שכן ביום זה אין כח הבחירה מושל בי (מ"א קמד). והשתא שרינא לגלאה מלין, בגין דלא איעול בכסופא לעלמא דאתי – מאחר שהתחלתי לגלות בזה היום, וחפץ ה' הוא שלא אעלה למעלה בבושה, התיר לי לגלות דברים שלא היה לי רשות לגלות עד עתה. ואם לא אגלה, ואשתוק באמצע הענין, אתבייש (מ"א קמד). והא שרינא אימא – ומסתמא רצונו ית' הוא בגילוי זה (מ"א קמד).

כתיב צדק ומשפט מכון כסאך חסד ואמת יקדמו פניך (תהלים פט) – כלל את כל האצילות בפסוק זה, גם החלק הנעלם וגם החלק הנגלה (מ"א קמה). מאן חכימא יסתכל בהאי למחמי אורחוי¹⁸³⁴ (ס"א דינוי)¹⁸³⁵ דקדישא עלאה דינין דקשוט דינין דמתעטרין בכתרי עלאין, דהא חמינא¹⁸³⁶ דכלהו בוצינין נהרין – יש חילוק בין א"א לז"א, שכן א"א אינם נגלים אלא מלובשים בדיקנא דא"א, ונכללים בו ונקראים על שמו, ואילו ז"א מלביש את א"א מבחוץ (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב וז"א). מבוצינא עלאה טמירא דכל טמירין, כלהו דרגין לאתנהרא¹⁸³⁷ (נ"א וכלהו אינון דרגין לאנהרא), ובההוא נהורא דבכל דרגא ודרגא אתגלייא מה דאתגלייא – כלומר בזה האור המאיר בשם הממונה על המצוה המסויימת היא. ועל ידי אותו האור יתגלה סוד וטעם אותה המצוה, ובבחי מעלת המקיים את אותה המצוה (מ"א קמח). וכלהו נהורין אחידן נהורא דא בנהורא דא¹⁸³⁸ – כלומר שאורהמצוות נאחז באור המדות, ועל ידיהן נתעלוהמצוות (מ"א קמח). תיקוני א"א משפיעים לז"א, ומאיך תיקוני ז"א מעוררים את הארת א"א (לש"ו דע"ה ח"ב קלח ע"ב, וכן כללים ח"ב כב ע"א). ונהורא דא בנהורא דא – דהיינו אור המדות באור התורה (מ"א קמח). ונהרין דא בדא – אור התורה חוזר ומאיר לאור המדות, ומשם לאורהמצוות (מ"א קמח). ולא מתפרשן דא מן דא¹⁸³⁹ – דהיינו מן הנר, הרי הוא סוד הנפש. כך, שאפילו אור התורה אינו נאחז כי אם בפתיל"ה, דהוא אותיות תפיל"ה (מ"א קמח).

נהורא דכל בוצינא ובוצינא – הנהורא של הבוצינא אינו פורש מן הבוצינא וכמו כן האור אינו פורש מן הנר. וכל מה שאכן נתגלה, אינו אלא נר להאיר את הפנימיות (מ"א קמח). דאקרין תקוני מלכא כתרי מלכא – הבוצינא הוא בבחינת "תיקוני מלכא וכתרי מלכא", שכן ג' כתרים הם: כתר תורה, כתר כהונה וכתר מלכות, וכנגדם תורה תפילה ומצוות, והתיקוני עצמן הן מדותיו ית', והיינו כתר שם טוב העולה על גביהן, שכן כולם מתעלים על ידי המדות (מ"א קמט). כל חד וחד נהיר – כל מדה ומדה מאירה במעשה המצוה ובדיבור בענין המצוה (מ"א קמט). ואחיד בההוא נהורא דלגו לגו – ויש לו אחיזה באור העליון (מ"א קמט). דהיינו הקו דא"ס הנמצא בפנימיות א"ק (לש"ו כללים ח"ב כב ע"א). ולא מתפרש לבר – אע"פ שהיא אחוזה באור העליון שבעליונים עכ"ז היא אינה נפרדת מהחיצוניות (מ"א קמט). ובג"כ כלא בחד דרגא אסתלק, וכלא בחד מלה

¹⁸³³ במים אדירים קמד ליתא לתיבת 'דא'.

¹⁸³⁴ מים אדירים קמה גורס את המוסגר.

¹⁸³⁵ מדבר כאן בשני בחינות של לימוד התורה, דהיינו "אורחות", ה"ה לימוד הנהגת העולמות (דהיינו הנסתר) ו"דינים" ה"ה חיצוניות התורה דהיינו לימוד דיני התורה (מ"א קמה).

¹⁸³⁶ גי' מים אדירים קמז "אמינא".

¹⁸³⁷ מים אדירים קמז לא גורס את המוסגר.

¹⁸³⁸ עי' נפה"ח שער א' פרק ה' שזהו פי' מש"כ בע"ח פו"ח ב' שהחיצוניות של כל פרצוף ועולם מתפשט ומתלבש בהפרצוף והעולם שתחתיו, ונעשה לו לפנימיות ונשמה.

¹⁸³⁹ גליונות לש"ו: קמג סוף ע"א.

מחיר האדרא

אתער, ולא מתפרש דא מן דא איהו ושמיה חד הוא – "איהו" היינו הנעלם, ו"שמיה" היינו הנגלה (מ"א קנ).

נהורא דאתגלייא אקרי לבושא דמלכא – ז"א מלביש את א"א מבחוץ, משא"כ או"א, שאינם נגלים אלא מתלבשים בדיקנא דא"א, נכללים בו ונקראים על שמו (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה וז"א). השמות הקדושים וכינוייהם המה גופא הלבושים והמידות (מ"א קנ). נהורא דלגו לגו,¹⁸⁴⁰ (בההוא נהורא הוא מה) נהורא סתים – האור הפנימי שבפנימיות, הוא גופא האור הגנוז (מ"א קנ). וביה שריא ההוא דלא אתפרש ולא אתגלייא – דהיינו החסד הראשון למענו ית', והוא אזיל עם כולהו. וזולת זה אין העולם יכול להתקיים אפילו רגע א' (מ"א קנ). וכלהו בוציני וכלהו נהורין נהרין מעתיקא קדישא, סתימא דכל סתימין, בוצינא עלאה – כל הפרטים מוארים מאור הפנים דע"ק, הנקרא בוצינא עלאה, סתימא דכל סתימין (מ"א קנ). וכד מסתכלן כלהו נהורין דאתפשטן לא אשתכח בר בוצינא עלאה דאטמר ולא אתגלייא – אין מציאות אמיתית כי אם רצונו ית' הנעלם אשר אותו אי אפשר להשיג בשום אופן (מ"א קנ).

באינון לבושיין דיקר, לבושי קשוט, תקוני קשוט, בוציני קשוט – ג' לשונות אלו ה"ה "לבושי", "תקוני" ו"בוציני" הסכנגד מצוות, מדות ותורה (מ"א קנא). אשתכחו תרין בוצינין, תקונא דכורסייא דמלכא, ואקרון צדק ומשפט – הבוצינין הם ב' כנגד הדיבור והמעשה, וכן התורה והמצוות, ושני הבוצינים כאחד תלויים בתיקון המדות (ד"צדק ומשפט") (מ"א קנא). ואינון שירותא ושלימותא בכל¹⁸⁴¹ מהימנותא – כלומר ה"צדק ומשפט" (מ"א קנא). ובהני מתעטרין כל דינין דלעילא ותתא, וכלא סתים במשפט וצדק, מהאי משפט אתון – ה"משפט" הוא הגילוי של ה"צדק", וכן המה מכונים צדיק (כנגד הצדק) וצדק (כנגד המשפט). שכן הצדק הוא העיקר שמחמתו שלא תהא עוולה (מ"א קנב). והמה בסוד כסא הכבוד של המלך, כדכתיב "צדק ומשפט מכון כסאך" (תהלים פט טו) צדיק וצדק¹⁸⁴² (בהגר"א על ספד"צ ז ע"ב ד"ה ואע"ג¹⁸⁴³).

ולזמנין קרינן לה ומלכי צדק מלך שלם (בראשית יד), כד מתערין דינין ממשפט – שמתנהג העולם על פי התורה (מ"א קנד). כלהו רחמי – גם הדינים ייעשו ברחמים (מ"א קנד). כלהו בשלימו, דהאי מבסם להאי, צדק ודינין מתתקנין, וכלהו נחתין לעלמא בשלימו ברחמי, וכדין (אקרי) שעתא דמתחברן דכר ונוקבא, וכל עלמין כלהו ברחמי ובחדוותא¹⁸⁴⁴ – בסוד שלמה המלך בשעתו, שכן אז נתמתקו בחינות אלו בשרשן שהרי זוהי תכלית בריאתם (מ"א קנה).

וכד אסגיא חובי עלמא, ואסתאבת מקדשא, ודכורא אתרחק מן נוקבא – דוגמת נדה (מ"א קנה). וחויא תקיפא שריא לאתערא – דהיינו הנחש דכורא אשר ביבשה. ונוקביה היא אשת הזנונים של התנין הגדול אשר בים (מ"א

¹⁸⁴⁰ מים אדירים קנ לא גורס את המוסגר.

¹⁸⁴¹ גי' מים אדירים קנא 'דכל', וכן הוא בדפוס אמסטרדם.

¹⁸⁴² עי' זהר בראשית לב ע"א: תנינן, מל ולא פרע את המילה כאילו לא מל, בגין דתרין דרגין אינון, מילה ופריעה, זכור ושמור, צדיק וצדק, דכר ונוקבא, אות ברית דא יוסף, וברית דא רחל, ואצטריך לחברא לון, ע"כ. עי' ב"ע מז ע"א שפי' "צדיקים" שני הכינויים "צדיק" ו"צדק" ה"ה יסוד ועטרת היסוד. ועי' ז"ח פח ע"ב: משיח בן יוסף אתי ויפרוק קדמאה, לבתר אתערא ימינא גניזא, דאיהו גנוז לתרין צדיקים הללו, צדיק וצדק. ועל דא תנינן, דאיהו גניז לצדיקים [תרגום: משיח בן יוסף בא ויגאל תחילה, לאחר שהתעורר הימין הגנוז, שהוא גנוז לשני צדיקים הללו, צדיק וצדק, ועל זה שנינו שהוא "גנוז לצדיקים"].

¹⁸⁴³ עיי"ש שדברים אלו של הגר"א מיוסדים על דברי האד"ז כאן, סותרים לכאורה את הבנת המ"א כאן, ואדרבא, "צדק" הוא צדק (מלכות), ו"משפט" הוא צדיק (יסוד).

¹⁸⁴⁴ עי' בהגר"א על ספד"צ כו ע"ד ד"ה ואמר.

מחיר האדרא

קנו). ווי לעלמא דמתזן בההוא זמנא מהאי צדק – כאשר אין צדק, פוגעים הדינים בישראל ולא באוה"ע, בצדיקים ולא בעמי הארץ (מ"א קנו). כמה חבילי טריקין מתערין בעלמא, כמה זכאין מסתלקין מעלמא, וכל כך למה, בגין דאתרחק דכורא מן נוקבא, ומשפט לא קרב בצדק דא – רצונו ית' מתרחק מן המקום, כבוד ה' מנסת ישראל ומכלל ישראל. וזה סוד ההעלמה של הניסים הגלויים (מ"א קנו). ועל האי כתיב ויש נספה בלא משפט (משלי יג), דמשפט אתרחק מהאי צדק, ולא אתבסמא, וצדק ינקא מאתר אחרא – דהיינו על פי קטרוג הסט"א נגד משפט התורה (מ"א קנט).

וע"ד אמר שלמה מלכא את הכל ראיתי בימי הבל (קהלת ז) – ימי' בלשון רבים הרי הם כלל כל ההבלים דהיינו שכאשר באה הארת המח ללבאזי נחלק הוא לז' הבלים (מ"א קנט). יש צדיק אובד בצדקו וגו', הבל דא (בס"א ל"ג הבל דא¹⁸⁴⁵) הבל חדא מהבלים דלעילא דאקרון אפי מלכא, ודא איהו מלכותא קדישא, דכד היא מתערא בדינוי כתיב יש צדיק אובד בצדקו (קהלת ז טו), מ"ט משום דמשפט אתרחק מצדק, ובג"כ אקרי ויש נספה בלא משפט.

ת"ח כד אשתכח זכאה עלאה בעלמא רחימא דקב"ה – דהיינו צדיק גדול, שיגיע למדרגה עליונה כ"כ עד שיהא אהוב למעלה (מ"א קס). אפילו כד אתער צדק בלחודוי, יכיל עלמא לאשתזבא בגיניה, וקודשא בריך הוא בעי ביקריה, ולא מסתפי (רצב). מן דינא – דהיינו ללא משפט, ובסוד יסורין של אהבה שמקבל הצדיק על עצמו, ובזכותו יהיה רווח לעולם (מ"א קס). וכד ההוא זכאה לא קיימא בקיומיה, מסתפי אפילו¹⁸⁴⁶ ממשפט ולא יכיל למיקם ביה כ"ש בצדק. וכד ההוא זכאה לא קיימא בקיומיה, מסתפי אפילו¹⁸⁴⁷ ממשפט ולא יכיל למיקם ביה כ"ש בצדק.

דוד מלכא בקדמיתא אמר (תהלים כו) בחנני יי' ונסני, דהא אנא לא מסתפינא מכל דינין אפילו מהאי צדק, וכ"ש דאחידנא ביה¹⁸⁴⁸, מה כתיב (שם יז) אני בצדק אחזה פניך, בצדק ודאי לא מסתפינא למיקם בדינוי בתר דחב אפילו ממשפט מסתפי, דכתיב (שם קמג) ואל תבא במשפט את עבדך. ת"ח כד מתבסמא האי צדק ממשפט כדין אקרי צדקה, ועלמא מתבסמא בחסד – ולא רק ע"פ משפט שמתנהג העולם לפי חוקים (מ"א קסא). ואתמליא מניה – התפשטות עד כדי מילוי אינה שייכת כי אם למידת החסד שכן הוא בלי גבול, ואילו צדקה אין ביכולתה כי אם למתק את הדינים המצויים כבר (מ"א קסא). דכתיב אוהב צדקה ומשפט חסד יי' מלאה הארץ (שם לג) – "אוהב" הוא כינוי למדת החסד, וכאשר יש משפט צדקה וחסד ביחד, ה"ה ר"ת מצ"ח, אזי מתגלה בארץ מצח הרצון, וזהו עיקר התיקון (מ"א קסא). אסדהנא עלי דכל יומאי הוינא מצטער על עלמא – רשב"י היה מקבל ע"ע צער ויסורין כדי שלא יארע דין לעולם, וזהו חסד דרשב"י ש"מצטער על עלמא" (מ"א קסא). דלא יערע בדינוי דצדק – זהו מקרה רע הקורה מחמת דין (מ"א קסא). ולא יוקיד עלמא בשלהובוי – זוהי שריפה שבאה לעולם בגלל השלהבת של הצדק, והיא בסוד קלי' נוגה (מ"א קסא). כמה דכתיב אכלה ומחתה פיה (משלי ל) – הוא סוד דינוי דצדק הנ"ל, שהנוק' דסט"א שורפת בהבל פיה על ידי הפיתוי שלה שמראה את עצמה כאילו היא מידת הצדק גופא שכן יש בה שלהובי דצדק (מ"א קסא).

¹⁸⁴⁵ מים אדירים קנט לא גורס את המוסגר.

¹⁸⁴⁶ גי' מים אדירים קס "במשפט".

¹⁸⁴⁷ גי' מים אדירים קס "במשפט".

¹⁸⁴⁸ גליונות הלש"ו: לעיל מ ע"ב ופרשת ויחי רמח ע"ב והשמטות נט ע"א וכן בפרשת פנחס

ריג ע"ב.

מחיר האדרא

מכאן ולהלאה כפום כל חד, כפום בירא עמקא, והא בדרא דא אית ביה זכאין וזעירין אינון דיקומון לאגנא על עלמא – לפי איכות הבאר כן הוא מידת עומקו, דהיינו שלפי ערך הצדיקים היונקים מן הבאר ושואבים ממנה, כן תהיה התגברות הדינים והקלי' (מ"א קסב). ועל עאנא מארבעה זיוין – "עאנא" זה צאן ישראל, והם באים מ"ארבעה זיוין" דהיינו ד' רוחות, כלומר שהדינים באים מכל קצוות העולם (מ"א קסב) (ס"א על עלמא ועלנא בעיין)¹⁸⁴⁹.

ע"כ אחידן¹⁸⁵⁰ מלי דא בדא – עד עתה נתבאר איך אר"א וע"ק נאחזים זה בזה, והיה חיבורם על ידי דברי תורתו של רשב"י בעניינם (מ"א קסב). ומתפרשן מלין דסתימין בעתיקא קדישא – כלומר שמתגלין מלין שהיו סתומין בע"ק (מ"א קסב). סתימא דכל סתימין – "סתימין" כלומר אפילו מאר"א, שהם מצד עצמם ג"כ סתימין. והטעם, מכיוון שהע"ק הוא בסוד הרצון הנעלם הנ"ל (מ"א קסב). והיך אחידן אלין באלין, מכאן ולהלאה מלין דזעיר אנפין אינון דלא אתגליין באדרא – באד"ר דיבר כבר על הז"א, לכן אמר כאן שלא יבאר כי אם את מה שלא ביאר שם (מ"א קסב). אינון דהוו סתימין בלבאי ותמן לא אתקנו – באד"ר אין בחינות אלו מתקנות כל צרכן, כי עוד לא נתגלו כל הצורך. אמנם עכשיו יגלה (מ"א קסב).¹⁸⁵¹ (עד כאן סתימין מלין) השתא אתתקנו ואתגליין – כל תיקון כולל ב' חלקים: א', שהבחינה הנתקנת תכלול בה כל צרכה, ב', שהבחינה תתגלה, ושני החלקים הללו היו חסרים באד"ר (מ"א קסג). וכלהו מלין סתימין וברירין כלהו – דהיינו שאין גלוי בהם, אלא החלק החיצוני ביותר שלהם בלבד הוא ה"ברור", ואילו עיקר מהותם "סתומה" לגמרי (מ"א קסג). זכאה חולקי – זהו חלקו וגורלו של רשב"י, ה"ה בסוד העטרין שלו שנפלו לו בנעימים (מ"א קסג). ואינון דירתו ירותא דא – דהיינו תלמידין וכל הדורות הבאים, ואין זו בחינת עיטרא (מ"א קסג). דכתיב אשרי העם שכבה לו וגו' (תהלים קמד).

האי דאוקימנא אב ואם בעתיקא אחידן בתיקוני הכי הוא – כלל הכתר (מ"א קסג). דהא ממוחא סתימאה דכל סתימין תליין (נ"א נפקין) – ת"ד נפקין ממ"ס (מ"א קסג). ומתאחדן ביה – במ"ס (מ"א קסד).¹⁸⁵² (ואע"ג דעתיקא קדישא אתתקן בלחודי) וכד יסתכלון (בכל) מלי, כלא הוא עתיקא בלחודי – הכל הוא בסוד הרצון המסתלק¹⁸⁵³ ותיקוניו, הרי הוא השגחתו הנעלמת (מ"א קסד). הוא הוי – פי' 'היה' (מ"א קסד). והוא יהא – פי' 'יהיה', וצ"ע מ"ט השמיט את היותו 'הוה', ואפשר שהוא ט"ס¹⁸⁵⁴ (מ"א קסד). וכל הני תקונין ביה¹⁸⁵⁵ (אחידן ביה סתימן – שכן אף התיקונים הם נעלמים (מ"א קסד). לא מתפרשן מניה מוחא סתימאה לא אתגליא ולא תליא ביה) א"ב וא"ם מהאי מוחא נפקו, וביה תליין וביה אחידן – אר"א יוצאים מי"ג ת"ד (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה וז"ש שם, וכן ה ע"ד ד"ה וידוע), באופן שאר"א נכללין במזלין, ובמזלין נמצא הגילוי של המו"ס (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה ואמר אדם). שורש אבא בשם ע"ב דמו"ס, ואילו שורש אמא הוא בשם ס"ג שבו (לש"ו דע"ה ח"א ט ע"א). זעיר אנפין בעתיקא קדישא תלייא ואחיד – ז"א מתלבש על נה"י דא"א, ואינו כלול בדיקנא

¹⁸⁴⁹ מים אדירים קסב לא גורס את המוסגר.

¹⁸⁵⁰ גי' מים אדירים קסב "מילי".

¹⁸⁵¹ מים אדירים קסב לא גורס את המוסגר.

¹⁸⁵² מים אדירים קסד לא גורס את המוסגר.

¹⁸⁵³ והיינו עומק לשון "עתיק", מלשון העתקה ועקירה ממקום וכמאמה"כ "ויעתק משם ההרה" (בראשית יב ח).

¹⁸⁵⁴ נכתב בגליון המים אדירים ז"ל, נ"א הוא 'הוי' בסוד 'הוה', והוא 'יהא' בסוד 'יהיה' ואין אני ודוע למה חסר היה וכו', עכ"ל.

¹⁸⁵⁵ מים אדירים קסד גורס את המוסגר.

מחיר האדרא

(בהגרא על ספד"צ יח ע"ב ד"ה ואמר אדם), ולכן ע"ק אינו נגלה בשם הו"ה ב"ה אלא על ידי ז"א (בהגרא על ספד"צ כח ע"ג ד"ה ואמר דאתגליא). כוונת לשון ע"ק' כאן הוא לרדל"א¹⁸⁵⁶, שכן עיקר רצונו ית' בתכלית הבריאה הוא ז"ג, ואילו אר"א אינם אלא בבחינת מעבר בלבד. לכן אר"א תליין, דהיינו מתלבשים על המו"ס הרי הוא חכמה דבריאה, וז"א מתלבש על הרדל"א שהוא רצון דבריאה (מ"א קסד). עוד יש לפרש, 'בע"ק' היינו בז"ת דגלגלתא, בו תלויה הנהגת ז"א המושרשת בו' ימי המעשה (פת"ש א"א כט¹⁸⁵⁷). עוד פי', דכאן מיירי בהארת החיבורתא והנימין, ועכ"ז כל קבלת ז"א אינה אלא על ידי אר"א (לש"ו כללים ח"א כז ע"ד). מש"כ כאן 'תלייא' כוונתו לשפע היורד לז"א מהחיבורתי והנימין, ו"אחיד" עניינו שפע הבא אליו על ידי נה"י דא"א המתלבשין בו (לש"ו כללים ח"ב יד ע"ב, וכן כג ע"ב). "תלייא" עניינו עכשיו כאשר הוא במקומו למטה, ו"אחיד" עיקר עניינו קאי על לעתיד לבא אז לא יהיו בחינות של מעלה ומטה ולא תהיה "תליה" של תחתון בעליון כלל, אלא הכל יהיה באחדות גמורה (שם יד ע"ב). לע"ל, על ידי נה"י דא"א, תושלם מדריגת ז"א להתעלות למדריגת א"א גם בחיצוניות הכלים (שם יט ע"ד). "ביה תליין" פי' שכל קבלת הזו"ן מהמזלין אינו אלא דרך אר"א (לש"ו כללים ח"א כז ע"ג). והא אוקימנא מילי באדרא.

זכאה חולקיה דמאן דעאל ונפיק וינדע אורחין, דלא יסמי לימינא ולשמאלא, ומאן דלא עאל ונפק טב ליה דלא אברי, וכתיב כי ישרים דרכי יי' (הושע יד).

אמר רבי שמעון מסתכל הוינא כל יומא בהאי קרא, דכתיב ביי' תתהלל נפשי ישמעו ענוים וישמחו (תהלים לד), והאידנא אתקיים קרא בלא, ביי' תתהלל נפשי, ודאי דהא נשמתי ביה אחידא, ביה להטא, ביה אתדבקת – מנה כאן ג' בחי' "אחידא" "להטא" "אתדבקת" כנגד נר"ג (מ"א קסד). ואשתדלת, ובאשתדלותא דא תסתלק לאתרהא – זו בחינה רביעית, כנגד הנשמה לנשמה. ולכן לא נקט כאן בלשון 'ביה אשתדלת', שכן הנשמה והנשמה לנשמה הינם רעין דלא מתפרשין, וזהו עניין מאמה"כ "בהו"ה תתהלל נפשי", ד' אותיות כנגד ד' הבחי' הנ"ל, ובו נכללת יחידה, הרי היא כנגד קוצו של יו"ד שבשם (מ"א קסד). ישמעו ענוים וישמחו, כל הני צדיקייא – דהיינו בעלי מצוות עשה (מ"א קסד). וכל בני מתיבתא קדישא – דהיינו בעלי תורה (מ"א קסד). וזכאיין – דהיינו בעלי תשובה שנזדככו (מ"א קסד). דאתיין, השתא עם קודשא בריך הוא – שהם מהעולם העליון בסוד ענוה ובסוד פרצוף לאה, ה"ה עלמא דאתכסיא (מ"א קסד). כלהו שמעין מלי וחדאן, בגין כך גדלו ליי' אתי ונרוממה שמו יחדיו (שם).

פתח ואמר כתיב ואלה המלכים אשר מלכו בארץ אדום (בראשית לו)¹⁸⁵⁸, הה"ד כי הנה המלכים נועדו עברו יחדיו (תהלים מח), נועדו באן אתר, בארץ אדום, באתר דדינין מתאחדין תמון, עברו יחדיו, דכתיב וימת וימלוך תחתיו, המה ראו כן תמהו נבהלו נחפזו, דלא אתקיימו באתריהו – בסוד מים תחתונים (מ"א קסט). בגין דתקונין דמלכא לא אתתקנו – המלכים דז"א מלכו, אלא שהיה חסר להם תיקון (בהגרא על ספד"צ ה ע"א ד"ה ועיקר התיקון), וקרתא קדישא ושורוי לא אזדמנו – אמר "אזדמנו" נגד נוקבא, שכן מלכי הז"א מלכו והיו חסרים תיקון, אמנם מלכי הנוק' לא מלכו כלל, ולכן צריך הע"ק להכין עבורם רק את שורש התיקון [דהיינו תיקון המספיק כדי לעשותה לפרצוף שלם ע"מ לקבל

¹⁸⁵⁶ יש לדעת, שדבריו אלו הינם בפשטות נגד דעת הגר"א, שכן בדברי הגר"א ע"ק הוא כינוי לא"א ולא לרדל"א וה' יאיר עיני.

¹⁸⁵⁷ עי' בהגרא על ספד"צ ח ע"ג ד"ה וז"ש שם, וכן ה ע"ד ד"ה וידוע.

¹⁸⁵⁸ בהגרא על ספד"צ ב ע"ג ומלכין קדמאין.

מאיר האדרה

הארה מז"א בלבד] ולא את עיקר התיקון [דהיינו לקבל את הארת הבינה בעצמה שלא דרך ז"א הרי הוא עיקר התיקון], שכן עיקר התיקון אינו אלא לעתיד לבא (בהגר"א על ספד"צ ה ע"א ד"ה ועיקר התיקון). הה"ד כאשר שמענו כן ראינו וגו' (תהלים מח ט), דהא כלהו לא אתקיימו, והיא אתקיימת השתא, בסטרא דדכורא דשריא עמה, הה"ד וימלוך תחתיו הדר, ושם עירו פעו, ושם אשתו מהיטבאל בת מטרד בת מי זהב (בראשית לו לט), מי זהב ודאי, כמה דאוקימנא באדרא¹⁸⁵⁹ – כאן הוא תיקון המלכים (בהגר"א על ספד"צ כז ע"א ד"ה וז"ש מלכין).

¹⁸⁶⁰(והא) בספרא דאגדתא דרב המנונא סבא אתמר, וימלוך תחתיו הדר, הדר ודאי, כד"א פרי עין הדר (ויקרא כג), ושם אשתו מהיטבאל, כד"א כפות תמרים – ה"מלך הדר" התגלה יחד עם הנוק' שלו, והמה בסוד עטרת היסוד דז"א ונוק'. והנה המלך הדר עצמו מכונה כאן "פרי עין הדר", והוא בבחינת מלכות דז"א ה"ה עטרת היסוד, והוא לעולם אינו נפרד ממלכות נוק' (בהגר"א על ספד"צ י ע"א ד"ה מלך השמיני). "כפת תמרים" הוא רמז לדו"נ, שכן "כפת" הוא בלשון נקבה, ואילו "תמרים" הוא בלשון זכר, כאשר תחילה יוצאת הנקבה, ואח"כ הזכר (מ"א קעג). תמיד מהיטבאל יוצאת ביחד עם המלך הדר (לש"ו כללים ח"ב מב ע"א). וכתוב צדיק כתמר יפריח (תהלים צב) דאיהי דכר ונוקבא¹⁸⁶¹ – כוונתו לומר שכל תיקון הוא תולדה של זיווג לכן גילוי של תיקון האצילות נתגלה בצורה של איש ואשה המצויים בזיווג (לש"ו דע"ה ח"ב ט ע"ד). "צדיק כתמר" דהיינו יסוד ועטרה (לש"ו כללים ח"ב לב ע"ג).

האי אתקריאת בת מטרד – אע"פ שהיא יצאה מבחי' ב"ן דנקודות, אמנם היא יצאה ממותקת (לש"ו דע"ה ח"ב ה ע"א). בת מההוא אתר דטרדין¹⁸⁶² כלא לאתדבקא ואקרי אב וכתוב לא ידע אנוש ערכה ולא תמצא בארץ החיים (איוב כח), – הכל טרודים לידבק בשכינה ולהשיג תורה וחכמה בסוד אבא שהוא שורשם (מ"א קעג). ד"א בת מאימא דמסטרהא מתאחדין דינין – כנגד הנפש עצמה כאשר היא בלא דעת ותיקון ושורשה הוא באימא (מ"א קעד). דטרדא {רצב:} לכלא – שדנים ומכים את כל ההולכים אחרי ההבל הגשמי (מ"א קעד). בת מי זהב – מהיטבאל בת כו' קאי על הנוק', אשר היא בת חכמה דטרדין למצאה כו', וכמ"ש "והחכמה מאין תמצא" כו' (איוב כח יב). "בת מי זהב" פי' בת אימא, שכן אימא כלולה בחו"ג והיינו "מי" (חסדים) ו"זהב" (גבורות), שכן היא עצמה רחמים, ומסטרהא דינין מתערין, והיא נקראת בשם הוי"ה בניקוד אלקים (בהגר"א על ספד"צ ב' ע"ד בליקוט). בצד הרע, "מי" הוא בסוד התאוה, ו"זהב" הוא בסוד הכעס¹⁸⁶³, והמה הדינים שטרדין לכולא (מ"א קעד). ע"י התבסמותה בחסדים של מ"ה הוא שנעשית הנוק' לבת מ"י זה"ב (פת"ש תיקון י"א). דינקא בתריין אנפין – שהיא יונקת מאימא בב' פנים, אש ומים, לכן היא כלולה מב' בחי' כנ"ל (מ"א קעד). דהיינו שע"י מהיטבאל יצאו הגבורות מבוסמות, ואזי הגבורות עצמן האירו אף הן, והמה מעולות יותר מהחסדים (לש"ו דע"ה ח"ב ה' ע"א). דנהירו בתריין גוונין בחסד ובדינא – בעת שהמוחין הם בשכל בסוד הדעת, הרי שהוא ג"כ מאיר אליה ב"תריין

¹⁸⁵⁹ קלה ע"ב.

¹⁸⁶⁰ מים אדירים קעג לא גורס את המוסגר.

¹⁸⁶¹ גליונות לש"ו: לעיל קלה ע"ב ופרשת לך לך פב ע"א.

¹⁸⁶² ע"י בהגר"א על ספד"צ ב ע"ד בליקוט, וצ"ע אם כוונתו לגרוס כאן "למצאה" במקום 'כלא לאתדבקא'.

¹⁸⁶³ ע"י בהגר"א במשלי א ג שכעס הוא כינוי למשפט, ו"זהב" הוא כינוי לדין, וע"י תיקו"ז ק"ח ע"ב: "זהב דא יצחק". וע"י בהגר"א משלי ט יז, ש"מים" הוא כינוי לתאוה.

מחיר האדרא

גוונין". ומאחר שהמוחין מתגלים בב' בחי' אלו, לכן כל הנהגתו ית' את התחתונים וכמו כן השגתו אותו ית' אינם אלא בב' הבחינות חסד ודין (מ"א קעד).
עד לא אברי עלמא – איירי באו"א דאצילות בעת שלא היו פב"פ (בהגר"א על ספד"צ ב ע"ד ד"ה וענין המלכים). אסור לדבר על מה שהיה לפני שנברא העולם, שכן זהו בכלל האיסור לשאול "מה לפנים" (חגיגה יא ע"ב) דהיינו שאסור לדבר על מה שאירע קודם לתחילת גילוי התיקון. ולכן מש"כ כאן "עד לא אברי עלמא" אין כוונתו לבריאה בכלל, כי אם ליצירת אדה"ר בלבד (מ"א קעד). וכוונתו היא שאו"א דמלכי היושר המה שלא היו פב"פ עם או"א דמלכי העיגולים (לש"ו דע"ה ח"א פ"ב ע"ג). לא הוּוּ משגיחין אנפין באנפין, ובגין כך עלמין קדמאין אתחרבו – כאן מבאר את מיתת המלכים. ומכונים "קדמאין" מכיוון שקדמו לעולם התיקון (בהגר"א על ספד"צ ב ע"ג ד"ה ומלכין קדמאין). ועלמין קדמאין בלא תקונא אתעבידו, וההוא דלא הוה בתקונא אקרי זיקין, נצוצין, כהאי אומנא מרצפא (ס"א מרזפתא), כד אכתש במנא דפרזלא אפיק זיקין לכל עיבר¹⁸⁶⁴ – מו"ס הוא בחי' "אמו"ן¹⁸⁶⁵ שעל ידיו נעשה הכל. ה"זיקין" המה הבחינות שלא נתקנו כלל¹⁸⁶⁶, והאומן הוא שרו של עשו, שאינו מבין מדוע בראם השי"ת הרי לא נתקנו כלל (בהגר"א על תיקו"ז קלח ע"א ד"ה א'). ואינון זיקין דנפקין נפקין להיטין ונהירין ודעבין לאלתר ואלין אקרון עלמין קדמאין – והוא בבחינת בני קדם שמקומם הוא מאחורי ב"ן, בסוד שמות הטומאה שמסר אברהם אבינו לבניו כששלחם לארץ בני קדם (מ"א קעז). סוד התלהטותם וממשלתם הוא אשר גרם להם את הביטול (פת"ש שבירה יא). ובגין כך אתחרבו ולא אתקיימו – המלכים מתו, שכן בתחלה הם היו בסוד בוצינא דקרדינותא, ה"ה עטרא דגבורה בלבד, לכך לבסוף "לא אתקיימו" עד דנחית אוירא עלאה דהיינו חסד, ואז נתקיימו (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ב בהגה"ה). הם נחרבו בגלל שהם מסוד החורבן, מקום מדבר שאינו מקום יישוב, ודווקא משם [כשנתקנו] הוא אשר לקחו ישראל את עֲדִים (מ"א קעח). עד דאתתקן עתיקא קדישא ונפיק אומנא – כמ"ש באד"ר (קלה ע"א) "לא אתקיימו עד דרישא חיורא". ה"אומנא" הוא אברהם אבינו ע"ה¹⁸⁶⁷ (מ"א קעח).¹⁸⁶⁸ (ד"א מאנא) לאומנותיה – זהו עיקר כלי אומנתיה ולמענו ברא את העולם (מ"א קעט).
ועל האי תנינא במתניתא דילן, דניצוצא אפיק זיקין בזיקין (נ"א דבוצינא אפיק זיקין ניצוצין) לתלת מאה ועשרין עיבר – הנה ל"ז היה כדי לברר פסולת מתוך האוכל בעולם התהו, שכן הם היו מעורבין בדינין לכן נשברו וכו' (יהל אור ח"ב ל' ע"א)¹⁸⁶⁹. בכל ניצוץ ישנו רוח, ובאותו הרוח יש ג"כ ניצוץ המתפשט

¹⁸⁶⁴ ע"י ב"ע צז ע"ב וז"ל, במו"ס הוא הבירור דאפיק זיקין לכל סטר כהאי אומנא והם האבנים ומכשולים מסוד שם ב"ן דעולם התהו שמתבררים שם, ושם במו"ס הם בסוד אבנים מפולמות שמהם מים יוצא ובמים עזים נתיבה תהומא עילאה כמ"ש כמ"פ, ולכן תחלה הוצרך משה רבע"ה להכות בצור שלא נתקן עדיין לגמרי, והיה צריך להכאת הפטיש כהאי אומנא דאכתיש בפרזלא ואח"כ לא הוצרך אלא דיבור ופיוס לחוד בסוד הזיווג, עכ"ל.

¹⁸⁶⁵ מקורו בלשון הכתוב במשלי (ח ל) "ואהיה אצלו אמון ואהיה שעשעים יום יום משחקת לפניו בכל עת".

¹⁸⁶⁶ ע"י אד"ר קלה ע"ב ד"ה מנהון אתבסמו.

¹⁸⁶⁷ זהו אותו האומן הנ"ל הרי הוא מו"ס, אלא שכאן הוא בזיווג עם האוירא.

¹⁸⁶⁸ מים אדירים קעט גורס את המוסגר.

¹⁸⁶⁹ ע"י פת"ש מ"ד ומ"ן פרק ב' וז"ל, כל המלכים הראשונים קודם התיקון היו בסוד נקודות בחינת מלכיות שבהם לבד כי לא נתגלה בהם רק כח הדין והסילוק וצמצום לבד בסוד ב"ן ואח"כ בתיקון נתגלה בחינת דכורא שם מ"ה ולכן גם כל הבירורים הם עולים ע"י מחשבה דנוקבא חכמה שבה לבד שמחשבה דילה הם עצמם סוד המלכים הראשונים וכמ"ש (אד"ר רצ"ב ע"ב) דבמחשבה זריק ניצוצין לש"ך עיבר כהאי אומנא דאכתיש בפרזלא כו' והם בסוד ל"ב נתיבות שכלולים שם בחכמה שבהם היה כל המדרגות באותיות ונקודות וכל א' הוא בסוד נקודה י' הם גי' ש"ך ובהם

מחיר האדרא

מאותו הרוח לש"ך ניצוצין (מ"א קעט). ואינזן זיקין, עלמין קדמאי אקרון, ומיתו לאלתר – "מלכין קדמאין" נקראים ע"ש היותם עולמות שקדמו לזה העולם (בהגר"א על ספד"צ ב ע"ד ד"ה והן). ה' הגבורות הם דינין קשין, ובסוד אותיות ש"טן ע"ז, ובסוד ש"ע"ט"נ"ז. ואותיות ג"ץ הם כנגד ב' הספירות האחרונות שכאן עניינן הוא כללות כל הגבורות ה"ה הניצוצין דאתדעכו¹⁸⁷⁰ (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א הגה"ה וכמ"ש שבעה). "ניצוצין" הוא אור קדוש הקיים לעולם ועד, אמנם הוא בבחינת "זיקין" דהיינו בדרך מעבר בלבד, או אפשר לומר שהוא נקרא זיקין מכיוון שהוא קיים רק מחמת חטאו, ולכן הוא אינו אלא לשעה (מ"א קעט). לבתר נפיק¹⁸⁷¹ אומנא (ס"א מאנא) לאומנותיה – אח"כ כאשר בא הצדיק בסוד המלך הדר (מ"א קעט). ואתתקן בדכר ונוקבא, והני זיקין דאתדעכו ומיתו השתא אתקיים כלא.

מבוצינא דקרדינותא נפק ניצוצא, פטישא תקיפא, דבטש ואפיק זיקין עלמין קדמאי – "ניצוצא" הוא ה"ג דנפיק מבוצינא דקרדינותא דגניז באמא, וממנה נתקנה הגולגולת כמ"ש לקמן (בהגר"א על ספד"צ כב ע"ד ד"ה וכדין), והוא בבחינת כללות זרע דכר ונוק' השרויים בתוך מעי הנוק' (בהגר"א על תז"ח ריש יח ע"ג), בוצד"ק הוא נר, דהיינו אור עם גבול (מ"א קפ).¹⁸⁷² ומתערבי (ד"א ומתדכי) באוירא דכיא, ואתבסמו דא בדא – ה"ח הם אוירא דכיא דגנוז באבא¹⁸⁷³ (בהגר"א על ס"י ז ע"א). כד אתחבר אב"א ואימ"א – כלומר עטרין דאו"א (בהגר"א על ס"י ו ע"ד). וההוא אב הוא מרוחא דגניז בעתיק יומין, וביה האי אוירא – ה"בן" כאן הוא הדעת הכוללת את שני העטרין, והן גניזין במעוי דאו"א (אשר משם יוצאת הדעת המתפשטת בגוף), והן "אוירא דכיא" ו"בוצינא דקרדינותא" הנזכרים כאן¹⁸⁷⁴ (בהגר"א על ספד"צ יד ע"ד ד"ה וכ"ה כאן). קד"א הוא שורש אבא (בהגר"א על ספד"צ יז ע"ב ד"ה ביה סליקו), אוירא הוא שורש אבא (בהגר"א על תיקו"ז מו ע"ד)¹⁸⁷⁵. ואתכליל¹⁸⁷⁶ לבוצינא, דנפק מבוצינא דקרדינותא דגניז במעוי דאימא – מגבורה דעתיק מתפשטות ה"ג במו"ס [ה"ה שורש הגבורות], והיינו בוצינא דקרדינותא. והנה תחילת התפשטותו היא במזל התחתון, ואח"כ מתפשט במעוי דאימא ונגזז שם (בהגר"א על ספד"צ ד ע"א ד"ה ומחסד דעתיק, וכן ה ע"ג ובמ"ס שם), הבוצינא הוא כינוי לז"ת דבינה הכלולים בז"ת דחכמה (בהגר"א על ספד"צ ו ע"א ד"ה ליקוט בענין). בהיות ז"א במעוי דאימא הוא שנעשה הציור והגבול בפרטי איבריו דהיינו מדריגותיו (פת"ש ז"א א'). וכד אתחברו תרווייהו ואתכלילו דא בדא – כאן מתבאר כי יש בע"ק מתקלא (בהגר"א על ספד"צ כז ע"ד ד"ה וענין כלל). נפיק גולגלתא חד תקיפא, ואתפשט בסטרוי¹⁸⁷⁷, דא בסטרא דא ודא

נכללים כל הז' מלכים בסוד ז"פ אד"ם ושורש הגבורות שהוא העיסה וכלל המדרגות של המלכים וז"ס כל העליות וביורים ע"י עליית המחשבה שהאדם מקשר מחשבתו לקדושה ע"י המצוות ועסק התורה מוריד עליו הארה יתירה שנשמתו בסוד מ"ד לעשות עוד מצוות ותיקונים בסוד (תנחומא ויקהל א') ששכר מצוה מצוה.

¹⁸⁷⁰ ע"ש שפי' שהיו חסרים מוחין.

¹⁸⁷¹ מים אדירים קעט גורס את המוסגר ואילו תיבת "אומנא" ל"ג.

¹⁸⁷² מים אדירים קפא גורס את המוסגר ואילו תיבת 'ומתערבי' ל"ג.

¹⁸⁷³ ע"י בהגר"א על ספד"צ ד ע"ג ד"ה מתקלא.

¹⁸⁷⁴ ע"י לעיל קלה ע"ב שמבאר את עניין ה"רוחא דגניז".

¹⁸⁷⁵ ע"י בהגר"א בספד"צ ה ע"ב ד"ה קד"א שאין האוירא נחשב לא' מתיקוני גלגלתא, שכן כל הארה הבא ממנו הוא למעשה מקד"א (ובלעדיו אין לנו השגה באורו), ולכן מצאנו כמה פעמים שאוירא נקרא קד"א וכן להיפך, שכן זהו עיקר האור, תיקונו והתגלותו.

¹⁸⁷⁶ כן הוא בהגר"א על תז"ח ריש יח ע"ג. אמנם בהגר"א על ס"י ו ע"ד גורס "ואכליל".

¹⁸⁷⁷ ע"י בהגר"א על ספד"צ כב ע"ב ד"ה וכל אלו וז"ל, גלגלתא חוורא וכאן בסטרוי ונקרא גלגלתא תקיפא.

מחיר האדמה

בספרא דא – הנה באותה מידה שאוירא וניצוצא הם בסוד חו"ג, כמו כן גלגלתא ומוחא הם בסוד חו"ג (מ"א קפו). כמה דעתיקא קדישא תלת רישין אשתכחו בחד, כך כלא אודמן בתלת רישין כמה דאמינא – כלומר ששורשיו של ז"א הם ג': גלגלתא תקיפא וחו"ג (מ"א קפו).

מהאי גולגלתא נטיף טלא – מכאן ראייה לכך דהטלא דבדולחא אינו כשיטת האריז"ל (שער מאמרי רשב"י בספד"צ) שהטלא הוא המו"ס, אלא הוא הארה מיוחדת המגיעה מהגלגלתא (בהגר"א על ספד"צ ה ע"ב ד"ה ונ"ל). מרישא חוורא (ואחיד ליה) – דהיינו מגלגלתא דע"ק¹⁸⁷⁸ (מ"א קפו) וההוא טלא אתחזי בתרי גווני – בגולגלתא דז"א ניכרים תרין גוונים, ה"ה חוור וסומק של טלא שונה משל א"א שהכל חוור ורק מושרש שם בבחי' סומק (בהגר"א על ספד"צ כג ע"א טלא עד גווני), ובסוד חו"ג (מ"א קפז). ומנייה מתזן חקלא דתפוחין קדישין – התפוחין הם ו' הגוונים דפנים הנכללים בתיקון הו' ה"ה 'ואמת' (מ"א קפז). ומהאי טלא דגולגלתא דא טחנין מנא לצדיקייא לעלמא דאתי – בז"א, שהוא סוד שמים, יש בחינה הנקראת "שחקים" שלע"ל הם טוחנים מהטל מן לצדיקים (מ"א קצ). וביה זמינין מתייא לאחייא – טל של תחיה הרי היא ג"ר (מ"א קצב).

ולא אודמן מנא דנפל מהאי טלא בר ההוא זמנא¹⁸⁷⁹, בזמנא דאזלו ישראל במדברא וזן להו עתיקא דכלא מהאי אתר, מה דלא אשתכח לבתר, הה"ד (שמות טז) הנני ממטיר לכם לחם מן השמים, כד"א (בראשית כז) ויתן לך האלקים מטל השמים וגו', האי בההוא זמנא, לזמנא אחרא תנינן קשים מזונותיו של אדם קמי קב"ה – דהיינו לצדיקים העומדים לפני ה', להם קשה המזון, שכן המזון שלהם מצוי במקום רחוק מאד, שהם ניזונים מעתיקא, הרי הוא סוד האמונה (מ"א קצב). והא במזולא תלייא, בזמנא ודאי, וע"כ בני חיי ומזוני לאו בזכותא תלייא מלתא אלא במזולא תלייא מלתא, וכלא תליין בהאי מזולא כמה דאוקימנא – סוד המזל הוא תיקון דנוצר חסד, שעניינו לצמצם את חסדו ית' בגבול באופן שיוכל להיות מושג על ידי התחתונים (מ"א קצג).

תשעה אלפי רבוא עלמין נטלין וסמכין על האי גולגלתא – פי' 'נטלין' נוסעים והיינו חסדים (כלומר שהמה פועלים), ופי' 'סמכין' אדנים ועמודים ובסוד גבורות (כלומר שאינם פועלים) (מ"א קצד). והאי אוירא דכיא אתכליל בכלא – הוא סוד החכמה, הבאה ע"י כל טפה וטפה היורדת מאוירא עלאה (מ"א קצה). כיון דהוא כליל מכלא, וכלא אתכליל ביה, אתפשטו אנפוי לתרין סטרין, בתרי נהורין, כלילין מכלא – בסוד "דודי צח ואדום" (שיה"ש ה ז), ובסוד ק"ן נהורין דמתפשטין באנפוי דז"א (מ"א קצה). וכד אסתכלו אנפוי באנפין דעתיקא קדישא, כלא ארך אפים אקרי, מאי ארך אפים (אריך אפים מבעי ליה) אלא הכי תנינן, בגין דאריך אפיה לחייביא, אבל ארך אפים אסוותא דאנפין, דהא לא אשתכח אסוותא בעלמא, אלא בזמנא דאשגחין אנפין באנפין.

בחללא דגולגלתא נהירין תלת נהורין – דהיינו חב"ד שבגלגלתא דז"א (בהגר"א על ספד"צ כג ע"א ד"ה תלת). ואי תימא תלת ארבע אינון, כמה דאמינא אחסנתיה דאבוי ואמיה, ותרין גניזין דלהון דמתעטרן כלהו ברישיה – ז"א יורש מאו"א, ולכן הוא נקרא יה"ו (בהגר"א על ספד"צ יד ע"ב ד"ה ואמר וכלא). נה"י דע"ק המה בעצמם תלת מוחין דז"א (בהגר"א על ספד"צ כז ע"ד ד"ה וענין כלל). חב"ד המה ה"תלת", והדעת כולל ב' בחינות הרי הם חו"ג. ונמצא אם כן שה"תלת - ארבע אינון" (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ג ד"ה ואמר ביה"ו, לו ע"ג ד"ה

¹⁸⁷⁸ ע"י בהגר"א על ספד"צ ג' ע"ב ד"ה רישא.

¹⁸⁷⁹ גליונות לש"ו: בשלח סא ע"ב.

מחיר האדרא

תלת בתי, בהגר"א על תז"ח יח ע"ב ד"ה ונפיק)¹⁸⁸⁰. והנה לענין ביאור מהם ד' מוחין אלה יתכן לומר שהם נחלקים לג' המוחין חב"ד והרביעי הוא תוספת גילוי מע"ק (בהגר"א על ספד"צ כב ע"א ד"ה וגוון חוורא). כל מקום שיש בו גילוי של הדעת ישנה גם בחינה של חו"ג והיינו מש"כ לקמן (רצג ע"א) דהוא 'שלים לכלא' (בהגר"א על ספד"צ כה ע"ג ד"ה וע"כ פי'). ואינון תפלין דרישא – תפלין הינם כינוי למוחין (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א הגה"ה וכמ"ש). לבתר מתחברן בסטרוי, ונהרין, ועאלין בתלת חללי דגולגלתא – חב"ד (באר יצחק על מ"א ר). נפקין כל חד בסטרוי – חכמה בימין, ובינה בשמאל, ודעת כליל להון (באר יצחק על מ"א ר). ומתפשטין בכל גופא – ז' מלכין היו חסרים ג' מוחין, ולכך צריך ג' זיונין, וכל מוח ומוח מתפשט בכל הז"ת (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א הגה"ה וכמ"ש¹⁸⁸¹). שלש אימות הנזכרים בס"י פ"א מ"ב, הינם כנגד כח"ב, שהן אמות לכל דבר שכן הן מתפשטין בכל ז"ת (בהגר"א על ס"י ו' ע"א) שזהו ענין המוחין שהם מתפשטים בכל הגוף, והגוף תלוי בהם (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה ואמר).

ואלין מתחברין בתרי מוחין, ומוחא תליתאה כליל לון, ואחיד בהאי סטרא ובהאי סטרא, ומתפשטין בכל גופא ואתעביד מיניה תרי גווינין כלילין כחדא¹⁸⁸² – בכל דבר צריך שיתכללו בו ב' גווינין ה"ה "צח ואדום" (מ"א רב). חיבור של מוחין המתפשטים בגוף הוא בחינת החיבור של שמות הו"ה ואלקים (פת"ש גדלות דז"א עד). ונהיר אנפוי ואסהיד באבא ואימא גוויני דאנפוי והוא אקרי דעות¹⁸⁸³, ב' דעות – תיבת "דעות" היא באותיות "עדות", שכן היא מעידה על הימצאותם של אר"א על ידי החסדים והגבורות שבה שהם באו אליו מאר"א (בהגר"א על תיקו"ז קיד ע"ג ד"ה ותרוייהו, וכן בהגר"א על ספד"צ יד ע"ב ד"ה וז"ש כאן). וכתוב כי אל דעות ה' וגו' (שמואל א ב) – שני הדעות הם דעת הכוללת את החסד בגבורה, והדעת השניה היא הכוללת את הגבורה בחסד (באר יצחק על מ"א ר). ז"א מכונה דעת¹⁸⁸⁴ (לש"ו גליונות), שכן ז"א הוא בבחינת הדעת הכללי דאצילות (לש"ו דע"ה ח"ב נו ע"א). בגין דאיהו בתרי גוויני, לו נתכנו עלילות – בז"א, רצונו ית' האמיתי נסתלק ונעלם. והנה כמו כן יש בו פעולות ערמומיות ותחבולות (מ"א רב). אבל לעתיקא¹⁸⁸⁵ קדישא סתימאה, לא נתכנו באלף – האות א' כולל את כל הדעות בכח, וכולם כלולים בא', אמנם בז"א המה ל"ו (באר יצחק על מ"א ר). מ"ט נתכנו להאי, בגין דירית תרין חולקי – הדעת הוא זכר, דירית תרין חולקין בסוד זכר (בהגר"א על ספד"צ טו ע"ב ד"ה וזה יכתוב). וכתוב עם חסיד תתחסד וגו' (שם ב כב) – אם חסיד מתהלך בהנהגה של לפנים משורת הדין, אף הקב"ה מתנהג עמו לפנים משורת הדין, ובשורשו זוהי הנהגת ע"ק (מ"א רג).

והא בקשוט אוקמוהו חבריאי – שיעקב נהג ברמאות (מ"א רג). דכתיב ויגד יעקב {רצג}. לרחל כי אחי אביה הוא וכי בן רבקה הוא (בראשית נט), בן רבקה ולא כתיב בן יצחק, רמז וכלא רמיזא בחכמתא, ועל האי אקרי שלים לכלא – כל מקום שיש בו גילוי הדעת יש בו חו"ג, וזה שלים לכלא כלומר שהוא מתקן את כל הצדדים דהיינו גם החסדים וגם הגבורות (בהגר"א על ספד"צ כה ע"ג

¹⁸⁸⁰ ע"י בהגר"א על תיקו"ז פט ע"ב ד"ה דעל כן.

¹⁸⁸¹ ע"ש שמציין כמש"כ באד"ז וע"י בהגר"א על ס"י שמציין לכאן.

¹⁸⁸² כן הוא בבהגר"א על תיקו"ז ובכת"י של בהגר"א על ספד"צ, אמנם בהגר"א על ספד"צ (הנדפס) יד ע"ב גורס "כליל בחדא".

¹⁸⁸³ כן הוא בבהגר"א על תיקו"ז המובא כאן, אמנם בהגר"א על ספד"צ יד ע"ב גורס "דעת". וע"י ב"ע יח ע"ב שהוא כינוי לש"ע נהורין.

¹⁸⁸⁴ ע"י בהגר"א על ספד"צ יד ע"ד ד"ה וכו"ה כאן.

¹⁸⁸⁵ גי' מים אדירים רג "בעתיקא".

מחיר האדרא

ד"ה וע"כ פי). וביה אתחזי מהימנותא, ובג"כ כתיב ויגד¹⁸⁸⁶ יעקב ולא כתיב ויאמר.

הני גווני כמה דנהרין בעטרא דרישא ועאלין בחללי דגולגלתא, הכי מתפשטין בכל גופא, וגופא אתאחיד בהו לעתיקא קדישא סתימא, לא נתכנו ולא ייאן ליה, דהא כלא בחד אשתכח, הידו לכלא, חיים לכלא, לא תליא ביה דינא, אבל בהאי, לו נתכנו עלילות ודאי – בהאי קרא הכתיב הוא "לא נתכנו עלילות" בא', ועניינו לרמז על שורשו שבעתיקא קדישא סתימא המכונה באות א', שהוא רמז לפלא וסתום. ושם אכן "לא נתכנו עלילות" כפשוטו, שכן שם אי אפשר לבעלי גוף להתנהג במדות עליונים נעלמים, ורק בז"א הוא שמתגלה ו"ק והיינו ה"עלילות" (מ"א רה) ולכן הקרי הוא ש'לו' נתכנו, שכן ז"א מכונה באות ו'.

בגולגלתא דרישא תליין כל אינון רבוון ואלפין מקוצי דשערין דאינון אוכמין ומסתבכין דא בדא אחידן דא בדא¹⁸⁸⁷ – כאן מתבאר אחד החילוקים שישנם בין שערות ז"א לשערות א"א (בהגר"א על ספד"צ ה ע"ג ד"ה עמר נקי). "אחידן" פי' דבוקים¹⁸⁸⁸ (מ"א רז). כאן הוא השורש של צדיק ורע לו, וכן של שאר מקרים שנראה מהם שיש בהנהגת עולם עיוות הדין (פת"ש א"א יד). דאחידן בנהירו עלאה דמעטר ברישיה מאבא – המה אחוזים במוח אבא. ואין הכוונה למוח עצמו, אלא לעטרא דמעטר ליה, בסוד הכתר, והוא סוד החסד היורד מעטרין דאבא (מ"א רז). וממוחא דאתנהיר מאבא, לבתר נפקין נימין על נימין מנהירו דמתעטר ברישיה מאימא ומשאר מוחי – 'משאר מוחי' עניינו מה שיורד מהמוח עצמו, והיינו מוח הדעת הנכלל באמא. והנה בז"א, מכיוון שאין לו דעת שאינו בא אלא על ידי תיקון, לכן נקט בלשון "שארי מוחא" (מ"א רז). וכלהו אחידן ומסתבכי באינון שערי דאחידן מאבא – ואותן דאמא נאחזין זב"ז באחדות, ומקולעין בשערות הנאחזין באבא (מ"א רז). בגין דאינון מתערבין דא בדא, ומסתבכין דא בדא, וכלהו מוחי אחידן בגולגלתא במוחא עלאה.

וכלהו משיכין אתמשכין מתלת חללי דמוחא אחידן במוחי – כלומר אותן השערות הנאחזין באמא, נאחזים גם בשערות הנאחזים באבא, מכיוון שהמוחין עצמם אחוזים זב"ז (מ"א רז). מתערבין דא בדא בדכיא במסאבא – דהיינו שיש בתורה מ"ט פנים טהור ומ"ט פנים טמא, וכן יש ע' כחות הטומאה וע' כחות הקדושה והמה המעורבים זב"ז כאן (מ"א ריג). בכל אינון טעמין ורזין סתימין ומתגליין – כלומר יש מהם בחינות שהם סודות סתומים שאי אפשר להשיגן, ויש מהם שיש להשיגן (מ"א ריג). ובג"כ כלהו מוחי רמיזי באנכי יי' אלקיך וכו' – מאחר ושורש כל מצוה רמוז במוח והגלגלתא, ממילא בע"כ שיש להם רמז גם בעשרת הדברות (מ"א ריג). כמה דנהרין בעטרא דרישא ועאלין בחללי דגולגלתא.

כל אינון קוצין אוכמין חפיין ותליין לסטרא דאודנין – ה"קוצין אוכמין" הינם בסוד מאללי ארעא¹⁸⁸⁹ (מ"א ריד). והא אוקימנא דבג"כ כתיב הטה יי' אונך ושמע (מלכים ב' יט טז), מכאן אוקימנא, מאן דבעי דירכין מלכא אודניה לקבליה, יסלסל ברישיה דמלכא, ויפנה שערי מעל אודנוי, וישמע ליה מלכא בכל מה דבעי – דהיינו שיפשפש במעשיו ובמדותיו לנקותו מעוון הדבוק בו (מ"א ריד).

¹⁸⁸⁶ נפה"ח שער א פרק יג, מביא מכאן ראיה לכך ש"הגדה" היא לשון המלמדת על רזא ממילתא. ועי' בפירוש באר יצחק על מים אדירים עמוד ר' המציין כאן לזהר ויחי רלד ע"ב.

¹⁸⁸⁷ עי' בהגר"א על ספד"צ כג ע"א ד"ה וז"ש חד.

¹⁸⁸⁸ עי' לעיל קלו ע"א ד"ה תאנא בגולגלתא.

¹⁸⁸⁹ עי' בהגר"א על ספד"צ לא ע"ב ד"ה ויראו, שהיינו דכורא דסט"א.

מחיר האדרא

בפלגותא דשערי מתאחדא חד אורחא – הוא סוד הנקודה האמצעית ובסוד התלי (מ"א ריז). בארחה דעתיק יומין, ומתפרשן מניה כל אורחוי דפקודי אורייתא (ואתמנן עלייהו).

כל מאריהון דיבבא¹⁸⁹⁰ ויללא תליין בכל קוצא וקוצא – כאן מתבאר חסרון נוסף הקיים בשערות דז"א, שיש חיבור בין טהור לטמא, המתפרשים לכמה דרגות (בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ד ד"ה וענין הסיבוק). ואינן מפרשין רשתא לחייביא דלא ידעין אינן ארחין – שכן היודעים את דרכי ה' אינם יכולים להתפתות (מ"א רטז). הה"ד דרך רשעים כאפלה (משלי ד), וכל אלין תליין בקוצין תקיפין, ובג"כ בלהו תקיפין – הרי הם הערב רב (מ"א ריז).

ואוקימנא באינן שעיען אתאחדן מאריהון דמתקלא¹⁸⁹¹ – דהיינו שהכל הוא כפי כחנו ושכלנו בשיקול דעתינו. והנה המים אדירים גורס "מאריהון דמתקלא דרחימותא", שכן השערות הללו הם שעיעין והוא היפך הקוצין התקיפין אשר בהם נאחזים הרשעים הנ"ל (מ"א ריח). דכתיב כל ארחות יי' חסד ואמת (תהלים כה י), וכל כך בגין דמשכין ממוחין סתימין – כלומר ששורש השגתם הוא מחמת היות אלו השערות עצמן 'משכין ממוחין סתימין' (מ"א ריח). דרהיטי דמוחא – תרגומו במרוצת המוח, שכן דרך השכל הוא להשיג במרוצה (מ"א ריח). ובג"כ משתכחי כל חד כפום אורחוי – כמש"כ (סוטה ח ע"ב) במדה שאדם מודד כו' (מ"א רכ). בחד מוחא, מאינן קוצין שעיען, אתמשכן מאריהון דמתקלא, דכתיב כל ארחות יי' חסד ואמת – שערות דז"א נפקין מג' מוחין שהן בבחינת חד"ר, משא"כ א"א שאין שערותיו יוצאין אלא ממ"ס שהוא מוח א' בלבד. לכן השערות של א"א הם רחמים ואילו בשערות ז"א יש גם דינים (בהגר"א על ספד"צ ה' ע"ד ד"ה וענין הסיבוק). והנה כאן מפרש שהשערות היוצאות מהמוח הנמשך מסוד אבא הם שעיעין, ומהם נמשכים מארי המתקלא הרי הוא מציאות התיקון (מ"א רכ). ממוחא תניינא, באינן קוצין תקיפין, אתמשכן ותליין מאריהון דיבבא ויללא – מארי דיבבה ויללה הן מסטרא דשמאלא (בהגר"א על ספד"צ ב' ע"ד ד"ה ושאר הו'). דכתיב בהו דרך רשעים כאפלה לא ידעו במה יכשלו (משלי ד יט), מאי קא מיירי – כוונתו להקשות שהפסוק לכאורה סותר עצמו מרישיה לסיפיה, שמצד אחד כתוב בפירוש שהם רשעים דהיינו מזידים, ואח"כ אומר כי "לא ידעו במה יכשלו" דהיינו שוגגים (מ"א רכב). אלא לא ידעו, כלומר לא ידעין ולא בעאן למנדע במה יכשלו, אל תקרי במה אלא באימא יכשלו, באינן דמתאחדין בסטר דאימא, מאי סטרא דאימא, גבורה תקיפא, מינה מתאחדן מאריהון דיבבא ויללא – מכח אמא באות הגבורות שמחמתן מתו המלכים (בהגר"א על תז"ח יח ע"ב ונפיק). אין כוונתו שאפשר להיכשל באמא עצמה, שכן בבחינה זו גופא לא יתכן לטעות, שכן אין שם אחיזת חיזונים, אלא רק מסטרהא, כלומר מהדינים המתעוררים מסטרהא הוא שאפשר להכשל (מ"א רכב).

ממוחא תליתאה באינן קוצין דאינן באמצעיתא – סוד הדעת (מ"א רכג). אתמשכן ותליין מאריהון דמידין¹⁸⁹² (דמאריין) – דהיינו סוד השופטים השוקלים במשקל הדעת (מ"א רכג). ואקרון אפיין נהירין ולא נהירין – שכן גם

¹⁸⁹⁰ עי' לעיל אד"ר קלב ע"א.

¹⁸⁹¹ עי' דברינו אד"ר קלו ע"א, ובהגר"א על ספד"צ ה' ע"ד ד"ה וענין סיבוק, שמשמע שהמארי מתקלא מתחברים בשערות דז"א.

¹⁸⁹² מים אדירים רכג לא גורס את המוסגר.

מחיר האדרא

בדעת יש בחי' של טוב ורע¹⁸⁹³. (מ"א רכג). ובהני כתיב (משלי ד) פלם מעגל רגלך וכלא אשתכח באינון קוצין ושערין דרישא¹⁸⁹⁴.

מצחא דגולגלתא מצחא לאתפקדא¹⁸⁹⁵ (ס"א לאתעקרא) חייביא על עובדיהון, וכד האי מצחא אתגלייא מתערין מאריהון דדינין לאינון דלא מתכספין בעובדיהון – כל דינין דעלמא משתכחין כד אתגלייא האי מצחא¹⁸⁹⁶ (בהגר"א על ספד"צ כג ע"ב ד"ה מצחא). האי מצחא סומקא כוורדא, ובשעתא דאתגלייא מצחא דעתיקא, בהאי מצחא אתהדרת הוורא כתלגא, וההיא שעתא עת רצון אקרי לכלא – או במנחה בשבת או בתפילת הציבור, וכמש"כ חז"ל בגמ' איזהו עת רצון בשעה שהציבור מתפללין (ברכות ח' ע"א) (מ"א רכד).

בספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא אמר מצחא זכי מצחא מצחא דעתיקא – דהיינו ששורש הארת מצחא דז"א המטיבה (לאפוקי מבחינת "מצחא סומקא" הנ"ל) היא הארת ע"ק אליה, ומצד זה בלבד הוא שמצח דז"א מכונה "מצח" להורות על לשון צחצוח¹⁸⁹⁷, או על ר"ת משפט צדקה וחסד דהיינו שהוא לשון תיקון עליון (מ"א רכד). ואי לאו אשדי ח' בין תרין אתוון – דהיינו מ"צ (מ"א רכד). והנה עניין הארת זיו המוחין שבמצח, שכלל הנהגתו מאירה שם, הכל לפי המעשה, ולכן אנו יכולים לראות את כל מעשיו של האדם על פי הרשום במצחו¹⁸⁹⁸. והנה לעניין מהו שרואים, יש להקדים שהזיו שבמצח הוא בסוד מצו"ה¹⁸⁹⁹, שהוא כנגד ד' האותיות דשם הוי"ה, ה"ה י"ה כנגד חו"ב, וו"ה כנגד ב' העטרין. ואכן במצח רואים את הזכויות והעונות שהם בסוד ו"ה בתורה ומצוות, וו"ה באהבה ויראה המתלווים למעשים, ולכן כל מצוה היא למעשה הוי"ה שלמה העושה תיקונים במאורות בכלל (פת"ש גדלות דז"א נג). והנה כד לא זכי ישראל, אזי ח"ו נרשמים העונות במצח, ואז עולה ברצונו להעניש את החוטא, כי כן הוא הרצון של ז"א שכולל את ב' הדרכים של שכר ועונש לפי המעשה, והוא עניין הח' דאשדי בין מ' לצ' כאן. והיינו החטא שהוא מחיצה המבדלת באופן שאין המ' דצלם מאירה בצ', ובסוד מאמה"כ "כי עונותיכם היו מבדילים ביניכם ובין אלקיכם" (ישעיה נט ב) (פת"ש גדלות דז"א נד).

כד"א ומחץ פאתי מואב (במדבר כד) – סוד ה"מצח" הוא עניין היותו מול העורף, ששם הוא מקום אחיזת מוא"ב ה"ה בגי' מ"ט בבחינת מ"ט שערי טומאה, ובסוד "ערבות מוא"ב מול בית פעור". לכן הוא שאחיזת משה היתה במצח דז"א (מ"א רכד) דהוא במצח המאיר את זיו המוחין (פת"ש גדלות דז"א נג).

ואוקימנא דאקרי נצח באתוון רצופין – כאשר משיג האדם את המ"ט פנים טהור (בהשגת תורה) ומ"ט פנים טמא (בשבירת יצרו) הרי שנעשה מסוד המצ"ח צ"ח אורות (בסוד ב"פ מ"ט) ומהם נעשה הנצ"ח [כלומר שהוא לוקח את הארת הצ"ח ועולה עמם ממ"ט לנ' והיינו ה"נצח" בסוד נ' צ"ח¹⁹⁰⁰] (מ"א רכז). וכמה נצחים הוו – כלומר שבכל מדה ומדה מהמ"ט הנ"ל, צריכים שכל א' וא' מהמ"ט פעמים טהור יתגבר על בחינת טמא שכנגדו, ואזי נחשב הוא ל"נצח", ע"ש שניצח את שכנגדו (מ"א רכז). ואע"ג דנצח אחרא¹⁹⁰¹ (באתרא) בנצח אחרא אסתלק –

1893 אחד הביטויים לדעת הרע הינו הערב רב (מ"א רכג).

1894 עי' בהגר"א על ספד"צ כג ע"א ד"ה חד ארחא.

1895 מים אדירים רכג לא גורס את המוסגר.

1896 ודלא כגילוי מצח א"א שם לעולם הכל הוא לרצון.

1897 עי' אד"ר קלו ע"ב.

1898 עי' ז"ח ל"א ע"א.

1899 עי' טעמי המצוות להאריז"ל פרשת בראשית וז"ל, "מצוה" היא אותיות הוי"ה רק שב' אותיות ראשונות נתחלפו בא"ת ב"ש.

1900 וצ"ע להיכן נעלם המ"ם (הערת העורך).

1901 מים אדירים רכז לא גורס את המוסגר.

מחיר האדרא

מוסיף על הקודם, שעד שלא ינצחו כל או"א מהמ"ט טהור הנ"ל את שכנגדם בטומאה אינו נחשב הדבר לניצוח גמור. ומ"מ אפילו ניצחון של בחינה אחת מהם נחשבת לבחי' של נצח, שכן על"פ רצונו מתקרב להיות דבוק ברצונו ית' (מ"א רכז). ואית נצחים אחרנין דמתפשטין בכל גופא – דהיינו בסוד צ' דצלם (ה"ה בחינות הצלם הנכנסים בפנימיות ז"א), והמה מכונים ג"כ פרקי דנצח, שכן כל ט' הבחינות שבהם מנצחים את הצד הרע הנמצא במקום שאליו הם נכנסים. וכמו כן המה מכונים נצח ע"ש שהם מעלים אור למעלה למצח שהוא הרצון העליון הקיים תמיד (מ"א רכז). ובגין דשבתא בשעתא דצלותא דמנחה, בגין דלא יתער דינין, גליא עתיקא קדישא מצחא דיליה – שכן הדינים לעולם אינם נמתקים אלא בשרשם¹⁹⁰² (מ"א רכז). וכל דינין אתכפיין ואשתככו ולא אתעבידו – הדינים הינם כעס ותאוה. והנה יש בהם צורך לעולם אמנם רק אם יהיו נכנעים (מ"א רכז).

בהאי מצחא תליין כ"ד בתי דינין – וכנגדם יש כ"ד צירופי אדניי, וכן כ"ד אותיות שבבשכמל"ו (מ"א רכח) וכן כ"ד ספרים ששרשם ביסוד דאמא (ב"ע קסג ע"ב). לכל אינון דחציפין בעובדיהון – בגילוי מתבטלין הני כלבי דחציפין (פת"ש גדלות דז"א נג). כמה דכתיב (תהלים עג) ואמרו איכה ידע אל ויש דעה בעליון, והא עשרים אינון, ד' (רצג): למה, לקבליהון דד' מיתות בית דינא לתתא דתליין מלעילא – כאן בסוד המצח נאחזים ד' מיתות ב"ד כנגד ד' אותיות שם אדניי, וכן כנגדם הם ד' כנפות הציצית וג' התפילות ותיקון חצות (מ"א רכט). ואשתארו עשרין, ובג"כ לא מענישין בי דינא עלאה עד דישלים¹⁹⁰³ (נ"א עשרין) וסלקא לב' שנין, לקבליהון דכ' בתי דינא, במתניתא סתימאה דילן תנינן לקבליהון דכ"ד ספרים דאתכלילן באורייתא.

עיינין דרישא – סוד ההשגחה המכונה "עין" (מ"א רכט). אינון עיינין דלא מסתמרין מנייהו חייביא – הרשעים עושים עבירות ואינם יראים מעונש (הבא מז"א), כלומר שאינם משמרין את עצמם מהשגחת עיני ז"א והוא כמו שמפרש האידרא והולך שהוא מכיוון שהעיניים הם 'עיינין דניימין וכו'' [כלומר שמראים עצמם כאילו שאינם רואים בעת הסתר פנים] (מ"א רל). עיינין דניימין ולא ניימין – כל שינה ותנומה¹⁹⁰⁴ היא הסרת ההשגחה. והנה אמנם בהשקפה ראשונה נראה הדבר כאילו עיני ז"א הם "ניימין". ואילו האמת היא שהם אינם ניימין, ואין כאן הסרה אמיתית של ההשגחה אלא רק הסתרתה. עוד יש לפרש כוונתו, שלפעמים ניימין ולפעמים לא ניימין (מ"א רל). ובג"כ אקרו עיניו כיונים, מאי יונים, כד"א ולא תונו איש את עמיתו (ויקרא כה)¹⁹⁰⁵, וע"ד כתיב ויאמרו לא יראה י"ה וגו' (תהלים צד), וכתיב הנוטע און הלא ישמע וגו' (שם) – עיקר שרשי ההשגחה הינם העין והאזן, והם כנגד חו"ב, דהיינו השגה של חומר (ע"י ראייה), ושל רוח (על ידי שמיעה) (מ"א רלג).

תקונא דעל עינא – ה"ה גבות העיניים, שכן העיניים המה מארי דאשגחותא¹⁹⁰⁶ (בהגר"א על ספד"צ כב ע"ג ד"ה והן כנגד). שערין דמשערין בשעורא מאינון שערין – דהיינו הריסים (מ"א רלו). תליין אלף וז' מאה מארי דאשגחותא לאגחא קרבא – לעולם השערות הם מותרות, אמנם בשרשם יש

¹⁹⁰² עי' לעיל הערה 244.

¹⁹⁰³ המים אדירים רכט לא גורס את המוסגר.

¹⁹⁰⁴ עי' לעיל קכט ע"ב ד"ה ותאנא.

¹⁹⁰⁵ השגחתו ית' לפי ראות עיני הדמיון הגשמי המה צער, שזה יראה שנמשך מן החושך, אבל זה באמת סוד היראה שהוא כלי לחכמה והוא העין השני, כדי שהיראה והחכמה יהיו שוים (לשון המ"א רלב).

¹⁹⁰⁶ כלומר שהם נותנים גבול לראיה באופן שלא יסתכלו ברדל"א שהוא למעלה מהשגתם וע"ש בלשון הגר"א.

מאיר האדרה

בהם צורך, ובסוד הדינין המתמקים בשרשם (מ"א רלו). וכדין קיימו כלהו משולשליהון ומתפקחין עיינין – והעינים משגיחים על אויבי ה' על ידי אלו השערות (מ"א רלו).

כסותא דעל עיינין, גבינין מתאחדן בהו – הגבינים הינם העפעפים¹⁹⁰⁷ דסגרין ופתחין תמיד, והמה לבוש העינים (מ"א רלו). ואלף רבוון מארי תריסין אתאחדן בהו, ואינון אקרון כסותא דעיינין, וכל אינון דאקרון עיני יי' לא פקחין – בסוד התנומה (מ"א רלו). ולא אתערון – בסוד השינה¹⁹⁰⁸ (מ"א רלו). בר בזמנא דאלין כסותי דגבינין מתפרשן אינון תתאי מעלאי, ובשעתא דאתפרשן גביני תתאי מעלאי ויהבין אתר לאשגחא, מתפקחין עיינין ואתחזי כמאן דאתער משינתיה – שכן אז כביכול מפריד השי"ת את הגבינין (הרי הם הגבורות) זמ"ז והוא כאילו משברם. ועל ידי כך הוא ככרוז היוצא ומגלה את רצונו ית' והשגחתו. ואז העינים אדומות משינה, ומשגיח בדין, בסוד "ויקץ כישן ה' כגבור" (תהלים עח סה) (מ"א רלו). אסתחרו עיינין – פי' אסתחרו' סובב שכן הוא סביב העינין, והוא מרמז לסוד ההשגחה הכללית (שהוא בחינת עיגולים) (מ"א רלו). וחמא לעינא פקחא – הרי הוא ההשגחה הפרטית (מ"א רלו). ואסתחן בחוורא דיליה – כאן מבאר את ענין תיקון עיני ז"א על ידי הארה הבאה מעיני א"א (בהגר"א על ספד"צ טז ע"ג ד"ה אתייחד). וכד אסתחין – שאז השגחתו ית' בגלוי (מ"א רלו). אתכפיין מאריהון דדינין לישראל, ובג"כ כתיב (שם מד) עורה למה תישן יי' הקיצה וגו'.

ארבע גוונין אתחזיין באינון עיינין, ומאינון נהרין ד' בתי דתפילין, דנהרין ברהיטי מוחא – הזיונין, שלא היו בנקודות, הם בסוד התפילין הרי הם כינוי למוחין (בהגר"א על ספד"צ ג ע"א הגה"ה וכמ"ש ז'). ע"י הזדככותו של הקד"א, אז מתגלה היר"ד שבמות, ויר"ד זה נתגלה ע"י חוורא דעינא הבא ממ"ס ויורד לעינים דז"א (בהגר"א על ספד"צ כב ע"א ד"ה וגוון חוורא). והנה בעינים דז"א ישנם ד' גוונין: תלת גוונין הן סומק ואוכם וירוק, שכולם הן דינין [וגוון חוורא ה"ה חסדים (בהגר"א על ספד"צ כב ע"א ד"ה וגוון חוורא)]. העינים הוא תיקון ה' דגלגלתא (בהגר"א על ספד"צ כג ע"ב ד"ה עיינין). ממש"כ כאן "ומאינון נהרין ד' בתי דתפילין, דנהרין ברהיטי מוחא" מתבאר שמוחין דז"א תלויים בשל א"א (בהגר"א על ספד"צ לה ע"ד ד"ה ד' מלכין) המאירים בד' רהיטי מוחא דז"א (דהיינו חו"ב, והדעת כוללת ב' בתים דהיינו חו"ג). ונקראים הם "רהיטי מוחא" מכיוון שהם רצים להשיג בסוד "והחיות רצוא ושוב". וכאן אינם שבים כי אם רק רצים, שכן חו"ב הם בבחינת אחים¹⁹⁰⁹ ותמיד בזיווג (מ"א רלו)¹⁹¹⁰. ז' דאקרון עיני ה' – שבעה גלדי עינא אשר משם מתגלים שבעה "עיני ה'" מעידין על מעשה בני האדם (בהגר"א על ספד"צ לו ע"א ד"ה שבעה רהיטין). ואשגחותא נפקי מגוון אוכמא דעינא, כמה דאוקימנא באדרא¹⁹¹¹ דכתיב (זכריה ג) על אבן אחת שבעה עינים – בכל גוון יש שבע עינים¹⁹¹² (בהגר"א על ספד"צ כב ע"ג ד"ה והן כנגד), מהשחור שבעין יוצאת כל ההשגחה (מ"א רמ). ואינון גוונין מתלהטין בסטרייהו – כלומר חוץ משחור (מ"א רמ).

¹⁹⁰⁷ עי' בגר"א בתיקו"ז כ' ע"א ד"ה עפעפי וז"ל, הן שערות שמכסין העינים. וכן שם בד"ה כרובי וז"ל, הן בשר שמכסין העינים.

¹⁹⁰⁸ עי' לעיל הערה 1152.

¹⁹⁰⁹ עי' בהגר"א על ספד"צ ב ע"א ד"ה וכן.

¹⁹¹⁰ עי' פת"ש גדלות דז"א יט, שהאות ס' דצל"ם היא מוחין ללא לבוש דהיינו ד' היוד"ן דהו"ה דע"ב, ובסוד ד' המוחין.

¹⁹¹¹ א"ר קלז ע"א.

¹⁹¹² עי' לעיל א"ר קלו ע"ב.

מחיר האדרא

מסומקא נפקין אוהרנין מארי דאשגחותא לדינא, ואינון אקרון (ד"ה ב טז) עיני י"י משוטטות בכל הארץ, משוטטות ולא משוטטים בגין דכלהו דינא. מירוקא נפקין אוהרנין דקיימין לגלאה עובדין בין טב ובין ביש, דכתיב (איוב לד) כי עיניו על דרכי איש, ואלין אקרון (זכריה ד) עיני י"י משוטטים, משוטטים ולא משוטטות, בגין דאינון לתרין סטרין, לטב לביש. מחוורא נפקין כל אינון רחמי, כל אינון טבאן, דמשתכחי בעלמא לאוטבא להו לישראל, וכדין אסתחין¹⁹¹³ (נ"א אסתחרן) כל אינון תלת גווני – אדום ירוק ושחור (מ"א רמג). לרחמא עליהו, אלין גוונין מתערבין דא בדא, ואתרבקן דא בדא כל חד אוזיף לחבריה מגווני דיליה – כל גילוי של אדום ירוק או שחור כלול משני הגוונים האחרים (מ"א רמג). בר מחוורא, דכלהו כלילין ביה כד אצטריך, והוא חפי על כלא כל גוונין דלתתא לא יכלין כל בני עלמא לאסחרא¹⁹¹⁴ לון חוורא לאוכמא לסומקא ולירוקא – כוונתו לומר, שאי אפשר להפוך את הצבעים שלנו משחור אדום וירוק ללבן (מ"א רמד). והכא באשגחותא חד – דהיינו בעין א' (מ"א רמד). כלהו אתאחדן ואסתחין בחוורא. גבינוי לא משתכבין בר כד בעיין גוונין דחוורא לאשגחא, בגין דגבינוי יהבין אתר לאשגחא לכלהו גווני, ואי אינון לא יהבין אתר לא יכלין לאשגחא ולאסתכלא גבינוי, לא קיימין ולא משתכבין שעתא חדא שלימתא, אלא פקחין¹⁹¹⁵ וסתמין, סתמין ופקחין – עיני ז"א אינן מכוסין תמיד, ולא מגולין תמיד, אלא סתמין ופתחין (בהגר"א על ספד"צ כב ע"ב ואמר לא). משום עינא פקחא דקאי עלייהו – אין השגחה אלא כאשר העינים פתוחות (בהגר"א על ספד"צ לו ע"א ד"ה ואמר ולא). וע"ד כתיב והחיות רצוא ושוב (יהזקאל א), הא אוקימנא – לעיל רפח ע"ב: "רישא דלא רישא ולא ידע ולא אתיידע מה דהוי וכו' והחיות רצוא ושוב" (בהגר"א על ספד"צ כב ע"ב ד"ה ואמר לא). כתיב עיניך תראינה ירושלם נוה שאנן (ישעיה לג) – "שאנן" הוא כינוי לרחמים ושלוש, ואילו צדק הוא דין¹⁹¹⁶ (בהגר"א על ספד"צ כג ע"ב ד"ה ואמר כתיב עיניך כו'). וכתיב תמיד עיני י"י אלקיך בה מרשית השנה וגו' (דברים יא) – כאן מפרש את הכתוב "עיני ה'", המרמז על היות לו ב' עינין, כלומר דז"א, לאפוקי מהך דלקמן שם מפרש את הכתוב "עיניך" דהוא לשון יחיד שכן לע"ק יש רק עין אחת (מ"א רמד). דהא ירושלם בעיא כן – ירושלים אכן צריכה להיות מושגחת בעינא פקחא דרחמי (מ"א רמד). דכתיב צדק ילין בה (ישעיה א) – "צדק" הוא כינוי לנוק', והבקשה היא שעינו ית' תהיה של ע"ק, הרי הוא בסוד "נוה שאנן"¹⁹¹⁷, תיראה בירושלים (מ"א רמד), שכן ירושלים היא החדר החיצון דיסוד דנוק' (לש"ו הקדו"ש קו ע"ב). ובג"כ ירושלם ולא ציון, דכתיב ציון במשפט תפדה וגו' (שם), דכלא רחמי – דהיינו לציון (יסוד) די בגילוי של משפט (ז"א) ואין צריכים גילוי של ע"ק (מ"א רמה). עיניך, עיניך כתיב, עינא דעתיקא קדישא סתימא דכלא – תפלתנו, וכן הבטחתו ית', היא שלע"ל יהיה גילוי דעין א' דע"ק (מ"א רמה). השתא עיני י"י אלקיך בה לטב ולביש, כמה דאתחזי¹⁹¹⁸ (לסומקא ולירוקא והכא באשגחותא חדא כלהו אסתחרן ואסתחין בחוורא גבינוי לא משתכחי כד בעיין גוונין לאשגחא) בג"כ לא אתקיימו – ירושלים (מ"א רמה). בקיומא תדיר,

¹⁹¹³ מים אדירים רמג לא גורס את המוסגר.

¹⁹¹⁴ עי' מ"א שבמקום "לאסחרא" גורס "לאסחייא".

¹⁹¹⁵ עי' פת"ש א"א יז שכוונת "עינין פקיחין" כאן היא היות ז"א בגדלות.

¹⁹¹⁶ לכן "נוה שאנן" ו"שלוש" הינן כינויים של א"א, ואילו "צדק" הוא כינוי לז"א.

¹⁹¹⁷ עי' בהגר"א על ספד"צ כג ע"ב ד"ה ואמר כתיב.

¹⁹¹⁸ מים אדירים רמה לא גורס את המוסגר.

מחיר האדמה

והתם עיניך תראינה ירושלים, כלא לטב, כלא ברחמי, דכתיב וברחמים גדולים אקבעך (שם נד) – אע"ג שיש בא"א ב' עיניים, שניהם נכללים בא' (מ"א רמה).

עכשו מפרש מהו שורש השגחת ירושלים (מ"א רמה). תמיד עיני יי' אלקיך בה מרשית השנה (דברים יא יב), מרשית חסר א' כתיב, ולא ראשית באלף, מאן היא, ה"א דלתתא ולעילא כתיב השליך משמים ארץ תפארת ישראל (איכה ב) – "תפארת ישראל" הוא בסוד ההשגחה הפרטית (מ"א רמה). מאי טעמא השליך משמים ארץ, משום דכתיב אלביש {רצד}. שמים קדרות (ישעיה נ), ועיינין בקדרותא, בגוונא אוכמא אתחפו.

מרשית השנה, מאן אתר מסתכלין בירושלים אלין עיני יי' – מכיון שאומר תמיד ש"עיני ה' אלקיך בה" כלומר שהעינים בלא כיסוי, מקשה שכיצד זה יתכן והרי כתוב ש"שמים קדרות" דהיינו שעיינין בקדרותא חפויים בגוונא אוכמא (מ"א רמח). חזר ופירש, מרשית השנה, דהוא דינא בלא אלף, ודינא אתאחד בסטרהא – דהיינו בינה, ללא גילוי הא' (מ"א רמח). אע"ג דלאו הוא דינא ממש – כלומר שהוא אינו אלא שורש הדינין (מ"א רמח). ועד אחרית שנה, אחרית שנה ודאי דינא אשתכח, דהא כתיב (ישעיה א) צדק ילין בה, דהיא אחרית השנה – דהיינו אדנ"י, אדון כל הארץ (מ"א רמח).

ת"ח א' בלחודי אקרי ראשון, דכר באלף סתים וגניז¹⁹¹⁹, מה דלא אתידע – כאן הוא מקום גילוי ה'עיני' שיהיה לעתיד לבא, שיהיה בסוד הא' המשלים את ה"רשית" ל"ראשית" (מ"א רמח). כד אתחבר האי אלף באתר אחרא – דהיינו ב'רשית' (מ"א רמט). אקרי ראשית, ואי תימא דאתחברא, לא, אלא אתגליא ביה ונהיר ליה, וכדין אקרי ראשית, ואפילו בהאי ראשית לא אשגח בירושלים, דאלמלא הות, בהאי אתקיימת תדירא – ללמדינו שלכן נאמר בפסוק "רשית" בלא א', להודיע שלא נתחבר עדיין בבחינת א' מעולם, אלא שמקצת רצונו שנשתייר הוא בסוד הא' שנהיר ביה מרחוק, בסוד קרי ולא כתיב (מ"א רמט). אבל מרשית כתיב – ולכן אין בו גילוי הא"א (מ"א רמט). ולעלמא דאתי כתיב (שם מא) ראשון לציון הנה הנם וגו' – רצונו ית' הנעלם אשר היה במחשבתו מעיקרא, לע"ל יהיה בציון בגילוי (מ"א רמט).

חוטמא דזעיר אנפין¹⁹²⁰, תקונא דפרצופא כל פרצופא ביה אשתמודע, חוטמא¹⁹²¹ דא לא כחוטמא דעתיקא קדישא סתימא דכל סתימין, דחוטמא דעתיקא חיים דחיים (לכלא), דהא מתרין נוקבין נפקין רוחין דחיין לכלא, בהאי זעיר אנפין כתיב עלה עשן באפו וגו'¹⁹²² (שמואל ב כב) – ג' שלהובין דז"א יוצאים מחוטמא. דהיינו שאע"ג שיוצאים דינים גם מפיו (לקמן תנא וכו') אמנם עיקר יציאת הדינים אינו יוצא אלא מהאף (בהגר"א על ספד"צ כג ע"ג ד"ה ואמר תלת). יש הארת רוח חיים מע"ק לז"א, אם כי מצד עצמו הוא מקום של אף וכעס (מ"א רנ). מהנקב השמאלי יוצא תננא וגחלי דנורא, ומהנקב הימני יוצא אשא (ב"ע עח ע"ב).

בהאי תננא כל גווני¹⁹²³ (נ"א תרי גווני) אחידן ביה – דהיינו בג' גווני הקשת ובסוד ג' אבות, ואילו בז"א רואים אותם כג' מיני דינים (אף חמה ומשחית)

¹⁹¹⁹ עי' אד"ר קכט ע"א דקאי על האוירא, שכן הוא "סתים" בקד"א, ו"גניז" את הארת הרדל"א הטמון בו.

¹⁹²⁰ בהגר"א על ספד"צ לה ע"ג ד"ה חמשה מלכין.

¹⁹²¹ עי' בהגר"א על ספד"צ לה ע"ג ד"ה והענין כי.

¹⁹²² עי' בהגר"א על ספד"צ לה ע"ג ד"ה וז"ס מלחמת.

¹⁹²³ מים אדירים רנא לא גורס את המוסגר, וכן הוא בב"ע קפד ע"ב.

מחיר האדרא

וכן ג' עבירות (ע"ז ג"ע ושפ"ד) (מ"א רנא). בכל גוונא וגוונא אחידן כמה מאריהון דדינא קשיא, דאחידן בההוא תננא – אלו הג' המה הבחינות הכלליות, ובהם נאחזות שאר העבירות והדינים (מ"א רנא). אין נזכר כאן אש כלל כי אם תננא בלבד, שכן מתננא יוצאים יותר דינים משל אשא (ב"ע קפז ע"ב).¹⁹²⁴ (ובג"כ) ולא מתבסמין כלהו אלא בתננא דמדבחה דלתתא – שכן אלו הדינים אינם נמתקים על ידי עבודת המזבח, אלא אם כן היה המעשה בשוגג, שכן אז הוא אינו זדון לבו שלו, אלא רק תוצאה של פיתוי ועצת הנחש (מ"א רנא). עמוד העשן הוא בהתבסמות הדינים דחוטמא דסליק למוחא לחכמה, ומקבל משם עטרא דחסדים (ב"ע קפד ע"ב), דהיינו שהאש של מעלה מבסמת את האש היוצאת מחוטמא דז"א והיינו בחינת נהר דינור (ב"ע קפז ע"א). וע"ד כתיב וירח יי את ריח הניחה (בראשית ח), מהו הניחה אתבסמותא דמארי דינא נחת רוח.

וירח יי את ריח הניחה, את ריח הקרבן, לא כתיב אלא את ריח הניחה, דכלהו גבוראן דאחידן בחוטמא, וכל דאתאחדן בהו כלהו מתבסמן, וכמה גבוראן מתאחדן כחדא – דהיינו שהגבורות מתאחדים ונעשים לא', כאילו היה לכולם רצון יחיד, ובזאת נתגלה שהם היו למעשה גבורות ה' (מ"א רנב). דכתיב מי ימלל גבורות יי ישמיע כל תהלתו (תהלים קו) – ימלל היא מלשון "מולל מלילות" (ביצה יב ע"ב), שכן הגבורות צריכים כתישה ומלילה (מ"א רנב).

והאי חוטמא מחד נוקבא נפק אשא דאכלא כל שאר אישין – דהיינו בחינת "כבוד ה'", הרי היא הנוק' הנכללת בדכורא (מ"א רנג). מחד נוקבא תננא – הרי היא תחילת הכעס, הרי הוא האף, שכן בזמן הכעס יוצא עשן מנחיריו (מ"א רנג)¹⁹²⁵. והאי והאי אשתכח באשא ותננא דמדבחה – דהיינו שגם האש וגם העשן של הדינים משתככים על ידי האש והעשן של המזבח (מ"א רנג). ואתגלייא האי עתיקא קדישא, ואשתכך כלא – על ידי אש ועשן המזבח נתגלה כבוד ה'¹⁹²⁶ (מ"א רנג). היינו דאתמר ותהלתי אחטם לך (ישעיה מח) – זוהי רפואה לכעס הבא מן האף (מ"א רנג).

חוטמא דעתיקא קדישא אריך ואתפשט ואקרי ארך אפים – בחוטם אשתמודע פרצופא, שכן בע"ק חוטמא אריך (בהגר"א על ספד"צ ז ע"ב ד"ה ובפרשת בראשית). והאי חוטמא זעיר, כד תננא שרי, נפיק בבהילו ואתעביד דינא – אז חמשה מלכין קיימין בבהילו, שאז דנין את כל האדם וקיימין כל המקטרגין, וממתינין עד שיצא הדין עד שמתגלה חוטמא דע"ק, ואז מוחלין לכל העוונות (בהגר"א על ספד"צ לה ע"ג ד"ה וז"ס מלחמת). ומאן מעכב להאי, חוטמא דעתיקא – דהיינו שדבר זה גורם שיתגלה חסדו וישתכחו הדינים (מ"א רנד). וכלא כמה דאמינא באדרא ואתערו חברייא – שם מבואר שבו מצויה אחיזת האותיות אל"ף ת"ו וה"א, שהם סוד את"ה, הרי הוא ראשית הגילוי, בסוד "כי אתה אבינו" (ישעיה סג טז) (מ"א רנד).

ובספרא דרב המנונא סבא – יש ביסוד שני חללים ודופן א' ביניהם, ושניהם נקובין כלפי חוץ, והוא כמו בחוטם, בו נקב אחד משפיע לימין, ונקב שני משפיע לשמאל, משא"כ בא"א שכולו ימין (בהגר"א על ספד"צ ז ע"א ד"ה תרין נוקבין)¹⁹²⁷. והנה רשב"י מדבר על מציאותם בעת זעם, ואילו רב המנונא סבא מדבר

¹⁹²⁴ מים אדירים רנא לא גורס את המוסגר, אמנם ב"ע קפד ע"ב גורסו.

¹⁹²⁵ עי' ב"ע עב ע"א שכאן המדובר הוא בשעת הזעם, ושם באד"ר קל ע"א איתא שהוא בשעת התיקון. ועי' עוד ב"ע קפד ע"א.

¹⁹²⁶ עי' באר יצחק דהיינו נחת רוחא דחוטמא.

¹⁹²⁷ עי' בהגר"א על תיקו"ז פט ע"ד ד"ה ומארי.

מחיר האדרא

מבנין החוטם עצמו¹⁹²⁸ (ב"ע קפד ע"א). אוקים הני תרי נוקבי מחד תננא ואשא ומחד נייחא ורוחא טבא – נייחא ורוחא טבא הוא של זמן המשיח (פת"ש א"א יט). דאית ביה ימינא ושמאלא – דהיינו שכאן ניכר ההבדל בין ימין לשמאל: ימין הוא חסדים ושמאל הוא גבורות, אמנם לעיל שהאחד הוא 'אף', והשני הוא 'חמה'¹⁹²⁹ לא שייך לומר בהם בחינות של ימין ושמאל, שכן הכל דין (מ"א רנד).¹⁹³⁰ וכתיב (ס"א דכתיב) וריח לו כלבנון (הושע יד) – המדובר כאן הוא בבעלי תשובה, והן אשר יעלו ריח לתקן את הזיווג ע"י ל"ב נתיבות חכמה, ונו"ן שערי בינה (דהוא בסוד ל"ב-נו"ן) (מ"א רנד). ובנוקבא כתיב וריח אפך כתפוחים (שיר ז), ומה בנוקבא הכי, כל שכן ביה, ושפיר קאמר.

ומה דאמר וירח יי' את ריח הניחה – פי' שאלתו היא לפי מה שאמר לעיל. שכן אם נאמר דמחד נוקבא נפיק אשא ומחד תננא, שפיר שייך לומר ששניהם נייחי. אמנם לפי דברי רב המנונא סבא שאשא ותננא נפקין מנקב א', ומהשני אין יוצא כי אם ריחא טבא צ"ע על איזה ניחוח מדבר בפסוק (מ"א רנד). הניחה בתרי סטרי, חד נייחא דאתגלייא עתיקא קדישא סתימא דכל סתימין, דהאי הוא נייחא ואתבסמותא לכלא – כלומר שבהתגלות ע"ק אז נייחא כל הגבורות שבז"א, שכן כולם מתבסמין על ידי גילוי ע"ק שבא ע"י העלאת ריח ניחוח במזבח (מ"א רנד). וחד אתבסמותא דלתתא, בהוא תננא ואשא דמדבחה – מכיוון שנתסבמו הדינים דלתתא ע"י המזבח, יורד גילוי וניחא מע"ק ומהנקב השני דז"א. אמנם עיקר הניחא הוא על ידי הנקב השני משם יורדים המנוחה והטוב (מ"א רנד). ובגין דאיהו מתריין סטריין, כתיב ניחח וכלא בזעיר אנפין אתמר – שכן בזה שנתגלה ע"ק, הוא נייחא לז"א (מ"א רנד).

תרי אודנין למשמע טב ובייש – זה אינו אלא בז"א, אמנם בא"א אין ב' אודנין שכן שם הכל הוא טוב (בהגר"א על ספד"צ כג ע"ג ד"ה למשמע). ותרווייהו סלקין לחד¹⁹³¹ – באו"א עילאין אין צורך בתיקון, שכן הם תלויין במוחא, והיינו "סלקין לחד" דכ' כאן (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה והאודנין). דכתיב הטה יי' אונך ושמע (מ"ב יט) – רמז בכתוב שהתפילה כלולה מדין ורחמים דהיינו "אזנך" (מ"א רנד). אודנא לגו, בגו דיליה תלייא ברשימין עקימין, בגין דיתעכב קלא לאעלא במוחא, ויבחיין ביה מוחא, ולא בבהילו, דכל מלה דהוי בבהילו לא הוה בחכמתא שלימתא – שאין דרכו של ז"א לשמוע תיכף, שכן ראשית יש לשקול את הדבר ולהבינו כדי לברר שהוא ראוי להישמע (מ"א רנד).

מאודנין אלין תליין כל מאריהון דגדפיין דנטליין קלא מעלמא – דהיינו מלאכים המכונים "בעלי כנפים" הן בסוד הלבושין המכסין את התפילה¹⁹³² (מ"א רנד). וכלהו הכי אקרונ, אזני יי' דכתיב בהו כי עוף השמים יוליך את הקול וגו' (קהלת י) – בעלי הכנפים מכונים "אזני ה'", שכן הקב"ה עשה אותם לבחי' אזנים אשר עניינן הוא לקבל צלותהון דישראל להעלותו למעלה (מ"א רנד). כי עוף השמים יוליך את הקול, האי קרא קשיא, השתא מאי קול איכא הכא, דהא רישא דקרא כתיב גם במדעך מלך אל תקלל, במדעך כתיב (קהלת י כ) ובחדרי משכבך וגו', מאי טעמא כי עוף השמים יוליך את הקול, והא ליכא הכא קלא – רצונו להקשות, שהרי כנגד 'במדעך' שהוא במחשבה, אמר "כי עוף וגו'". וא"כ איך אמר ש"עוף השמים" "יוליך את הקול", הרי אין שם קול כלל כי אם

¹⁹²⁸ עי' עוד בב"ע דף עב ע"א.

¹⁹²⁹ לעיל בעמוד כתב "אש ותננא", ואילו באד"ר קלז ע"ב כתוב אף וחימה כמ"ש כאן.

¹⁹³⁰ מים אדירים רנד גורס את המוסגר ולא 'וכתיב'.

¹⁹³¹ עי' בהגר"א על ספד"צ כג ע"ג ד"ה וז"ש דרגא.

¹⁹³² וצ"ע מאי קאמר.

מחיר האדרא

במחשבה בלבד (מ"א רנח). אלא ודאי כל מה דחשיב ב"ג, וכל מה דיסתכל בלבוי, לא עביד מלה עד דאפיק ליה בשפוותיה והוא לא אתכוון ביה – כל מה שהאדם חושב הוא בסוד האויר, ושם הוא שליטת עוף השמים, בסוד או"מ, שאינו נכנס בכלי (מ"א רנט), מכאן שכל כוונה היא רק לתוספת ואינו עיקר המצוה (נפה"ח פרקים פרק ה'). וההיא מלה דאפיק מתבקעא באוירא (רצד:): ואזלא וסלקא וטסא בעלמא, ואתעביד מניה קלא, וההוא קלא נטלין ליה מארי דגדפיין, וסלקין ליה למלכא, ועייל באודנוי, הה"ד וישמע יי' אל קול דבריכם (דברים ה), וישמע יי' ויחר אפו (במדבר יא), ובג"כ כל צלותא ובעותא דבעי ב"ג מקמי קב"ה, בעי לאפקא מלין בשפוותיה, דאי לא אפיק לון, לאו צלותיה צלותא, ולאו בעותיה בעותא, וכיון דמלין נפקין מתבקעין באוירא וסלקין וטסין ואתעבידו קלא, ונטיל לון מאן דנטיל, ואחיד לון לאתרי¹⁹³³ (נ"א לכתרא) קדישא ברישא דמלכא.

מתלת חללי דמוחי נטיף נטיפא לאודנין – ג' החללים המה חב"ד דכלילן באודנין וכמש"ל. ומ"מ עיקר תיקון האודנין הוא מסט' דבינה (ב"ע קצז ע"ב). וההוא אקרי נחל כרית, כד"א נחל כרית (מלכים א' יז), כלומר כרותא דאודנין, וקלא עייל בההוא עקימא – תכלית תיקון האזניים הוא להבחין בין טב לביש, וזה אינו שייך כי אם בז"א¹⁹³⁴ (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ב ד"ה דעד יקירו). ואשתאב בההוא נהרא דההוא נטיפא, וכדין אתעכב תמן ואתבחין בין טב לביש¹⁹³⁵ – הבדלה שייך לשמיעה ולכן ברכת הבדלה היא ברכת הבינה [בש"ס וילנא כתוב מתוך שהיא חכמה קבעוה בברכת חכמה – ברכות לג ע"א] (בהגר"א על תיקו"ז קסח ע"א ד"ה מאש). הה"ד כי און מלין תבחין (איוב לד), ומ"ט און מלין תבחין, משום דאתעכב קלא בההוא נהרא דנטיפא בעקימותא דאודנין, ולא עייל בבהילו, ובג"כ אתבחין בין טב לביש¹⁹³⁶ וחיך יטעם לאכול, מ"ט חיך יטעם לאכול, בגין דיתעכב תמן ולא עייל בבהילו בגופא, וע"ד יטעם ויתבחין בין מתיקו למרירו.

בהאי נוקבא דאודנין תליין נוקבין אוחרנין, נוקבא דעינין, נוקבא דפומא, נוקבא דחוטמא – העיניים מתפעלים על ידי האזניים אע"ג שהם נמשכים ממקום גבוה יותר, משום שכל הגילויים של העיניים אינו אלא על ידי התלבשות באורות אח"ף (לש"ו ביאורים ח"ב פ ע"ב), והאזנים המה השורש לכל אורות דאח"ף ולכן נזכר שהכל תלוי בו (לש"ו כללים ח"ב כב ע"ב). מההוא קלא דעייל בנוקבא דאודנין, אי אצטריך עייל לנוקבי דעינין ונבעין דמעין מההוא קלא, אי אצטריך עייל לנוקבא דחוטמא דפרדשקא ומפקי תננא ואשא מההוא קלא, הה"ד (במדבר יא) וישמע יי' ויחר אפו ותבער במ אש יי', ואי אצטריך, עייל ההוא קלא לנוקבא דפומא ומליל וגזר מלין (נ"א גזרין) מההוא קלא, כלא מההוא קלא דאודנין עייל בכל גופא ואתרגיש מניה, כלא (ס"א כמה תלייא) תלייא בהאי אודנא – וכמאמר הכתוב "שמעתי ותרגז בטני" (חבקוק ג טז) (מ"א רסד). זכאה מאן דנטיר מלוי – כל אורות הראש (עיניים אזניים וחוטם) תלויים

¹⁹³³ בנפה"ח (פרקים) פרק ה' גורס את המוסגר ולא את תיבת "לאתר". אמנם המים אדירים נט גורס גם את "לאתר" וגם את המוסגר.

¹⁹³⁴ ע"ש שמבאר שגם הכתוב לקמן "טעם ויתבחין" הוא עניין לאורות האוזן.

¹⁹³⁵ ע"י בהגר"א על ספד"צ ט ע"א בהגה"ה, שהאוזן הוא מקום ממנו בוקע המו"ס. שכן שם הוא דאתבחין במוחא.

¹⁹³⁶ לכאורה נראה שבהגר"א על ספד"צ ח' ע"ב ד"ה דעד משמיט את התיבות 'חיך יטעם לאכול מ"ט חיך יטעם לאכול בגין דיתעכב תמן ולא עייל בבהילו בגופא', וכן הוא בדפוס מנטובא, ולכן לכאורה דברי האידרא קאי על בחינת האזניים בלבד.

מחיר האדרא

בפה שהוא המוציאם מהכח אל הפועל¹⁹³⁷ (מ"א רסד). ע"ד כתיב נצור לשונך מרע ושפתך מדבר מרמה (תהלים לד) – "רע" ו"מרמה" המה שתי מידות רעות שישנם בין אדם לחבירו, ובדיבור בדווקא, שכן זוהי הצורה שבה מתחבר האדם לאחרים, והחיבור באופן הלא טוב, הוא או בבחינת "רע", דהיינו שפיו ולבו שוים להרע לאחר, ובדוגמת הלשון, או בבחינת "מרמה", למימרא שהוא רע בפנימיותו אלא שמראה עצמו כטוב. והמה שני החלקים שבמידות כעס וקנאה¹⁹³⁸ (בהגר"א משלי ח יג, וכן ב כב, וכן ב יב).

האי אודנא קרי ביה שמיעה ובשמיעה אתכלילן אינון מוחי – והאודנין הן חכמה דגלגלתא, אשר בו כלולה בינה שכנאו"א עילאין נקראין שניהן כאחד חכמה, והמה כוללים דעת (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה והאודנין). חכמה אתכליל ביה דכתיב ונתת לעבדך לב שומע (מלכים א' ג) – "לב" המבואר כאן הוא בחכמה, ה"ה ל"ב הנתיבות שלו, והיינו כאשר הוא נכלל בבניה, בבחינת "חכם בבניה"¹⁹³⁹. והיינו השמיעה, אשר ללא שמיעת קול, רק הלב הוא השומע את מה שבלב חבירו (מ"א רסד). בינה כמה דאת אמר דבר כי שומע עבדך (שמואל א' ג) כי שומעים אנחנו (מלכים ב' יח),¹⁹⁴⁰ ובהני תליין כלא – זהו בינה שכן פירוש השמיעה כאן הוא הבנה (מ"א רסה). דעת כד"א שמע בני וקח אמרי (משלי ד) ומצוותי תצפון אתך (שם ב), הא כלא תליין באודנין – כל העליונים והתחתונים תלויים באודנין דא"א (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה ואעפ"כ שאינון).

בהאי אודנא תליין צלותין ובעותין – דהיינו תפילות ותחנונים. והנה ענין "תחנונים" הוא ההפצרה כאשר מאד צריך האדם לאותו הדבר (מ"א רסה). ופקיחא דעיינין – פקיחת העיינין להשגית, הוא על ידי האוזן (מ"א רסה). הדא הוא דכתיב (מ"ב יט) הטה יי' אוזנך ושמע פקח עיניך וראה, הא כלא ביה תלייא בהאי אודנא, תליין רזין עלאין דלא נפקין לבר – זהו מו"ס (בהגר"א על ספד"צ ח ע"ג ד"ה ואעפ"כ). בנ"כ היא עקימא לגו ורזא דרזין סתימין ביה, ווי ליהוא מנלה רזין¹⁹⁴¹ – עיקר ברית הלשון הוא שלא לגלות רזין (בהגר"א על ספד"צ כב ע"ד ד"ה ואמר והחיות). ובגין דהאי אודנא כניש רזין, ועקימותא דלגו נטיל לון, לא גלי רזין לאינון דעקימין בארחייהו, אלא לאינון דלא עקימין, הה"ד (תהלים כה) סוד יי' ליראיו ובריתו להודיעם, דנטלי ארחיו ונטילי מלין. ואינון דעקימין בארחייהו נטלי מלין ועיילין לון בבחילון, ולית בהו אתר לאתעכבא, וכל נוקבין אחרנין מתפתחין ביה, עד דנפקין מלין בנוקבא דפומא – דרך ה' הוא להיות מושל ברוחו, ושלבן יהיה ברשותו, וכל דבר נעלם לביה לפומיה לא גליא (ד"ח ח ע"א). והנה הגם שטבע רוח האדם הוא להיות מוציא מהכח אל הפועל (או אל הדבור) את מה שלבו חפץ, אמנם דרך הצדיק הוא לשבור את טבעו (מ"א רסו). ואלין אקרו חייבי דרא, שנואי דקב"ה – אין חייבי דרא יותר מהם, אפילו האפיקורסין והמינין (מ"א רסו). במתניתא דילן תנן, כאילו קטיל גבורין, וכאלו פלח לע"ז, וכלא בחד קרא, דכתיב לא תלך רכיל בעמך

¹⁹³⁷ לכן הפ"ה והמיל"ה הינם כנגד ברית הלשון וברית המעור שכן ברית המעור הוא המוציא לפועל של מערכת הגוף, עי' ס"י פ"ו מ"ז, ועי' בהגר"א על תיקו"ז נ"ג ע"ג וז"ל, זכאה איהו מאן דנטיר ברית מילה ואורייתא דאיהו עד"א, דתרווייהו מגינין עליה, חד בעלמא דא וחד בעלמא דאתי, והן שתי בריתות ברית הלשון וברית המעור, וברית המעור מוליד בגופני והוא העולם הזה, והוא בה' תתאה העולם הזה, וברית הלשון מוליד ברוחני העוה"ב, והוא בפה ה' עלאה וכו' וזה מוליד בנים וזה תלמידים הנקרא בנים, עכ"ל.

¹⁹³⁸ המים אדירים הוא שמציין כאן לדברי הגר"א הללו.

¹⁹³⁹ כלומר יש"ס. ועי' בהגר"א על ספד"צ ו' ע"א בליקוט.

¹⁹⁴⁰ כנראה שהמים אדירים רסה לא גורס 'ובהני תליין כלא'.

¹⁹⁴¹ עי' בהגר"א על תיקו"ז קז ע"ד ד"ה א"ל ר"א אבא.

מחיר האדרא

לא תעמוד על דם רעיד אני יי' (ויקרא יט), מאן דעבר על האי רישא דקרא כאילו עבר על כלא – כי הלומדים ממנו יצאו לדרך אחרת, ולכן הוא הגורם הכל (מ"א רסז).

זכאה חולקיהון דצדיקייא דעלייהו כתיב ונאמן רוח מכסה דבר (משלי יא), נאמן רוח ודאי דהא רוחא דלהון מאתר עלאה קדישא אשתליף, ובג"כ נאמן רוח אקרין – משה רבינו הוא שורש נשמת הצדיקים¹⁹⁴², שכן נאמר עליו "בכל ביתי נאמן הוא" (במדבר יב ז), והנה מי שמכסה דבר נקרא ג"כ "נאמן רוח", ושורש מרע"ה היה בז"א דאצילות בסוד יסוד דאבא, שהוא עיקר גופא דמלכא, ה"ה שורש רצונו ית' האמיתי (מ"א רסח). וסימן דא אוקימנא, כל ההוא דמגלה רזין, בידוע דנשמתא לאו איהו מגופא דמלכא קדישא¹⁹⁴³, ובג"כ לית ביה רזא, ולא מאתר דרזא הוא, וכד תיפוק נשמתיה, לא אתדבקא בגופא דמלכא, דהא לא אתריה הוא, ווי לההוא בר נש – כלומר לגופו ונפשו, שכן המה אחד, נפש שיתופא דגופא (מ"א רסח). ווי ליה – לרוחו המתפשט בו (מ"א רסח). ווי לנשמתיה, זכאה חולקיהון דצדיקייא דמכסין רזין – כלומר "רזין" של בני האדם בענייני דעלמא¹⁹⁴⁴ (מ"א רסח). כל שכין רזין עלאין דקודשא בריך הוא (רזין עלאין דמלכא קדישא) עלייהו כתיב (ישעיה ס) ועמך כלם צדיקים – כי הצדיק הוא שומר את הברית, ושמירת הסודות היא בכלל שמירת הברית (מ"א רסח). לעולם יירשו ארין – משא"כ "הרשעים מארץ יכרתו" (משלי ב כב) (מ"א רסח).

{רצה} אנפוי¹⁹⁴⁵ כתריין תקרובין דבוסמא – כאן מתבאר עניין הלחיים המכונים תקרובין דבוסמא (בהגר"א על ספד"צ יט ע"א ד"ה חפי), וזהו התיקון הה' מתיקוני דיקנא דז"א. והנה אפילו שמשמע שהם ב' גוונין שונים, מ"מ אבא טמיר ונכלל באימא, והיא מתלבשת בז"א, וכן בספד"צ אינו נזכר כי אם הצבע אדום (בהגר"א על ספד"צ כד ע"ב ד"ה בהו). כל מקום שיש גילוי של הדעת רואים גם חסדים וגם גבורות (בהגר"א על ספד"צ כה ע"ג ד"ה וע"כ פי")¹⁹⁴⁶, ובבחינת מאמה"כ "לחיינו כערוגת הבושם" (שיה"ש ה יג), תיבת "ערוגת" רומזת ל"ערגה", וכעין לשון הכתוב "כאיל תערוג על אפיקי מים, כן נפשי תערוג וגו'" (תהלים מב ב) דהוא עניין לאיכות פנימית של חיבור לש"ת, ורמז הכתוב שעיקר הפנים דהוא בלחיים, וזהו עניין לאנפוי וכמש"כ באד"ר (קלא ע"א) שכלל הדיקנא נכלל בלחיים. והנה אותם הפנים הם בסוד פנימיות, וכדוגמת ערוגת בשמים. וכן עיקר תכלית הדיקנא הוא להדרת הפנים (מ"א רסח). כללהו סהדותא על מה דאמינא – דהיינו על מה שאמר לעיל, על שמיעה, ראייה, ריח וכו', הכל ניכר בפנים ועושים שם רושם בסוד עדות, שכן עיקר העדות הוא בפנים וכמאמה"כ "הכרת פניהם ענתה במ" (ישעיה ג ט) (מ"א רסט). דהא סהדותא בהו תליא, ובכללא תליא סהדותא – דהיינו העדות תלוי בכל הפנים אמנם עיקר העדות תלויה באזן, השערות, העיניים, המצח והפה (מ"א רסט). אבל הני תקרובי דבוסמא חוורא וסומקא סהדותא לאבא ואימא – המה העטרין שנתווספו לו על ידי השפעה תמידית מחו"ב (מ"א רסט). סהדותא לאחסנא דירית ואחיד לון – דהיינו התורה והמצוות הנגלות ממש [שהמה הקשר התמידי בין השי"ת לכלל ישראל] (מ"א רסט).

¹⁹⁴² עי' שער הגלגולים הקדמה ל"ו, שנשמת משה רבינו מתלבשת בכל הצדיקים שבכל דור ודור.

¹⁹⁴³ עי' לעיל קמג ע"א לעניין ביאור שורש נשמתם של קין והבל.

¹⁹⁴⁴ עי' בהגר"א על הקדמת האד"ר.

¹⁹⁴⁵ וכן הוא בבהגר"א על ספד"צ כד ע"ב ד"ה בהו (וכן כה ע"ג ד"ה וע"כ). אמנם בבהגר"א על ספד"צ יט ע"א ד"ה חפי גורס "אנפוי".

¹⁹⁴⁶ עי' יהל אור ח"ב כ ע"א.

מחיר האדרא

והא במתניתא דילן אוקימנא כמה פרסי בין חוורא לסומקא¹⁹⁴⁷, ואתכלילן ביה כחדא בסטרא דחורא – דהיינו הלובן המקיף את האודם, אשר שם הלובן הוא לעצמו בלי תערובת, אמנם באמצע דהיינו במקום האדום, הוא איננו רק אדום אלא הוא כלול מב' הגוונים לבן ואדום כאחד (מ"א רסט). כד אתנהיר מן נהירו דחוורא דעתיקא – דהיינו התיקון הז' דת"ד דא"א (בהגר"א על ספד"צ יט ע"ב ד"ה תרין עד). חפייא ההוא חוורא על סומקא, וכלהו בנהירו אשתכח, וכדין כתיב יאר יי פניו אליך (במדבר ו), וכד הייבין סגיאין תליין דינין בעלמא, אשתכחת סגירותא בכלא¹⁹⁴⁸ (ס"א בעלמא) – הלובן שבז"א הוא בפנימיות דהיינו "בכולא" והן בחיצוניות דהיינו "בעלמא" ואז הוא בסוד נגע לבן ה"ה ה"סגירותא". והנה הוא מכונה סגירותא ע"ש שהטוב סגור וטמון מבפנים בתוך הדינים ה"ה הנגע הגלוי (מ"א ער). וסומקא אתפשט באנפין וחפייא כל (נ"א על) חוורא – בסוד הדינים (מ"א ער). וכדין כלא אשתכח בדינא, וכדין כתיב פני יי בעושי רע (תהלים לד) (בגדי קנאה כתיב בגדי נקם (ישעיה נט)) וכלא בהאי תלייא – הפנים מתלהטים בע"ר עלמין¹⁹⁴⁹ (מה זה - להפנות או להסביר), לכן הם בעושי ר"ע בכדי להכריתם (מ"א ער).

ובגין דא סהדותא הוא בכלא, כמה וכמה מארי תריסין מחפאן להני גווני, מצפאן להני גווני – בסוד "ובשתיים יכסה פניו" (ישעיה ו ב), והם מצפיים, שכאשר יאר ה' פניו, אזי יאירו כולם (מ"א ער). כד נהירין גווני – אז כולם מתנהרין (מ"א ער). כל עלמין כלהו בחדו, בזמנא דנהיר חוורא, כלא אתחזו בההוא גוונא, וכד אתחזי בסומקא, כלא הכי אתחזו בההוא גוונא.

באלין תקרובין דבוסמא שארי דיקנא¹⁹⁵⁰ לאתחזאה מרישא דאודנין ונחית וסליק בתקרובא דבוסמא – כלומר שעל ידי אלו הפנים התחילו להתגלות תיקוני הדיקנא דז"א (מ"א רע).

שערין אוכמין דדיקנא – תשעה מבויעין נפקין מהם לז"א, ונעשו מהם ט' התיקונים המצויים תמיד בז"א (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה ארבע עד)¹⁹⁵¹. והנה על אף ששערות דיקנא דז"א הנה דינים רעים מאוד, אעפ"כ בשרשן הם נצרכים, ובסוד "מגלה עמוקות מני חשך ויוציא לאור צלמות" (איוב יב כב) (מ"א ער). בתקונא יאה שפיר כגיבר תקיף שפיר – שכן יש מהם שהם רחמים ויש מהם שהם דינים. השערות עצמם, הרי הם קוצי דשערי, אינם קלי ח"ו אלא רק "גבורי כח" (תהלים קג כ), אשר "תפארת בחורים כחם" (משלי כ כט). כלומר שצריך גבורה כדי ללחום במלחמת התורה, אמנם אעפ"כ יש שם אחיזה של דינים (מ"א רע). משחא דרבות דדיקנא עלאה דעתיקא בהאי דיקנא דזעיר אנפין אתחזי ונהיר.

שפירו דהאי דיקנא בט' תקונין אשתכח, וכד משחא דרבות קודשא דתלת עשר נביעין דדיקנא דעתיקא קדישא נהיר בהאי דיקנא, אשתכחו כ"ב תקונין, וכדין מתברכין כלהו, וישראל סבא מתברכא בהאי, וסימן (בראשית מח) בך יברך ישראל – בי"ג תקונין שבדיקנא דא"א, נגדין י"ג נביעין דמשח רבות, ואף המשח רבות מתחלק ל"ג תיקונים (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה בתליסר). כ"ב האותיות שבז"א הינם כנגד ט' ת"ד דז"א וי"ג ת"ד דא"א (בהגר"א על ספד"צ כה

¹⁹⁴⁷ עי' מים אדירים רסט וז"ל, זאת לא מצאתי ולא שמעתי ואין לי לומר דברים שאין לי סמך וראיה כלל כי אל בינתך אל תשען ואין אני יודע דבר זה ה' יגלה לי למצוא החפץ הסתום.

¹⁹⁴⁸ גי' מים אדירים ער 'עלמא' ואינו גורס את המוסגר.

¹⁹⁴⁹ עי' לעיל הערה 309.

¹⁹⁵⁰ עי' בהגר"א על ספד"צ יט ע"א ד"ה חפי.

¹⁹⁵¹ עי' בהגר"א על ספד"צ כד ע"א ד"ה ואמר כל.

מחיר האדירה

ע"א כ"ב ד"ה אתון). ז"א הוא בסוד מטטרו"ן, אשר בו ט' תיקונים¹⁹⁵², והוא בחי' ישראל זוטא בסוד "נער ישראל"¹⁹⁵³, ושרשו בבחי' ישראל סב"א, ובגימ' ס"ג ע"ש שמסתלק ונעלם. אמנם ע"י תפלות יתכן להוריד השפעה מישראל סבא ולחברה לז"א (מ"א רעא).

כל תקונין דדיקנא דא אוקימנא באדרא קדישא דכלהו מתיקונין דעתיקא קדישא אתקנו, והכא בעינא לגלאה מה דלא אתגלי תמן בגין למיעל בלא כסופא הא כל תקונין דדיקנא – מת"ד דא"א באים תיקונים למטה (בהגר"א על ספד"צ ג ע"ד ד"ה ואמר אחסין)¹⁹⁵⁴. אוקימנא דכלהו מתקונין דדיקנא¹⁹⁵⁵ עתיקא קדישא אוקימנא באדרא קדישא.

שיתא אינון ט' אקרון – תשעה ת"ד דז"א הן למעשה ששה (ו"ק) המתפרשין לתשעה על ידי תוספת מוחין (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה ואמר). הדיקנא נכלל בתיקון האחרון שבו המכונה תפארת (בהגר"א על ספד"צ כד ע"ד ד"ה ותוצא הארץ). כל השערות המה שמות ושערים להשיג את רצונו ית', והן הן השמות הגנוזים בתורה, הרי היא עצם רצונו ית', וכן הם נעלמים בשם הוי"ה ב"ה, הרי הוא שם העצם של רצונו ית', ולכן כאן נכלל הדיקנא בו' הוי"ה הנזכרים בפסוקי "מן המצר" (מ"א רבע). תקונא קדמאה נפק ההוא ניצוצא בוצינא דקרדינותא ובטש בתחות שערא דרישא¹⁹⁵⁶ מתחות קוצין דעל אודנין – בעשי"ת הבינה נתעברה ב"ג תקונין והורישתם לז"א (בהגר"א על ספד"צ כד ע"ד ד"ה הגה"ה נכתב). פי' שהבוצינא נתקן על ידי האוירא (בהגר"א תז"ח יח ע"ב ד"ה ונפיק). דיקנא הוא הנולד מזיווג דאוירא וניצוצא, הרי הוא רצונו ית' המתלבש במלאכיו (מ"א רעג). ונחית¹⁹⁵⁷ מקמי פתחא דאודנין – שורש היראה הוא בין שערות הראש דמסאבן לבין שערות הפאות דדכיין, והן סוד כרותא דאודנין (לעיל רצד ע"ב), והמה המבחינים בין דבור דבר טוב להיפוכו (מ"א רעד).¹⁹⁵⁸ עד רישא דפומא.

הא תקונא דא מעתיקא קדישא¹⁹⁵⁹, לא אשתכח אלא כד נגיד מזל דעתיקא קדישא ותלייא מניה ההוא מבוועא דחכמתא, (חסר) כד אימא אתמשכא ואתכלילת באוירא דכיא¹⁹⁶⁰, ההוא חוורא נקיט אימא¹⁹⁶¹ וניצוצא עאלת ונפקת ואתאחד דא בדא ואתעביד חד תקונא – על ידי ההתבסמות באוירא דכיא נתקנו עלמין קדמאין (בהגר"א על תז"ח יח ע"ב ד"ה ונפיק). וכד אצטריך סלקא דא על דא ואתכסיא חד מקמי חדא – אלקים הוא שופט אשר את זה ישפיל ואת זה ירים. וכן הדבר בקיום תו"מ, שכאשר לומדים

¹⁹⁵² ועי' במ"א שם שאומר שכמו כן הוא סוד ט' הברכות. והנה ענין זה נזכר כמה פעמים בדברי הגרמ"מ וכוונתו אינה נהירה לי. אמנם מצינו שב' פעמים ט"ט הינם כנגד ח"י ברכות תפילת העמידה, וכן הוא בפע"ח שער הזמירות פרק ד'. ועי' עוד במ"א שם שז"ס ב"פ ט' שבשם המלאך מטטרו"ן, והמה כנגד ט' דרישא וט' דדיקנא.

¹⁹⁵³ עי' בהגר"א על תיקו"ז קלט ע"א דמיניה יומין ארוכין וז"ל, דת"ת נק' אריך אנפין ישראל סבא ויסוד זעיר אנפין נער ישראל ואוהבהו דסבין הן בחג"ת אברהם זקן כי זקן יצחק אב זקן כי כבדו כו' ונה"י נערים, עכ"ל.

¹⁹⁵⁴ עי' בהגר"א על ספד"צ כה ע"ב ד"ה והתקונין עלאין.

¹⁹⁵⁵ וכן הוא הגירסא בבהגר"א על ספד"צ דף כה ע"ב. אמנם עי' שם דף ג ע"ד ד"ה ואמר אחסין דגורס "דיקנא דעתיקא".

¹⁹⁵⁶ מים אדירים רעג מוסף כאן 'ואתכלילת באוירא דכיא וניצוצא אעלת ונפקת'.

¹⁹⁵⁷ גי' מים אדירים רעד "נפקין".

¹⁹⁵⁸ מים אדירים רעד מוסף כאן את תיבת "ונחתי".

¹⁹⁵⁹ גי' מים אדירים ערה: "הא תקונא דא מע"ק אשתכח כד נגיד מזל דע"ק ותליא מיני' מבוועא דחכמתא ההוא חוורא נקיט אימא וכד אתאחד דא בדא אתעבידו חד תיקונא".

¹⁹⁶⁰ עי' בהגר"א על תז"ח יח ע"ג ד"ה כד אתפשט.

¹⁹⁶¹ עי' בהגר"א על תז"ח יח ע"ב ד"ה ונפיק.

מחיר האדרא

מתרוממים, וכאשר לא לומדים יורדים, וכן הוא במצוות, שכאשר הם נעשים בזמנם הראוי להם מתעלים, וכאשר אינם נעשים בזמנם יורדים (מ"א ערה). ובג"כ כלא אצטריך חד למעבד נוקמין – סוד אדנ"י, שבזה נתגלה לכל שהוא אדון כל הארץ, ובסוד מלאך שהוא בגימ' הו"ה אדנ"י (ת"ז ג ע"ב) (מ"א רעו). וחד לרחמא – בסוד הו"ה אלקים (מ"א רעו). ועל האי תאיב דוד מלכא כמה דאוקימנא – דהיינו לט' ת"ד דז"א (בהגר"א על ספד"צ כד ע"ג ד"ה כתיב).

בהאי דיקנא ט' תקונין אשתכחו, שיתא רבוון דתליין בהו ומתפשטין בכל גופא – במספר שש ריבוא טמון הענין של ו"ק, והוא כולל ת"ר מצוות, וכן של שש מאות אלף העם, וכן ששים אותיות דמילוי כ"ב אותיות (עי' יהל אור ח"א כ"ב ע"ב) המתפשטים בכל גופא. ובחי' הו' האלה הם גם בחיצוניות וגם בפנימיות, ואז הם בסוד י"ב מצוות פנימיות (זחד יתרו צא ע"א) (מ"א רעו). ואלין שיתא דתליין תליין בשערי דתחות תקרובא דבוסמין – דהיינו ו"ק בלבד בלא מוחין (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה ואמר), הרי הם בסוד "ו' כנפים ו' כנפים" (ישעיה ו ב), והם סוד שם מ"ב, אשר הוא שורש הבחירה והרשות¹⁹⁶² (מ"א רעו). תלת מהאי סטרא ותלת מהאי סטרא – כגוד ג' הגוונין שבפנים. שכן בכל מדה ומדה יש ג' בחינות. שכן בכל דבר בעולם יש חג"ת¹⁹⁶³ (מ"א רעו). וביקורותא דדיקנא תליין תלת אחרנין – דהיינו המוחין (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה ואמר). הלבושין הן לכבוד ולתפארת, ועיקר הכבוד הוא בשבולת הזקן. והנה על ידי נמשכת הארה מהעליונים לתחתונים, וגם העליונים וגם התחתונים כלולים מג' בחי' כדלקמן וכנגדן אמר דוד (בפסוקי מן המצר) ג' פעמים אדם¹⁹⁶⁴ (מ"א רעו). חד לעילא בשפון – הוא הפה הכולל את הכל (מ"א רעו). ותריין באינון שעריין דתליין עד טבורא.

וכל הני שיתא, ג' מכאן וג' מכאן אתמשכן ותליין כלהון באינון שערי דתליין, ומתפשטין בכל גופא – ג' מימין וג' משמאל. והנה לפי שאלו השש מתלבשים בג' בחי' אדם (כנ"ל בד"ה הקודם), כד אתמשכן בהו הו' הנ"ל כאשר מתלבש בו רצונו ית', נקרא הוא בשם אדם (מ"א רעו). ובגין דהני תלתא אינון ביקירו דדיקנא יתיר מכלהו – דהיינו ג' התיקונים המקבילים למוחין דז"א (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ג ד"ה ואמר ד'). כתיב בהו שמא קדישא – בכ"מ שאדכר אדם, לא אדכר אלא בשם הו"ה ב"ה, ולא ב"ה שכן זהו שם נעלם (מ"א רעו). דכתיב מן המצר קראתי י"ה יי' לי לא אירא (תהלים קיח), והא דאוקימנא באדרא מן המצר קראתי י"ה, מאתר דשרי דיקנא לאתפשט, דהוא אתר (ס"א דחיק) רחיק מקמי אודנין שפיר הוא – כאן מפרש והולך את מקום שורש הדיקנא, הרי הוא סוד השמות, אשר המה מתחילים ממקום צר כ"כ, עד שצריך להתפלל ולקרות לו ית' בשם נעלם, דהיינו שם י"ה (מ"א רעו).

ובספרא דאגדתא דבי רב ייבא סבא הכי אמר ואוקים דשירותא דדיקנא מחסד עלאה, דכתיב (ד"ה א כט) לך יי' הגדולה והגבורה והתפארת וגו' וכלא הוא – כלומר והכל אחד (מ"א רפא). והכי שארי – כלומר שמכאן, מחסד, הוא תחילתן (מ"א רפא). ותשעה אתמשכן ותליין בדיקנא, ומקמי אודנין הכי שארי.

¹⁹⁶² עי' זהר תצוה קפז ע"א, ועי' ע"ח שבירה פרק ב'. והנה עי' ב"ע קמט ע"ב וז"ל, ידוע כי שם מ"ב הוא ברישא דמלכא, והוא מסט' דגבורה והוא שם מ"ב היוצא מפ' והארץ היתה תוהו כו', שם מ"ב היה בעולם התוהו, ואח"כ נפקא מאתלטייא, והם הדינים שנכללו בגלגלתא מסט' דבוצינא, שמשם היה כח עולם התוהו, והוא בהר"ד שבו נרמז שם מ"ב שנה שלפני' כולו תוהו, עכ"ל. ועי' לש"ו דע"ה ח"ב ד ע"ג, שהשם מ"ב הוא למעשה ב"ן ללא מילוי ה', והוא מרמז על כך שהג"ר לא יצאו במלכי עיגולים.

¹⁹⁶³ והנה ג' הבחינות הללו המה כנגד מ"ע, ל"ת, ותורה (מ"א שם).

¹⁹⁶⁴ עי' אד"ר קלט ע"ב לעניין ג' פעמים "אדם" הנזכר בפסוקי "מן המצר" שבתהלים.

מחיר האדרא

וקיומא לא מתקיימין אלא באתר אחרא, כמה דאוקימנא וכד אצטריך עלמא לרחמי אתגלייא מזלא עתיקא – גילוי דיקנא דע"ק, נקרא רב חסד, וגילוי דיקנא דז"א נקרא חסד סתם (בהגר"א על ספד"צ כה ע"ב ד"ה ואמר דעלאה). וכל הני תקונין דבדיקנא יקירא דזעיר אנפין כלהו רחמי משתכחי – ז"א מתגלה ומתנהג ברחמים כאשר הוא מקבל הארה מדיקנא דע"ק, דהיינו מהמזל הי"ג, הרי הוא בסוד נוצר חסד, שמקבל את החסד ומזה נמשכים ט' התיקונים שבו. לכן אמר לעיל שמחסד "שאר" (מ"א רפא). וכד אצטריך לדינא, מתחזיית דינא, וכדין עבדין נוקמין לשנאיהון דישאל, לאינן דעקין להו, (רצה:} כל יקירו דדיקנא באינן שערי דתליין אינהו, משום דכלא בהאי תליין – בגילוי דיקנא דא"א אין מקום לדינים, אלא הכל הוא רצון (בהגר"א על ספד"צ יח ע"א ד"ה ואמר), הכבוד והתפארת שרשם הוא בדיקנא¹⁹⁶⁵, ואינו מזכיר את הפה שכן אין ניכר שם הכבוד אלא הרצון בלבד (מ"א רפא).

כל הני שערי דדיקנא דזעיר אנפין כלהו קשישין תקיפין – בסוד "שמתי פני כחלמיש" (ישעיה נ ז) (מ"א רפא). משום דכלהו אכפין לדינן בשעתא דמזלא קדישא אתגלי – כאשר צריך לגלות את החסד העליון ה"ה בסוד תיקון "נוצר חסד", נכנעים כל הדינים והמקטרגים (מ"א רפב). וכד בעא לאגהא קרבא בהאי דיקנא אתחזי כגבר תקיף, מארי נצחן קרביא, וכדין מריט מאן דמריט, ואגליש מאן דאגליש¹⁹⁶⁶.

הני תשעה תקונין אמרן משה זמנא תנינא בשעתא דאצטריך לאהדרא לון כלהו רחמי, דאע"ג דתליסר תקונין לא אמרן השתא, בכונא תלייא מלתא, דהא לא ייעול בהני תקונין לאדכרא אלא במזלא אתכוון, ואדכר ליה הה"ד ועתה יגדל נא כח יי' (במדבר יד), מאן כח יי', ההוא דאקרי מזלא קדישא סתימא דכל סתימין דחילא דא, ונהירו דא, ממזלא תלי – ישראל חטאו במרגלים בגלל שחשבו שגם יניקת א"י היא משערי דז"א אשר המה כוכביא ומזליא, וממילא היה עליהם להתחזק באמונה ב"ג המידות כדי להבין כי הנהגת א"י הוא על ידי ע"ק. וכאן לא זכר כי אם ט' שתכליתם לאכפייא ט' דינן דז"א ושרשם הוא המכונה "כח ה" הבא ממזלא דע"ק, חסד עליון, ובהיגלותו נכנעים כל הדינים (מ"א רפג). וכיון דאמר משה דא ואדכר דא – כלומר ט' התיקונים דז"א ושרשם שב"כח ה", הרי הוא מזלא דע"ק, כלל רצונו ית' המתלבש בכח ובגבורה. והיתה כוונתו בזה שיתגדל מזלא דע"ק המאיר בז"א בכדי להכניע את כל ט' הדינים. (מ"א רפג). ואתכוון ביה אמר הני תשעה תקונין דתליין בזעיר אנפין בגין דינהירו כלהו, ולא ישתכח דינא, וע"ד כלא במזלא תלי – למזל עליון דע"ק אין אמירה, אלא רק כוונה בלבד¹⁹⁶⁷, ולכן נקט כאן בלשון 'ואתכוון ביה' (מ"א רפג).

האי דיקנא כד שריין שערי לאתערא אתחזי כגיבר תקיף, כגיבר מארי נצח קרבין – כשמתחיל שער הזקן לצמוח אז בחיצוניותו הוא כגיבור התקיף המטיל אימה, ואילו בפנימיותו הוא כולו חסד (מ"א רפג). בהאי דיקנא נגיד משח דרבות מעתיקא סתימאה – המשח רבות הוא פנימיות השערות דדיקנא (בהגר"א על ספד"צ יח ע"ב ד"ה בתליסר). כד"א כשמן הטוב על הראש יורד על הזקן זקן אהרן (תהלים קלג).

¹⁹⁶⁵ עי' שם שב' בחי' אלו כבוד ותפארת מרומזים בב' בחי' שבשכולת הזקן, וצ"ע שכן לא שמענו שיש ב' בחינות בשיכולת הזקן והי"ע.

¹⁹⁶⁶ עי' זהר ויחי ריז ע"א ש"מריט" מרמז לדכורא, דהיינו שערות ראש דז"א ו"אגליש" ליסוד דנוק' הרי הוא מקום אחיזת חיצונים (ב"ע ד ע"א).

¹⁹⁶⁷ צ"ע עם כוונתו לומר כי יש לחלק בין אמירת ע"ק לאמירת ז"א, או שמא ר"ל שאין דיקנא דא"א מתגלה כי אם על ידי כוונה.

מחיר האדרא

אלין שעריין לא חפייין על שפון – הרי הוא התיקון הז' דדיקנא דז"א (בהגר"א על ספד"צ כד ע"ב ד"ה שפון עד אתפנון). שכן השפתיים הם בסוד נצח והוד, ולכן אין שם אחיזה לדינים פרטיים (ולכן אין שם שערות), ורק השפתיים עצמן המה דינים (ביחס לכל בחי' הראש), ובסוד קול היוצא מבין שני הכרובים (מ"א רפה). ושפון כלהו סומקין כוורדא, דכתיב (שיר ה) שפתותיו שושנים, שפון מרחשן גבורה, מרחשן חכמתא, באינן שפון תליין טב וביש, חיי ומותא, מאלין שפון תליין מאריהון דאתערותא – לב האדם מתעורר על ידי דיבור (מ"א רפו). דכד מרחשין אלין שפון מתערין כלא למגור¹⁹⁶⁸ (מארי) דינא בכל בתי דינין – השפתיים חותכים את הדיבור, ובסוד הדין והמשפט המגבילים את אור החסד השופע ומעניקים לו גבול ומדה כדי שיהיה אפשר להשיגו. והמשפט הזה הוא בצדק (דהיינו חיבור של חסדים וגבורות), לכן הוא צריך שמירה (שכן אז יש קטרוג) (מ"א רפט).¹⁹⁶⁹ (דמדוריהון בהון ובג"כ) דאקרון עירין, דכתיב (דניאל ד) בגזרת עירין פתגמא ובמאמר וגו'.

מאי עיר, בספרא דאגדתא כד"א (שמואל א כח) ויהי ערך דמתערין דינין לאינן דלא אתרחימו לעילא, בג"כ מתערין אלין דאינן מארי דבבו (ס"א להו) (דכלהו), ועכ"ד בתרי גווי ברחמי ודינא, וע"ד אקרון עיר וקדיש, דינא ורחמי – הגבורים אנשי השם המה היושבים בלשכת הגזית למגור מילין דקשוט וע"כ צריכים הם להיות גיבורים הכובשים את יצרם (מ"א רפט).

ובאלין שפון אתחזי פומא, כד אתפתח רוחא דנפיק מן פומא, ביה מתלבשין כמה אלף ורבבן – כמ"ש (דניאל ז י) "אלף אלפין ישמשוניה כו", ואמרו ע"ז בגמ' "ישמשוניה - לנהר דינור" (חגיגה יג ע"ב) (מ"א רצ). וכד אתפשט מתלבשין ביה נביאן מהימני, וכלהו פה יי אקרון – הסתכלות הנביאים היא בסוד "מראה". דהיינו שהנביא לא היה רואה כי אם לאחר שרצונו ית' הנעלם נסתלק משם, ונשתיר בסוד כ"ה (מ"א רצא). אור המ"ה נמשך מפה דא"א ואח"כ מפה דז"ן לצורך המלאכים הללו (שיוצאים מנהר דינור) ולכן המלאכים האלה שייכים לשירה בפרט שכן הם באים מסוד הגילוי שבפה (לש"ו דע"ה ח"ב סא ע"ב). כד מלין נפקין מן פומא, ומתרחשין בשפון, מתנהרין לכלהו תמני סרי אלפין עלמין – תמונת רצונו ית' האמיתית, היא בסוד האותיות יה"ו, והיא תמונה שאין בה גשם כלל וכלל, שכן אינו מבאר אלא את כלל רצונו ית', והוא השורש לכל הדיבורים, שכן אין תיבה¹⁹⁷⁰ שהיא פחותה מג' אותיות, ובכל תיבה כזו ישנם ששה צירופים. הרי שישנם י"ח אותיות בכל תיבה (מ"א רצא). עד דמתקטרין כלהו כחדא, בתמניסר אורחין ושבילין דאשתמודען – כל נביא השיג בדמיון ט' מראות כפולים דהיינו ג' גוויין וכל א' מהם כלול מג' גוויין. וט' אלו נחלקים כ"א לב' בחינות דהיינו פנימיות וחיצוניות, וביחד עולין תמניסר. והנה הם בסוד ב' טת"ן דמט"ט, וכן ח"י ברכות (מ"א רצב).

וכלא מחכאן לפומא דא,¹⁹⁷¹ (ברא) בלישן ממלל רברבן – הלשון מחברת את הנגלה והנעלם זל"ז (מ"א רצב). בקיטרא דטיהרא בעוטרא – פי' שרצונו מחובר לדיבורו (מ"א רצג). וע"ד כתיב חכו ממתקים (שיר ה), ממתקים ודאי, מאי חכו, כד"א וחיך ישעם לאכול (איוב לד), וכלו מחמדים אש ומים, אשא ומיית מתתקנן (ס"א ומתדבקן ויאן) ויאן בציורוי, דהא גווי מתחברן כחדא.

¹⁹⁶⁸ מים אדירים רפט לא גורס את המוסגר.

¹⁹⁶⁹ מים אדירים רפט לא גורס את המוסגר.

¹⁹⁷⁰ עי' אבן עזרא (שמות כג כב) שאין פועל שהוא פחות מג' אותיות.

¹⁹⁷¹ מים אדירים רצב לא גורס את המוסגר.

מחיר האדרא

הכו באתוון רשימן דמתגלפן בעטרוי גלידין, אחה"ע בגרון, א' דטריד מלכין ומהעדא מלכין ומהקם מלכין (דניאל ב כא) – פי', האות א' רומזת למלכות שכן א' היא כלל הכל ומלך על הכל. והנה הפסוק נקט כאן בג' לשונות לגבי המלכות: "טריד" (עוסק) כנגד הווה, "מהעדא" (מכלה) כנגד היה ו"מהקם" (מקיים) כנגד יהיה. (מ"א רצה). ח' דטריד ונחית וסליק ועטיר כביש באשא גליד ברוחא – האות ח' סתומה מג' צדדיה ואינה פתוחה כי אם כלפי מטה, ולכן היא נקראת ח"ת על שם דנחית¹⁹⁷². שכן השטן מקטרג עליהם ומפתה את האדם לצאת, ותיקונו הוא באות ה' (מ"א רצה). ה' ינוקא דאימא סטיר לנוקבא – כוונתו לנקב שבצד האות ה', דהוא יניקה דאימא בסוד התשובה (מ"א רצו). אתפשט לנוקבא רבא, בתיאובתא דקרתא קדישא, דמתקטרי¹⁹⁷³ אתרין דא בדא – דהיינו הנקב שלמטה, שהוא נקב גדול, ותכליתו הוא ההתפשטות לבית הבחירה בסוד בחירה ורשות, כך שתהיה לאדם השפעה מרובה באם יבחר בקדושה (מ"א רצו). כד"א הר המור גבעת הלבונה (שיר ד) – הר המור הוא כינוי לצדיק, שכן הצדיקים נקראו בשמים, שכן מעשיהם בסוד "מר דרור" (עי' שעה"כ פורים א), וגבעת הלבונה הוא כינוי לבעל התשובה, ע"ש מאמה"כ "אם יהיו חטאיכם כשנים כשלג ילבינו" (ישעיה א יח) ע"ש שיניקתם מאימא שהיא כולה לובן. ואכן אימא ינקא לכולא, צדיקים ובעלי תשובה כאחד. וכאן הכל הוא לטובה שגם הצדיקים וגם הבעלי תשובה מתקנים את העולם (מ"א רצו). ע' טיהרא דטיפסא גליפא בשיפסא רהיטין – היינו אויר הנתפס ונחקק (פי' מתלבש) בשבעין בחינות, בסוד ע' שמות דמט"ט וע' נפש (מ"א רצו). דענפיין מתאחדן לסטרוי – שב' הענפים שבו, מתאחדים לתתא בתמונת האות ע', וכמו כן ע' נפש הם מב' הבחינות של חסד ודין המתייחדים בסוד ישראל (הק' ת"ז ד ע"א). לרוחין גליפיין – כלומר שהוא מתפשט לרוחין, ונחקק (פי' מתלבש) בע' נפש¹⁹⁷⁴ (מ"א רצו).

והא ברזי דאתוון דשלמה מלכא אתעטרו אלין אתוון, ד' בד' גיכ"ק בחיך, כד"א וחיך יטעם לאכול היאכל תפל מבלי מלה וגו' (איוב ו), וכתוב והיה מעשה הצדקה שלום (ישעיה לב), (תהלים יט) הנחמדים מזהב ומפז רב ומתוקים וגו' – אותיות גיכ"ק ממתיקות את ד' האותיות אחה"ע, דוגמת המלח למאכל ה"תפל" (מ"א רצו). מתוקים ודאי – נקט לה דווקא בלשון רבים, שכן על ידי הגבורות נחלקים האורות לבחינות רבות (מ"א רצו). דוד מלכא אמר גם עבדך נזהר בהם וגו'.

אסהרנא עלי דכל יומא אזדהרנא בהו דלא לאטעאה בהו, בר יומא חד דעטירנא עטרי מלכא במערתא דמרוניא, וחמינא בוצינא דאשא מתלהטא אפותיא דמירוניא (נ"א דמערתא), ואודעזענא מההוא יומא אזדהרנא בדעתאי בהו, ולא שביקנא לון כל יומאי – פי' דאפילו רשב"י פעם אחת היה קושר כתרים לקונו בסוד התפלות, והיה מתכוין בכוונת הכתרים, וטעה בזה (מ"א רצו). זכאה חולקיה מאן דאזדהר במתיקא דמלכא, וטעים בהו כדקחזי, על דא כתיב טעמו וראו כי טוב יי' וגו' (ישעיה לד) – כתב "מאן דאזדהר במתיקא דמלכא" ולא "מאן דחמא למלכא גופיה", שכן אין "ראיה" כי אם בנבואה, ואנחנו אחרי החרבן שכבר אין נבואה, וכל השגתינו את מלכו של עולם אינה אלא ע"י חכמה הרי היא התורה, ואין כאן השגה חושית כעין ראיה אלא כל השגתינו היא על ידי אמונתו וקבלתנו והיינו בחינת "טעם" בעלמא. אמנם אצל דוד יש את שתי הבחינות דהיינו מש"כ "טעמו וראו" שיש לו גם את השכלת האמונה

¹⁹⁷² והוא רומז על הח"ק (עי' יהל אור ח"ב מד ע"ד ענין ח"ק ט"ר י"ש כ"ת).

¹⁹⁷³ גי' מים אדירים רצו "דמתקרי".

¹⁹⁷⁴ הרי המה סוד הע' נפש שירדו עם יעקב למצרים, והוא בבחינת ז"א.

מחיר האדרא

וגם השגה חושית, שכן היתה לו נבואה (מ"א רצט). וכתוב לכו לחמו בלחמי וגו' (משלי ט) – כוונתו לפשטי התורה, שם נמצא הכלשכן הכל א' (מ"א רצט).

אתפשט דכורא בדעת – כל הגדלות וההתפשטות הינן בדעת, כי זה יתוסף תמיד [שכן כל הספירות נמצאו בעולם הנקודות מלבד הדעת שנוספה רק בתיקון. לכן אין קיום כי אם כל זמן שהדעת נמשכת מלמעלה]. (מ"א רצט). ואתמליין אכסדרין ואדרין – אכסדרה הוא בחי' בית, ואדרין הם בסוד היכל. והנה ב' בחי' אלה הם בבחי' ראה ושמיעה, וכן בבחי' תורה שבכתב ותורה שבעל פה (מ"א ש). בית והיכל מקבילים לעזרה ולהיכל של בית המקדש, כאשר העזרה היא בבחי' בית והיכל הוא פנימי לה (באר יצחק שם). מרישא דגולגלתא שרי – תחילת ההשגה היא מרישא דגולגלתא, דהיינו מתוך מה שגילה לו כבר [שהוא בבחי' חו"ב], וכל מה שיתוסף ע"ז הוא בסוד בק"ע לגלגל"ת [דהיינו תוספת הדעת] (מ"א ש). ואתפשט בכל גופא מחדוי ודרועוי ובכלא – כלומר שמה שהשיג בדעת הוא שמתפשט בכל, והם בסוד הנבואה והראיה. ועיקר הראיה הוא מהחזה ולמטה, שכן אין לנו השגה אלא במה שהוא מתחת לחזה שהוא לבר מגופא. (מ"א ש). מאחורוי אתדבק ניצוצא דבוצינא דקרדינותא – זהו פירוש עניין גילוי הנוק', שכן היא אינה כי אם כלי ריק המחוסרת מילוי. כמו כן נוצר האדם עם ידיעת כל התורה, ואז היא משתכחת ממנו, ואז הוא נותר בבחי' אחוריים, וזוהי הבחי' התחתונה ביותר (מ"א ש). ולהטא ואפיק [רצו]. גלגלתא חדא סתימא מכל סטרוי – כשהנוק' היא אחורי ז"א היא גולגלתא סתימא בלא תיקונין דגולגלתא, ותיקונה היא נסירתה ותיקוני גלגלתא (בהגר"א על ספד"צ כו ע"ג ד"ה ויאמר). ונהירו (ס"א ונחיתו) דתרי מוחי גליפן בה – בבניין נוקבא דז"א שאחרי תיקונה לא נזכרת דעת, שהרי הדעת שלה אינה בחשבון הספירות שלה, שכן אין בה אלא עטרת דגבורות, בסוד "נשים דעתן קלות" (שבת ל"ג ע"ב) (פת"ש שבירה יז¹⁹⁷⁵). ואתדבקת בסטרוי דכורא, בגין כך אתקרי יונתי תמתי (שיר ה), אל תקרי תמתי אלא תאומתי ודאי. שערורי דנוקבא כלילן ביה גווי (ס"א גווי בגו גווי), כדכתיב ודלת ראשך כארגמן (שם ז), אתקטר גבורה בחמש גבוראן – ה"שערורי" הינם שערי הבינה שנבראו בעולם, והמה בסוד האות ה' בכללות, וכן הם בסוד ה' גוויין (עי' זהר שלח קע ע"ב) וה' מראות של דמות כבוד ה' (עי' זהר צו כז ע"א וע"ב), והיינו סוד ה' מלאכים ארגמן (מ"א שג). ואתפשטת נוקבא בסטרהא ואתדבקת בסטרוי דכורא – כלומר שהגם שא"י הוגדרה והוגבלה בגודלה וגבולותיה, אמנם היא עדיין בסטרוי דכורא, ובבחינת מקום ארעי¹⁹⁷⁶ שכן עדיין לא נבנה בית המקדש (מ"א שג). עד דאתפרשא מסטרוי ואתיאת לאתחברא עמיה אפיין באפיין, וכד מתחברן מתחזיין חד גופא ממש – החיבור הקיים בין ז"א לנוק' גורם להשגה שכלית בהירה שבו רצונו ית' והשכלתינו אותה דרך כח המדמה יהיו שווין. ובלא חיבור זה, אין גילוי על האמת לאמיתה אלא דרך מחיצה ומסך, וממילא אין הנבראים משיגים באתגליא כי אם דרך דמיון בלבד שאינו ברור ויש מקום לטעות (מ"א דש).

מהכא אוליפנא דכר בלחודוי אתחזי פלג גופא¹⁹⁷⁷, וכלהו רחמי, וכך נוקבא, וכד מתחברן כחדא אתחזי כלא חד גופא ממש, והכי הוא, אופ הכא כד דכר אתחבר בנוקבא כלא הוא חד גופא, ועלמין כלהו בחדו, דהא כלהו מגופא שלים מתברכן.

¹⁹⁷⁵ עי' ע"ח שער ז"א פרק ד'.

¹⁹⁷⁶ עי' בהגר"א על ספד"צ כ ע"ד ד"ה וז"ש הוי"ה, שהוא בסוד יניקה.

¹⁹⁷⁷ עי' בהגר"א על ספד"צ ב ע"ב ד"ה וכן התחלת, ועי' לש"ו כללים ח"ב כב ע"ב אע"ג שמצינו שכל תיקוני הצדיקים הם בז"א ולא בא"א, מש"כ בז"א אינו אלא דרך המלכות שהוא בחי' שער לה'.

מחיר האדירה

והיינו רוא על כן בדרך יי' את יום השבת ויקדשהו (שמות כ), דהא אשתכח כלא בחד גופא שלים, דהא מטרוניתא אתדבקת במלכא, ואשתכח גופא חד, ועל כן ברכאן משתכחין בהאי יומא.

ומהכא מאן דלא אשתכח דכר ונוקבא אקרי פלג גופא, ולית ברכתא שריא במלה פנימא וחסירא אלא באתר שלים – בית המקדש (מ"א שו). במלה שלים ולא בפלגות מלה ופלגות מלה, לא אתקיים לעלמין, ולא אתברכין לעלמין, נוי דנוקבא כלא מנוי דרכורא הוא, והא אוקימנא מלי ואשתמודען ביני חבריא – כל היופי וקישוטיה תלויים בבעלה, כפי ערך קיום המצוה בשמחה, באהבה וביראה, הרי הם גווניה וקישוטיה (מ"א שו).

מהאי נוקבא מתאחדן כל אינון דלתתא – כל אחיזתן ויניקתן של ישראל אינון אלא מביהמ"ק (מ"א שו). כל קבלת הבריאה היא מהבינה, וכל זה אינו אלא על ידי כלילותה וגילוייה שבנוק' (לש"ו דע"ה ח"ב קכ ע"א), באצילות השליטה היא כאשר מ"ה וב"ן נמצאים יחד בזיווג, ואילו מבי"ע ולמטה השליטה היא ביד הנוק' בלבד (לש"ו ביאורים ח"ב כז ע"ג). מנה ינקין, ובה תבין¹⁹⁷⁸, והיא אתקריאת אם לכלהו, כמה דאחרא אם לגופא, וכל גופא מנה (ס"א לגנתא וכל גנתא מנה) ינקא – כלומר הארץ הגשמית (מ"א שו), כך האי אם לכלהו אחרנין דלתתא.

כתיב אמור לחכמה אחותי את (משלי ז), אית חכמה ואית חכמה – כמו שהחכמה היא ראשית האצילות, כמו כן היא ראשית הבריאה, ולכן הוא שהיא מכונה "ראשית" (בהגר"א על ספד"צ כט ע"ד ד"ה כ"ב אתוון). והאי נוקבא אתקרי חכמה זעירא לגבי אחרא¹⁹⁷⁹ – שכן "ה' בחכמה יסד ארץ" (משלי ג ט), והיא מכונה "ארץ" רמז ללשון "רצון" בכדי להגשים את תכליתה דהיינו שארצה בה, והיא דוגמת החכמה עליונה שאינה מושגת כי אם בכללות, וכל מה שמשיגים ממנה היא אינה אלא אפס קצהו מהחכמה העליונה (מ"א שז)¹⁹⁸⁰. ובבחינת האות י' דאדנ"י שהיא יונקת מהי' דהו"ה (לש"ו ביאורים ח"ב יב ע"ג), הרי היא בבחינת חכמה זעירא ששורשה בחכמה (לש"ו דע"ה ח"ב קא ע"ג). וע"ד כתיב אחות לנו קטנה ושדים אין לה וגו' (שיר ח) דהא דא בגלותא אתמשך – בגלל הגלות אין לה שדים להניק (מ"א שז).

אחות לנו קטנה ודאי – השגת חכמה מנוק' הוא בחינת "אחות" ואע"פ כן היא נקראת "קטנה" (מ"א שז). קטנה אתחזי – דוגמת האות י', שהיא אמנם קטנה, אבל אע"פ כן היא כוללת את כל האותיות¹⁹⁸¹ (מ"א שז). אבל רברבא היא – כלומר שאף על פי שהאות י' הנ"ל נראית לנו כקטנה היא למעשה גדולה מכיוון שהיא בסוד הים הגדול [ועי' זהר ח"א רלו ע"א שזה כינוי לשכינה] (מ"א שז). וסניאה היא – כלומר שיש בה בחינות רבות, שכן כל הכחות נמצאו בה, שכן היא כללות דכל הנ"ל כמש"ו (מ"א שז). דהא היא שלימו דנטיל מכלא – וממילא היא כלל הכל (מ"א שז). כמה דכתיב אני חומה (שם) – דהיינו אפילו בגלות¹⁹⁸², והנה "אני חומה" בגי' ק"כ בסוד ק"כ צירופי אלקים (מ"א שז). ושדי כמגדלות, ושדי דהא מליין אינון לינקא לכלא, כמגדלות, דאינון נהרין רברבין דנפקי מאימא עלאה – "מגדל עוז" הוא בסוד השמות העליונים של ה' הממונים על כחות הטבע (מ"א שח).

¹⁹⁷⁸ גליונות לש"ו: נ"א ובה אתברין.

¹⁹⁷⁹ גליונות לש"ו: לעיל סא ע"א רכג ע"א ופקודי רלה ע"ב.

¹⁹⁸⁰ עי' לש"ו דע"ה ח"ב כא ע"ד, שהחכמה אינה מתגלה כי אם על ידי המלכות ולא בעצמו, לכן יש לנוק' כח להוליד זכר אע"פ שהוא אינו בן מינה. לכן אף היא מכונה חכמה.

¹⁹⁸¹ עי' בהגר"א על ס"י ח ע"ג.

¹⁹⁸² צ"ע ד"ז מנא ליה.

מחיר האדרא

תו אתפשט דכורא בימינא ושמאלא בירותא דאחסנא – בסוד הזרועות והידיים¹⁹⁸³ (מ"א שח). וכד גווי אתחברו – כאשר נכלל השמאל בימין (מ"א שח). אקרי תפארת – ע"ש מאמה"כ "זרוע תפארתו" (ישעיה סג יב) (מ"א שח). ואתתקן כל גופא – ואח"כ יודע סוד העניין של זה הנס הנעשה על ידי המצוה ההיא, הרי הוא פנימיות הענין בסוד מאמה"כ "השם בקרבו את רוח קדשו" (ישעיה סג יא) (מ"א שח). ואתעביד אילנא רברבא – דהיינו עץ הדעת טו"ר, בסוד בית הבחירה (מ"א שח). ותקיף שפיר ויאה – שכן בה נמצא רצון הבורא ית', והיא דבוקה בעץ החיים (מ"א שח). תחותיה תטלל היות ברא (דניאל ד) – באילן יש עליו, ענפין ופירי, והמה רמז לג' השבחים שיש באדם ה"ה עשירות חכמה וגבורה, וכמש"כ חז"ל איזהו גיבור וכו' איזהו עשיר וכו' (אבות פ"ד מ"א), והנה המדבק עצמו ביראת ה', הרי היא העץ השתול על פלגי מים, הרי שאין מחסור ליראיו (מ"א שט). ובענפיהו ידורון עופי שמיא – הרי הן החכמות, שכן צפרים הינם כינוי לבעלי החכמה, שכן פורחים הם באויר (מ"א שט). ומזון לכלא ביה – הרי הם הפירות של המצוות המעשיות (מ"א שט).

דרועוי ימינא ושמאלא, בימינא חיים וחסד – ה"ה שכר המצוות הכתובות בתורה בעולם הזה, הרי תכליתו אינו אלא להיות לו לזרוע ולסיוע לעשות עוד מצוות (מ"א שט). בשמאלא מיתה וגבורה – דהיינו כל צ"ח הקלות, וכל זה הופקד ביד הנוק' (מ"א שט). מעוי אתתקן בדעת, ואתמליין כל אכסדרין ואדרין, כמה דאמינא דכתיב ובדעת הדרים ימלאו (משלי כד) – מכאן מתבאר שתחילת התפשטות הדעת היא מהחזה ולמטה (ב"ע רא ע"ב), בסוד "השם בקרבו את רוח קדשו" (ישעיה סג יא), דהיינו שאפילו האברים שטבעם רע, על ידי יראת ה' מולך אף אותם לבחינת "ימין מש"ה זרוע תפארתו" (ת"ז כט ע"א), ואז נכלל הכל בימין (מ"א שט). כאן הוא מקום התגלות התורה בתורת מצוות, ולא בתורת חכמה (פת"ש גדלות ד"א כ').

תו אתפשט גופא בתרין שוקין – ה"שוקין"מה מרמזות על התורה שבכתב [שכן כלול בה חומש הפקודים, אשר שם מבוארים מסעות בני ישראל הנעשים ע"י הרגלין] וכן על תורה שבעל פה, בברייתות¹⁹⁸⁴, אשר נסתרם הוא נעלם ובסוד "חמוקי ירכיך" (שיה"ש ז ב) (מ"א שיא). ומתאחדן בינייהו תרין כולייין ותרין ביעי דדכורא, דכל משחא ורבות¹⁹⁸⁵ וחילא (דדכורא) דכל גופא בהו אתכנש דכל חיילין דנפיק מנהון, נפקין ושריין כלא בפום אמה, ובג"כ אקרין צבאות (ס"א דכל גופא בהו אתכנש ושריין כלא בפום אמה ובג"כ אקרין צבאות דכל חיילין דנפיק מנהון נפקין) ואינזן נצח והוד תפארת ידו"ד נצח והוד צבאות ובג"כ ידו"ד צבאות – נ"ה שהן עבדין תולדין, ולכן הם מכונים צבאות-ע"ש שיוצאים מהיסוד (בהגר"א ת"ח יז ע"ד ד"ה זהיר).

אמה דדכורא סיומא דכל גופא ואקרי יסוד, ודא הוא דרגא דמבסם לנוקבא, וכל תיאובתא דדכורא לגבי נוקבא בהאי יסוד, עייל לנוקבא לאתר דאקרי ציון – בערייתא דאמה מבסם לנוקבא (בהגר"א על ספד"צ כז ע"ב ד"ה אי עד). דהתם הוא אתר כסותא דנוקבא, כבית רחם לאתתא, ובג"כ יי' צבאות אקרי יסוד – היסוד נקרא רחם, ע"ש שבו כלולים כל רמ"ח האיברים (פת"ש מ"ד ומ"ן ד').

¹⁹⁸³ נוסף במ"א: שבהם ירותא, דהיינו מצוות והתורה. ויראה לענ"ד בביאור כוונתו על דרך אפשר, שעצם הזרועות הם מקום המצוות הנעשה בידיים, ולימוד התורה הוא הירושה כלומר העטרין דא"ר היורדים בתוך החג"ת.

¹⁹⁸⁴ עי לעיל הערה 1.

¹⁹⁸⁵ עי בהגר"א על ספד"צ ז ע"א ד"ה תרין נוקבין.

מחיר האדרא

כתיב כי בחר יי' בציון אוה למושב לו (תהלים קלב) – שכן יש בכוחה להוציא לאור את רצונו ית', ולגלותו בכל הבחי'. אמנם מעצמה אין לה כלום (זהר וישב קפ"א ע"א), אלא כאשר נותנים בה בסוד עבודת האדמה (מ"א שיג). כד אתפרשת מטרוניתא, ואתחברת במלכא אנפין באנפין במעלי שבתא, אתעביד כלא חד גופא, וכדין יתיב קודשא בריך הוא בכורסייה – משא"כ בזמנינו, שאינו אלא כ"ס חסר א' (מ"א שטז). ואקרי כלא שמא שלים – אלהי"ם בגי' הכס"א, וקב"ה הוא השם הוי"ה היושב עליו (מ"א שטז). שמא קדישא בריך שמייה לעלם ולעלמי עלמין – "לעלם ולעלמי עלמין" הלשון משולשת כנגד ג' עולמות בי"ע (מ"א שטז). כל אלין מלין סליקנא עד יומא דא, דאתעטר בהו לעלמא דאתי, והשתא אתגליין הבא, זכאה חולקי – על שלא גילה את הסודות עד שעת המיתה, בכדי שיתעטר בהם ויתלבש בהם לעולם הבא (מ"א שטז).

האי מטרוניתא כד אתחברת עם מלכא כל עלמין מתברכאן ואשתכחו בחוותא דכלא (רצו): כמה דדכורא כליל בתלתא – ז"א דאצילות מתפשט בבחינת חד"ר (מ"א שיח). ושירותא בתלתא – חב"ד, ה"ה רצונו ית' המתגלה בהעלם (מ"א שיח). כך כלא הכי – כלומר שכך מתנהגים כל העולמות כולם, בחב"ד המתלבשים בחד"ר. ואין נחשב כאן נה"י שכן כאן אין פיסוק רגלים, ובסוד "ורגליהם רגל ישרה" (יחזקאל א ז) (מ"א שיח). וסיומא דכל גופא הכי – שאף היסוד נכלל בכל הנ"ל, ובפרט בנו"ה (מ"א שיח). ומטרוניתא לא מתברכא אלא בכללא דתלתא אלין, דאינון נצה הוד יסוד, ומתבסמא ומתברכא באתר דאקרי קדש הקדשים דלתתא – כדי שיתגלה מקום כבודו, בבחינת "כל כבודה בת מלך פנימה" (תהלים מה יד). והנה נקרא כאן "קדש הקדשים" מכיוון שכל המוחין מכוונים קדושה (מ"א שכא), דהיינו בגילוי המ"ה (לש"ו דע"ה ח"ב נג ע"ג). דכתיב כי שם צוה יי' את הברכה (תהלים קלג), דהא תרין דרגין אינון לעילא ותתא – כל הקדושה היא מחמת ש"צוה ה" שם את הברכה, ולא מצד עצמה (מ"א שכא).

ובג"כ לית רשותא למיעל תמן בר כהנא רבא דאתי מן סטרא דחסד, בגין דלא עייל לההוא אתר דלעילא אלא ההוא דאקרי חסד, ועייל בקדש הקדשים – הוא אינו נכנס אלא בדרך ציווי, ולא בדרך מעלה וגדולה (מ"א שכב). ומתבסמת – מתברכא ומתבסמא האי נוק', דהיינו האי קדה"ק (מ"א שכב). נוקבא – סוד הגבורות, בנקבו בשם ה' כשהיה יוצא מפורש מפי כה"ג בעבודתו (מ"א שכב). ומתברכא – הברכה הוא למידת "ציון" דהיינו מידת היסוד (מ"א שכב). האי קדש הקדשים – דהיינו ג' בחי' חב"ד (מ"א שכג). בגו – כלומר בסוד פנימיות (מ"א שכג). לנו אתר דאקרי ציון, ציון וירושלם תרין דרגין אינון, חד רחמי וחד דינא, ציון דכתיב (ישעיה א) ציון במשפט תפדה, ירושלם דכתיב (שם) צדק ילין בה, כמה דאוקימנא וכל תיאובתא דדכורא לגבי נוקבא הכא הוא – שכן כל התגלות הזכר הוא על ידי נקבה, וזכר הוא בחינת חסדים (מ"א שכה). וקרינן להו ברכה – ברכ"ה בגימ' זכ"ר, שכן היא מגלה את מה שמקבלת מן הזכר (מ"א שכו). דמתמן נפקי ברכין לכלהו עלמין וכלהו מתברכין – ומשם יתגלו הברכות ותצאנה לכל העולם (מ"א שכו). האי אתר אקרי קדש, וכל קדשים דדכורא עיילין תמן בההוא דרגא דאמינא – שם הוא בחינת עקרת הבית, ועיקר רצונו ית' במקום ההוא הוא לגלות את נפלאותיו (מ"א שכו).

וכלהו אתיין מרישא עלאה דגולגלתא דדכורא, מסטרא דמוחי עלאי דשריין ביה, ונגיד ההיא ברכה בכל שייפי גופא, עד אינון דאקרין צבאות – הרי הוא סוד נו"ה, שהוא כסוד הנביאים וסוד הברייתות¹⁹⁸⁶ התלויים בזמן [שכן

¹⁹⁸⁶ עי' לעיל הערה 1.

מחיר האדרה

"אלמלא חטאו ישראל לא ניתן להם אלא ה' חומשי תורה וספר יהושע בלבד" (נדדים כב ע"ב), שכן כל הצורך בנביאים אינו כי אם לחזור לבסוף להבנת התורה וקיומה כראוי, וכן הוא לענין הברייתות שהרי לעתיד לבא נלמד את התורה דרך תורת משה גופא ולא דרך עמל של התורה שבעל פה. ועי' תיקו"ז קסט ע"ב ד"ה ופסקין], ועל"ז הן הן גופי תורה. והמה אינם נגלים כי אם בפן החיצוני שלהם, ושרשם הוא בחי' כל כבודה בת מלך פנימה הרי הוא תורת משה גופא, ולכן אין שום מצוה מהנביאים או תושבע"פ שלא רמיזא באורייתא, שהרי כל מציאותם אינה כי אם תולדת הפנימיות המתגלה לחוץ כפי השגת המקבלים של אותו הדור (מ"א שכז). וכל ההוא נגידו דאתנגיד מכל גופא מתכנשי תמן, וע"ד אקרון צבאות, דכל צבאות דעלאין ותתאין תמן נפקין – בסוד ביאורם ז"ל לשם צבאות ד"אות הוא בצבא שלו" (חגיגה טז ע"א רע"מ פנחס רכט ע"ב) (מ"א שכח). וההוא נגידו בתר דאתכניש תמן שריין ליה בההוא יסוד קדישא, כלא חורא, בג"כ אקרי חסד, וההוא חסד¹⁹⁸⁷ עייל לקדש הקדשים, דכתיב (תהלים קלג ג) כי שם צוה יי את הברכה חיים עד העולם.

א"ר אבא לא סיים בוצינא קדישא – רשב"י קרוי כן על שם ה"ח דדעת (ב"ע ו ע"א). למימר חיים עד דאשתככו מלוי, ואנא כתבנא, סברנא למכתב טפי, ולא שמענא ולא זקיפנא רישא, דנהורא הוה סגי, ולא הוה יכילנא לאסתכלא, אדהכי אזדעזענא שמענא קלא דקארי ואמר, (משלי ג) ארך ימים ושנות חיים וגו', שמענא קלא אחרא (תהלים כא) חיים שאל ממך וגו'.

כל ההוא יומא לא אפסיק אשא מן ביתא, ולא הוה מאן דמטי לגביה דלא יכילו, דנהורא ואשא הוה בסוחרניה, כל ההוא יומא נפילנא על ארעא, וגענא, בתר דאזיל אשא חמינא לבוצינא קדישא, קדש הקדשים דאסתלק מן עלמא, אתעטף שכיב על ימיניה ואנפוי חייבין.

קם רבי אלעזר בריה ונטיל ידוי ונשיק לון, ואנא לחיכנא עפרא דתחות רגלוי, בעו חברייא למבכי ולא יכילו למללא, שארו חברייא בבכיה, ורבי אלעזר בריה נפיל תלת זמנין, ולא יכיל למפתח פומיה, לבתר פתח ואמר אבא אבא תלת הוו, חד אתחזרו, השתא תנוד חיותא צפראן מאסין משתקען בנוקבאן דימא רבא, וחברייא כלהו שתיין דמא.

קם רבי חייא על רגלוי ואמר, עד השתא בוצינא קדישא מסתכל (ס"א משתדל) עלן, השתא לאו הוא עדן, אלא לאשתדלא ביקריה, קם רבי אלעזר ור' אבא נטלו ליה בטיקרא דסיקלא.

מאן חמא (ס"א ערעורא וערבוביא) ערבוביא דחברייא, וכל ביתא הוה סליק ריחין, סליקו ביה בפורייה, ולא אשתמש ביה אלא ר' אלעזר ור' אבא, אתו טריקין ומארי תריסין דכפר וטרדא בהו (ס"א דצפרי וטרדיא והוו) בני מרוניא צווחין בקטירין דחשיבו דלא יתקבר תמן, בתר דנפק פורייה הוה סליק באוירא ואשא הוה להיט קמיה, שמעו קלא עולו ואתו ואתכנשו להילולא דרבי שמעון (ישעיה נז) יבא שלום ינוחו על משכבותם.

כד עאל למערתא שמעו קלא במערתא זה האיש מרעיש הארץ מרגיז ממלכות כמה פטרין ברקיעא משתככיין (ס"א ולא משתכחין) ביומא דין בגינך דנא רשב"י דמאריה משתבה ביה, בכל יומא זכאה חולקיה לעילא ותתא כמה גניזין עלאין מסתמרן ליה, עליה אתמר (דניאל יב) ואתה לך לקץ ותנוח ותעמוד לגורלך לקץ הימין.

עד כאן האדרא קדישא זוטא

¹⁹⁸⁷ עי' בהגר"א על תיקו"ז פה ע"ד ד"ה בראשית.